

БЪЛГАРИЯ ВЪВ ВЯРНАТА ПОСОКА

СЪДЪРЖАНИЕ:

УВОД	3
ИКОНОМИКА, ЕНЕРГЕТИКА, ТУРИЗЪМ	9
БЮДЖЕТ И ФИНАНСИ	27
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНДОВЕ	36
ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА, МЛАДЕЖКА ПОЛИТИКА	46
КУЛТУРА И ДУХОВНОСТ	65
ТРУД И СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА	72
ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	83
ЗЕМЕДЕЛИЕ, РИБАРСТВО И ГОРСКО СТОПАНСТВО	93
ОКОЛНА СРЕДА И КЛИМАТ	103
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И ПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА	114
ТРАНСПОРТ	128
ПРАВОСЪДИЕ	142
АНТИКОРУПЦИЯ, СИГУРНОСТ, УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА И ЗАЩИТА ОТ БЕДСТВИЯ И АВАРИИ	150
ОТБРАНА	167
ВЪНШНА ПОЛИТИКА	176
ЕЛЕКТРОННО УПРАВЛЕНИЕ, АДМИНИСТРАТИВНА РЕФОРМА, НПО	183
СПОРТ	194

1. УВОД

БЪЛГАРИЯ ВЪВ ВЯРНАТА ПОСОКА

С ТЕБ СМЕ ПО-СИЛНИ

ГЕРБ е най-голямата центристко-дясна партия в България, член на семейството на Европейската народна партия – силата с най-голямо влияние в Европейската комисия и в Европейския парламент.

- Ние вярваме в свободата и демокрацията, в силата на предприемаческия дух.
- Ние споделяме европейските принципи, свързани с правата на гражданите и прозрачността на управлението.
- Ние вярваме, че можем за изградим една силна България, която да гарантира сигурност на своите граждани, добри условия за живот и работа.

За по-малко от 4 години успяхме да променим посоката на развитие на България. Ще се борим тази посока да бъде запазена. Пътят на европейското развитие е започнат, но далеч не е извървян.

Ние показахме, че имаме воля и трудностите не ни плашат. Показахме, че умеем да откриваме и да поправяме грешките си.

Ние показахме, че можем да носим отговорност.

ЕВРОПЕЙСКОТО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ Е БЕЗ АЛТЕРНАТИВА.

ПРОДЪЛЖАВАМЕ В ТАЗИ ПОСОКА

Ние вярваме, че България има само един път – и това е пътът на европейското развитие, който следваме и досега, ще следваме и занапред;

Подобряването живота на българите и повишаването на доходите могат да бъдат резултат само от стабилността и растящата икономика.

Ние вярваме и прилагаме европейските ценности и стандарти за демокрация и граждански права, следваме европейските политики за растеж.

Спазването на европейските правила ни даде възможност да разчитаме на европейската солидарност, която:

- До момента ни осигури 24 млрд. лева за инвестиции и развитие на инфраструктурата и предприятията на социалната, културната, образователната и здравната сфера и земеделието.

Предостави на България 32 млрд. лева за периода 2014 – 2020 за иновации, образование и наука, икономически растеж, младежка заетост, развитие на регионите и земеделието.

Осигури допълнително 150 млн. лева за ограничаване на младежката безработица в отделните региони.

Чрез средствата от ЕС продължаваме ускорено да модернизираме страната

Приехме предизвикателството да носим отговорност за управлението на страната в трудните времена на тежка икономическа криза, наследихме нереструктурирани държавни институции, множество „течове“ при разходването на обществени средства, блокирано европейско финансиране. Имахме по-малко от 4 години да върнем държавата на българите и не пожалихме усилия за това.

В много сфери успяхме, но има още много работа за вършене и никакво време за губене.

ГОРДЕЕМ СЕ С ПОСТИГНАТО-ТО

Приехме предизвикателството да носим отговорност за управлението на страната в трудни времена на световна икономическа криза и преведохме страната през нея. Въпреки това, за по-малко от 4 години успяхме да сторим много:

- Оздравихме финансово държавата, не допуснахме срив в икономиката и запазахме тенденцията на растеж;
- Осигурихме по-висока събираемост на приходите и ограничихме сивата икономика;
- Възстановихме и успешно използвахме средствата от европейските фондове в българската икономика и модернизацията на страната;
- Благодарение на еврофондовете инвестирахме усилено в инфраструктурата на страната;
- Стартирахме ключови реформи – пенсионната, съдебната, образователната и административната;
- Започнахме битка срещу организираната престъпност;

НЕ СКРИХМЕ ГРЕШКИТЕ СИ

За първи път от **23 години** страната ни бе посочвана като пример за добро развитие и финансова стабилност. Това костваше много усилия на правителството и наложи много трудности за гражданите, особено за най-социално уязвимите.

- Не постигнахме желания растеж в икономиката, доходите не следваха очакванията на хората;
- Допуснахме опитите на монополните структури да увеличават печалбите си за сметка на гражданите;
- Допуснахме кадрови грешки в желанието си бързо да решаваме проблемите;

ИМАМЕ ВОЛЯ И ЩЕ СЕ БОРИМ ЗА ДОВЕРИЕТО НА БЪЛГАРИТЕ, ЗА ДА ПРОДЪЛЖИМ ЗАПОЧНАТОТО

Натрупаният опит и равностметката ни дават самочувствие да искаме отново доверие от гражданите, за да продължим заедно по пътя на европейското развитие.

Властта не е самоцел за нас и ние го доказахме.

За нас тя е средство, с което да постигнем желания от всички българи просперитет, по-добър живот сега и бъдеще за децата ни.

НИЕ ВЯРВАМЕ, ЧЕ...

- **Истината е най-добрата политика.** Намираме се в момент, когато се търсят и предлагат нови идеи за развитието на страната. В стремежа си да получат подкрепа мнозина ще обещаят това, което хората искат, а не това, което може реално да се случи. Ние избрахме трудния път в политиката – да бъдем честни, дори когато от това боли. Ние няма да ви обещаем чудеса.
- **Развитието на България** минава през много труд, силата и разума да определиш приоритети и да инвестираш в тях, в надграждането на вече постигнатото. Истината – днес коментираме само това, което може да се случи, не и това, което не може, дори и някой много да го иска. Нашата програма е честна.
- **Стабилност.** Не бива в усилията ни да направим държавата по – добра първо да я разрушаваме. България има нужда от нови инвестиции и икономически растеж. Това може да се случи само в политически-, общественно – и финансово стабилна държава;
- **Растеж.** Създаването на нови работни места и достигането на по-високи доходи е обвързано с една работеща и растяща икономика. Държавата е длъжна да подпомага хората в тежка ситуация, но истинският просперитет се ражда само от работещата икономика. След усилията да запазим страната от най-тежките удари на кризата сега усилията ни ще са насочени към създаване на растеж на икономиката.

ДНЕС ВСИЧКИ ЩЕ ОБЕЩАЯТ ДОХОДИ И РАСТЕЖ, НО ТОЧНО СЕГА ВАЖНИЯТ ВЪПРОС Е КАК?

Не държавата създава икономика, заетост и доходи, те са функция на реалния сектор. Държавата създава правилата и формира бизнес средата. Държавата е длъжна да създава добри правила и да следи за спазването им, държавата е длъжна да поддържа добра бизнес среда, за да може предприемачите да се чувстват сигурни и мотивирани, да развиват бизнеса си и да правят нови инвестиции. Всички опити държавата да създава мащабна изкуствена заетост за сметка на данъците, събрани от гражданите, водят единствено до трупане на нови задължения за бъдещите поколения.

Усилията на държавата трябва да бъдат насочени към поддържането на съществуващата икономика и привличане на нови инвестиции. Само с нови инвестиции, осъществени от българските предприятия, както и от чуждестранни инвеститори ще се открият нови работни места, ще се повишават доходите. Държавата може да подпомага този процес.

Преди да започне да помага на бизнеса държавата трябва да направи всичко възможно да не му пречи той да се развива. В допълнение към ниските данъци ключови са работещата съдебна система, бързата и компетентна администрация, но най-вече – намаляване броя и олекотяване на всички разрешителни и лицензионни режими. Чрез намаляване на административната тежест върху бизнеса до голяма степен ще се улесни стартирането и правенето на бизнес, страната ще се превърне в по-атрактивно място за нови инвестиции.

Фискалната стабилност не е достатъчна за гарантиране на икономически просперитет, но през последните години получихме убедителни примери, че трупането на бюджетни дефицити и то през дълъг период от време води до катаклизми в икономиката на дадена държава, които могат да обезверят и променят живота на цели поколения, превръщайки ги в заложенници на минали неблагоприятни решения. Ние искаме да дадем бъдеще на децата си, а не да вземем от тяхното;

Ние няма да повишаваме данъци. За нас е водещо разбирането, че свободният, образован и информиран човек може най-добре да вземе решение как да използва благата, които самият той произвежда;

Ще променим технологията на функциониране на държавната машина – основно чрез ускорено въвеждане на пълно електронно управление като универсална мярка за достъпност, прозрачност и бързина;

Ако искаме държавата да дава повече пари на бизнеса и гражданите, тя трябва да събира повече данъци от бизнеса и гражданите. Въпреки това съществуват редица възможности държавата да прилага политики за развитие на икономиката чрез грижа за всяко малко и средно предприятие:

- Силен контрол върху монополите и гарантирането на честна и свободна конкуренция;
- **справедливо разпределение на публичния ресурс** за доставки, строителство и услуги, следвайки принципите на прозрачност, честна конкуренция и най-добро качество на възможно най-добра цена;
- **национални програми за подпомагане на енергийната ефективност, на периферните и обезлюдени райони, както и за насърчаване на нови земеделски стопанства;**
- **ефективно използване на средствата от европейските фондове**, особено по програмите за конкурентоспособност, иновации, образование и наука.
- Нашият опит, както и опитът на другите нови държави – членки на ЕС, категорично показва, че средствата от ЕС могат да бъдат един от **основните мотори на растежа**. Ние знаем как.
- приоритетно развитие на **науката и иновациите, образованието и квалификацията на работната сила;**
- насърчаване **експорта** на нови бързорастящи пазари;
- гарантиране на енергийна сигурност и независимост, както и справедлива цена на енергийните ресурси;
- конкурентно българско **замеделеие – един от отраслите, който може да създаде повече заетост**, и да осигури качествени и безопасни храни за българския потребител.

ЩЕ СЕ БОРИМ ЗА БЪДЕЩЕТО НА ВСЕКИ БЪЛГАРИН

България, това са хората. Те са крайната цел на всяка публична политика. Всички усилия за осигуряване на по-висок икономически растеж, финансовата стабилност, инфраструктурата, земеделието и образованието целят само едно – по-високо качество на живот на българските граждани – тези, които са се трудили в предходните десетилетия; тези, които работят и се грижат за семействата си сега; тези, които са в нужда; тези, които се раждат днес. Други приоритети не може да има. Българите – тяхното настояще и тяхното бъдеще.

- **За тези, които са в нужда**
- Държавата има задължението да оказва помощ и подкрепа на всички нуждаещи се българи – възрастните и болните хора, хората без работа и без доходи. В зависимост от възможностите на икономиката държавата ще полага по-голяма грижа за тях.
- Приоритет на усилията ни ще бъдат **майките и семействата с деца, както и младите хора, излизащи на пазара на труда**. Ще направим всичко възможно да осигурим още по-изгодни условия за майчинство, както и ще предложим амбициозна програма за по-висока младежка заетост.
- **За повече млади хора в България**
- Демографският проблем ще бъде предизвикателството на следващите десетилетия за България. За подобряване на демографската картина е необходимо да има не само по-висока раждаемост, но и целенасочена политика за задържане на младите и особено на образованите млади хора в страната. За да бъдат повече тези, които ще изберат България за свое място за живот и работа, са необходими комплексни политики:
- **Достатъчни възможности за заетост и доходи;**
- **Сигурност** – сигурност на страната, овладяна организирана престъпност, ниска битова престъпност;
- **Добро образование и здравеопазване;**
- **Сигурна градска среда, удобна публична инфраструктура и транспорт;**
- **Балансирано развитие на регионите.**

2. ИКОНОМИКА, ЕНЕРГЕТИКА, ТУРИЗЪМ

ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ПО-ВИСОКО БЛАГОСЪСТОЯНИЕ НА НАЦИЯТА

Единствено икономическият растеж може да гарантира по устойчив начин висока заетост и високи доходи на хората. Политиките на правителството следва да бъдат насочени към ръст на компонентите на Брутният вътрешен продукт (БВП).

Темата за развитието на икономиката е прекалено важна, за да бъде тя част от едно общо Министерство на икономиката, енергетиката и туризма (МИЕТ). Икономическият растеж е основният фактор за увеличаване благосъстоянието на всеки българин затова при правителство на ГЕРБ мегаминистерството ще бъде разделено на Министерство на икономиката и туризма и Министерство на енергетиката.

България има малка и отворена икономика. Ограниченото икономическо възстановяване, което наблюдавахме през 2010, 2011 и 2012г. се дължеше до голяма степен на значителния ръст на износа.

Един от основните инструменти за постигане на висок икономически растеж през следващите 4 години е постигане на устойчив, значителен ръст на износа. През 2012г. повечето държави в ЕС навлязоха във втора рецесия. Икономиката на еврозоната се сви с 0,6%, а на ЕС с 0,3%. Това се отрази негативно на износа на стоки към ЕС и през 2012г. регистрирахме спад на износа за ЕС от 3,1%. Българският износ е прекалено зависим от развитието на икономиката в ЕС. През 2011г. износът за ЕС е с дял 62,2% от общия износ на страната, което е подчертана слабост на българската икономика. През следващите 4 години икономиките на ЕС се очаква да отбележат скромнен ръст в рамките на няколко процента, докато бързорастящите икономики от трети страни се очаква ръст с над 7% годишно.

СТИМУЛИРАНЕ НА ИЗНОСА

СТИМУЛИРАНЕ НА ИЗНОСА ЧРЕЗ ПОДКРЕПА НА КОМПАНИИТЕ – ИЗНОСИТЕЛИ, ДА НАВЛЯЗАТ НА НОВИ, БЪРЗО-РАСТЯЩИ ПАЗАРИ

Ще окажем подкрепа на българските предприятия да затвърдят своите позиции на традиционните пазари и да навлязат на нови, бързорастящи пазари, като Китай, Индия, Русия, Турция, САЩ, Канада, Близкия изток и др., като:

- Насърчаваме фокусирано експортноориентираните предприятия с безвъзмездна помощ за технологична модернизация, въвеждане на системи за управление на качеството, внедряване на иновации, разработване на нови продукти, навлизане на нови пазари. За определена част от средствата по програмата ще могат да кандидатстват малки и средни предприятия (МСП), които изнасят над 50% от своята продукция.
- Подкрепяме с безвъзмездна помощ асоциациите на различните сектори на експортноориентираните МСП да разкрият свои представителства в държави с оценен от тях потенциал, да разработят маркетингови проучвания и да съдействат за навлизането на български компании на тези пазари.
- Засилваме присъствието и активността на търговско-икономическите представителства на страната за перспективните пазари. Ще пренасочим търговско-икономически представители в страните с потенциал за българския износ.
- Разширяваме сътрудничеството на базата на публично-частното партньорство с работодателски организации, като увеличим броя на търговско-икономическите представители.

ПРОМЯНА В ПРОФИЛА НА ИЗНОСА – ЩЕ СТИМУЛИРАМЕ ИЗНОСА НА СТОКИ С ВИСОКА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ЗА СМЕТКА НА ИЗНОСА НА СУРОВИНИ И МАТЕРИАЛИ

В резултат от неправилния начин на преразпределение на собствеността по време на прехода и „дефектната приватизация“ износът на България има продуктов профил на слаборазвита икономически държава. Изнасяме суровини и материали с ниска добавена стойност и внасяме крайни продукти с висока добавена стойност. През 2011г. 46,8% от износът ни се формира от суровини и материали (основно цветни метали, суровини за производство на храни, руди и др.).

За да се преодолее този проблем, ще окажем фокусирана подкрепа на предприятията, които превръщат суровините и материалите в крайни продукти с висока добавена стойност, чрез:

- Специални схеми за безвъзмездна помощ за технологична модернизация, внедряване на иновации и нови продукти.
- Сертифициране по Закона за насърчаване на инвестициите с цел оказване на държавна подкрепа за обучение, намаляване на разходите чрез използване на преференцията за възстановяване на осигуровките, възстановяване на до 10% от разходите за инвестиции, индивидуално административно обслужване от страна на държавните и общински администрации.

**ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ НА ИЗ-
ПЪЛНИТЕЛНАТА АГЕНЦИЯ ЗА
НАСЪРЧАВАНЕ НА МАЛКИТЕ
И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
С ЦЕЛ РЕАЛНА ПОДКРЕПА НА
ИЗНОСИТЕЛИТЕ**

Ще извършим реформа в Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия, за да се наложи като отправна точка на всяко едно малко и средно предприятие, което желае да изнася своята продукция в чужбина.

Необходима е структурна реформа, която да позволи на Агенцията да проучва външни пазари, да намира конкретни контрагенти на българските фирми, да консултира компаниите по отношение на режима за износ и др. Реформата ще включва:

- Структурни промени за преминаване на търговско-икономическите представители от МИЕТ в Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия.
- Разширяване функциите и задълженията на Агенцията чрез законодателни промени.
- Ускорено въвеждане на дейности по електронно обслужване.
- Въвеждане на количествени и качествени критерии за работата на Агенцията.
- Годишна атестация на работата на Агенцията от страна на нейните клиенти – малките и средни предприятия.

Създаване на постояннодействащ Консултативен съвет с участието на работодателските организации, секторни асоциации и сдружения на бизнеса.

ИНВЕСТИЦИИТЕ И РЪСТ НА ИКОНОМИКАТА

СТИМУЛИРАНЕ НА ВЪНШНИТЕ
ИНВЕСТИЦИИ В РЕАЛНАТА
ИКОНОМИКА

Външните инвестиции в реалната икономика създават устойчиви работни места и допринасят за ръста на икономиката. В периода 2010г. – 2012г. те достигнаха над 2 млрд. евро. Почти 100% от инвестициите в последните три години са в реалната икономика за разлика от предкризисните години. Тогава размерът на външните инвестиции бе значително по-голям, но съсредоточен, над 70%, в строителство, финанси, недвижими имоти, които генерират ръст и заетост само в краткосрочен план. Въпреки периода на най-тежката финансова и икономическа криза в света България успя да запази нивото на инвестициите в реалната икономика.

Каторезултатна кампания за презентирани на инвестиционните възможности на България в ключови държави стартираха инвестиции на редица водещи производители в сфери като асемблиране на електроавтобуси, производство на части на автомобили, софтуерни центрове на водещи компании и аутсорсинг центрове, до инвестиции в розови насаждения, розово масло и парфюми.

В началото на 2012г. бяха приети законодателни промени в Закона за насърчаване на инвестициите с цел увеличаване на стимулите за инвестиции в България. Те дават възможност:

- да се приложи нов критерии за сертифициране, свързан с броя новоразкрити работни места; ще стимулират допълнително проектите в сферата на ICT, аутсорсинга на услуги и др., при които размерът на инвестициите не е висок, но генерираната заетост е значима;
- да се въведе нова насърчителна мярка за възстановяване на осигурителните вноски от страна на инвеститора за период от 2 години;
- да се включат облекчени условия за придобиване на право на пребиваване в страната на инвеститори от трети страни;
- да се децентрализира процедурата по сертифициране на проекти, като се даде възможност на местните власти да издават сертификат клас „В” и да прилагат насърчителни мерки от своята компетентност.

Ще продължим да увеличаваме външните инвестиции в страната, чрез активно презентиране на страната като инвестиционна дестинация и предоставяне на допълнителни стимули за инвеститорите.

СТИМУЛИРАНЕ НА ВЪТРЕШНИТЕ ИНВЕСТИЦИИ ЧРЕЗ ПОДКРЕПА НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Финансовата и икономическа криза доведе до свито потребление, което промени плановете на компаниите в страната за инвестиции. Свитите инвестиции забавиха значително икономическия растеж в последните 3 години до нива, които не могат да гарантират заетост и увеличаване на доходите. В периода 2008-2011г. заетостта в малките и средни предприятия (МСП) е намаляла с 97 000 души, или с около 7%. Оборотите са спаднали с над 2,4 милиарда лева, или с около 2%. Половината от спада на оборотите е в промишлеността. Инвестициите в дълготрайни материални активи на едно МСП са спаднали с 50%.

В тези тежки времена държавата използва безвъзмездния ресурс на Оперативна програма „Конкурентоспособност” (ОПК), за да стимулира инвестициите. Само за втората половина на 2012г. бяха сключени договори за над 800 милиона лева. Тези проекти ще се реализират през настоящата 2013г. От началото на програмния период досега са договорени над 85% от средствата по програмата, или над 1 милиард евро. Сключени са договори с над 2300 МСП. В момента българските малки и средни предприятия могат да кандидатстват за безвъзмездна помощ за проекти за енергийна ефективност с общ размер на средствата по програмата 150 милиона евро. Значението на малките и средни предприятия като основа на българската икономика се илюстрира от следните факти:

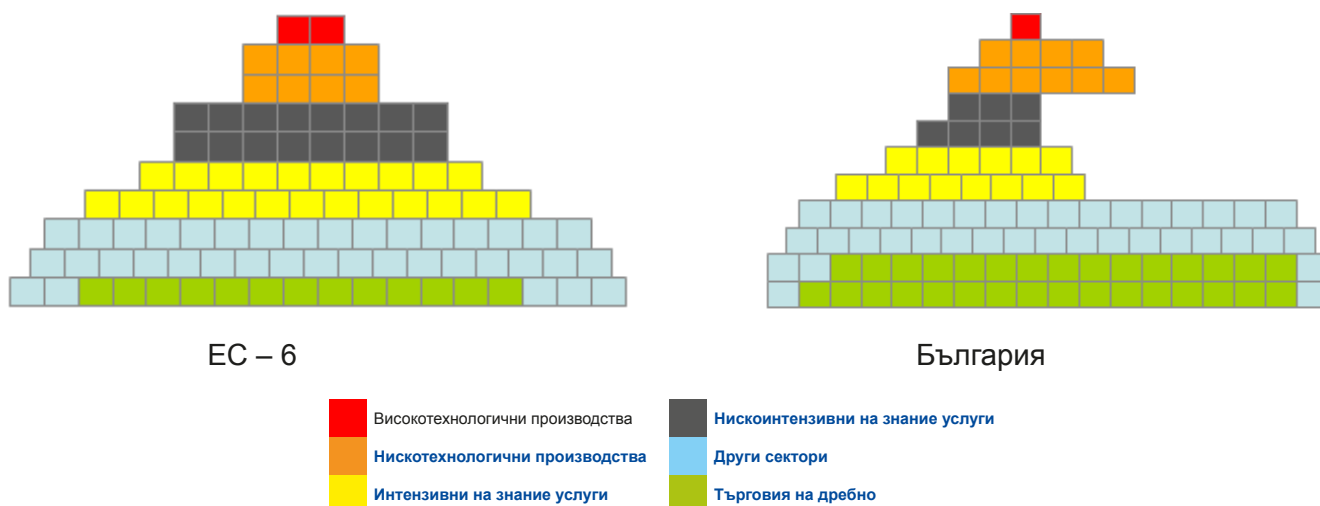
- **99,8%** от всички предприятия в България (**306 367** МСП);
- **76%** от заетостта в предприятията (**1 375 000** заети);
- **69%** от инвестициите в дълготрайни материални активи (ДМА) (**9.4** милиарда лева);
- **67%** от оборота, генериран от предприятията (**135** милиарда лева);
- **62%** от всички ДМА (**62** милиарда лева);

МСП в България се различават значително по секторна структура от тези на шестте най-близки по население държави в ЕС. Съществуват диспропорции в структурата на МСП, които трябва да бъдат преодоляни.

	България	ЕС-61
Високотехнологично производство ² :	1%	2%
Нискотехнологично производство:	10%	8%
Интензивни на знание услуги:	14%	23%
Нискоинтензивни на знание услуги:	68%	51%
Други сектори:	7%	16%

¹ Швеция, Финландия, Дания, Австрия, Унгария и Словакия

² Използвана е класификацията на технологична интензивност на Евростат. В тази част от анализа под високотехнологично производство се разбира високо и средно-високотехнологично производство, а под нискотехнологично: ниско и среднониско промишлено производство.

Двете фигури илюстрират разликите в секторната структура на МСП в България и в страните за сравнение. Вижда се преобладаващият дял на търговията на дребно в България за сметка на интензивните на знание услуги (например информационни технологии и информационни услуги) и наполовина по-малкият дял на високотехнологичните производства, сред които фармацевтиката, химическата промишленост, машиностроенето, автомобилостроенето, производството на компютри, оптика и електроника и т.н..

България има 3 пъти по-голям дял в броя на предприятията от сектора на търговията на дребно. Близо 31% от българските МСП са от този сектор. Средното равнище за страните от ЕС-27 е 17%, а от ЕС-6 е само 13%. Това очевидно се дължи на липсата на предприятия от промишлеността и появата на МСП в търговията на дребно компенсира недостига на местно производство, като допълнително увеличава вноса на чуждестранна промишлена продукция.

Дори при настоящата структура на секторите българската икономика отчита ръст. Но колко траен може да бъде този ръст и на каква цена е той? Трябва ли България да разчита на производството на суровини и материали или трябва да се ориентира към производство на инвестиционни стоки и стоки за крайно потребление, както и към интензивни на знание услуги?

Според изследвания на Европейската комисия всеки 100 нови работни места в промишлеността създават между 60 и 200 нови работни места в останалите сектори на икономиката.

ПОВЕЧЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В ПРОМИШЛЕННОСТТА

Българската промишленост е с недостиг на предприятия

Промишлеността в България се отличава от 6-те държави от ЕС за с по-малко предприятия в секторите: производство на метални изделия (с 30% по-малък дял), машиностроене (2 пъти по-малък дял), производство на компютри, оптика и електроника (3 пъти по-малък дял), автомобилостроене (2 пъти по-малък дял). Ще подкрепим създаването на нови 4200 МСП в изброените по-горе сектори чрез целенасочена държавна политика за подкрепа и финансиране с безвъзмездни средства от ЕС.

ПОВЕЧЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И УСЛУГИ

МСП в интензивните на знание услуги са недостатъчни

Наблюдава се недостиг при предприятията от секторите: информационни технологии (2 пъти по-малък дял), информационни услуги (50% по-малък дял). Ще подкрепим създаването на нови 7100 МСП в сектора на информационните технологии и услуги чрез целенасочена държавна политика за подкрепа и финансиране с безвъзмездни средства от ЕС.

ПОВЕЧЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА И РАЗВОЙНА ДЕЙНОСТ (НИРД)

Изоставащ дял на МСП от сектора на НИРД

У нас се наблюдава 3 пъти по-малък дял в броя на предприятията от сектора на научната и развойната дейност. Ще подкрепим създаването на нови 700 МСП в сектора на научноизследователската и развойна дейност, чрез целенасочена държавна политика за подкрепа и финансиране с безвъзмездни средства от ЕС.

При равни други условия само изменението на структурата до изравняване с дяловете в ЕС-6 би довело до допълнителни 700 млн. евро добавена стойност за българската икономика. Това е равно на 7% ръст в добавената стойност дори при запазване на настоящите ниски нива на производителност на труда.

СТИМУЛИРАНЕ НА ИНОВАЦИИТЕ

Бъдещият икономически растеж на България зависи от това дали тя ще се превърне в икономика, основана на знанието, при която основните двигатели за конкурентоспособност, са продуктите и услугите с висока добавена стойност.

Ниското ниво на разходите за НИРД особено в предприятията, както и почти несъществуващите връзки между научните изследвания и нуждите на производствения сектор и тревожният демографски профил на обществото като цяло са основните причини за сравнително слабите резултати на България в областта на иновациите.

Икономическата криза разкри слабости на икономиката и по-специално факта, че секторите на нискоквалифицираното производство, на услугите и на строителството са били водещи за генериране на работна заетост и икономически растеж. Продуктите и услугите с висока стойност остават незначителна част от износа, а уменията и технологичните възможности на страната не са се подобрили. Тази тенденция се вижда в износа и в технологичното представяне на България, както и в мястото, което заема в класацията за конкурентоспособност спрямо близки страни.

Създаването на благоприятна бизнес среда е необходимо, но не е достатъчно условие за насърчаване на иновациите. Способността на предприемачите да експериментират и да понесат свързаните с това рискове до голяма степен зависи от наличието на финансова и друга подкрепа за създаване на нови фирми и за развиване на съществуващите предприятия.

СЪЗДАВАНЕ НА СТИМУЛИРАЩА СРЕДА ЗА ИНОВАЦИИТЕ ЧРЕЗ:

Подобряване на инструментите за финансиране на иновации чрез:

- ефективни механизми за финансиране (оперативни програми, национални инструменти, рисков капитал);
- ангажиране на специалисти за оценка на безвъзмездното съфинансиране;
- опростяване и съкращаване на процедурите за оценка на проектните предложения;
- разширяване на подкрепата за ранни инвестиции и даване на възможност на частния сектор да води и контролира целия процес на финансиране с рисков капитал;
- по-силни връзки между научните изследвания и бизнеса функционална система за комерсиализация на технологиите;
- засилване процеса на мониторинг и оценка чрез по-богат набор от индикатори, които балансират резултатите и продуктите;
- въвеждане оценка на въздействието, която да измерва нетната положителна промяна в резултат от прилагането на различните инструменти;
- подобряване на координацията на министерства и агенции.

ФИНАЛИЗИРАНЕ НА ПОДГОТВЯНАТА ЦЯЛОСТНА РАМКА ЗА УПРАВЛЕНИЕ, КОЯТО ДА НАСЪРЧАВА И ПОДКРЕПЯ НАЦИОНАЛНАТА ИНОВАЦИОННА ПРОГРАМА

Създаване на Изпълнителна агенция за иновации към Министерството на икономиката, която:

- да администрира проектирането и изпълнението на инструменти;
- да предоставя редовна обратна връзка на НИБ за това, какво работи и какво не работи, за да се вземат информирани решения по отношение на бъдещи политики.

Учредяване на Консултативен съвет, който:

- да се фокусира върху дългосрочни стратегически въпроси;
- да предоставя специфични познания и насоки на НИБ.

Вътрешните инвестиции, подкрепата за създаване на предприятия в промишлеността, информационните технологии и услуги, предприятията в НИРД, стимулирането на иновациите и структурните реформи по отношение на иновациите **ще бъдат фокус на новата Оперативна програма „Конкурентоспособност” 2014 – 2020г. и предмет на подпомагане със средства от Държавния бюджет.** Подготовката на новата Оперативна програма за бизнеса за периода 2014 – 2020г. е в напреднал стадий. Тя се характеризира със своята интелигентна специализация, т.е. фокус върху определени сектори с висока добавена стойност и/или потенциал за подпомагане на икономическия растеж.

ИНВЕСТИЦИИ В ИНФРАСТРУКТУРА

ПРОДЪЛЖАВАМЕ ДА
ИЗГРАЖДАМЕ БАЗОВА
ИНФРАСТРУКТУРА

Базовата инфраструктура е изключително важна за икономиката, защото допълва благоприятната данъчна среда, финансовата стабилност на България, ниските оперативни разходи и насърчителните мерки за инвестиции. Без подобна инфраструктура инвестициите ще бъдат съсредоточени в столицата (факт, който наблюдаваме от 20 години), и това ще обрече регионите и по-малките градове в страната на висока безработица и ниски доходи. В допълнение, публичните разходи за инфраструктура създават заетост и увеличават ръста на икономиката. Изграждането на тази инфраструктура основно по Оперативни програми „Транспорт” и „Регионално развитие” ще продължи със същия интензитет и през следващия програмен период.

ЩЕ СТАРТИРАМЕ НАЦИОНАЛ-
НИ ПРОГРАМИ ЗА ПОДКРЕПА
НА МЕСТНАТА ИНФРАСТРУКТУ-
РА

Освен мащабната базова инфраструктура е необходимо и ще стартира рехабилитацията на регионална инфраструктура с два фонда, чиято цел е да допълнят средствата от ЕС.

Фонд за енергийна ефективност ще финансира общини и частни лица за реализацията на проекти за енергийна ефективност. Средства от Държавния бюджет ще допълнят защитените средства по Оперативна програма „Регионално развитие”.

Фонд за ефективно отопление на домакинствата ще финансира до 50% безвъзмездно домакинствата, за да преминат от отопление на електроенергия или въглища на отопление на газ или биомаса. Голям процент от българските домакинства все още използват най-скъпия енергоизточник за да отопляват своите домове – електроенергията. Едва 3% от домакинствата в България са газифицирани, а според приетите стратегически документи следва да постигнем дял от 30% до 2020г. Основна пречка за домакинствата е стойността на монтажните и ремонтни дейности в жилището /монтаж на радиатори, котел, тръбни инсталации, кърпене и боядисване и др./, които са еднократен разход в размер от 5 000 до 7 000 лева. Фондът ще отпусна безвъзмездно до 50% от сумата при доказателство за извършена промяна в начина на отопление.

Тази местна инфраструктура има потенциал не само да увеличи БВП, но също така да разкрие значителен брой работни места и да подкрепи МСП в сферата на строителството, които бяха най-засегнати от финансовата и икономическа криза.

МОНОПОЛИТЕ

РЕФОРМА В РЕГУЛАТОРНИТЕ И КОНТРОЛНИ ОРГАНИ В СТРА- НАТА

Протестите от началото на 2013 г. показаха, че държавните регулаторни органи са изпълнили успешно своите основни функции. Необходима е реформа, която, от една страна, да даде повече правомощия на регулаторните органи, а от друга, да въведе носене на отговорност от участващите длъжностни лица.

Слабият контрол от страна на ДКЕВР доведе в крайна сметка до необосновано високи цени на електроенергията. Ще бъдат приети промени в законодателството, засягащи регулаторите с цел да бъдат включени задължения държавните контролни органи да извършват **ежегодни** одити върху дейността както на регулаторите, така и на компаниите, които осъществяват регулирана дейност. Тези държавни контролни органи са Сметната палата, Агенцията за държавна финансова инспекция, Националната агенция по приходите, Комисията за защита на потребителите, Комисията за защита на конкуренцията и самите регулатори (за контрол на компаниите, върху които осъществяват регулирана дейност).

МАКСИМАЛНА ЛИБЕРАЛИЗА- ЦИЯ НА ПАЗАРА С ЦЕЛ СЪЗ- ДАВАНЕ НА КОНКУРЕНЦИЯ

Ще предприемем реални действия за завършване либерализацията на пазара. На пазара на електроенергия в България е необходимо да се довърши създаването на балансиращи групи, координатори на балансиращи групи, система за сетълмент, електроенергийна борса. Ще се осигури равен и лесен достъп на търговци до битови абонати, с което да се премахне монополът на електроразпределителните дружества.

ЗА КРЕДИТИРАНЕТО НА МСП

ГАРАНЦИОННИ ФОНДОВЕ И
БЕЗЛИХВЕНИ ПРОДУКТИ ЗА
ФИНАНСИРАНЕ НА МСП

МСП в България се нуждаят от финансиране, за да активизират своята активност и да ориентират към нови производства и продукти. Ние не приемаме и няма да допуснем административна намеса в банковата политика, която може да създаде сътресения и да застраши нейната стабилност.

Оценяваме като осезаема необходимостта от облекчено кредитиране за бизнеса, което ще доведе до по-високи вътрешни инвестиции и ръст на икономиката. То може да се постигне чрез два механизма, използвайки средства за финансов инженеринг по ОПК 2014 – 2020г.

- Гаранционен фонд – средствата от гаранционния фонд ще гарантират кредитите на МСП, без да има нужда те самите да дават обезпечения.
- Този продукт заработи по програма „Jeremie” в края на 2012г.
- Безлихвен продукт – 50% от кредита ще се отпуска с 0% лихва и без да е необходимо обезпечение от страна на МСП. Останалите 50% ще бъдат съгласно обичайните условия на банката. Този продукт намалява ефективната лихва по кредита наполовина и МСП предоставят обезпечение за едва 50% от кредита. „Jeremie” продуктът заработи в началото на 2013г.
- В следващия програмен период 2014-2020г. по ОПК ще бъдат заделени средства за продължаване на тези два продукта.

Енергийната ефективност и местният добив на енергийни ресурси – гарант за конкурентоспособност на бизнеса и ниски разходи на домакинствата

Наследството в сферата на енергетиката бе особено тежко. Наследихме дългосрочни договори, започнат проект за ядрена централа без стратегически инвеститори и финансиране, приватизирани енергоразпределителни дружества, върху които регулаторът упражнява формален контрол. Прекратен с решение на Министерския съвет и Народното събрание беше проектът „Белене”. Опитяхме да предоговорим дългосрочните договори, но не ни стигна времето. Късно стартирахме реформа в ДКЕВР за контрол върху всички по веригата формираща крайната цена на електроенергията.

Поставихме основа на нова политика в енергетиката с промени в Закона за енергетиката за прилагане на третия либерализационен пакет на ЕС за либерализация. Дейностите по реална, пълна либерализация на пазара на електроенергия вече са в напреднала фаза.

В мандата на ГЕРБ бяха подписани два договора в сферата на енергетиката:

Нов договор с „Газпром” без посредници. За първи път в историята на България цената на газта е по-ниска от предходната и то с повече от 20%, и договор с „Тотал”, „ОМВ” и „Репсол” за търсене и проучване на нефт и газ в дълбоко Черно море – блок Хан Аспарух.

РЕФОРМА В МИНИСТЕРСТВОТО НА ИКОНОМИКАТА, ЕНЕРГЕТИКАТА И ТУРИЗМА

ЩЕ ОБОСОБИМ ОТДЕЛНО МИНИСТЕРСТВО НА ЕНЕРГЕ- ТИКАТА

Мегаминистерството на икономиката, енергетиката и туризма ще бъде разделено и ще бъде създадено отделно Министерство на енергетиката. В този си вид министерството е неефективно. Разделянето няма да увеличи администрацията или да доведе до допълнителни разходи за бюджета, тъй като ресорите са до голяма степен самостоятелни – имат отделни сгради, отделни специализирани дирекции, собствени администрации и т.н.

ЕНЕРГИЙНА НЕЗАВИСИМОСТ

ЩЕ ОСИГУРИМ ЕНЕРГИЙНА НЕЗАВИСИМОСТ НА СТРАНАТА

Проучвания в Черно море за добив на нефт и газ ще гарантират собствения добив и енергийната независимост на страната. Участието на широк кръг от световноизвестни компании ще доведе до висок бонус за държавата и ще увеличи съществено значението на българското Черно море за добив на нефт и газ.

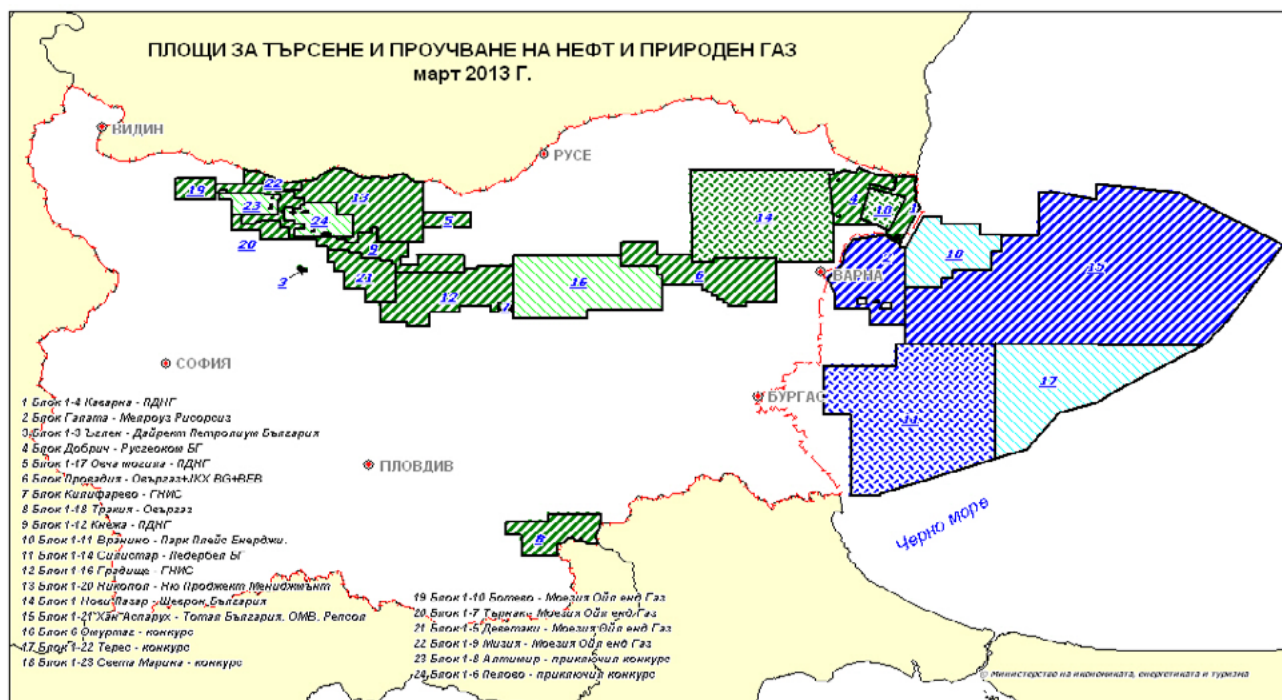
За най-перспективния блок в Черно море – Силистар, ще стартираме международна процедура, в която да участват световните лидери в тази дейност. С това ще гарантираме, че инвестициите ще бъдат направени и ще се предприемат необходимите мерки за опазване на околната среда.

Ще продължим да стимулираме проучвателните дейности за нефт и газ на сушата, като проведем процедури за незаетите блокове в северна България и разкрием нови блокове в южната част на страната.

С добива на местна територия планираме снижаване цената на газта с 35%.

Добивът на местен газ ще доведе до огромни приходи за държавния бюджет. При добив на значителни количества газ концесионните възнаграждения ще достигнат до стотици милиони евро на година, които бюджетът ще преразпределя в полза на обществото и бизнеса.

Добивът на местен газ ще подобри и търговския баланс на страната. В момента внасяме газ за над 1,2 милиарда долара.

ДОВЪРШВАНЕ ИЗГРАЖДАНЕТО НА ВСИЧКИ ИНТЕРКОНЕКТОРИ И РАЗВИТИЕ НА МАГИСТРАЛНИТЕ ГАЗОПРОВОДИ В СТРАНАТА

- Интерконектор България – Румъния, ще бъде въведен в експлоатация в средата на 2013г.
- Интерконектор България – Гърция, ще започне строителството му през втората половина на 2013г. и ще бъде въведен в експлоатация в ускорени срокове
- Интерконектор България – Сърбия, Строителството ще започне през 2014г.
- Интерконектор България – Турция, Тази връзка е най-важната и ще бъде реализирана в рамките на управленския мандат.

Южен поток – подкрепяме развитието на проекта Южен поток, при условие че България не финансира проекта със собствени средства и не предоставя държавни и/или корпоративни гаранции. Новото трасе на Южен поток ще увеличи сигурността на доставките за България и ще увеличи приходите от транзит.

Приоритет на България остава изграждането на газопровода „Набуко – запад“. Този проект също ще подобри сигурността на доставките. Ще диверсифицира доставките и ще създаде конкуренция на единствения в момента доставчик – (Газпром), като осигури газ за България от Каспийския регион. Развитието на проекта ще е в две фази. През първата фаза ще се свърже българската и турската газопрееносна система, за да има възможност за доставка на Каспийски газ до България преди очакваната дата за въвеждане на газопровода в експлоатация – края на 2018 г.

През втората фаза ще бъдат изградени магистрални газопроводи до населени места с концентрация на консуматори (предприятия и битови потребители) като Средногорието.

ЩЕ ФИНАНСИРАМЕ С ПРЕФЕНЦИАЛНИ ЦЕНИ ПРОЕКТИ ЗА ВЪЗООБНОВЯЕМИ ЕНЕРГИЙНИ ИЗТОЧНИЦИ (ВЕИ) НА ДОМАКИНСТВАТА

Енергията от възобновяеми източници е най-скъпата и оказва най-съществено влияние върху крайната цена на електроенергията. В последните години се реализираха проекти за хиляди мегавати. В средата на 2011г. спряхме подписването на нови договори, с изключение на малките инсталации до 200kw, които обикновено се монтират на покривите на жилищни или бизнес сгради. Ще облекчим значително процедурите по поставянето на такива инсталации, за да дадем възможност на домакинствата и малките и средни предприятия да си осигурят допълнителен източник на доходи. Ще създадем фонд за зелена енергия, в който да постъпва не само цената за зелена енергия, която се плаща от потребителите, но и приходите на държавата от продажбата на квоти за въглероден диоксид.

ПОВЕЧЕ ПРОЗРАЧНОСТ В ЕНЕРГЕТИКАТА

ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРОМЕНИ ЗА ПОСТОЯНЕН КОНТРОЛ НА ДЪРЖАВНИТЕ РЕГУЛАТОРИ И КОНТРОЛНИ ОРГАНИ ВЪРХУ ВСИЧКИ ЕНЕРГИЙНИ ДРУЖЕСТВА ОТ ОБЩЕСТВЕН ИНТЕРЕС

Промяна в Закона за енергетиката за избирането на комисарите в ДКЕВР с мнозинство от 2/3 от народните представители. При номинирането ще се приемат кандидатури от гражданските организации.

С нормативни промени ще бъдат вменени отговорности на всички контролни органи да осъществяват постоянен контрол върху всички дружества от обществен интерес.

Продължаваме политиката за провеждане на открити обществени поръчки с критерий „най-ниска цена“, които ще гарантират прозрачност и равнопоставеност и най-важното ще оптимизират разходите на всички държавни дружества в сектора. Успехи в тази посока вече има достатъчно. Успяхме да разбием редица схеми за източване на Мини „Марица изток“. След проведена прозрачна, открита процедура за автобусни превози на работещите в дружеството, компанията намали разходите за тази дейност с 20 000 лева дневно.

КОНТРОЛ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ И ЕФИКАСНОСТ НА РАЗХОДИТЕ НА ЕНЕРГОРАЗПРЕДЕЛИТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА

Идеите за национализация са изключително вредни за държавата. Те не само ще разрушат инвестиционния климат и ще доведат до нулеви инвестиции, но е възможно да прогонят тези компании, които вече са тук. Обратното изкупуване на енергоразпределителните дружества също не е отговор на проблемите от последната зима, защото е свързано с високи разходи за придобиването им от страна на държавата без гаранция, че дружествата ще се управляват по-ефективно и прозрачно.

Необходими са промени в законодателството, които да задължат финансовите контролни органи Сметна палата и Агенция за държавна финансова инспекция да извършват ежегоден контрол за ефикасност и ефективност на разходите. Така ще може да се гарантира, че инвестициите ще бъдат изцяло за намаляване на загубите по мрежата и съкращаване на разходите.

ЛИБЕРАЛИЗАЦИЯ НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ И ГАЗ

ПРОДЪЛЖАВАМЕ ЛИБЕРА- ЛИЗАЦИЯТА НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ И ГАЗ

И най-добрата контролна рамка трудно ще гарантира най-доброто качество на най-добри цени. Това е изпълнима задача единствено при идеална конкуренция на пазара.

Ще бъдат предприети реални действия за завършване на либерализацията на пазар на електроенергия в България, като се довърши създаването на балансиращи групи, координатори на балансиращите групи, система за сетълмент и електроенергийна борса. Ще се осигури равен и лесен достъп на търговци на електроенергия до битовите абонати, с което да се премахне монополът на електроразпределителните дружества.

Либерализирането ще се изрази и във възможността всеки потребител да закупува енергия на свободен пазар и на свободни цени, а не от микса на ДКЕВР, по регулирани цени.

ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

ЗНАЧИТЕЛНО ПОДОБРЯВАНЕ НА ЕНЕРГИЙНАТА ЕФЕКТИВ- НОСТ ПРИ ПРОИЗВОДСТВОТО И ПРЕНОСА НА ЕНЕРГИЯ

Енергийната ефективност е не само саниране на сгради или машини с по-ниска консумация на енергия. Енергийната ефективност при производството и преноса увеличава ефективността при производството и намалява загубите по преноса.

От друга страна, проектите за подобряване ефективността на преносната мрежа ще намалят загубите по нея, което от своя страна ще се отрази в по-ниска цена за пренос на електроенергията.

Голям процент от българските домакинства все още използват най-скъпия енергоизточник, за да отопляват своите домове – електроенергията. Едва 3% от домакинствата в България са газифицирани, а според приетите стратегически документи следва да постигнем дял от 30% до 2020г. Основна пречка за домакинствата е стойността на монтажните и ремонтни дейности в жилището /монтаж на радиатори, котел, тръбни инсталации, кърпене и боядисване и др./, които са еднократен разход в размер от 5 000 до 7 000 лева.

Подкрепата за домакинствата ще бъде ориентирана именно в тази насока.

ПОДОБРЯВАНЕ НА ЕНЕРГИЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ ПРИ ПОТРЕБЛЕНИЕТО НА ЕНЕРГИЯ

Енергийната ефективност при потреблението означава енергийна ефективност в предприятията и енергийна ефективност на сградите (жилищни, обществени, бизнес и др. сгради). И при бизнеса и при сградите България е на последно място в ЕС по енергийна ефективност. Две оперативни програми ще осигурят стотици милиони евро за проекти в тази сфера – Оперативна програма „Регионално развитие” и Оперативна програма „Конкурентоспособност”. За разлика от цената на електроенергията, където резервите за намаляване са силно ограничени, проектите за енергийна ефективност ще намалят сметката за енергия с 50% и повече. Ще създадем мащабни фондове за енергийна ефективност и ефективно отопление на домакинствата.

ЯДРЕНА ЕНЕРГЕТИКА

УДЪЛЖАВАНЕ ЖИВОТА НА 5-И И 6-И БЛОК НА АЕЦ „КОЗЛОДУЙ”

Най-големият приоритет на българската ядрена енергетика е удължаването на живота на 5-и и 6-и блок. В началото на 2012г. стартира проект за комплексно обследване, определяне на остатъчния ресурс и оценка на безопасността на оборудването и съоръженията на блокове 5-и и 6-и на АЕЦ „Козлодуй”. Срокът за изпълнение на този договор е 24 месеца. Процедурата за удължаване живота на 5-и и 6-и блок ще приключи в срок.

7-И БЛОК НА АЕЦ „КОЗЛОДУЙ”

За разлика от проекта „Белене”, при който бе заложена цялата енергетика на България, 7-и блок на „Козлодуй” стартира с регистриране на проектна компания, която да носи сама риска от инвестицията. В момента се изготвят предпроектни проучвания /технико-икономически анализ, избор на площадка и ОВОС/. Към края на 2013г. ще имаме готовност за вземане на решение на Министерския съвет “по същество” за строителството на допълнителна мощност.

ТУРИЗМЪТ – ПРИОРИТЕН ОТРАСЪЛ НА ИКОНОМИКАТА

За периода 2010-2012 г. ръстът на чуждестранните туристи достигна 14%. Нараснаха приходите от туризма с 8,8%. За първи път бе активизиран националният маркетинг и реклама за страната, осигурено беше участието на Българския туризъм на международни туристически борси и изложения, посещения на журналисти и снимачни екипи, отпечатването на рекламни материали и други. В Москва и Франкфурт бяха назначени представители, специализирани за туризма. Въведена беше задължителната застраховка – отговорност на туроператора, с което се повишиха значително гаранциите за българските потребители при ползване на организирани пътувания. Туристическият отрасъл продължава да се ползва с намалена ставка за услугата „настаняване”, която в рамките на този мандат беше уеднаквена на 9 %. Това допринася за формиране на конкурентна позиция на националния туристически продукт в ценово отношение. Ориентирахме Визова политика в подкрепа на туристическата индустрия, като подобрим организацията и улеснихме издаването на визи от Русия, Украйна, Молдова, Беларус и др. Разрешихме, притежаващите шенгенски визи, да могат да влизат и пребивават на територията на България, без да им е необходима българска национална виза. С това улеснихме и активизирахме и бизнес туризма.

След широки дискусии и множество обществени обсъждания и консултации беше изготвен и

приет от Народното събрание (НС) нов Закон за туризма. На тази база продължаваме политиката за развитие на туризма като основа на българската икономика и важен фактор за растеж и по-висока заетост.

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА ЧРЕЗ ИНТЕГРИРАНЕ- ТО МУ ВЪВ ВСИЧКИ СЕКТОРНИ ПОЛИТИКИ

Необходимо е да бъде осигурено устойчиво развитие на туризма и интегрирането му в останалите секторни политики. За това ще работим за:

- Отговорното използване на богатството от природни и антропогенни туристически ресурси.
- Изграждането на туристически атракции и тясното взаимодействие с туристическата индустрия и неправителствените организации в туризма.
- Удължаването на летния туристически сезон.
- Създаването на предпоставки за подобряване на спортната инфраструктура в зимните ни курорти и пълноценното използване на наличните ресурси за специализираните форми на туризъм: културен, балнео, СПА и уелнес; еко, селки; голф туризъм и туризмът по река Дунав.

САМОСТОЯТЕЛЕН ОРГАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА И ФОНД ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО И СОЦИАЛИЗАЦИЯТА НА НЕДВИ- ЖИМОТО КУЛТУРНО НАСЛЕД- СТВО ЗА ЦЕЛИТЕ НА ТУРИЗМА

На базата на новия Закон за туризма и приемането на 14-те наредби към него ще завърши създаването на цялостната нормативна база за условията и реда за извършване на туристическите дейности в страната.

Ще бъде разработен нормативен документ за уреждане статута и управлението на националните курорти.

По аналог на водещите туристически дестинации ще бъде създадена Национална туристическа организация, която да обединява държавната администрация и туристическата индустрия за провеждане на националния маркетинг и реклама и подобряване на статистическата информация, прогнози и анализи.

С част от приходите от концесионните възнаграждения и от концесиите за подземни богатства планираме да бъде създаден фонд, с който да се финансира приоритетно недвижимото културно наследство.

ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОС- ПОСОБНОСТТА НА ТУРИСТИ- ЧЕСКИЯ СЕКТОР И КАЧЕСТ- ВОТО НА ТУРИСТИЧЕСКАТА УСЛУГА

Основа на повишаването на конкурентоспособността на туристическия сектор ще е въвеждането на иновации и нови технологии в сферата на туризма.

В съответствие с приетата от ЕС „Програма за нови умения и работни места“ ще бъдат актуализирани учебните планове и програми в учебните заведения, подготвящи кадри за туристическата индустрия. За практическа насоченост на обучението срокът на задължителните стажове ще бъде увеличен от един на два месеца.

ЗАПАЗВАНЕ ПОЗИЦИИТЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИЗЪМ НА ВЕЧЕ УТВЪРДЕНИ ПАЗАРИ И НАЛАГАНЕ НА ПЕРСПЕКТИВНИ ПАЗАРИ

Ще приемем „Стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България“, която да обхваща периода 2014-2020г., както и национална маркетингова стратегия.

За реализиране целите на маркетинговата стратегия ще се използват усилено новите технологии и иновациите в сферата на маркетинга и рекламата. Ще се търсят възможности за увеличение на средствата от държавния бюджет за маркетинг и реклама.

Ефективно ще се използват и средствата от ОП „Конкурентоспособност“ за национален и регионален маркетинг и реклама в Русия, Германия, Румъния, Швеция, Полша и Украйна. Програмата ще финансира рекламни кампании по паневропейски телевизии и пилотното участие на международни борси и изложения включително за специализирани видове туризъм.

Заедно със Столичната община ще бъде открит туристически офис на България в Москва през 2014 г.

В съответствие с общоевропейската визова политика ще въведем допълнителни облекчения за туристите – граждани на трети страни, с които имаме визов режим.

СЪЗДАВАНЕ НА РЕГИОНАЛНИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ

Ще завършим туристическото райониране на страната през 2014 г. Създаването на организации за управление на дестинациите ще позволи създаването на регионални туристически продукти и подобряване на регионалния туристически маркетинг и реклама, насърчавайки сътрудничеството между централната и местната власт и туристическата индустрия. Предстои завършване изграждането на магистралния пръстен на страната и цялостната пътна инфраструктура, което ще улесни и достъпа до туристическите обекти.

3. БЮДЖЕТ И ФИНАНСИ

ФИНАНСОВО СТАБИЛНА И ПРЕДВИДИМА ДЪРЖАВА

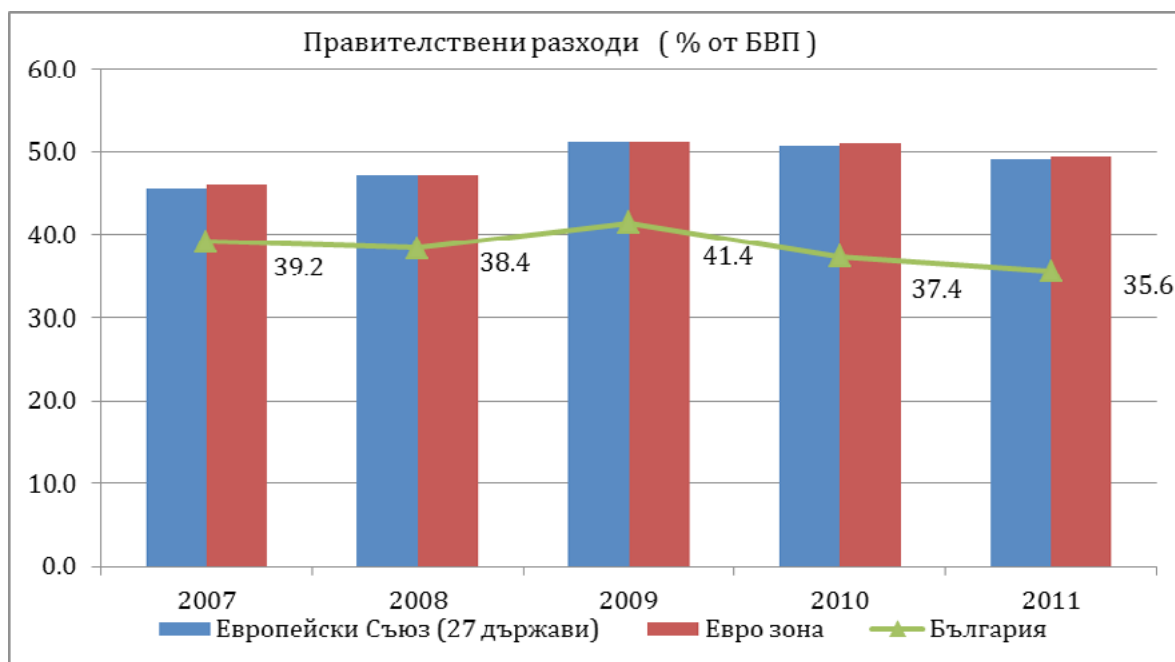
Ролята на държавата в обществото най-обективно може да бъде оценена, като се измери каква част от ресурсите на обществото тя преразпределя, изземвайки ги от хората и харчейки от тяхно име и за тяхна сметка чрез бюджета. Концепцията за ниската преразпределителна роля на държавата е един от основните принципи възприети от ПП „ГЕРБ“ по отношение на публичните финанси, които ще отстояваме и в бъдеще.

За нас е водещо разбирането, че свободният, образованият и информиран човек може най-добре да вземе решение, как да използва богатата, които самият той произвежда. Реализацията на подобна доктрина обаче среща доста предизвикателства не само от гледна точка на естествения стремеж на политиките за намеса във всички обществени процеси, а също така и от исторически наслоеното възприятие на хората за ролята на държавата. Болшинството от нас са живели не малка част от живота си през комунизма, когато държавата имаше почти 100 % роля в преразпределението на ресурсите и идеите на хората и голяма част от нас изпитват затруднения да се справят без държавата в съвременните условия.

По-голяма роля на държавата през бюджета обаче неминуемо означава по-високи данъци и по-малка икономическа свобода за отделния човек.

ГЕРБ дойде на власт с ясното съзнание, че кризата в световната икономиката, започнала в края на 2008г., макар и отричана недалновидно от тройната коалиция, е една от най-сериозните досега икономически кризи по обхват и въздействие върху хората от целия свят.

Още от началото на първия управленски мандат на ГЕРБ се наложи преместването на акцента на всички политически усилия от усъвършенстване към съхранение на основните функции на държавата и нейните институции. Наложиха се адекватни и непопулярни мерки за ограничаване на публичните разходи, имащи за цел запазване ниското ниво на данъчно облагане и гарантиране стабилността на Валутния борд. Те гарантираха запазването на доходите на хората през първите години на кризата, достижение, с което не могат да се похвалят повечето европейски държави.

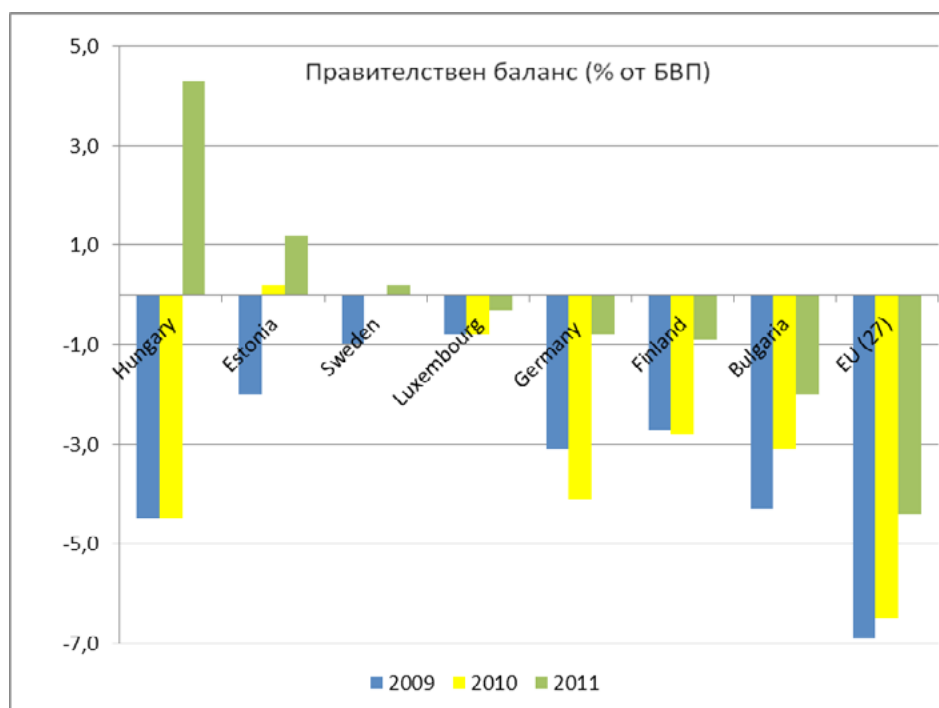

ЗА ФИСКАЛНАТА СТАБИЛНОСТ

ФИСКАЛНАТА СТАБИЛНОСТ Е
ЗДРАВАТА ОСНОВА ЗА ИКОНО-
МИЧЕСКИ РАСТЕЖ

**ЗАЯВЯВАМЕ ПОЗИЦИЯТА, ЧЕ
ЩЕ ПОДДЪРЖАМЕ БАЛАНСИ-
РАН БЮДЖЕТ, ЗА ДА НЕ СЕ
ДОПУСКА ТРУПАНЕТО НА ДЪЛ-
ГОВЕ, С КОИТО ДА ОБРЕМЕНЯ-
ВАМЕ ИДНИТЕ ПОКОЛЕНИЯ**

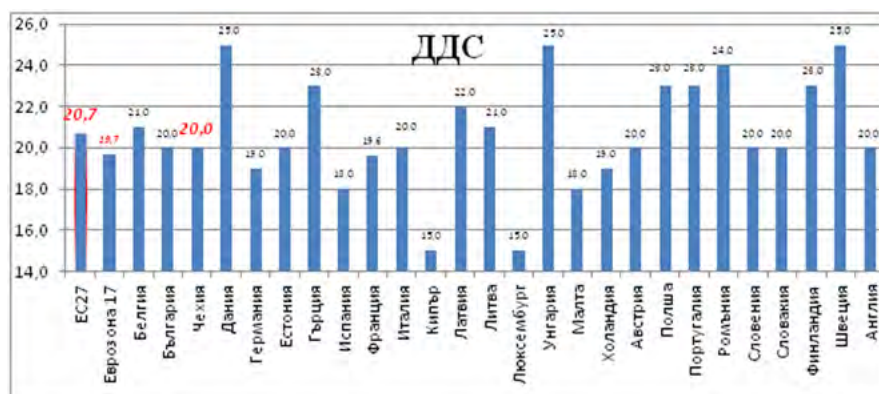
Фискалната стабилност не е достатъчна за гарантиране на икономически просперитет, но през последните години получихме убедителни примери, че трупането на бюджетни дефицити, и то през дълъг период от време, води до катаклизми в икономиката на дадена държава, които могат да обезверят и променят живота на цели поколения, превръщайки ги в заложенници на минали неблагоприятни решения. Българските граждани трябва да бъдат особено чувствителни в това отношение, тъй като уроците от 1996-1997г. не трябва с лека ръка да бъдат причислявани към далечното минало – авторите на политиката на прехода от този период все още имат претенции към държавното управление.

ЗА ДАНЪЧНАТА ПОЛИТИКА

ГАРАНТИРАМЕ ЗАПАЗВАНЕ
НА НАЙ – НИСКИТЕ ДАНЪЦИ В
ЕВРОПА

България е държавата с най-ниски данъци в целия Европейски съюз. Това достижение, разбира се, не е само на ГЕРБ, но с цената на политическо изхаявяване ние не позволихме да надделее популизмът и желанието за повече разходи през бюджета.

ЗАПАЗВАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩАТА ДАНЪЧНА СИСТЕМА

Свободата на гражданите е пряко свързана с правото да решават сами как да харчат своите доходи. Основният приоритет в данъчната политика е прехвърляне на тежестта на облагане от данъчното облагане на труда и капитала към косвените данъци и данъците върху имуществото. Този приоритет е в основата на повишаване на конкурентоспособността на икономиките на държавите – членки на ЕС, и е възприет като отправна точка за реформа на данъчните системи на всички държави членки. По тази причина ние от ГЕРБ ще запазим съществуващата данъчна система, няма да допуснем увеличаване на ставките на данъците и осигурителните вноски и ще продължим борбата със сивата икономика.

ЗАПАЗВАНЕ ПРОПОРЦИОНАЛНОТО ОБЛАГАНЕ НА ДОХОДИТЕ НА ФИЗИЧЕСКИТЕ ЛИЦА В РАЗМЕР 10 НА СТО – Т.Н. „ПЛОСЪК ДАНЪК“

Ще продължим целенасочената си политика за запазване на съществуващия модел на данъчно облагане. Пропорционалната система на подоходно облагане, по-известна като „плосък данък“, е най-справедливата от гледна точка на ГЕРБ и макар въведена преди нашето управление тя доказва своята жизненост.

РАЗШИРЯВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНОТО ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ

Данъчните реформи по това направление ще бъдат насочени към въвеждане на екологични данъци или данъци, обвързани с CO₂ емисиите. В тази връзка подкрепяме предложението на Европейската комисия за промяна в Енергийната директива за повишаване на минималните акцизни ставки за енергийните продукти и електроенергията и за въвеждане нова структура на акциза, състояща се от две части: данъчно облагане, обвързано с емисиите на CO₂ на съответния енергиен продукт, и обичайното данъчно облагане на енергопотреблението, основаващо се на енергийното съдържание на енергийния продукт.

РАЗШИРЯВАНЕ НА ДАНЪЧНАТА ОСНОВА ВМЕСТО УВЕЛИЧАВАНЕ НА ДАНЪЧНИ СТАВКИ С ЦЕЛ ПОСТИГАНЕ НА НЕУТРАЛНОСТ В ОБЛАГАНЕТО И ОПРОСТЯВАНЕ НА ДАНЪЧНАТА СИСТЕМА

Постепенно премахване на намалените данъчни ставки за данък върху добавената стойност и акцизите, както и към премахване на неефективните данъчни преференции за корпоративни данъци и данъци върху доходите на физическите лица. За целта следва да бъдат изготвени анализи на ефективността на данъчните преференции и доклади за данъчните разходи.

ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ДАНЪЧНИТЕ ИЗМАМИ И НА ОТКЛОНЕНИЕТО ОТ ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ. ПОВИШАВАНЕ СЪБИРАЕМОСТТА НА ДАНЪЦИТЕ И СТИМУЛИРАНЕ НА ДОБРОВОЛНОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ

Данъчните реформи по това направление следва да бъдат насочени към въвеждане на ефективни мерки за борба с данъчните измами и отклонението от данъчно облагане, както и към намаляване на административната тежест за данъкоплатците чрез опростяване на данъчните системи и намаляване на разходите за спазване на данъчното законодателство.

**ЩЕ ПРОДЪЛЖИМ УСИЛИЯТА
ЗА ВЪВЕЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМА
ЗА ОБРАТНО НАЧИСЛЯВАНЕ
В СЕКТОРИТЕ, В КОИТО
ИМА НАЙ-ГОЛЯМ ПОТЕНЦИАЛЕН
РИСК ОТ ИЗМАМИ С ДДС –
ЗЕМЕДЕЛИЕ И СТРОИТЕЛСТВО**

Европейската комисия е представила предложение относно незадължително прилагане на механизма на обратно начисляване на ДДС във връзка с доставки на определени стоки и услуги, при които съществува риск от измами. Приемането на предложението ще позволи на всички държави членки да прилагат механизма за обратно начисляване при същите условия в онези икономически сектори и отрасли, в които той представлява най-ефективното средство срещу измамите от верижен тип, вместо да се приемат индивидуални дерогации от ДДС директивата.

**ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА СПОРАЗУМЕНИЯТА
ЗА ИЗБЯГВАНЕ НА ДВОЙНОТО
ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ С ДЪРЖАВИТЕ
(ЮРИСДИКЦИИТЕ), КОИТО СА
СЧИТАНИ ЗА ДАНЪЧНИ УБЕЖИЩА**

Държавите – членки понасят потенциални и реални щети, причинени от юрисдикции, които не спазват минималните стандарти за добро управление в областта на данъчното облагане, сред които са юрисдикциите, считани за данъчни убежища. Щетите се изразяват в подкопаване на данъчните системи на държавите членки и в застрашаване на лоялната конкуренция за предприятията, което нарушава функционирането на вътрешния пазар.

За решаването на този проблем е необходимо приемането на набор от критерии за определяне на трети държави, които не спазват минималните изисквания за добро управление в областта на данъчното облагане, и набор от мерки по отношение на трети държави според това дали изпълняват или не тези стандарти, или са поели ангажимент да се съобразят с тях. Мерките обхващат възможност за включване в Черен списък на неизпълняващите изискванията юрисдикции, и предоговаряне, временно прекратяване или сключване на спогодби за избягване на двойното данъчно облагане (СИД-ДО).

РАЦИОНАЛИЗИРАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ РЕЖИМИ И ПРОЦЕДУРИ

Резерв за намаляване на данъчното бреме все още съществува по отношение на действащите режими и процедури за деклариране и внасяне на данъците. Намаляването на усилията и разходите, които бизнесът и гражданите правят, за да определят, декларират и внесат своите публични задължения е своеобразно намаляване на данъчната тежест и е най-усезаемо за хората.

През последните години се направиха значителни усилия както за подобряване обслужването на данъчно задължените лица, така и за гарантиране интересите на фиска:

- въведе се единното платежно за плащане към фиска;
- електронизира се достъпът на лицата до данните от системите на НАП;
- въведе се възможност за плащане с банкови карти към бюджета, безплатно за данъкоплатците;
- рационализираха се сроковете за деклариране и плащане на осигурителни вноски и данъци;
- въвеждането на т.н. "златен регистър" на коректните данъкоплатци, за които се прилага ускорено възстановяване на ДДС;

Има още много добри практики, които могат да се приложат в тази посока:

- въвеждане на виртуални ПОС за плащане към бюджета;
- въвеждане на системата на единно платежно и по отношение на плащанията към Агенция „Митници“, и към общините;
- облекчаване режима на деклариране на осигурителните вноски чрез обединяване на съществуващите образци на декларации.

Засилване електронния обмен на информация с приходните администрации и намаляване на човешкия фактор до минимум;

Усъвършенстване на съществуващите информационни системи с оглед на по-добрия контрол и засилване на събираемостта.

ЗА КАЧЕСТВОТО НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ

Наред с безспорните постижения в областта на управлението на публичните финанси през последните години, както и гарантираната стабилност в резултат на провежданата икономическа и фискална политика на преден план излиза предизвикателството, свързано с подобряване качеството на публичните разходи. Нещо повече, създадени са всички предпоставки за реализиране на успешни мерки в тази посока, а именно: законова рамка чрез приетия в началото на 2013г. Закон за публичните финанси; институционална среда в резултат на идентифицирани цели по отношение на провежданите политики на национално ниво и не на последно място – ясни приоритети по отношение на финансовата рамка за помощта от Европейския съюз за периода 2014-2020 г., заложили в Националната програма за развитие: „България 2020“.

Разглеждайки различните аспекти за оценка на качеството на публичните разходи, които са в основата на наблюдението на обхвата на възможните мерки и действия за повишаване качеството в рамките на Европейския съюз, планираме следното:

СЪСРЕДОТОЧАВАНЕ НА ПУБЛИЧНИТЕ РАЗХОДИ В СЕКТОРИТЕ, КОИТО СЪЗДАВАТ ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ И УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ – ОБРАЗОВАНИЕТО, НАУКАТА И ИНОВАЦИИТЕ

ПОВИШАВАНЕ ЕФЕКТИВНОСТТА НА РАЗХОДИТЕ В ОТДЕЛНИТЕ СЕКТОРИ

Визия за преразпределението, съобразено със секторните приоритети (секторите, генериращи дългосрочен икономически растеж). Запазвайки относително ниския дял на преразпределение в резултат на провежданата либерална политика в областта на данъчното облагане, от една страна, и дългосрочната цел на фискалната политика за постигане и поддържане на балансиран бюджет, от друга, можем да очакваме увеличаване обема на публичните разходи по сектори и политики в резултат на мерки за повишаване събираемостта на приходите и положителен ефект от икономическия растеж.

Свързвайки качеството на публичните разходи основно с ефектите от финансиране на политики и програми в секторите, които създават добавена стойност и устойчив икономически растеж, следва да се ускорят темповете за пренасочване на разходи за финансиране на политиките в областта на образованието, науката и иновациите. Другата насока е стимулиране на предприемачеството и мерките за създаване на трайна заетост. Не на последно място са инвестициите в базовата инфраструктура. Положителна предпоставка за увеличаване дела на средствата към тези отрасли е очакваното увеличение на дела на средствата от ЕС и съответно оперативните програми, които ще действат в следващия програмен период 2014-2020 г., пренасочени изцяло в тези области.

Безспорно втората цел за подобряване качеството на публичните разходи е свързана с **ефективността на разходите в отделните сектори**. Предвидените мерки в тази посока са свързани с провеждането на структурни реформи.

Ще бъдат направени прегледи на ефективността на сектори, които до този момент са останали встрани, като отбраната, сигурността и вътрешния ред и земеделието, които, като изключим социалния сектор, заемат най-висок относителен дял от публичните разходи. Очаква се тези прегледи да дадат посока за провеждане на реформи, в резултат на което да се оптимизира дейността на органите, предоставящи публични услуги в тези сектори, и да се даде възможност за пренасочване на средства към други сектори.

Ще бъдат изследвани обемът и качеството на предоставяните публични услуги в секторите на здравеопазването, образованието и науката, социалните дейности и др. Ще бъдат анализирани моделите за финансиране на тези сектори, като задължително ще бъдат обвързани с измерители за качество на предоставяните услуги, базирани на информация по показатели за измерване на резултатите.

УТВЪРЖДАВАНЕ НА ПРОГРАМНОТО И ОРИЕНТИРАНО КЪМ РЕЗУЛТАТИТЕ БЮДЖЕТИРАНЕ КАТО ЕДИНСТВЕНИЯ ИНСТРУМЕНТ ЗА ПЛАНИРАНЕ И РАЗХОДВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИЯ РЕСУРС

В контекста на намеренията за постигане на целите по горните направления осъзнаваме необходимостта от **развитие на програмното бюджетиране** за генериране на надеждни показатели за измерване на резултатите от провежданите политики и ефективността на моделите за финансиране в отделните сектори и повишаване на обществения диалог и прозрачността при вземането на решения. При създадените със Закона за публичните финанси възможности за прилагане на програмен формат на бюджет от всички бюджетни организации сме предвидили следните мерки в тази насока: изграждане на класификатор на основните политики и програми на министерствата и ведомствата и надеждни показатели за измерването им, както и на система за оценка на бюджетните програми, с която да е обвързано финансирането от бюджета.

ЗА ПАРИЧНИЯ СЕКТОР И БАНКИТЕ

ЗАПАЗВАНЕ НА ВАЛУТНИЯ БОРД ДО ВЛИЗАНЕТО В ЕВРО-ЗОНАТА

Отново се чуват гласове, че Валутният борд създава определени затруднения пред икономиката, потискайки автоматичните стабилизатори да противодействат на отрицателните последици от икономическия цикъл. Ние не споделяме подобна теза. Валутният борд трябва да бъде запазен до влизането в Еврозоната, като по този начин се гарантира сигурност и предсказуемост на националната валута и избягване на всякакви политически рискове.

Независимо от горното, системата на паричен съвет продължи да функционира стабилно и да допринася за общата макроикономическа стабилност.

Международните валутни резерви на страната в края на 2011 г. достигнаха 13,3 млрд. евро, като нараснаха с 2,9% на годишна база. След сезонно понижение през първите два месеца на 2012 г. валутните резерви започнаха стабилно да се увеличават и в края на август достигнаха 15 млрд. евро, покривайки 192,3% от паричната база.

Към края на юли международните резерви на БНБ покриваха 6,6 месеца внос на стоки и нефакторни услуги, а към края на първото полугодие на 2012 г. покритието на краткосрочния външен дълг с резерви се подобри до 140,2% при 133,8% в края на предходната година.

ОБЛЕКЧАВАНЕ НА КРЕДИТА ЗА ЧАСТНИЯ СЕКТОР

Банките понесоха голяма част от ударите на кризата, като се наложи да управляват значителен по обем портфейл от лоши кредити. Борбата за по – големи пазарни дялове в областта на корпоративното кредитиране и кредитирането на домакинствата изигра негативно влияние върху дейността на банките в първите години на кризата и досега. Благодарение на консервативната политика българската банкова система успя да премине през кризата почти незасегната, запазвайки изключително добри нива на капитализация и стабилност.

**ЗАКОНОВО РЕГЛАМЕНТИРАНЕ
НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА
МЕЖДУ БАНКИТЕ И ТЕХНИТЕ
КЛИЕНТИ**

Съществуват резерви за подобряване на взаимоотношенията в областта на банковото кредитиране. Премахването на ниво закон на обвързващите клаузи при предсрочно погасяване на кредити независимо от вида им, особено когато банката увеличава цената на кредита, е важно условие за увеличаване на равнопоставеността при този тип търговски сделки

4. ЕВРОПЕЙСКИ ФОНДОВЕ

ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ – ИНВЕСТИЦИИ В РАСТЕЖ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Използването на средствата от ЕС е инвестиционен процес, в рамките на който страната ни има възможност да участва ефективно, реализирайки добавената стойност и приноса на Кохезионната политика на ЕС за постигане на стратегически за развитието на Република България приоритети.

Те са моторите на растежа и модернизацията и реформирането на страната. Всяко едно евро от СКФ на ЕС е принос към развитието на Република България, към икономическия и приобщаващ растеж и към по-добрия живот на всеки български гражданин.

СРЕДСТВАТА ОТ ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ – МОТОР НА РАСТЕЖА

Успяхме да използваме възможностите, които ни дават европейските средства, като:

- В пъти увеличихме процента договорени и разплатени средства по седемте оперативни програми. След „рестартиране” на системата от началото на 2010 г. до 11.03.2013 г. по седемте оперативни програми договорените средства са в размер близо 103 % от общия бюджет на програмите и са разплатени близо 37 %. За сравнение, към 31.12.2009 г. договорените средства са 23,05% , а разплатените 2,61%;
- Успяхме да договорим само за 2012 г. една трета от финансовия ресурс на оперативните програми; да платим средства почти толкова, колкото през предходните пет години взети заедно; да удвоим обема на възстановените от Европейската комисия средства, без да загуби и нито евро по седемте оперативни програми.

Към края на 2012 г. отчитаме 32 милиарда лева инвестирани в българската икономика, инфраструктура, образование, земеделие, селско стопанство. И тук са не само инвестициите, които направихме в изграждане на по-добра пътна и транспортна инфраструктура, но и стартиралите проекти, свързани с бизнес и проиновативна, образователна, здравна сфера. Проведеха се и важни социални реформи, като де-институционализация, качество на образованието, социални услуги, квалификация на работната сила.

Целите, които стоят пред нас оттук нататък са:

Цел 1: Стабилност и устойчивост на системата, гарантиращи ефективност на инвестициите.

Цел 2: Подготовка на оптималния микс от инвестиции, генериращи растеж и устойчиво развитие (фокус, резултат, добавена стойност).

Цел 3: Реформи, подобряване качеството на ключови политики и създаване на подходяща среда за оптимизиране на инвестициите.

СТАБИЛНОСТ И УСТОЙЧИВОСТ НА СИСТЕМАТА, ГАРАНТИРАЩИ ЕФЕКТИВНОСТ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ

ИЗПОЛЗВАНЕ НА 100 % ОТ РЕСУРСА ОТ ТОЗИ И СЛЕДВА- ЩИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД

В конкретни действия това изглежда така:

- Нормален темп на плащания и реализиране на договорените инвестиции от настоящия програмен период
- Осигуряване стабилност на системата и продължаване на процеса при заложените към момента темпове, запазване на административния капацитет и натрупана експертиза и осигуряване на нормално протичане на взаимодействието между всички звена в системата.
- Конструктивен диалог с ЕК и всички заинтересовани страни
- Осигуряване на темп на плащания от 65 % до края на годината.
- Завършване на всички предприети действия за предотвратяване на загубата на средства – изпълнение на прогнозите, заложи в LOTNAR. Ключово е осигуряването на стабилност на системата за управление на средствата от Европейския съюз (ЕС).
- Обявяване на всички заложи в Индикативните годишни работни програми на оперативни програми схеми до края на годината без отклонение от одобрените индикативни срокове.
- Продължаване на процеса по освобождаване на системата от излишната административна тежест. Последните промени, които направихме в Постановление № 55 на Министерския съвет, са важни както за бизнеса, така и за ускоряване на изпълнението и плащането по две от оперативните програми – ОП „Конкурентоспособност“ и ОП „Развитие на човешките ресурси“ – оттук и инвестициите на бизнеса и неговия принос в икономиката.
- Продължаване на съвместната работа с международните финансови институции и установеното добро взаимодействие с тях. Подкрепата и експертизата им беше и е важна както към момента, така и за в бъдеще.

СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА ОПТИМАЛНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПРЕЗ СЛЕДВАЩИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД

- Планираните към момента инвестиции са със сериозен принос към приоритети и сфери, развитието на които е решаващо за постигане на икономическо и социално развитие с темповете и ефекта, от който се нуждае страната ни.
- Добре функционираща система на управление на тези средства с осигурени условия за гъвкавост, резултат и ефективност гарантира това.
- Механизмът е задействан, остава той да продължи да работи на максимални обороти и да се развива и усъвършенства, така, че да максимизира ефекта от всяко евро и всеки български лев.

Средствата от ЕС са инвестиция в нашето и в бъдещето на Европа. От това колко разумни ще бъдем зависи да извлечем максимална полза за всеки гражданин.

ЗАВЪРШВАНЕ НА ПРЕГОВОРИТЕ С ЕК ЗА СЛЕДВАЩИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД И ПРЕДСТАВЯНЕ В СРОК НА ДОГОВОРА ЗА ПАРТНЬОРСТВО И НОВИТЕ ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ

Това означава:

- Продължаване на вече предприетите действия по подготовка на Договора за партньорство и на всички документи към него – анализи, стратегия, тематични цели.
- Спазване на поетите ангажименти от първите срещи с ЕК и обезпечаване на националните приоритети с предложение за добра комбинация от работещи мерки във всяка от сферите на подпомагане.
- Изпълнение на ангажиментите на всяка една от институциите по преварителните условия за страната, позволяващо ефективно използване на средствата от ЕС. Провеждане на всички реформи – нормативни, политически и структурни, които ще позволят максимизиране на ефекта от инвестициите.
- Представяне на Договора за партньорство и на всички оперативни програми най-късно до септември 2013г., което да позволи стартиране на първите процедури по тях през първото тримесечие на 2014 г. България не може и не бива да си позволи закъснение подобно на това от настоящия програмен период. Средствата от ЕС са важни за икономическото и социално развитие на страната ни и колкото по-навреме стартира процесът на тяхното използване, толкова по-бързо ще се възползваме от стимулите на развитието, които носят.

ИЗПОЛЗВАНЕ НА 100 % ОТ РЕСУРСА ОТ НАСТОЯЩИЯ И ОТ СЛЕДВАЩИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД

СТАБИЛНОСТ И ЕФЕКТИВНОСТ НА СИСТЕМИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ

България има три важни цели в тази сфера:

- Първо, да запази ефективното действие на системата от настоящия програмен период при същите ниски нива на грешка (под прага на същественост от 2 %), като по този начин си гарантира не само необходимото доверие на ЕК, европейските институции и българските граждани, но и да осигури ефективно разходване на средствата по приложимите европейски и национални правила.
- Второ, да гарантира както необходимата приемственост в следващия програмен период, така и да осигури покриване на новите изисквания със създаването на орган по акредитация.
- Трето, при изпълнение на горните две цели да не се допусне тромавост на системата от свръхконтрол, сложни процедури и административна тежест, а да осигурим необходимия баланс и гъвкавост, които да позволят достъпност и лекота на използване на средствата, съобразени с нормалната логика на икономическите и социални процеси и развитие, както и нуждите на средата и бенефициентите. Това означава продължаване на усилията и предприетото в сферата намаляване на административната тежест и адаптиране на процеса към актуалните потребности на бенефициентите.

И не на последно място – осигуряване на предвидимост на средата и процесите чрез действащи механизми на планиране, контрол, взаимодействие и баланс, анализ и оценка на изпълнението.

КОДИФИЦИРАНЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО И СЪЗДАВАНЕ НА ЦЯЛОСТНА НОРМАТИВНА РАМКА

През последната една година беше даден старт на една много важна стъпка, която гарантира устойчивостта и ефекта от средствата на ЕС в България – започната бе работа по създаването на Закона за управление на средствата от ЕС.

СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА БЪРЗИ И ДОСТЪПНИ ИНВЕСТИЦИИ

Законът регламентира важни за процеса реформи за оптимално функциониране:

- Единна нормативна рамка и преодоляване на досегашната практика, която значително затормозяваше процеса на регулиране на отношенията в сферата чрез множество подзаконови нормативни актове;
- Осигуряване на цялост на процеса и политиката в тази сфера с ясно разписани и определени отговорности, функции и взаимодействие между различните звена, органи и институции в тази сфера;
- Създаване на условия за бързи и достъпни инвестиции чрез гъвкавост и пригодност на администрацията и структурите за бърз и резултатно ориентиран отговор на нуждите, които се адресират, и бенефициентите. Отделяне като самостоятелни изпълнителни агенции, което ще им позволи необходимата самостоятелност, гъвкавост и бързина;
- Синергия на политиките, финансирани с тези средства;
- Олекотяване и опростяване на финансирането и контрола спрямо големината на инвестицията – въвеждане на олекотен подход за оценка и изпълнение на проектите до 100 000 лв.;
- Въвеждане на интегрирани проекти, които позволяват реализиране на инвестицията по най-добрия възможен начин чрез комбиниране на финансирането от различни тематични сектори и фондове;
- Подобряване на всички етапи на процеса – кандидатстване, оценка, договаряне, оценка, отчитане на основата на наученото през настоящия програмен период и отговор на нуждите на бенефициентите;
- Извършване на отдавна търсената промяна на процеса на обжалване от страна на бенефициента чрез промяна на модела на предоставяне на помощта. Преминаване от модел на базата на договор към подписване на заповед за предоставяне. Това ще даде възможност една голяма част от разрешаването на конкретните казуси да бъде изнесено от Управляващите органи преди да се пристъпи към следващия етап.

ОТВОРЕНOST, БЪРЗИНА И ДОСТЪПНОСТ ЧРЕЗ ЕЛЕКТРО- НИЗИРАНЕ НА ПРОЦЕСИТЕ

Електронното кандидатстване и отчитане/изпълнение на проекти започна през последната година и половина, напредъкът в него трябва да продължи, обхващайки всички оперативни програми и електронизирайки колкото се може повече процеси.

Доразвиване на функционалностите на системата ИСУН е важна стъпка към подобряване, ускоряване и олекотяване на процеса и контрола. Продължаване на въведената през 2010г. практика с публичния модул на системата като един от инструментите за прозрачност на системата и контрол от страна на гражданското общество, информираност за процеса като цяло.

ПРИБЩАВАЩ, ПРОЗРАЧЕН И ОТВОРЕН ПРОЦЕС НА ПОД- ГОТОВКА И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ

Задължително условие за ефект от средствата е създаване на среда и стимули за пълноценно и активно участие на всички групи с отношение към процеса както в подготовката на конкретните мерки чрез представителство и участие в работните групи за програмиране, така и в процеса за разработване на Договора за партньорство, в комитетите за наблюдение и във всички други механизми, съществуващи и към момента – дискусии, работни групи, обсъждания. Целта е да продължи прилагането на тези механизми, като ги направим по-ефективни както чрез качеството на информацията, която предоставяме, така и по отношение на комуникацията ни с тях.

ИНФОРМАЦИЯ И КОМУНИКИРА- НЕ НА ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛ- ТАТИ И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ФИНАНСИРАНЕ

- През последната година и половина бяха създадени 28 областни информационни центъра, които действат като информационни и комуникационни точки във всички областни градове на страната. Тяхната работа трябва да продължи както, за да се осигури достатъчна информация за възможности, така и да се осъществи необходимата обратна връзка.
- Стартира и процесът на подготовка на новата Комуникационна стратегия, като в него са включени всички организации в сферата. Той трябва да продължи, за да се получи продукт, който не просто покрива изисквания, а работи и комуникира посланието до всички граждани.

ПОДГОТОВКА ЗА ОПТИМАЛНОТО СЪЧЕТАВАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИ, ГЕНЕРИРАЩИ РАСТЕЖ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

СРЕДСТВАТА ОТ ФОНДОВЕТЕ НА ЕС ПРЕЗ СЛЕДВАЩИТЕ 10 ГОДИНИ ЩЕ ИМАТ КЛЮЧОВА РОЛЯ ЗА МОДЕРНИЗАЦИЯТА НА СТРАНАТА

От приоритетите във всички секторни политики е видно, че средствата от фондовете на ЕС през следващите 10 години ще играят ключова роля за постигане целите на Стратегията на Европейския съюз „Европа 2020“. За постигането им ще инвестираме в:

- Създаване на работни места чрез приобщаване и образователни политики;
- Научноизследователската дейност и благоприятна за иновации бизнес среда;
- Повишаване на достъпа и качеството на образованието и обвързването му с нуждите на пазара на труда;
- Конкурентоспособността на малките и средни предприятия;
- Насърчаване на социалното включване и борбата с бедността;
- Преминаване към нисковъглеродна икономика – в грижа за околната среда, инвестиции, намаляване на запрашеността на въздуха и др.;
- Модерна инфраструктура, генерираща икономически растеж и работни места;
- Ширококолов достъп в електронното управление, в електронни услуги на всички нива: в общините, в съдебната система, в образованието, в здравеопазването, в администрацията на всички нива.
- Реформи и подобряване капацитета и работата на администрацията, в това число участието на гражданското общество в процеса;
- Повишаване ефективността на целия цикъл на публичните политики за подготовка, изпълнение, оценка на ефекта.

ИКОНОМИЧЕСКА И СОЦИАЛНА УСТОЙЧИВОСТ И РАСТЕЖ ЧРЕЗ ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВЕНА ОБЩА РАМКА И СТРАТЕГИЯ ЗА ИНВЕСТИРАНЕ

Завършване на подготовката на Договора за партньорство и на Стратегията „Европа 2020“, за да се осигури цялост и завършеност на процеса и обвързаност на инвестициите в различни сфери.

България е част от цялото, постигането на нашите цели означава принос към целите на Европа и нейния стремеж за устойчиво развитие на основата на приоритетите на стратегията. Няма място за недалновидност и абстракция, а за прагматични и умни решения, които водят към резултат – ясен, конкретен, измерим.

Стартирахме процеса навреме, Договорът за партньорство и придружаващите го документи до голяма степен са изготвени. Предстои успешно да завърши работата по него и той да бъде представен.

МЕРКИ, ОРИЕНТИРАНИ КЪМ НУЖДИТЕ НА ПАЗАРА НА ТРУ- ДА И БИЗНЕСА

Поставянето на икономическия и социален растеж и резултата в центъра неминуемо е свързано с подготовка на мерки, които отразяват реалните нужди на българските предприятия, икономическите и секторните тенденции, пазара и нуждите на труда. Това означава, че фокусът повече от всякога е поставен върху засилване и подобряване на качеството на връзката с тях и ориентиране на инвестициите в тази посока. Налагане на ресурсно ефективни и иновативни решения, ориентирани към постигане на конкретни, измерими и осезаеми резултати с добавена стойност в развитието на икономиката и във всяка отделна сфера на подпомагане.

СТРАТЕГИЧЕСКО ПРИОРИТЕ- ЗИРАНЕ И ФОКУСИРАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ

- Цели се балансирано развитие на различните икономически сектори, като ориентираме подкрепата в иновации, приложни изследвания, ресурсна и енергийна ефективност, предприемачество и развитие на бизнес и иновативна инфраструктура. По начин, насочен към постигане на икономическо развитие чрез стимули, които задействат повишаване на конкурентоспособността, производството, заетостта, добавената стойност от всичко това ще повлияе положително върху качеството на живот и икономиката ни.

С европейските средства ще се стимулира развитието на тези, които ще генерират по-голям растеж и икономическа устойчивост. А с мерките в други сектори ще допълним увеличаване на заетостта, намаляване на безработицата, повишаване на квалификацията и качеството на образованието.

СИНЕРГИЯ (ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ И ДОПЪЛНЯЕМОСТ МЕЖДУ ОТДЕЛНИТЕ ИНВЕСТИЦИИ)

- Добрата комбинация, допълване и преплитане на инвестициите позволява цялост и максимизиране на ефекта от мерките.
- Това е процес, който стартира още при подготовката на Договора за партньорство и продължава в отделните оперативни програми.
- Затова е ключово осигуряването на добра координация, комуникация и взаимодействие между отделните институции, прозрачност и участие на всички заинтересовани страни. Важно е да се изясни допълването с другите мерки, финансирани от други програми и инструменти – национални, европейски, за да няма разпиляване на ресурс.

Целта е осигуряване на интегрирани решения и взаимно допълващи се интервенции, позволяващи комплексно въздействие и устойчивост на инвестициите.

РЕФОРМИ, ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА КЛЮЧОВИ ПОЛИТИКИ И СЪЗДАВАНЕ НА ПОДХОДЯЩА СРЕДА ЗА ОПТИМИЗИРАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРЕДВАРИТЕЛНИТЕ УСЛОВИЯ (EX-ANTE CONDITIONALITIES) КАТО МЕХАНИЗЪМ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА НОРМАТИВНАТА И ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА СРЕДА

Това е онзи набор от подобрения в системата и в секторите на развитие, които ще позволят страната ни не само да се възползва от средствата от ЕС, но и ще пренастрои своята работа на режим, осигуряващ по-голяма ефективност на процеси и политики, нормативна база и структурни предпоставки.

Подобренията ще посрещат нарастналата необходимост от по-добра координация и съгласуваност на действията и отговорност на всички нива. Чрез разработването на отделни стратегически документи ще се постигне яснота накъде се насочват инвестициите, за да бъдат целенасочени и максимално ефективни.

По-добра интегрираност на инструментите и инвестициите (интегрирани планове за градско развитие, интегрирани проекти с дейности, финансирани по линия на различни програми, позволяващи максимизиране на ефекта (микс от policy инструменти – като изследвания и развитие, иновации и транспорт, екология и бизнес развитие).

Сроковете за тяхното изпълнение са различни, една част от тях трябва да бъдат изпълнени до края на 2013 г., друга до малко по-късен период. По-важното е, че в зависимост от изпълнението на условията страната ни ще получи или не средства от ЕС и това не е наказателна мярка, а възможност да извършим реформи, които променят средата и създават условия за устойчив растеж.

Основна роля ще има и Стратегията за интелигентна специализация, която ще очертае политиката и развитието на страната ни през следващите няколко години в областта на икономиката, иновациите, приложните изследвания, предприемачеството и възможните публични инструменти за въздействие на национално и регионално ниво, включително нов модел на управление на процесите и засилване на връзката наука-бизнес, позволяващ търсеното устойчиво и ресурсно ефективно развитие и растеж. В тази насока са и промените в Закона за висшето образование.

ИЗВЪРШАВАНЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕФОРМИ С ЦЕЛ ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОДХОДЯЩА СРЕДА ЗА ИНВЕСТИЦИИ

С мерките, които ще бъдат заложени в Оперативна програма „Добро управление“, страната ни ще има възможност да инвестира в ефективността на администрацията не само чрез електронното управление, но и по отношение на качеството на политиките, които създава и изпълнява. Въвеждане на инструментите на анализ, оценка на въздействието и методите, позволяващи информирано и възможно най-рационално решение.

Ще подкрепим развитието на капацитета на гражданския сектор за участие в процеса и ще въведем нови методи за увеличаване на прозрачността – от отворените данни (open data) до оптимизиране на публичните консултации.

Ще подобрим качеството на администрацията на местно ниво не само с обучения и повишаване на квалификацията, но и чрез подобряване, рационализиране и оптимизиране на административните структури.

МАКСИМИЗИРАНЕ НА ЕФЕКТА ОТ ИНВЕСТИЦИИТЕ

Най-важното днес, когато градим, планираме и разработваме приоритетите, набора от инвестиции и мерките, които ще финансираме със средства от Кохезионната политика на ЕС, е да стъпим на постигнатото вече, но така, че да максимизираме неговия ефект и като качество на инвестициите.

Това означава, че ако днес сме построили 200 км магистрали, то утре трябва да построим повече, но с още по-високо качество и ефективност.

Ако към днешна дата сме подкрепили близо 2000 български предприятия, то в следващия програмен период трябва не само да увеличим техния брой, но да направим така, че инвестициите в тях да водят до конкурентното им развитие и участие на европейските пазари.

Да увеличим дела на публичните разходи за иновации, наука, изследвания и технологично развитие, но така, че те да водят до това развитие, което, поставяйки ни в контекста на другите страни, ще ни прави реално съпоставими и конкурентни.

Ако днес със средства от ЕС сме осигурили заетост на близо 20 000 човека, то в следващия програмен период не само ще увеличим техния дял, но и ще доразвием тяхната квалификация и ключови компетентности така, че те да отговарят както на пазара на труда, така и на бизнес средата, както на национално, така и на европейско и световно ниво.

Това означава да подкрепим и развием нивото на основното, средното и висшето образование, което да позволи на младите хора в България да се реализират пълноценно на националния и европейския пазар на труда и да допринесат със своите знания и компетентности за устойчивия растеж на икономиката ни.

5. ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА, МЛАДЕЖКА ПОЛИТИКА

КОНКУРЕНТОСПОСОБНО ОБРАЗОВАНИЕ И ЕФЕКТИВНИ НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И ЗА ПО-ВИСОКИ ДОХОДИ

Инвестицията в образование е инвестиция в бъдещето на нацията, защото чрез образованието едно общество формулира целите си, организира средствата и ресурсите си, за да получи формата и да се движи в посоката, в която желае. Образованието и обучението са по-важни от всякога. Те трябва да осигуряват шансове за успешен старт, за развитие и справяне с живота, за лична професионална кариера и добри перспективи.

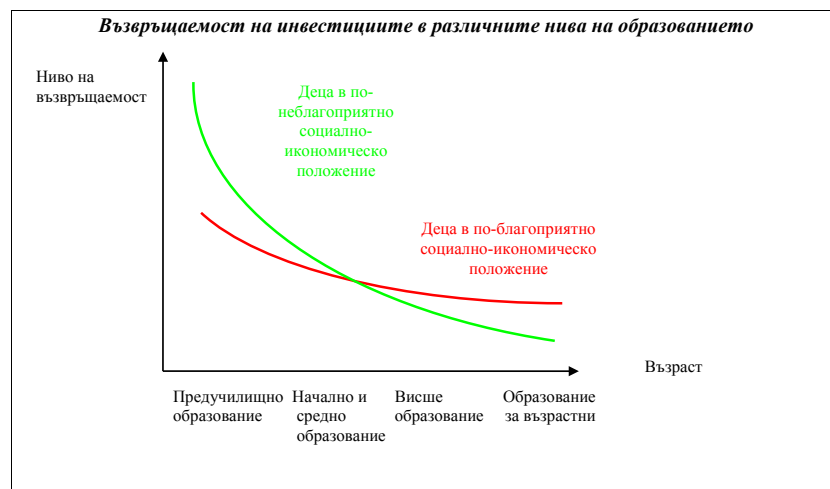
Целта е децата и младите хора на България да бъдат високообразовани и конкурентни на своите европейски връстници, а това е най-важното необходимо условие за развитие на икономика с висока добавена стойност.

Ключови фактори за постигане на конкурентоспособност, благосъстояние и устойчив растеж на една страна са и научните изследвания, технологичното развитие и възможността да се превършат резултатите от научните изследвания в икономически и социални ползи.

Основната цел на стратегията ни за развитие на науката е превръщането на България в средносрочен план в страна, в която знанието и иновациите са двигателят на икономиката.

ПРОДЪЛЖАВАМЕ ИНВЕСТИЦИИТЕ И РЕФОРМИТЕ В ОБРАЗОВАНИЕТО, ЗА ДА ГАРАНТИРАМЕ ПРАКТИЧНОСТ И ПРИЛОЖИМОСТ НА ЗНАНИЯТА, СОЦИАЛИЗАЦИЯ, ПРЕДИМСТВО НА ПАЗАРА НА ТРУДА И РЕАЛИЗАЦИЯ НА ВСЕКИ МЛАД ЧОВЕК

Избрахме да инвестираме в образованието още от най-ранна възраст дори и в тежките години на световна финансова и икономическа криза

Разработихме първия от 1991 г. насам изцяло нов Закон за предучилищното и училищното образование, който гарантира образователна среда за развитие и за формиране на умения за живота и успех в кариерата.

Ясен израз на отношението ни към образованието и науката е и решението България да има самостоятелна Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж 2014 – 2020г.“.

Волята ни е българското образование да отговаря на най-високите съвременни изисквания за качество. Децата ни не заслужават да продължават да учат в среда от 90-те години и да трупат сложни и изцяло теоретични знания. Децата ни заслужават да развиват целенасочено ключовите за 21-ви век умения, които ще ги направят успели граждани.

Това е промяната, която имаме политическата **воля да започнем, и искаме да завършим с Вашето доверие.**

ПО-ВИСОКА ГРАМОТНОСТ ЗА ПО-ДОБЪР ЖИВОТ НА ХОРАТА И ЗА ВИСОК И УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ

ПРОДЪЛЖАВАМЕ ДА РАЗВИВАМЕ СЪВРЕМЕННО ПРЕДУЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ И ВИСОКОКАЧЕСТВЕНИ ГРИЖИ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА КАТО ОСНОВА ЗА ПО-ВИСОКИ РЕЗУЛТАТИ В УЧИЛИЩЕ И В УНИВЕРСИТЕТА

Получаването на висококачествено образование и грижи в ранна детска възраст е основният стълб на отговорната държавна политика, която цели да подобри образователните резултати, възможностите за създаване и намиране на работа в по-късните етапи от живота и оттам намаляването на бедността.

Затова **продължаваме да развиваме предучилищното образование**, да подготвяме малките деца за живота, като им гарантираме условия, в които да открият и развият талантите и творческите си способности.

Ранното диагностициране на деца с обучителни затруднения с цел оказване на по-ефективна подкрепа от учителите за справяне със затрудненията при четене и писане е едно от предизвикателствата, които поемаме.

**ВЪВЕЖДАНЕ НА НОВИТЕ
УЧЕБНИ ПРОГРАМИ, ЗА ДА
ГАРАНТИРАМЕ НА ДЕЦАТА НИ
ПРАКТИЧЕСКИ УМЕНИЯ, НЕОБ-
ХОДИМИ В РЕАЛНИЯ ЖИВОТ, А
НЕ САМО ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИ
ЗНАНИЯ**

Реалното повишаване на грамотността изисква **признаване на проблема и политическа воля и ангажимент**, които единствено ние от ГЕРБ се осмелихме да проявим. Ясно се разграничихме от обясненията, че международните изследвания са предубедени или манипулирани, защото не мерят това, което преподаваме на децата.

За първи път направихме детайлни анализи на резултатите от международните изследвания, на резултатите от проведените национални външни оценявания и държавни зрелостни изпити, за които до 2009 г. България е похарчила милиони, без да предприеме мерки за подобряване на резултатите българските ученици.

Само за по-малко от две години актуализирахме всички учебни програми от първи до дванадесети клас, като поставихме акцент върху практическата насоченост на учебното съдържание. Външните и вътрешноучилищните оценявания вече съдържат задачи с формата на международните изследвания за грамотност PISA и PIRLS. Въведохме задължение за проектно базирано обучение и оценяване. Предприехме конкретни стъпки за подобряване на качеството на ниво конкретен ученик и паралелка, на училищно и на регионално ниво.

Приоритетна задача за нас е **насочването на средства за развиването на умения като: решаване на проблеми в екип, критично и иновативно мислене, творчество, анализиране и вземане на решения, комуникиране с използването на интернет и социалните медии.**

А това означава и:

- **Поставянето на подготовката в училище от гледна точка на развитието на ключовите компетентности чрез въвеждането в практиката на новите учебни програми.**
- **Цялостно въвеждане в училище на проектно базираното обучение и оценяване.**
- **Налагане на интерактивните методи на обучение в училище.**
- **Специален фокус върху мотивацията за четене и писане.**

ИНТЕРАКТИВНИ И ЕЛЕКТРОННИ УЧЕБНИЦИ

Новите учебни програми ще изискват и **нови учебници**, които трябва да бъдат **интерактивни и да се предлагат в електронен формат**. За да гарантираме добри и качествени учебници, **държим на своя ангажимент за облекчаване на лицензионния режим и за намаляване на ограниченията в свободното книгоиздаване**.

ПОВЕЧЕ КОНСУЛТАЦИИ И ДОПЪЛНИТЕЛНИ ЗАНИМАНИЯ ЗА ПО-ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ НА ВСЕКИ УЧЕНИК

Диференцираната грижа според индивидуалните образователни потребности, както и **ефективното предоставяне на консултации** от учителите са важни условия за успеха на всяко дете и ученик.

НОВ ШАНС ЗА УСПЕХ И РАБОТА ЗА ВЪЗРАСТНИТЕ ЧРЕЗ ПРОГРАМИТЕ ЗА ОГРАМОТЯВАНЕ

Като част от нашата стратегия за повишаване на грамотността разработихме и първата програма за ограмотяване на възрастни. Със средства от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ през 2012 г. бяха обучени **7 124 възрастни**.

По този начин се осигури „втори шанс“ на тези хора. Продължаване на обучението за всички, които желаят чрез:

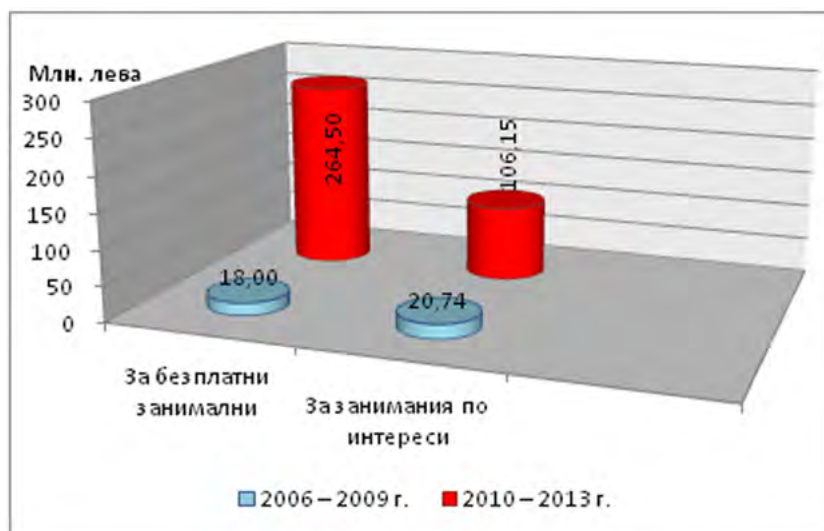
- **Създаване, финансиране, регламентиране и подпомагане** на многообразие от възможности за обучение на възрастните.
- Осигуряване възможности на **доброволци** за придобиване на педагогически умения и включването им в програми, насочени към приобщаване и обучение на възрастни, изпитващи затруднения при четене.

ИНДИВИДУАЛЕН ПОДХОД И ПОДКРЕПА ЗА УСПЕШНА РЕАЛИЗАЦИЯ

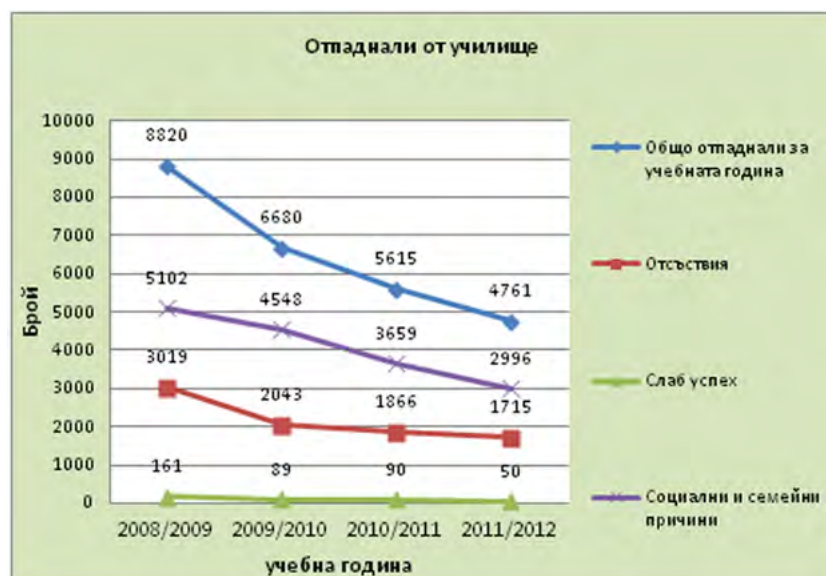
ПРОДЪЛЖАВАНЕ ФИНАНСИРАНЕТО НА БЕЗПЛАТНИ ЗАНИМАЛНИ И ЗАНИМАНИЯ ПО ИНТЕРЕСИ С ЦЕЛ ОСМИСЛЯНЕ НА СВОБОДНОТО ВРЕМЕ И ПОДОБРА МОТИВАЦИЯ КАКТО НА УЧЕНИЦИТЕ, ТАКА И НА УЧИТЕЛИТЕ И РОДИТЕЛИТЕ

Приемаме **различието между децата като ценност** и считаме, че образователната среда е тази, която трябва да се адаптира към многообразието от потребности на децата. **Всяко дете има право на качествено образование.** Това право може да се реализира само чрез образование, което обединява и подкрепя всяко дете да разгърне своя потенциал.

За 3 години и половина осигурихме 264 500 000 лева за безплатни занимални, като 154 500 000 са от държавния бюджет. Гарантирахме и 9 млн. лв. европейски средства за кариерно ориентиране, като към януари 2013 г. в програмата са включени общо **76 796 ученици.** Създадохме национална програма за оборудване на **игротеки** в училищата. Осигурихме средства за **занимания по интереси**, в които се включиха близо **400 000** от учениците в страната.

Със средства от държавния бюджет обучихме **4231 директори, 715 учители, 900 психолози и педагогически съветници и 60 експерти** за работа в интеркултурна среда, за работа с деца и ученици със специални образователни потребности, за формиране на компетентности за оценяването на учениците, за превенция на училищното насилие и агресията, за интерактивни методи на преподаване. Благодарение на тези мерки за последните 4 години броят на отпадналите от училище е намалял почти наполовина – от 8 820 на 4 761.

През последните 3 години процентът на преждевременно напусналите училище в България е по-нисък от средноевропейския за ЕС.

През следващите години приоритетите са:

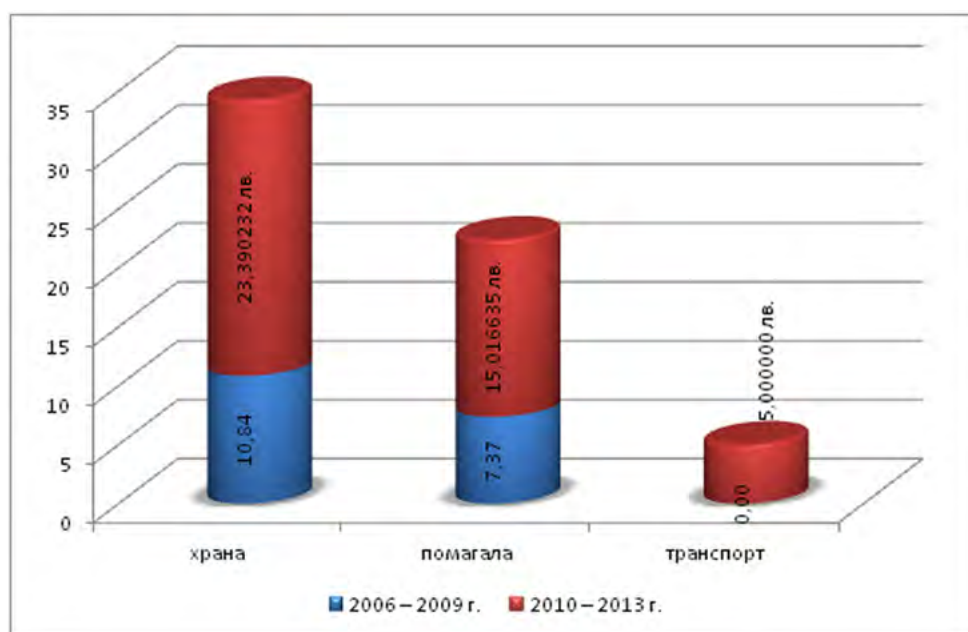
- **Да продължим да увеличаваме броя на безплатните занимални;**
- Да продължим да осигуряваме средства и възможности за **занимания по интереси** с цел **откриване таланта на всяко дете и ученик;**
- Да предоставим методическа помощ и педагогически инструменти за създаване на **класна стая, която отчита нуждите и интересите на всички деца и привлича родителите**, особено на деца от малцинствените групи, в учебния процес;
- Да развиваме **кариерното ориентиране** чрез съвместна работа между учителите и кариерните консултанти и чрез стабилни **партньорства с родителите и общността;**
- Да продължим да работим за постепенно **преодоляване обособяването на етнически принцип** и на дискриминационните практики по признак увреждане в предучилищното и училищното образование;
- Да въведем **комбинирана и дистанционна форма** на обучение;
- Да изградим успешни модели за **повишаване качеството на образование в малките населени места и в слетите паралелки.**

НОВИ ГРУПИ, НОВИ ДЕТСКИ ГРАДИНИ И ГЪВКАВИ ФОРМИ НА ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА УНИВЕР- САЛЕН ДОСТЪП ДО РАННО ОБРАЗОВАНИЕ

Ранното обхващане на децата в образователната система чрез игра и стимулиране на тяхното развитие намалява риска от преждевременно напускане на училище и увеличава равнопоставеността между децата.

Затова през 2010 г. въведохме **задължение за децата, навършили 5-годишна възраст**, да посещават детска градина. Така създадохме ангажимент на държавата за подкрепа на семействата и децата, като осигурихме **безплатни учебни помагала, част от храната, както и за първи път – безплатен транспорт за децата в предучилищната възраст, включително за 6-годишните**.

Приоритет през следващите години ще бъде разширяването на обхвата и **достъпа до предучилищно образование и грижи чрез повече и по-гъвкави услуги за образование и грижа за децата** в периода до постъпване в първи клас.

ПОВЕЧЕ ПСИХОЛОЗИ, ПОМОЩНИЦИ НА УЧИТЕЛЯ И РЕСУРСНИ УЧИТЕЛИ С ЦЕЛ ПОДОБРА СРЕДА ЗА РАЗВИТИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ В ДЕТСКИТЕ ГРАДИНИ И УЧИЛИЩАТА

Споделяме принципа, че **приобщаващото образование е неразделна част от правото на образование**, а това означава **повече и съобразени с индивидуалните потребности специалисти в помощ на децата, учителите и родителите.**

Затова увеличихме средствата в училищата и детските градини за децата със специални образователни потребности. **Увеличихме с повече от 1/3 психолозите и педагогическите съветници** в училищата, назначихме допълнително **ресурсни учители и оборудвахме ресурсни кабинети.** **Създадохме и финансирахме Национална мобилна група за психологическа подкрепа.**

За следващите 4 години усилията ни се насочват към:

- увеличаване броя на педагогическите съветници, психолозите, ресурсните учители и помощниците на учителя;
- въвеждане на **втори учител в паралелката;**
- създаване на **достъпна архитектурна среда;**
- развиване уменията на учителите за работа с децата и с ученици със специални образователни потребности и с деца в риск;
- въвеждане на **екипния подход за работа с детето и ученика** във всяка детска градина и във всяко училище;
- поощряване на детските градини, училищата и общините, които изпълняват **програми за приобщаващо образование.**

ГАРАНТИРАНЕ НА УЧАСТИЕ И ПОДКРЕПА НА РОДИТЕЛИТЕ, МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ И ГРАЖДАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ЗА ПОВЕЧЕ ПРОЗРАЧНОСТ И ПОДОБРО КАЧЕСТВО

Нашето разбиране е, че **към всяка детска градина и училище трябва да се създаде обществен съвет** като колективен орган за **стратегическо управление и граждански контрол**, представителен за родителите и с пряко участие на местната власт. Обществените съвети трябва да се формират по демократичен път, да носят отговорност за доброто управление и да гарантират прозрачност и качество на основните вътрешни процеси в детската градина и в училището.

НЕЗАВИСИМО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СРЕДА

Приоритет на нашето управление са **външните инспекции върху резултатността и рационалното използване на средствата в образованието**, както и върху това, какво е необходимо на хората, ползващи публичните услуги, по какъв начин ги получават и какви са практическите резултати. Важна крачка към гарантиране качеството на образованието е и обвързването на механизмите за финансиране с образователните резултати.

ПРЕСТИЖ НА УЧИТЕЛСКАТА ПРОФЕСИЯ

ИНВЕСТИРАНЕ В УЧИТЕЛИТЕ,
ЗА ДА БЪДАТ МОТИВИРАНИ,
ПОДГОТВЕНИ И ПОДКРЕПЕНИ

Ефективността на образователната система е непостижима без мотивирани и квалифицирани учители. Според данните на PISA единственият финансов компонент, който има пряка положителна връзка с резултатите на учениците, е заплащането на учителите. В повечето държави по-високото заплащане на учителите означава и по-висока квалификация.

Затова през 2009 г. въведохме система за кариерно развитие, увеличихме заплащането на учителите с 20%, инвестирахме в квалификация, като освен средствата от държавния бюджет осигурихме над 70 млн. лева европейски пари за професионално усъвършенстване.

За нас от основно значение през следващите години е **продължаване на инвестициите в учителите**, както и:

- усъвършенстване на системата за кариерно развитие и осигуряване на „**бърза писта**“ за **израстване на младите учители**;
- **национална програма за привличане и допълнителна подкрепа на млади учители**, включително чрез въвеждане на статут „стажант-учител“;
- **кариерно развитие на всички педагогически специалисти** в детските градини и училищата;
- **въвеждане на задължителна квалификация**, която е насочена към повишаване резултатите на учениците;
- подкрепа за учители, работещи с деца със специални образователни потребности, с деца от уязвимите групи и с надарени деца.

АКТИВНО ПАРТНЬОРСТВО С БИЗНЕСА ПРИ ИЗРАБОТВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ПОЛИТИКА

ОБВЪРЗВАНЕ НА ПРЕДЛАГАНИТЕ ПРОФЕСИИ И СПЕЦИАЛНОСТИ С ПОТРЕБНОСТИТЕ НА БИЗНЕСА

За тази цел фокусираме усилията си върху:

- учебни програми в училищното и висшето образование, **разработени с бизнеса**;
- въвеждане на ориентирано към практиката обучение и провеждане на **практическото обучение в реална работна среда**;
- въвеждане на **дуалната система на професионално образование**;
- финансиране на **защитени професии**;
- изграждане на **центрове за нови знания** с определени браншове, в които се изучават новости в отрасъла, пряко свързани с изучаваната професия;
- усъвършенстване и законово регламентиране на вече изградената **система за осигуряване на качество** на професионалното образование и обучение;
- стимулиране изграждането на **професионални мрежи между училищата (средни и висши) и бизнеса** за обмяна на научна информация, участие на водещи специалисти от индустрията в учебния процес, оценяване на учебни резултати и др.;
- **въвеждане на система за натрупване и трансфер на кредити в професионалното образование** и обвързването ѝ със системата за натрупване на кредити във висшето образование.

ПОВИШАВАНЕ НА УМЕНИЯТА В ОБЛАСТТА НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И АКТИВНАТА ГРАЖДАНСКА ПОЗИЦИЯ

ВЪВЕЖДАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ЗА ВСИЧКИ ДЕЦА, УЧЕНИЦИ И СТУДЕНТИ

Само за три години Правителството за европейско развитие на България успя да въведе предприемачество в 80% от училищата, в които се провежда обучение в начален етап в 80 училища от 5-и до 7-и клас, както и профил „Предприемачество и бизнес“ в гимназиален етап.

Развитието на предприемаческа нагласа в децата и младите хора, прилагането на образователни и **практически дейности за формиране на бизнес умения, лидерство и стратегии за успех продължава да бъде основен приоритет и през следващите години.**

Предвиждаме и национална програма за **финансиране на ученически и студентски учебни компании.**

ПОВЕЧЕ ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ В УЧИЛИЩЕ И В УНИВЕРСИТЕТА, ЗА ДА БЪДЕМ АКТИВНИ ГРАЖДАНИ

ВСЯКА КЛАСНА СТАЯ С ИНТЕРАКТИВНА ДЪСКА, КОМПЮТРИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ВСИЧКИ ПРЕДМЕТИ

През последните 2 учебни години в училищата се разкриха близо **1500 групи по гражданско образование**.

Продължаваме да работим за:

- **пълноценно участие на учениците и студентите** в живота на училището и университета;
- осигуряване на възможности за повече **знания за актуални проблеми от дневния ред на обществото**;
- разработване на **инструменти за самооценяване и оценяване**, които обхващат **социалните и гражданските компетентности**.

Информационните и комуникационните технологии осигуряват разнообразие от методи и средства, които разкриват нови възможности в класната стая. Към 2013 г. **100% от държавните и общинските училища са свързани с високоскоростен интернет**, като достъпът се заплаща със средства от държавния бюджет. За периода 2009-2013г. **над 130 от тях са оборудвани с безжична WiFi инфраструктура**. Със средства от бюджета се осигурява още и софтуерът за всички училища, университети, учители и преподаватели. От 2012 г. стартира 4-годишна инициатива за цялостна подмяна на настолните компютри с модерни компютърни терминални решения, като само **за 2012 г. имаме близо 10 000 нови терминала в училищата**.

Конкретните ни проекти са:

- продължаване на въвеждането и обновяването на ИКТ в детските градини и училищата, включително чрез **осигуряване на интерактивна дъска за всяка класна стая**;
- използване на **ИКТ от първи клас**;
- използване на информационните и комуникационните технологии в **цялостния процес на обучение**, в това число в образованието за възрастни; обезпечаване на учителите с необходимата техника;
- повишаване на **дигиталните умения** на учителите чрез целево финансиране за обучителни програми;
- **насърчаване на иновациите** в училище чрез национална програма;
- **електронизация** на администрирането, управлението и подпомагането на **образователния процес в училищата и в университетите**;
- пилотно въвеждане използването на таблети в гимназиален етап.

Специално внимание ще обърнем и на задълбочаване на познанията както на децата и младите хора, така и на възрастните по отношение на **по-безопасното и полезно ползване на световната мрежа**.

СПОРТЪТ КАТО АКТИВНО ЗДРАВЕ

ПОВЕЧЕ СПОРТ В УЧИЛИЩЕ ЗА ПОВЕЧЕ ЗДРАВЕ И ЖИВОТ БЕЗ АГРЕСИЯ

Важна част от програмата ни бе създаването на условия за всекидневни грижи за личното и семейно здраве чрез спорт. Ясен израз на тази политика са както създадените условия за подпомагане на извънкласните занимания по спорт в училищата чрез създадените **над 3000 групи по спорт**, така и допълнителните **11 млн. лева**, отпуснати целево за изграждане на **многофункционални спортни зали в българските училища**

Целите ни са:

- оптимални условия и възможности за занимания със спорт на децата, учениците и младите хора от различни възрастови групи;
- продължаване на **обновяването на физкултурните сали и басейните в детските градини и училищата;**
- разширяване на обхвата от **организирани форми за спортуване в училищните спортни секции и клубове;**
- утвърждаване на система за управление на физическото възпитание за децата, лишени от родителски грижи, както и за децата, учениците и младежите с трайни увреждания;
- разширяване на формите за спорт и за спортносъстезателна дейност през периода на ваканционните дни.

ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО И ЕФЕКТИВНОСТТА НА ВИШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

ЗАСИЛЕНО УЧАСТИЕ НА РАБОТОДАТЕЛИ И РАБОТОДАТЕЛСКИ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРИЗНАТИ МЕЖДУНАРОДНИ ЕКСПЕРТИ В ОЦЕНЯВАНЕТО НА ВИШЕТЕ УЧИЛИЩА И ТЕХНИТЕ ПРОГРАМИ

Националната цел по Стратегията „Европа 2020“ до 2020 г. поне 36% от 30-34-годишните да са със завършено висше образование наложи предприемането на няколко важни стъпки, като: финансирането на висшите училища през 2011 г. беше допълнено от възнаграждения за добро представяне. Тези стимули бяха последвани от събиране на информация относно образователните резултати и реализацията на пазара на труда на завършилите студенти, извършено през 2010 и 2011 г., като част от инициативата по изграждане на Рейтингова система на висшите училища в България. През втората половина на 2011 г. се предостави възможността агенции, членуващи в ENQA и EQAR, да извършват програмно оценяване в България. Променена беше и скалата за акредитационни оценки, подобряваща възможността за по-ясно диференциране на резултатите на висшите училища.

Въпреки това резултатите от висшето образование с оглед влиянието му върху растежа и създаването на работни места не са на желаното равнище. Това налага **ангажирането ни с цялостното преосмисляне на системата на висшето образование** в България чрез нов закон за висшето образование. Предвиждаме още:

- опростяване на оценителните процедури чрез **сливане на дейностите по институционалната и програмната акредитация**;
- подобряване достоверността и вискателността на оценяването, извършвано от НАОА, чрез **засилено участие на работодатели и работодателски организации и признати международни експерти**;
- разширяване обхвата на събираните от рейтинговата система данни с цел по-всеобхватна картина за образователните резултати и реализацията на пазара на труда на завършилите студенти.

ФОКУСИРАНЕ НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС КЪМ ПОТРЕБНОСТИТЕ И ИНТЕРЕСИТЕ НА СТУДЕНТИТЕ И ТЯХНАТА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПАЗАРА НА ТРУДА

Това означава както **повишаване дела на практическите занимания** в учебния процес, така и стимулиране на разработването на **чуждоезикови учебни програми** с актуална пазарна ориентираност и подобряване на **условията за мобилност** на студентите, специализантите и докторантите **в рамките на страната**.

Разработването и внедряването на модели за **обвързване на финансирането с резултатите от обучението, реализацията на студентите, потребностите на икономиката и с прилагането на принципите на ЕС за иновативно обучение на докторанти** са също сред основните предизвикателства, които си поставяме

СТИПЕНДИИ ЗА СТУДЕНТИТЕ С ОТЛИЧНИ АКАДЕМИЧНИ ПОСТИЖЕНИЯ, С НИСЪК ДОХОД И ОТ УЯЗВИМИТЕ ЕТНИЧЕСКИ ГРУПИ И ВКЛЮЧВАНЕТО ИМ В ПРИОРИТЕТНИ ЗА ИКОНОМИКАТА И СТРАНАТА НИ ОБЛАСТИ И ПРОГРАМИ

С цел повишаване степента на участие във висшето образование за изминалия мандат договорихме и **даваме 150 млн. лв. допълнително европейски стипендии на студентите**. Стартирахме студентско кредитиране и вече всички студенти могат да получат заем при 7% лихва без изисквания за обезпечения и такси.

През следващите 4 години продължаваме да работим за:

- **насърчаване достъпа до образование на студенти от по-слабо представените групи** (младежи с ниски материални възможности или с увреждания, от уязвими етнически групи, самотни родители и др.);
- допълнително **подпомагане на студенти** с отлични академични постижения и с нисък доход **в подбрани приоритетни области и програми**;
- **подпомагане и разширяване на дейностите за студентско кредитиране**;
- предлагане на различни начини на обучение, които позволяват **ученето да бъде успешно съчетавано с работата или със семейните ангажменти**;
- **зачитане във висшето образование на знания и умения, придобити преди постъпването в него** – “акредитация на предишно учене” и “акредитация на предишно учене чрез професионален (практически) опит”.

ИЗГРАЖДАНЕ НА СИСТЕМА ЗА ВАЛИДИРАНЕ НА НЕФОРМАЛНОТО И ИНФОРМАЛНОТО УЧЕНЕ

През 2013 г. продължава изграждането на система за валидиране на неформалното и информалното учене и насърчаване на използването ѝ от всички възрастови групи над 16 г., включително в системата на висшето образование.

Ще работим още за:

- подобряване на **възможностите за учене в контекста на активен живот на възрастните хора**, включително чрез доброволен труд и насърчаване на иновативни форми за учене между поколенията и инициативи за използване на компетентностите на възрастните хора в полза на обществото като цяло;
- **удолетворяване на образователните потребности на хората с увреждания** и на лицата в специфични ситуации на изключване от учене и предоставяне на подходяща ориентационна подкрепа за тях.

РАЗВИТИЕ НА УЧЕНОТО ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Е-ОБРАЗОВАНИЕ И ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ ЗА ПО-ГОЛЯМО УЧАСТИЕ В УЧЕНЕ

За да мотивираме българските граждани да участват в различни форми на учене през целия живот, се ангажираме:

- да активизираме научните изследвания и да насърчаваме извършването на прогнозни анализи в областта на образованието и ученето през целия живот;
- да осигурим **проектно финансиране за е-образование** и дистанционно обучение, за да може всеки човек да се възползва от откритите образователни перспективи по свой собствен избор.

УКРЕПВАНЕ И МОДЕРНИЗИРАНЕ НА НАУЧНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ В СТРАНАТА ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНИ НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

ЕФЕКТИВНОСТ НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ В ПУБЛИЧНО – ФИНАНСИРАНИТЕ НАУЧНИ ОРГАНИЗАЦИИ, В ТОВА ЧИСЛО БАН

Науката е приоритет и основен инструмент за постигане на конкурентоспособност на българската икономика.

Затова разработихме и приехме първата в новата история на България Стратегия в областта на науката, с която определихме 5 приоритетни направления за развитие на научните изследвания до 2020 г.: енергия, енергийна ефективност и транспорт; развитие на зелени и екотехнологии; здраве и качество на живота, биотехнологии и екологично чисти храни; нови материали и технологии; културно-историческо наследство; информационни и комуникационни технологии.

Посоката на действията ни през следващите години е:

- преминаване от научнодисциплинарен характер на **организация и финансиране на научни изследвания** към проблемноориентирани научно-изследователски направления **и работни групи, съобразени с националните приоритети**;
- преосмисляне на институционалната среда за НИРД в България в контекста на тенденциите в световното развитие и преминаване към една **по-обединена структура и координация на по-високо управленско ниво** – създаване на **консултативен орган** на правителството с членове от правителството, академичната и научноизследователската общност, индустрията и НПО, председателстван от министър-председателя, който отговаря за стратегическото развитие и координацията на общите усилия;
- обвързване на подготовката на специалисти с участието им в изследователски проекти **и повишаване на иновационната им култура**;
- съгласуване **между правителство, бизнес, академична общност и местни власти на приоритети, адаптирани към регионалния капацитет и нужди, осигуряващи възможности за нови сфери на дейности и пазари, привличане на чуждестранни инвестиции и създаването на партньорства с местни и регионални структури**;
- изграждане на научна инфраструктура в университетите **в сътрудничество с бизнеса и превръщане на изследователската дейност в централен академичен приоритет**;
- **насърчаване на сътрудничеството между висшите училища и научните институти**;
- **създаване на регионални научни центрове за обучение и трансфер на технологии и превръщане на страната ни в научноизследователски център за обучение на Балканския полуостров**;
- приоритетно **насърчаване на проекти за съвместна дейност** между научни организации, висши училища и предприятия (чрез договори между тях за двустранни и клъстерни дейности).

ПЪЛНА ПРОЗРАЧНОСТ И РЕВИЗИЯ НА КОНКУРСНИТЕ ПРОЦЕДУРИ ВЪВ ФОНД „НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ“

Фонд „Научни изследвания“ се превърна в една от най-дискусионните теми на нашето управление. Спазвайки заявените през 2009 г. принципи за прозрачност на управлението, извършихме проверка на сигналите за нарушения и предприехме конкретни мерки, включително кадрови промени в правителството.

През следващите 4 години предвиждаме въвеждането на системна, **редовна и независима оценка** на политиките за научно-изследователска и развойна дейност, на институциите и програмите, като прилагаме общи европейски индикатори за измерване на напредъка и приоритизираме ресурсите там, където има доказани научни резултати.

Гарантираме и завършване на планираната промяна във Фонд „Научни изследвания“:

- **нормативни условия**, осигуряващи пълната прозрачност за всички бъдещи конкурсни процедури, **в съгласие с практиката на европейските научни конкурси и на тези в САЩ**;
- относителният дял на средствата за всяко от приоритетните направления и за фундаментални изследвания **да бъде определен и обявявен** преди началото на конкурсите;
- проследяване на резултатите **от изследователските проекти чрез въвеждането на ясна рамка за наблюдение и оценка, която да се прилага спрямо проектите през целия период на тяхната реализация**;
- **консолидирано управление** на Фонд „Научни изследвания“ и на иновационния фонд за постигане на по-голяма ефективност и иновации в икономиката, оснавана на знанието.

ПОДКРЕПА НА ИЗСЛЕДОВАТЕЛИТЕ И УЧЕНИТЕ

Осигуряването на висококвалифицирани човешки ресурси в изследователския сектор изисква стратегическо планиране и система, осигуряваща възможности за развитие и кариерно израстване на учените и изследователите.

През 2010 г. бе приет Закон за развитие на академичния състав в РБългария. Той замени неефективната централизирана система от 1972г. с нова, предоставяща широки възможности на автономните висши училища и научни организации самостоятелно да развиват собствена кадрова политика. Автономията обаче доведе и до девалвация на качеството на научното и професионалното развитие на академичния състав, което наложи стартирането на дискусии за разработване на изменения в закона.

През следващите години целта ни е:

- **партньорство между средното, висшето образование и научните институти** за повишаване интереса на младите хора към науката;
- усъвършенстване на възможностите за **кариерно развитие** чрез учредяването на програма за грантово финансиране на конкурентен принцип за високоефективни изследователи, включваща **отличия и заплащане според постиженията**;
- осигуряване достъп на всички български учени, преподаватели и студенти до **информационни бази с данни, като Web of Science, Scopus и др.**;
- Публичност на изследователските резултати, постигнати чрез публично финансиране от национални и европейски програми;
- създаване на **база данни за утвърдени български учени в чужбина** за привличането им в смесени научни колективи за участие в международни проекти;
- **финансиране на реинтеграционни схеми**;
- **изменения** в Закона за развитие на академичния състав в Република България, гарантиращи **прозрачни възможности за кариерно развитие, национални критерии и контрол на качеството на академичното израстване**;
- **мобилност на изследователите** от науката в индустрията и обратно;
- промяна организацията на дейностите във висшите училища така, че възнаграждението на преподавателите да включва задължително **научна дейност с участие на студентите, докторантите и учениците**.

ПОВЕЧЕ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА МЛАДИТЕ ЗА ПО-ЛЕСЕН ПРЕХОД ОТ ОБРАЗОВАНИЕ КЪМ ЗАЕТОСТ

Младежите бяха особено силно засегнати от икономическата криза. И преди, и в момента продължаваме да сме загрижени за високите нива на младежка безработица. Не случайно през март 2012 г. правителството на ГЕРБ прие Национална инициатива „Работа за младите хора в България“, която предложи всеобхватен отговор на причините за високата младежка безработица.

Резултатите: през 2012 г. е осигурена заетост за близо 12 500 млади безработни лица, благодарение на което от 31.5% през първото тримесечие на 2012 г. равнището на младежка безработица

намаля до 28.5% през четвъртото тримесечие на годината.

ВЪВЕЖДАНЕ НА МИНИМАЛНО ПОЧАСОВО ЗАПЛАЩАНЕ

Приоритетите ни:

- **Осигуряване на възможност за 50 000 младежи да намерят реализацията си на пазара на труда** чрез насърчителни мерки, финансирани от държавния бюджет и ЕСФ. Нашият ангажимент е всеки един млад човек, който завършва средно или висше образование, да намери своето място на пазара на труда чрез включване в мерки за заетост, стажуване, ИКТ и езикови обучения, кариерно ориентиране, подпомагане за мобилност и допълнителна квалификация.
- Въвеждането на **минимално почасово заплащане** ще има положително влияние върху заетостта, особено на младите – студенти, родители, и върху трудовия пазар в период на излизане от икономическата криза, създавайки възможности за по-гъвкаво работно време и по-гъвкава работна сила.

ПРИЗНАВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВЕНИТЕ ПРАКТИКИ И СТАЖОВЕТЕ НА СТУДЕНТИТЕ ЗА ТРУДОВ СТАЖ

Това ще улесни младите хора при кандидатстване за първа работа с оглед изискуемия първоначален стаж от повечето работодатели.

Уменията, придобити по време на доброволческа дейност, имат голямо значение за професионалното развитие на младите хора и често помагат при избора им на кариера. Затова **признаването на тези умения**, както и включването им в Европейската система за натрупване и прехвърляне на кредити (ECTS) е важно за пригодността на младите хора към трудова заетост и мобилност.

Ще разширим стимулирането на работодателите да наемат млади хора, да създават нови работни места, да обучават на работното място.

НАСЪРЧАВАНЕ НА МЛАДЕЖКОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

Свободното предприемачество е в основата на силната социална държава. Затова Ние от ГЕРБ работим за:

- Превръщането на предприемачеството в инструмент за **подкрепа на младежката проактивност и заетост чрез намаляване на административната тежест за стартиране на младежки бизнес.**
- Създаване на предпоставки за минимум 2 500 нови микро – и малки предприятия чрез въвеждане на схеми за насърчаване на младежкото предприемачество и развиване на умения за предприемачество за младите хора чрез Европейския социален фонд.
- Активиране на по-тясно **взаимодействие между образованието, бизнеса и науката;**
- Развиване на професионалното образование и на възможностите за **иницииране на учебни компании**

ПРИБЩАВАНЕ НА МЛАДИТЕ КЪМ УПРАВЛЕНИЕТО НА НА- ЦИОНАЛНО И МЕСТНО НИВО

През 2012 г. приехме първия в историята на България Закон за младежта, който регламентира отговорностите и координацията между държавните, областните и общинските структури, както и между държавата и представителите на младите хора при формиране и изпълнение на политиката за младежта. Приехме **Национална програма за младежта (2011-2015)**, чрез която се финансират проекти за предоставяне на качествени услуги и повишаване на информираността и активността на младите хора в страната с цел подпомагане на тяхното личностно развитие, социално включване и реализация.

Сега усилията ни са насочени към:

- Гарантиране **участието на младите хора на национално и местно ниво** в процеса на формиране на политиките, които ги засягат, чрез **постоянен структуриран диалог** между вземащите решения на всички нива, младите хора и младежките организации;
- Насърчаване на **взаимното разбирателство, междукултурната толерантност, солидарността**, активното **гражданско участие** и изграждане на **европейско съзнание** сред младите хора.

6. КУЛТУРА И ДУХОВНОСТ

БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА И ДУХОВНОСТ: КРЕАТИВНОСТ, ТРАДИЦИЯ И ТАЛАНТ

Основната ни цел в следващите години ще бъде осъществяването на децентрализация на културните процеси и намаляване на държавната намеса в управлението на институтите и организациите в областта на културата.

Предстоят промени в нормативната база, в механизмите и инструментите по развитието на богатото културно наследство – материално и нематериално.

Основната ни задача е държавата и общините да бъдат добрият стопанин и богатствата от няколко епохи да бъдат достъпни за всички българи и за чужденците, които посещават страната ни. Необходими са неотложни мерки за защитата на интелектуалната собственост, на правата на творците и изпълнителите, на авторските и сродните права във всички области на културата и особено в културните и творческите индустрии.

Трябва да се положат конкретни усилия за по тясна интеграция на националната културна политика с европейските ценности, приоритети и програми за периода 2014 – 2020 г.

ЗНАЧЕНИЕТО НА КУЛТУРАТА ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ И ЕВРОПА

КУЛТУРАТА НИ ФОРМИРА КАТО БЪЛГАРИ И ЕВРОПЕЙЦИ, ТЯ Е ВАЖНА ЗА РАЗВИТИЕТО НА НАШЕТО ОБЩЕСТВО

Културата и културното многообразие правят Европа привлекателна, оригинална, обединена в глобалния свят. Същевременно културата играе все по-голяма роля в икономиката на Обединена Европа. Културната икономика – създаването и потребяването на култура, развива нашите идентичности, добавя стойност, увеличава конкурентоспособността. Туризмът, който съставлява особено важен сектор за Европа, се развива в голяма степен благодарение на интереса към Европейската цивилизация и нейните културни достижения. Културата, културният живот, съпреживяването на духовното са същевременно част от качеството на живот. Ние вярваме, че възможността да създаваш и потребяваш култура, да участваш в културния живот на своята общност е неразделна част от правата на човека и е ключова за устойчивото развитие.

ПОДКРЕПА ЗА КРЕАТИВНОСТТА, ТВОРЦИТЕ И ТЕХНИТЕ ПУБЛИКИ, ПОДОБРЯВАНЕ НА ДОСТЪПА ДО КУЛТУРА

СТИМУЛИРАНЕ НА АВТОРСТВО

Вярваме, че създателите на култура трябва да бъдат насърчавани. В условията на глобализация талантът да се създава култура трябва да бъде задържан или връщан в България. Ще стимулираме креативността, която захранва както културата, така и икономиката на страната. Създателите на култура правят регионите на България привлекателни и приятни за живеене, привличат се иновативният бизнес и други инвестиции.

ГАРАНТИРАНИ ДЕБЮТИ ЗА МЛАДИТЕ ТВОРЦИ

Ще създадем национална програма за дебюти във всички сфери на изкуството. Програмата ще се развива на национално и регионално ниво. Плавно ще увеличаваме творческите стипендии за деца и млади хора. Ще се осигури частично и пълно финансиране на специални образователни програми във висшето образование, свързани с културния мениджмънт, креативността, продуцентството. Ще бъде утвърдена национална рамка за стажове и професионализация в сферата на културата и културната икономика.

УКРЕПВАНЕ НА НАЦИОНАЛНИЯ ФОНД КУЛТУРА

Връщане ролята на Националния фонд „Култура“ като основен инструмент за публично финансиране и съ-финансиране на културни проекти, творци и техните организации.

ПОДОБРЯВАНЕ НА КУЛТУРНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

През последните няколко години инвестирахме над 50 милиона лева европейки и национални средства в културната инфраструктура на България. За първи път от десетилетия бяха ремонтирани залите и работилниците на театрите и оперите в големи български градове – София, Варна, Русе, Бургас и други.

Тези усилия трябва да продължат. Ще разработим и приложим национална отворена система за достъп до съществуващата културната инфраструктура: ще функционира публичен регистър с възможности за работа в зали и на открити пространства. Ще стартираме публична система за безплатен или преференциален достъп до обществената културна инфраструктура за младите творци. Ще работим за изграждането, в това число чрез публично-частни партньорства, на нови открити сцени в градовете, обособени градски пространства, в които да се представят културни събития от професионалисти и любители. Ще подкрепяме иновативни проекти, изнасящи култура в глобалната мрежа и социалните мрежи и използващи „дигиталната сцена“.

РЕФОРМА НА ЧИТАЛИЩНАТА МРЕЖА

Ще приемем изцяло нов закон за читалищата. Ще гарантираме връщането на ролята на читалищата като място за достъп до културни и образователни продукти. Ще работим за превръщането на тези традиционни български организации в доставчик на услуги, място за подкрепа на творците и на публиката им, ще ги подкрепим да станат част от културната икономика.

МОДЕРНИЗИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ БИБЛИОТЕКИ

Ще осъществим модернизация на системата на обществените библиотеки. Ще продължим да въвеждаме библиотеките в информационната епоха – вече успешно модернизирахме 960 библиотеки по програма „Глобални библиотеки“, която ще продължи. Чрез системата на обществените библиотеки ще разширим възможностите за достъп до услугите на електронното правителство.

ДОСТЪП ДО КУЛТУРА ЗА ХОРАТА В РИСК

Ще гарантираме на хората с различни затруднения системна подкрепа, която да им позволи да получат достъп до културни събития, стоки и услуги. Тук включваме и преференциални цени на билетите за деца и млади хора, за пенсионери.

СТИМУЛИРАНЕ ПРОИЗВОДСТВОТО И ИЗНОСА НА БЪЛГАРСКИ ФИЛМИ

В последните години българското кино заслужено беше награждавано на международната сцена. Редица български творци получиха престижни отличия за своята работа. Театърът и киното успяха да постигнат безпрецедентни успехи в създаването и износа на български филми. Тези успехи трябва да получат ново ниво на подкрепа от държавата

РАЗВИТИЕ НА ТВОРЧЕСКАТА (КУЛТУРНАТА) ИКОНОМИКА

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ПОДКРЕПА НА КУЛТУРНАТА ИКОНОМИКА

Ще осъществим подкрепа за разгръщане на културната (творческата) икономика чрез специална национална програма, включваща образователен и инвестиционен компонент. Ще работим за изграждане на национална мрежа от креативни инкубатори и клъстери, фокусирани в сектори с висока добавена стойност, като архитектура, дизайн, кино, визуални изкуства, софтуер и др. Ще се насърчават партньорствата с „културните фабрики“ в други страни от ЕС и подкрепа за общи продукти и процеси. Ще продължим както досега системно да насърчаваме продуктите на културния туризъм, който допълва и развива традиционния ваканционен туризъм.

СОЦИАЛНИ ПРЕДПРИЯТИЯ В КУЛТУРАТА

Културата е сектор, особено подходящ за субсидирана заестост. Световният опит показва, че социалните предприятия в културата – например сувенирни фабрики, арт центрове и др., са особено успешни. Ще подпомогнем общините в създаването на такива предприятия. Планираме създаването на минимално 10 социални предприятия в сферата на културата.

ИНВЕСТИЦИИ И ПУБЛИЧНО-ЧАСТНИ ПАРТНЬОРСТВА

Ще стимулираме инвестициите и публично-частните партньорства в сферата на творческата икономика. Ще подпомогнем разширяването на достъпа до европейски и международни финансови инструменти, които биха били полезни за културната икономика.

Фиг. 1 – Добавена стойност на културната икономика – общо за България, сравнителен анализ по икономически дейности, в %

Икономически дейности - България	2008	2009	2010
Изкуства, културни и творчески индустрии, културно наследство и културен туризъм	4,09	3,71	3,64
Добивна промишленост	2,39	2,55	3,35
Производство на текстил, облекло, обувки и други изделия от обработени кожи без косъм; обработка на кожи	2,97	2,79	2,79
Производство на дървен материал, хартия, картон и изделия от тях	1,33	1,32	1,40
Производство на химични продукти	1,00	0,78	0,98
Производство на изделия от каучук, пластмаси и други неметални минерални суровини	3,77	2,99	2,71
Производство на основни метали и метални изделия	2,37	2,93	3,07
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	1,79	1,50	1,74
Хотелиерство и ресторантьорство	2,59	2,62	2,57
Операции с недвижими имоти	2,85	2,89	2,76
Юридически, счетоводни, инженерни дейности, технически изпитания и анализи; консултантски дейности по управление	3,57	3,93	3,57

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО НА СЪВРЕМЕННА БЪЛГАРИЯ – ИНСТРУМЕНТ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

МУЗЕЯТ КАТО ЧАСТ ОТ ИКОНОМИКАТА

Необходимо е да се започне системна работа за разработване и внедряване в Националната статистическа рамка на цялостна система за измерване на икономическия и социалния принос на културното наследство. Ще се насърчава активното включване на музеите в икономическите процеси чрез конкретни инициативи, базирани на културно съдържание и културен туризъм. Музеят трябва да се превърне в основен участник в културните маршрути, подпомагащ работата на бизнеса.

КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ И ПОДОБЕН ДОСТЪП ДО КУЛТУРНИТЕ ЦЕННОСТИ

Ще продължим успешната работа за развитието на културния туризъм на страната. Ще се работи за подобряване на достъпа до културните ценности и музейните колекции, разработване, предлагане и популяризиране на традиционни и алтернативни културни и еко-маршрути във всички региони. Ще се търси обогатяване на формите на традиционния летен и зимен туризъм с включване на различни продукти, фокусирани върху културното наследство. Пълноценно ще използваме възможностите на подобрената национална пътна инфраструктура за достъп до обекти от национално значение с потенциал за водещи туристически атракции. Пътищата ще свържат и направят достъпни важните обекти, както това стана с магистрала „Тракия“ и резервата „Кабиле“ и много други.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО И СЪВРЕМЕННОТО ИЗКУСТВО

Ще се гарантира подкрепа за програми и проекти, насочени към взаимодействие между културното наследство и съвременните изкуства. Чрез национално и европейско финансиране ще засилваме хоризонталните връзки в културния живот. Туристическите атракции от културното наследство, в това число историческите центрове на нашите градове, трябва да бъдат системно обживени чрез способите на съвременното изкуство.

ПОДОБРЕНО ФИНАНСИРАНЕ ЗА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

Ще осъществим подобряване на финансирането на културното наследство. Чрез разширяване на обхвата на Националния фонд „Култура“ ще започне системна подкрепа за проекти, насочени към културното наследство и включването му в местните икономики. Ще се насърчава консумацията на културни продукти от сферата на наследството, ще се гарантира подкрепа за публично-частни партньорства, позитивна комерсиализация на изображения чрез туризма и поддържащите го отрасли.

ПОВЕЧЕ ВНОС И ИЗНОС НА ИЗЛОЖБИ

Ще работим за насърчаване износа на изложби от България; поощряване директната работа на музеите с партньори в чужбина и реализирането на приходи от износ на музейни продукти. Стимулиране на включването в общи изложби. Насърчаване на вноса на изложби с обезпечаване на подходяща инфраструктура и достъп. Насърчаване на вътрешната мобилност на колекциите.

НАСЪРЧАВАНЕ НА ТЪРГОВИЯТА С КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

Ще поощрим търговията с културни ценности на територията на страната, ще стимулираме търговията с копия и сувенири. Подкрепа за социални предприятия, специализирани в производството на сувенири и други продукти за туризма.

ПОВЕЧЕ ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

Ще започнем така нужната системна дигитализация на културното наследство: разработването на единен софтуер за дигитализация на движимото, недвижимото и нематериалното културно наследство на България и системно генериране на културно съдържание в ЕУРОПЕАНА.

УЧАСТИЕ В ЕВРОПЕЙСКИТЕ И ГЛОБАЛНИТЕ КУЛТУРНИ ПРОЦЕСИ

БЪЛГАРИЯ – ОЩЕ ПО-АКТИВНА НА СВЕТОВНАТА КУЛТУРНА СЦЕНА

България трябва да бъде равноправен и утвърден участник на европейската и световна културна сцена. Българските творци трябва да реализират своя потенциал на международно ниво, да получат заслужено признание и да бъдат стимулирани да осъществяват съвместни творчески проекти с колеги от останалите европейски държави. Българската публика трябва да се радва на най-добрите постижения на европейската култура, а България да се превърне в привлекателно място за гостуване на европейските и световните творци. Стъпвайки на уникалното географско разположение на страната, трябва да я направим място за среща на творци и на техните публики. Културата ще стимулира и туризма, ще засили привлекателността на България като дестинация за интелигентни и платежоспособни гости. Използвайки способите на културната дипломация и прилагайки конкретни инструменти, ще продължим да изграждаме връзки между големите центрове на културата на европейския континент и българските градове.

СТИМУЛИРАНЕ НА КОПРОДУКЦИИТЕ

Ще продължи успешния модел за стимулиране на копродукциите чрез двустранни и многостранни спогодби между България и други държави с голям културен потенциал. Създаване на специална програма за копродукции в Националния фонд „Култура“.

ПОДПОМАГАНЕ МОБИЛНОСТТА НА ТВОРЦИТЕ

Насърчаване мобилността на творците, културните продукти и колекции чрез програми за мобилност на регионално и местно ниво, чрез по-пълноценно използване на модерните технологии за стимулиране на творческите контакти и мобилността. Ще насърчаваме „виртуалната мобилност“ на творците и културните продукти.

ПОСРЕЩАНЕ НА ТВОРЦИ ОТ ЧУЖБИНА

Анализите показват, че е време за изграждане на национална система за резидентно посрещане на творци от чужбина – ателиета, места за работа и престой. Ще продължат усилията за подобряване на съществуващата инфраструктура за представяне на изкуство така, че да се посрещнат нуждите на големи международни формати и да се отговори на международните стандарти. Обновление на НДК като водещ национален конгресен център и място за култура.

ОТВАРЯНЕ НА НАЦИОНАЛНИЯ КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР

Разширяване на възможностите за подкрепа на международни събития, които се провеждат у нас, чрез реформиране и модернизиране на Националния културен календар. Ще се извърши задълбочаване на работата на българските културни представителства по света, продължаване на усилията за откриване на нови и увеличаването на възможностите на съществуващите центрове. След открития културен център в Лондон ще работим и за откриване на центрове в САЩ.

**РЕКЛАМИРАНЕ НА БЪЛГАРИЯ
ЧРЕЗ КУЛТУРНИ СЪБИТИЯ И
ИЗКУСТВАТА, УТВЪРЖДАВАНЕ
НА СТРАНАТА КАТО ДОМАКИН**

Ще работим за по-тясно обвързване на националната туристическа реклама с културния живот, използване на културата и творците за по-доброто представяне на България. Необходима е системна работа за осигуряване домакинството на България за годишните форуми или срещи на европейски и световни мрежи в областта на културата, изкуството, културната икономика. Това ще се постига чрез сътрудничество и целева подкрепа на българските членове на такива мрежи. Успехи като домакинството на Центъра за нематериално наследство в Югоизточна Европа трябва да намерят своето продължение в други сектори на културата.

7. ТРУД И СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА

АКТИВНИ СОЦИАЛНИ ПОЛИТИКИ, КОИТО СЪЗДАВАТ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПО-ДОБЪР ЖИВОТ

Изминалите пет години преминаха под знака на глобалната финансова и икономическа криза. Тя рязко влоши ситуацията на пазара на труда и постави нови въпроси пред политиките за развитие на Европа и света.

България не бе и нямаше как да бъде подмината от кризата. Както и във всички останали държави-членки на ЕС, заетостта намаля, равнището на безработицата нарасна, особено сред някои групи на пазара на труда като младежите. Очаквано, увеличи се и субективното усещане за неудовлетвореност от материалните условия на живот сред редица групи от населението. В такава ситуация България трябваше да избира – да увеличи социалните разходи и да тръгне по пътя на спираловидно нарастващите бюджетни дефицити, или да заложи на структурните реформи в социалната сфера и да създаде потенциал за устойчиво нарастване на жизненото равнище на населението в дългосрочен план.

България избра второто. В условия на бюджетни ограничения в сферата на труда и социалната политика ние в максимална степен оползотворихме възможностите на бюджета и на фондовете на ЕС. Над 37% от бюджета на оперативната програма бяха разплатени за подобряване достъпа до качествена заетост и образование, съобразно с потребностите на пазара на труда, за социално включване на уязвимите групи в обществото.

Над 280 хиляди са безработните и заетите лица, включени в обучения, от които близо 240 хиляди вече успешно са подобрили своите знания и умения. Имаме самочувствието да говорим, че Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” даде шанс на 80 хиляди безработни отново да се включат в заетостта. В сферата на социалното включване с подкрепата на оперативната програма броят на лицата, ползващи социални услуги в домашна среда или в общността, е нараснал с над 60 хиляди души.

Това е доказателство, че структурните реформи, умното използване на средствата от ЕС и по-ефективно работещите институции в социалния сектор са по-добрата алтернатива пред необоснованото увеличаване на социалните разходи. Това е принцип, който ще следваме и занапред.

ЗА ПРИНЦИПИТЕ НА СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА СТРУКТУРНИ РЕФОРМИ И ПО-ЕФЕКТИВНО РАБОТЕЩИ ИНСТИТУЦИИ В СОЦИАЛНИЯ СЕКТОР

Ще продължим да усъвършенстваме системите за предоставяне на услуги на гражданите и обслужването им от една точка. Това гарантира по-добра обвързаност между активните политики на пазара на труда и системата за социално подпомагане и позволява предоставяне на интегриран пакет услуги за активно включване на хората, най-отдалечени от заетостта:

- дълготрайно безработни;
- търсещи работа хора с увреждания;
- зависими от социални помощи лица в трудоспособна възраст;
- обезкуражени лица;
- хора, полагащи грижи за зависими членове на семействата си.

Ще продължи и сътрудничеството със страни – членки на ЕС, за засилен контрол върху социалните плащания.

По отношение управлението на средствата от ЕС ще продължим инвестициите в човешките ресурси и през новия програмен период (2014-2020 г.). Осигуряването на достъп до обучение и качествени работни места за търсещите работа, възможности за кариерно развитие и по-висока гъвкавост за заетите лица и подкрепа за инвестициите в условията на труда от страна на бизнеса ще са наш приоритет. Развитие на човешките ресурси в сектора на малките и средните предприятия ще залегне в основата на новата Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”.

По отношение на социалното включване ще насърчим развитието на социалната икономика и социалното предприемачество, за да създадем повече шансове за уязвимите групи да успеят благодарение на собствените си усилия. Както и през настоящия програмен период, хората с увреждания ще останат една от основните целеви групи на схемите по оперативната програма.

Отново с помощта на подкрепата от ЕС ще мобилизираме нужния ресурс, за да продължим реформата в сферата на деинституционализацията на децата, като осигурим възможности за достоен и независим живот в семейна среда или в общността – за възрастните хора, настанени в специализираните институции.

ЗА ПОЛИТИКАТА ПО ЗАЕТОСТТА

ПОВЕЧЕ ЗАЕТИ С ПО-ДОБРА РАБОТА

През 2010 г. в своята Национална програма за реформи в изпълнение на стратегията на ЕС „Европа 2020” България си постави амбициозната цел равнището на заетост на хората между 20 и 64-годишна възраст да достигне 76%. Това превръща целта за повишаване равнището и качеството на заетостта в първи приоритет в сферата на труда и социалната политика. Необходими са целенасочени инвестиции за създаване на повече възможности за заетост за младежите, по-възрастните работници и останалите уязвими групи на пазара на труда.

ИНВЕСТИЦИИТЕ В ЗНАНИЯТА И УМЕНИЯТА НА РАБОТНАТА СИЛА – ЧАСТ ОТ ИКОНОМИЧЕСКАТА ПОЛИТИКА ЗА РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ

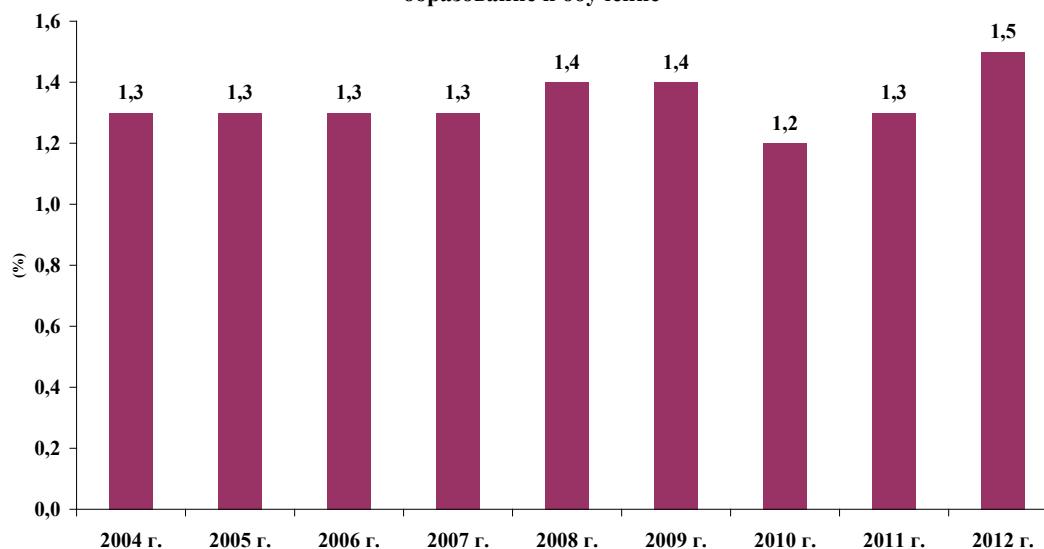
Трябва да се преодолее несъответствието между знанията и уменията на работната сила и потребностите на бизнеса. Страната ни се нуждае от повече технократи и мениджъри, приели принципа на корпоративната социална отговорност. Инвестициите в знанията и уменията на работната сила ще бъдат част от дългосрочната икономическа политика за развитие на България.

Развитие на системата за продължаващо обучение с цел работниците и служителите да притежават необходимите умения, които ги правят по-адаптивни към променящите се икономически условия и готови да заемат нови работни места в динамично развиващите се икономически сектори. Работодателите ще бъдат насърчавани да инвестират в обученията за своя персонал, знаейки че тяхната инвестиция ще бъде удовлетворена напълно от съществуващата мрежа от доставчици на обученията.

БАЛАНС НА ИНВЕСТИЦИИТЕ В ЗНАНИЯТА И УМЕНИЯТА НА РАБОТНАТА СИЛА МЕЖДУ ДЪРЖАВАТА, РАБОТОДАТЕЛИТЕ И САМИТЕ РАБОТНИЦИ И СЛУЖИТЕЛИ

Нужно е да се постигне баланс в инвестициите в знанията и уменията на работната сила между държавата, работодателите и самите работници и служители. Именно липсата на такъв баланс все още е причината през 2011 г. в България само 1.2% от населението между 25 и 64 г. да участва в различни форми на учене през целия живот, а 9 от всеки 10 работещи да заявяват, че през последната година не са участвали в обученията, организирани от техния работодател. Данните за 2012 г. показват, че усилията носят резултат – доколкото делът на хората, взели участие във форми на учене през целия живот, нараства до 1.5%. До голяма степен това се дължи на разгръщането на схемите по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”. Ще продължим инвестициите в обученията и квалификацията и ще осигурим по линия на ЕСФ възможности за над 300 000 човека да подобрят своите знания и умения, за да имат възможност за по-престижна или високоплатена работа.

Относителен дял на населението (на 25-64 навършени години), участващо в образование и обучение

Източник: НСИ, Наблюдение на работната сила 2012

**ВЪЗМОЖНОСТ ЗА НАД 1000
ПРЕДПРИЯТИЯ ЗА СЪЗДАВА-
НЕ НА НОВИ РАБОТНИ МЕСТА
ЧРЕЗ ИНВЕСТИЦИИ В КВАЛИ-
ФИКАЦИЯ, ПОДОБРЯВАНЕ НА
УСЛОВИЯТА НА ТРУД И СОЦИ-
АЛНИ ИНОВАЦИИ**

Ще бъде облекчен достъпът на микро-, малките и средните предприятия до финансов ресурс за инвестиции в знанията и уменията на персонала и за подобряване организацията и условията на труд по линия на бъдещата Оперативна програма за развитие на човешките ресурси. Ще осигурим възможност на над 1000 предприятия за създаване на нови работни места чрез инвестиции в квалификация, подобряване на условията на труд и социални иновации. Това ще е възможно, като бъдат въведени облекчени процедури и критерии за кандидатстване, оценка на проектните предложения и отчитане на разходите.

Ще продължим подкрепата със средства от европейските фондове за безработни лица, желаещи да стартират собствен бизнес. Подкрепата включва създаване на нужните предприемачески знания и умения, материална помощ за стартирането на дейността в първите няколко месеца и съпътстващи услуги за осигуряване устойчивост на начинанието.

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ
ЗА БЪДЕЩЕТО**

Ситуацията на пазара на труда поставя сериозни предизвикателства пред образователните и обучителните системи, особено в сферата на професионалното образование и обучение. Системата на професионалното образование трябва по-добре да отговори на потребностите на икономиката. Нужни са решителни промени, за да се даде възможност за повече овластяване на местно ниво за модернизация на професионалните училища и гимназии. По този начин план-приемът и учебните програми ще отговарят по-гъвкаво на потребностите на местната икономика и работодатели. Активното включване на социалните партньори и отделни работодатели в изготвянето на учебните планове и програми в професионалните училища и гимназии ще допринесе за добрата подготвеност на младите хора за реалния пазар на труда.

ИЗРАЖДАНЕ НА НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА ПРОГНОЗИРАНЕ ПОТРЕБНОСТИТЕ НА ПАЗАРА НА ТРУДА ОТ РАБОТНА СИЛА С ОПРЕДЕЛЕНА КВАЛИФИКАЦИЯ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И ОТДЕЛНИ ПРОФЕСИИ

Ще работим за израждане на националната система за прогнозиране на потребностите на пазара на труда от работна сила с определена квалификация по икономически дейности и отделни професии. Приоритетно насочване на инвестициите в квалификация на работната сила за оползотворяване на потенциала за заетост в секторите с най-висок потенциал – преработвателна промишленост, туризъм, ИКТ, секторите за „зелена икономика“, здравните и социалните услуги.

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г. ще даде възможност за инвестиции в квалификацията на персонала от експортноориентираните предприятия, предприятията-иноватори и значимите за българската икономика инвеститори.

Целева подкрепа чрез Европейския социален фонд и по новата Оперативна програма за развитие на човешките ресурси трябва да получат високотехнологичните предприятия и предприятията в интензивните на знание сектори от българската икономика високите технологии, в т.ч. и в ИКТ сектора. Ще бъде стимулирано развитието и внедряването на иновациите чрез добре подготвена и квалифицирана работна сила.

Не подценяваме значението на социалните иновации за развитието на устойчив пазар на труда, особено в сектора на социалните и здравните услуги. Средствата от Европейския социален фонд, ако бъдат използвани правилно, дават възможност не само да се оползотвори потенциала на тези сектори да разкриват нови работни места (т.нар. „бели работни места“), но и да въвеждат нови подходи и методи за решаване на социалните проблеми.

Координираното използване на средствата по Оперативната програма „Развитие на човешките ресурси“ и Програмата за развитие на селските райони може да даде нов тласък на заетостта в сектора на хранително-вкусовата промишленост. Понастоящем той е един от най-важните сектори в преработващата промишленост с устойчив дял в общия брой на заетите. Подкрепата за въвеждане на нови технологии, квалификацията на заетите и социалният диалог в сектора безспорно ще имат положителни ефекти за развитието на българския пазар на труда.

ТРУДОВИТЕ ПОСРЕДНИЦИ – ПАРТНЬОР НА РАБОТОДАТЕ- ЛИТЕ

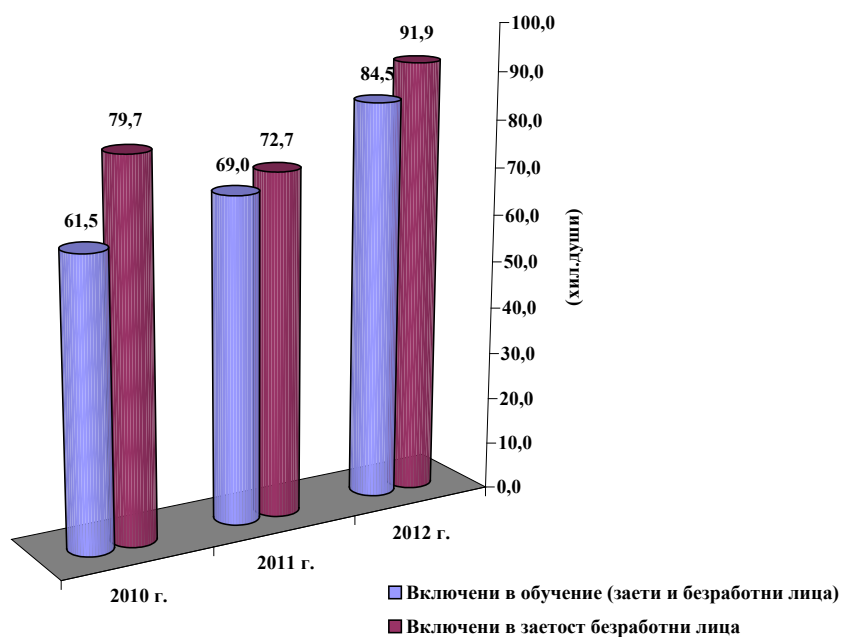
Досегашният опит показва, че кръгът на услугите, предоставяни от Агенцията по заетостта, трябва да се разшири, и акцентът да се постави върху информиране, професионално ориентиране и кариерно развитие както за безработни, така и за заети лица, но и за икономически неактивните. Необходимо е да се засили работата на бюрата по труда с бизнеса, така че те трайно да се превърнат в партньор на работодателите. Развитието и въвеждането на електронни услуги ще допринесе за подобряване качеството и бързината на предоставяне на услугите.

Изпълнението на горните условия изисква целенасочени инвестиции в професионалното развитие на трудовите посредници особено на местно ниво.

През последните четири години ние демонстрирахме, че не е толкова важно колко е ресурсът за активна политика на пазара на труда, много по-важно е публичните средства да бъдат насочени към най-неотложните проблеми на пазара на труда. Само за последната година по програмите и мерките от Националния план за действие по заетостта и по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” в заетост са включени над 84 хиляди безработни лица. Близко 92 хиляди заети и безработни лица са включени в обученията.

Ще продължим да използваме успешните модели за работа на трудовите медиатори за най-уязвимите групи на пазара на труда и ще разширим броя и услугите на ромските медиатори.

Обхват на активната политика на пазара на труда (2010-2012 г.)

Източник: МТСП, АЗ

ПОВЕЧЕ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА МЛАДИТЕ ЗА ЛЕСЕН ПРЕХОД ОТ ОБРАЗОВАНИЕ КЪМ ЗАЕТОСТ

Младежите бяха особено силно засегнати от икономическата криза. И преди, и в момента продължаваме да сме загрижени за високите нива на младежка безработица. Във връзка с това през март 2012 г. приехме Национална инициатива „Работа за младите хора в България“. Предприетите мерки имаха ефект, но са необходими и допълнителни. Кариерното ориентиране трябва да започва още в училищна възраст или по време на висшето образование, а след завършване всеки млад човек ще може да намери достъпна информация за възможностите да се реализира на пазара на труда, да развие своите знания и умения или трудов опит чрез стажуване или чиракуване.

Националната инициатива даде резултат, като от 31.5% през първото тримесечие на 2012 г. равнището на младежка безработица намаля до 28.5% през четвъртото тримесечие на годината. До голяма степен това се дължи на инициираните от правителството програми и мерки, насочени специално към младежите, по които през 2012 г. е осигурена заетост за близо 12 500 млади безработни лица.

Ще въведем отделни схеми за насърчаване на младежкото предприемачество чрез Европейския социален фонд, като създадем възможности за минимум 2 500 нови микро – и малки предприятия. Ще разширим възможностите за стимулиране на работодателите да наемат млади хора схеми за създаване на нови работни места, обучение на работното място и стажуване.

Ще осигурим възможност за 50 000 младежи да намерят реализацията си на пазара на труда чрез насърчителни мерки, финансирани от държавния бюджет и ЕСФ. Ние се ангажираме всеки млад човек, който завършва средно или висше образование, да намери своето място на пазара на труда чрез включване в мерки за заетост, стажуване, ИКТ и езикови обучения, кариерно ориентиране, подпомагане за мобилност и допълнителна квалификация.

УДЪЛЖАВАНЕ НА ТРУДОВИЯ ЖИВОТ ЗА ПО-ВЪЗРАСТНИТЕ РАБОТНИЦИ

Демографските прогнози сочат, че все повече ще нараства делът на по-възрастното население както от работната сила, така и от населението като цяло. Ние осъзнаваме необходимостта от нови мерки, за да могат по-възрастните работници да остават по-дълго на пазара на труда. Това ще доведе и до повишаване на общите равнища за заетост доколкото дори в условия на криза възрастните работници (55-64 г.) са единствената възрастова група, за които равнището на заетост нараства – от 43.5% през 2010 г. до 45.8% през 2012 г.

Такива мерки са стимулите за предприятията да инвестират в по-здравословни и безопасни условия на труд, от една страна, и по-лесен достъп на по-възрастните работници до продължаващо професионално обучение и обучение за придобиване на нови компетентности. Така те по-лесно ще се адаптират към променящите се изисквания на пазара на труда.

БИЗНЕСЪТ МОЖЕ ДА СЪЗДАВА ПОВЕЧЕ РАБОТНИ МЕСТА ЧРЕЗ ПО-ГЪВКАВО ТРУДОВО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Именно бизнесът създава работни места и следователно по-високата и по-качествена заетост безспорно минава през изграждане на подходяща бизнес среда и подкрепа за малките и средни предприятия. Един от начините за това е намаляване на административните тежести върху бизнеса и повишаване гъвкавостта на трудовото законодателство. Създаването на гъвкави форми на заетост и мобилност на работната сила, както и гъвкавост на трудовото законодателство са също предпоставките за адекватно задоволяване на бизнеса от работна сила. Съвременният пазар на труда се нуждае от по-голяма гъвкавост, така че работодателите по-лесно да управляват персонала си, а работниците да имат повече възможности за мобилност. Ще бъде облекчен достъпът на микро-, малките и средни предприятия до финансов ресурс за инвестиции в знанията и уменията на персонала и за подобряване организацията и условията на труд, което ще доведе до по-висока производителност на труда.

ПО-ГОЛЯМА ГЪВКАВОСТ ПРИ ФОРМИРАНЕ НА МИНИМАЛНАТА РАБОТНА ЗАПЛАТА

Ролята на минималната работна заплата (МРЗ) може да бъде преосмислена с цел активиране на младите хора за включване в заетост. Въвеждането на допълнителни тежести върху разходите за труд за работодателя има негативен ефект върху търсенето на работна сила и ограничава предприемаческия дух. Противно на схващанията, по-високата работна заплата, когато не е съчетана с ръст в производителността на труда, намалява възможностите за по-качествена заетост за работниците и служителите, особено за онези, които имат по-ниска квалификация и опит. В отговор на това ние ще предложим по-голяма гъвкавост при формиране на МРЗ.

ЗА ПОЛИТИКАТА ЗА СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ

ПОЛИТИКА, КОЯТО НЕ ПРАВИ ХОРАТА ЗАВИСИМИ ОТ СОЦИАЛНИ ПОМОЩИ, А НАСЪРЧАВА АКТИВНОТО ИМ СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ

Основната ни цел е да развиваме активна социална политика, която не прави човека зависим от социални помощи, а стимулира инвестирането в хората и активното им участие в преодоляване на съществуващите рискове, като риск от лошо качество на грижа и неравни условия в детството, риск от безработица и социално изключване в трудоспособна възраст; риск от изолация и ограничена социална самостоятелност в напреднала възраст. Съчетаването на **мерки за достъп до образование и квалификация, до пазара на труда и предоставянето на качествени междусекторни, комплексни услуги** е подход за социално включване, който обхваща целия цикъл от живота на човека и допринася за превенция на предаването на бедността между поколенията.

ПОДКРЕПА НА ХОРАТА ОТ РАЗЛИЧНИ УЯЗВИМИ ГРУПИ ЧРЕЗ КОМПЛЕКСНИ, МЕЖДУСЕКТОРНИ УСЛУГИ

През последните години инвестирахме сериозен финансов ресурс в изграждане на устойчива мрежа от социални услуги в подкрепа на различни рискови групи хора. От 186 социални услуги през 2009 г. към настоящия момент те са над 400. Необходимо е мрежата на съществуващите социални услуги да се отвори и за други дейности са в отговор на потребностите на хората от комплексна – здравна, образователна и друга грижа. Утвърждаването модела на интегрирани, междусекторни услуги ще се осъществи чрез нов Закон за услугите. Той ще регламентира съгласуваните действия на различните институции в предоставянето на услугите, стандартите за качество, възможностите за финансиране и управление.

СОЦИАЛНИТЕ ПЛАЩАНИЯ – В ОТГОВОР НА ПОТРЕБНОСТИТЕ НА ХОРАТА, НО КАТО ВРЕМЕННА МЯРКА И ПОД УСЛОВИЕ

Ние ще доразвием изградената система в подкрепа на майчинството. България е една от страните в ЕС с най-дълъг период на отпуски за бременност и раждане – 410 календарни дни, през които майката получава 90% от средномесечното си възнаграждение, върху което се е осигурявала. Майките имат право и на отпуск за отглеждане на детето до 2г., получавайки месечни помощи. Ще потърсим резерви въпреки кризата за увеличение на тези помощи в размер, равен на минималната работна заплата, и ще работим за осигуряване на подходяща среда за младите родители да получават нужните им подкрепящи услуги, за да съчетават умело личните и професионалните си задължения.

Повишаването на детското благосъстояние е приоритет без алтернатива. Децата са специфична уязвима група, в много по-голяма степен застрашена от риск от бедност и социално изключване, отколкото възрастните. Те са силно зависими от възрастните и затова е особено важно да се намали ограниченият достъп до пазара на труда и ниският образователен статус на родителите да се предаде на техните деца и да се предотврати предаването на бедността между поколенията. Това изисква интегрирани мерки за подкрепа на детето в най-ранна детска възраст и на неговото семейство с оглед превенция на рисковете за развитието му, достъп до детска градина, училище, подкрепа на родителите за заетост, обучение и различни услуги.

ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА РЕФОРМАТА ЗА ИЗВЕЖДАНЕ НА ДЕЦАТА ОТ СОЦИАЛНИТЕ ДОМОВЕ. ОСИГУРЯВАНЕ НА СЕМЕЙНА ИЛИ БЛИЗКА ДО СЕМЕЙНАТА СРЕДА ЗА ВСЯКО ДЕТЕ

Политиката по деинституционализация за децата е един от добрите примери на провеждана реформа през последните години. Тя е ориентирана към въвеждането на изцяло нов подход в грижите за децата, насочен към превенция, ранна интервенция, подкрепа на семействата и осигуряването на семейна или близка до семейната среда за всяко българско дете. Интегрираният подход позволи обединяването на ресурса на всички институции, местна власт и неправителствени организации в постигането на общи цели, което даде резултат – само за три години са закрити 22 специализирани институции за деца, а броят на децата в тях е намалял с повече от 2000.

Ангажираме се с пълното премахване на всички институции за деца – първата решителна крачка вече е направена. Първата фаза е в процес на изпълнение и ние поемаме ангажимент да реализираме стратегията успешно до нейния край. Ще подобрим инвестициите в подкрепа на децата и семействата, като разширим мрежата от общностни центрове и детски заведения, предлагащи интегрирани услуги за деца и семейства, ще разширим мрежата на приемните семейства, както и ще осигурим по-качествени услуги за децата с увреждания и техните семейства.

ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОСТЪПНА СРЕДА – ФИЗИЧЕСКА, ИНСТИТУЦИОНАЛНА И ИНФОРМАЦИОННА ЗА ХОРАТА ОТ РАЗЛИЧНИ УЯЗВИМИ ГРУПИ

Достъпността е един от най-сериозните проблеми за представителите на уязвимите групи. Ще насочим усилия за създаване на **достъпна физическа среда** до обществени сгради (училища, детски градини, болници, сгради на държавни институции и др.), до жилища и открити пространства; осигуряването на достъпни транспортни услуги, включително специализиран транспорт, за децата и хората с увреждания и за тези от изолираните райони.

Достъпното използване на информационните и комуникационните технологии е важен фактор, който насърчава социалното включване. Той изисква предприемане на мерки, насочени към въвеждане на нормативни минимални изисквания за предоставяне на информацията от публичните институции в достъпен формат в ключови области (трудова заетост, жилищно настаняване, здравеопазване, социални услуги и др.), които спомагат за предоставянето на по-големи права на ползващите ги, най-вече – хората с увреждания, бедните хора, уязвими етнически групи и хора, живеещи в отдалечените райони и др. **Достъпът до публични услуги, включително до финансовите услуги** (банкови услуги, услуги в небанковия финансов сектор, в т.ч. застрахователни, допълнително пенсионно осигуряване и инвестиционни услуги), и гарантирането на достъпни цени са се превърнали в основна необходимост.

Осигуряването на **достъп до култура и спорт** има важно значение за пълноценното включване на уязвимите групи и най-вече на хората с увреждания в обществото. Ето защо ще предприемем мерки за адаптиране на спортната ни и културната среда.

**ДЪЛГОСРОЧНА ГРИЖА ЗА
ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА, ОРИ-
ЕНТИРАНА КЪМ ПОДКРЕПА В
ДОМАШНА СРЕДА, И НАМАЛЯ-
ВАНЕ БРОЯ НА ВЪЗРАСТНИ-
ТЕ, КОИТО СЕ НАСТАНЯВАТ В
СОЦИАЛНИ ЗАВЕДЕНИЯ**

В отговор на предизвикателствата, произтичащи от застаряването на българското население, ще доразвием системата за дългосрочна грижа (комплексни, интегрирани здравни и социални услуги за възрастни хора и хора с увреждания) и ще проведем цялостна реформа, която да осигури деинституционализация на възрастните хора и тяхната подкрепа в домашна среда.

Реформата ще да бъде насочена едновременно към:

- реструктуриране на специализираните институции за възрастни хора с увреждания, умствена изостаналост и деменция, както и на домовете за стари хора;
- изграждане на мрежа от интегрирани междусекторни услуги за дългосрочна грижа за възрастни в общността и в домашна среда;
- укрепване капацитета на заинтересованите страни по отношение планирането, управлението и предоставянето на дългосрочни грижи.

ПЕНСИОННАТА РЕФОРМА

**ПО-ВИСОКИ И ПО-СИГУРНИ
ПЕНСИИ ЗА ВЪЗРАСТНИТЕ
ХОРА**

Продължаваме започнатата от нас пенсионна реформа с всички необходими мерки за по-високи и по-сигурни пенсии за възрастните хора – възстановяване на швейцарското правило при осъвременяване на пенсиите, при отчитане на ръста на икономиката и нивото на заетостта.

8. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

УСТОЙЧИВА И ОТЗИВЧИВА ЗДРАВНА СИСТЕМА – ГАРАНЦИЯ ЗА ДОБРО БЪДЕЩЕ НА НАЦИЯТА

Водени от разбирането, че здравеопазването трябва да се превърне в реален национален приоритет, ще продължим търсенето на широк обществен и политически консенсус за реализация на реформите в сектора.

Проблемите за здравето на нацията са проблеми не на здравната система, а на бъдещето и съдбата на държавата. **Първостепенна и стратегическа задача е да не се допуска по-нататъшно влошаване на здравето на нацията и да се създадат необходимите предпоставки за неговото подобряване.** Решаването на тази задача, доминираща в общата логика на реформата, трябва да се съчетава с организационното, икономическото и моралното стабилизиране на здравната система. Резултат на промените трябва да бъде една здравна система, която да задоволява легитимните здравни потребности на гражданите, обществото и държавата с наличните ресурси.

Здравната система в България претърпя редица промени в рамките на нашето управление.

- Общите разходи за здравеопазването са съпоставими с разходите на други страни със сходни доходи, но делът, който пациентите заплащат допълнително с лични средства е непропорционално висок и нараства с времето, а финансовата защита, осигурявана от системата, е непълна.
- Здравният статус в България се подобрява с по-бавни темпове отколкото в другите страни от ЕС, като особено се засилват незаразните заболявания.
- Покритието с профилактични здравни услуги е ниско и случаите на хоспитализация в България са много по-чести от останалите страни в Европа. Това е знак, че системата не предлага правилната комбинация от услуги.

Въпреки усилията не можахме да се справим с предизвикателството за оптимизация на сектора за болнични услуги.

Понастоящем България е страната с най-големия брой легла на глава от населението. Опитът за налагане на еднакво качество с повишаване на минималните стандарти доведе до ограничаване на клиничните пътеки и невъзможност за сключване на договори с НЗОК от някои общински болници.

Процесът на откриване на нови болници, концентрирани в големите населени места и с фокус върху доходоносните пътеки, засили неравенството в достъпа до лечение. **Необходимо** е да се преосмисли пазарният подход в консолидирането на болничната помощ за сметка на териториалното планиране на услугите, съчетано с подходящи инвестиции. Българите са сред най-неудовлетворените европейски граждани от здравната система.

Докато в средносрочен и дългосрочен план **ще трябва да се увеличат публичните разходи за здраве, като всяко такова увеличение трябва да бъде съпроводено с подобряване на ефективността и ефикасността**, за да се използват ресурсите по най-добрия начин и да се осигурят по-добри резултати за здравето. Стремехът ни е да структурираме здравна система, която е не само достъпна, но и максимално прозрачна и позната на гражданите. Необходим е пълен политически, обществен и експертен консенсус за реформата в болничната медицинска помощ и дългосрочна стратегия за развитие на кадрите в сектор здравеопазване, както и осигуряването на финансов ресурс за провеждането им. По този начин ще се гарантира сигурното развитие на системата.

ПРОФИЛАКТИКАТА-ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ПО-ДОБРО ЗДРАВЕ НА НАЦИЯТА

ДЕТСКОТО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ ВЪВ ФОКУСА НА РЕФОРМИТЕ. МУЛТИ ДИСЦИПЛИНАРЕН ПОДХОД ПРИ РЕШАВАНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНИЯ ПРОБЛЕМ НА ВСЯКО ДЕТЕ

Населението на България намалява с по-бързи темпове, отколкото в останалите държави-членки на ЕС. **Макар достигнатото равнище на детска смъртност през последните четири години да е най-ниско в цялата история на демографската статистика в България, нивата са над средно-европейските** и тревожните тенденции изискват неотложни мерки за подобряване на профилактичните и здравните грижи за децата и подрастващите.

Израз на усилията на управлението в тази посока бяха освободеният достъп до специализирана педиатрична помощ и разширението на имунизационния календар.

За да гарантираме добрия здравен статус на младото поколение българи, ние ще заложим на:

- разширяване обхвата на профилактичните прегледи с допълнителни скринингови изследвания;
- попълване на ваксиналните програми с нови компоненти съобразно добрите Европейски практики.
- Комплексни усилия в рамките на различните секторни политики, гарантиращи ранното приучване към принципите на здравословния начин на живот, рационалното хранене и достатъчната физическа активност;
- Преодоляване на здравните неравенства сред ромските общности чрез разширяване мрежата на здравните медиатори.
- Реализация на стратегията за деинституционализация, което ще позволи реални инвестиции в ранно детско развитие и успешно идентифициране на отклоненията в нервно-психичното развитие на децата на ранен етап.
- Създаване на ефективни екипи, съчетаващи медицински и социални грижи. Своевременно диагностициране, правилно лечение и рехабилитация на проблемните деца, както и подкрепа на техните семейства.

КОНТРОЛ ВЪРХУ РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ХРОНИЧНИТЕ НЕЗАРАЗНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ, ПРЕВЕНЦИЯ НА ФАКТОРИТЕ НА РИСКА. ИНТЕГРИРАН ПОДХОД КЪМ ХОРАТА В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ

Болестите на органите на кръвообращението, злокачествените новообразования, диабетът, хроничните респираторни заболявания, психичните болести, болестите на мускулно-скелетната система и травмите формират 77% от глобалното бреме на болестите в Еврорегиона. Ръстът на тези заболявания изисква неотложни мерки с цел редуциране на загубите за икономиката, изразяващи се в пряко увеличени разходи за здравеопазване и косвено – с намалена производителност на труда.

Ще продължим многосекторните мерки за борба с модифицируемите фактори на риска.

През 2010г. акцизът на тютюневите изделия беше рязко повишен, а през юни 2012г. беше наложена забрана за пушене в закритите обществени места. Тези действия имат гарантиран положителен ефект върху общественото здраве. Подобрването на диагностиката и лечението на онкологичните заболявания беше подкрепено с инвестиция в размер 150 милиона лева за съвременно оборудване на 13 лечебни заведения в страната. **Основната роля в борбата с пандемията от хронично болни ще бъде на доболничната помощ чрез:**

- укрепване капацитета на медицинските специалисти в първичната здравна помощ да управляват преобладаващото бреме на заболяванията и да имат активна роля в координацията на грижите за техните пациенти;
- промяна в съотношенията на финансиране на общопрактикуващите лекари в превес на плащането за дейност над капитационното;
- финализиране на националната програма за борба с хроничните незаразни заболявания, като се подберат на базата на доказателствен материал допълнителни многосекторни мерки за борба с рисковите фактори;
- в отговор на предизвикателствата, породени от застаряването на населението и разпространението на хроничните незаразни заболявания, както и на потребностите и очакванията на хората трябва да продължим работата по **въвеждането на нов модел социално-здравни грижи, който да позволи на пациентите да контролират заболяванията си чрез достъп до здравни услуги и подходяща терапия в извънболничната помощ.**

ГАРАНТИРАНЕ НА КАЧЕСТВЕНИ ЗДРАВНИ УСЛУГИ, РАВЕН ДОСТЪП НА НАСЕЛЕНИЕТО ДО ВИСОКИТЕ ТЕХНОЛОГИИ В МЕДИЦИНАТА И ФИНАНСОВА СТАБИЛНОСТ НА ЗДРАВНАТА СИСТЕМАТА

Общите разходи на България за здравеопазване макар и ниски по стандартите на ЕС в общи линии съответстват на равнището на доходите. Ще развиваме принципа на солидарността при набиране на средствата, като част от общите ценности, които трябва да направляват развитието на здравните системи в ЕС. Здравноосигурителната вноска и процентното разпределение между работодател и работник ще бъдат запазени.

Мерки за неосигурените български граждани:

- възможност работещият член на семейството да осигурява неработещия;
- създаване на подпомагащ национален фонд, гарантиращ достъп до болнично лечение при ясни социални индикации;
- промяна на Закона за здравното осигуряване в частта на санкциите – намаляване срока за възстановяване на здравноосигурителни права от 36 на 12 месеца;

Десетгодишният опит със заплащане на болниците по метода на клиничните пътеки показва своите ограничения и в момента се явява пречка за развитие на болничното здравеопазване.

Подготовка за стартиране изпълнението на плащанията по диагностично свързани групи (ДСГ). За стандартизирани класификации на пациентите, при които се ползват болнични данни, и съчетаване на диагнозата с подходящите клинични услуги и с плащането на болницата за тези услуги. ДСГ създават стимули за ефективно предоставяне на услугите, намаляват ненужните процедури и подобряват прозрачността на болничното финансиране. За разлика от клиничните пътеки диагностично свързаните групи отчитат и сериозността на заболяването и съпътстващите други заболявания. В края на 2011 година Министерският съвет одобри план, въз основа на който до момента са изчислени относителните тегла на 1150 клинично-диагностични процедури. ДСГ сами по себе си няма да решат въпроса със свръхкапацитета и не стимулират болниците да намаляват броя хоспитализирани пациенти.

От задължение на НЗОК да сключва договори с всички лечебни заведения за болнична помощ трябва да се върви в посока към избор на предлагащите най-добри показатели при най-ниски цени. Осъществяването на подобен подход включва здравна карта, в която да бъдат включени лечебните заведения – потенциални договорни партньори. Договорите да се сключват за определен обем дейности при гарантирано качество и срещу определен годишен бюджет на принципа на съревнование между болничните лечебни заведения.

ИНФОРМАЦИОННО КОМУНИКАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ – КЛЮЧ КЪМ ПО-ЕФЕКТИВНА И КОНТРОЛИРАНА ЗДРАВНА СИСТЕМА

Усилията за създаване на интегрирана информационна система, свързваща в реално време информационните системи на институциите и изпълнителите в сферата на здравеопазването, продължават.

Единната информационна система, изградена от Министерството на здравеопазването, трябва да свърже съществуващите вече системи в различните институции (НЗОК, НОИ, НАП, МЗ и др.), доставчиците на здравни услуги (болници, практики в извънболничната помощ, аптеки). Така ще се гарантира адекватност на здравната политика, коректно приоритизиране, оптимално и прозрачно финансиране на сектора, бърз и точен обмен на информация между всички участници, което ще позволи следене на системата в реално време. Подобна система би имала и икономически ефект, спестявайки разходи от административни процедури.

Като част от общата информационна система пациентското досие ще издигне на качествено ново ниво здравеопазването, осигурявайки обмен и наличност на данни за пациента без значение от мястото, където се намира. Освен удобство и спестяване на разходи ще се постигне приемственост в проследяването на пациента от различните изпълнители на медицински услуги.

Явявайки се „входна врата“ към информационната система електронната здравна карта служи за контрол в реално време относно потребяването на даден вид медицинска услуга, с което може да определена степен да се ограничат потенциални злоупотреби. Електронната здравна карта може да гарантира достъп във всеки един момент на пациента до собственото му медицинско досие, с което да се подобри контролът върху изпълнителите на медицинска помощ.

Поддържането на електронни регистри е от изключително значение за систематизиране на информацията – било то за пациенти с определени заболявания, лечебни заведения, лекарства или медицински изделия. Необходимо е интегриране на вече съществуващите подобни регистри в обща информационна система и достъпност чрез уеб портали.

МОДЕЛ ЗА ПРОМЕНИ НА МЕДИЦИНСКАТА ПОМОЩ, ЗА ВИСОКО ТЕХНОЛОГИЧНИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ В МЕДИЦИНАТА И ЯСЕН ПЪТ НА ПАЦИЕНТА ПРЕЗ ВСИЧКИ НИВА НА СИСТЕМАТА. РАЗВИТИЕ НА МРЕЖАТА ОТ ЛЕЧЕБНИ ЗАВЕДЕНИЯ ЗА ДОЛЕКУВАНЕ

Осигуряване на равен и справедлив достъп на населението до всички видове медицинска помощ с гарантирано качество.

Спешна медицинска помощ

Приоритет на това ниво е ресурсното обезпечаване на спешната медицинска помощ в технологичен и кадрови аспект за осигуряване на своевременно медицинско обслужване на спешни случаи и пътен травматизъм. Важно е осигуряването на медицински транспорт и качество на обслужването на спешните случаи до най-близките структури на болничната помощ или, при необходимост, на следващо ниво – с ресурс за осигуряване на качествена медицинска помощ по съответния медицински проблем. В страната има общо 198 филиала за спешна медицинска помощ.

За подобряване дейността на спешната помощ в столицата разкрихме 4 нови филиала и оптимизирахме времето за реакция на повикванията.

Предстои:

- да изготвим национална карта на екипите за спешна медицинска помощ в съответствие с приетите национални стандарти с цел максимално равномерно покритие на територията на страната;
- да подобрим координацията и взаимодействието между екипите за спешна медицинска помощ и лечебните заведения за болнична помощ при обслужване на спешно болни;
- да интегрираме комуникационно-информационната система на ЦСМП и спешните отделения;
- да развием телемедицината за осигуряване на консултации на спешните екипи от лекарите в спешните отделения;
- да продължим усъвършенстването на общите протоколи за поведение;
- да подобрим условията и да създадем стимули за обучението и квалификацията на специалистите.

Първична медицинска помощ

Ресурсно и структурно осигуряване на първичната медицинска помощ. Осигурихме 50 милиона лева повече за първична помощ в бюджета на НЗОК в сравнение с 2008г. Осъществи се пропорционално увеличение на плащанията за капитация и дейност с акцент върху профилактиката. Но по икономически и професионални причини непрекъснато намалява интересът на общопрактикуващите лекари (ОПЛ) за работа в някои територии на страната с ниска плътност на населението и в малките населени места. За преодоляване на проблема с „незаетите“ практики ще търсим оптимизация на стимулите за работа в тях, предоставяни от НЗОК съвместно с държавната и местната власт. Въведената от нас практика за създаване на дежурни кабинети с участието на ОПЛ и други лекари срещу заплащане от осигурителния фонд е опит за разрешаване на проблема с достъпа до неотложна помощ на населението в почивните и празничните дни и извън работния график на практиките.

Това е първата подобна стъпка през последните 10 години, но се нуждае от оптимизиране на отговорностите и повече презентация сред населението. Изискването за споделяне на отговорностите между системата за първична фамилна медицинска помощ, от една страна, и лечебните заведения за специализирана извънболнична помощ и болниците, от друга, ще продължава да нараства и трябва да бъде нормативно подкрепено.

Административното ограничение на достъпа до тесни специалисти на базата на регулативни стандарти при ОПЛ е постоянен генератор на недоволство и при пациенти и при лекари. Въпреки нарастващия брой първични посещения недоволствеността у пациентите остава, както и съмненията в ефективното използване на направленията и липсата на заинтересованост у пациента за осъществяване на контрол върху разходите. Ще търсим промяна – от административна регулация към облекчен, но медицински целесъобразен достъп до специализирана помощ.

Специализирана медицинска помощ

Средствата за специализирана медицинска помощ за 2013г. са с 40 милиона повече от 2008г.

Осигурихме облекчен достъп до специализирана медицинска помощ за деца и бременни.

Високите медицински стандарти и конкуренцията създадоха условия за инвестиции в медицинска апаратура, което обуславя съвременното технологично ниво на лечение и диагностика.

Доброто развитие на специализираната медицинска помощ е съпроводено с неравномерно териториално разпределение. Мярка за подобряване на достъпа до медицинска помощ ще бъде стимулиране мобилността на специализираните медицински екипи.

Съществен недостатък са еднаквите цени за заплащане на специализираните прегледи.

Ще предложим диференциация в зависимост от сложността и времетраенето на прегледа.

Развитието на сектора е във въвеждане на дневния стационар, еднократната хирургия и домашния стационар.

Болнична помощ

Подобряване на ефективността в предлагането на болничните услуги ще се основава на:

- клинично стандартизиране по нива на компетентност;
- обосновано ползване на болнични услуги;
- усъвършенстване на финансирането и заплащането на болничната помощ;
- подобряване и устойчиво развитие на качеството на основата на утвърдени научнообосновани подходи;
- провеждане на болнична политика, ориентирана към пациентите;
- въвеждане на високотехнологични съвременни методи за диагностика и лечение.

Нормативно регулиране на концепцията за задължителна здравна карта с цел осигуряване на достъп, оптимално планиране на ресурса и инвестициите.

- Осигуряването на качество, гарантирано чрез медицинските одити и процесите на акредитация, трябва да бъде засилено. Информацията за качеството на здравните грижи ще бъде използвана за реструктурирането на болниците и за селективното сключване на договори.
- Въвеждане на изискване за системно събиране на стандартизирана информация за качеството на предлаганата болнична помощ, която да се използва като обратна връзка.
- Инвестиции от бюджета и Европейските фондове за подобряване на материалната база на лечебните заведения и за модернизация на апаратурата с цел осигуряване на българските граждани на равен достъп до най-високотехнологичните постижения в здравеопазването.
- Консолидирането на болниците паралелно с изработването и изпълнението на междусекторна стратегия за продължителни медицински грижи, поради темповете на застаряване на населението.
- Развитие на мрежа от структури на болничната помощ за долекуване, в това число хосписите, чрез усъвършенстване на системата за финансиране и доразвиване на системата за „домашна грижа“ като алтернатива на скъпата болнична помощ.

Много болници за активно лечение са натоварени с пациенти за продължително лечение, които биха могли да получат по-висококачествени услуги на по-ниска цена в по-добре адаптирана за целта среда.

- Разработване на стандарти за добро управление на лечебните заведения и усъвършенстване на системата за продължително обучение на болнични мениджъри.
- Развитие и укрепване капацитета на болничните администрации чрез внедряване на нови форми на обучение.
- Разработване на единен алгоритъм за реакция на лечебните заведения при бедствия и аварии.

Дентална помощ

Бюджетът за дентална помощ е увеличен с 38 милиона през 2013г. в сравнение с 2008г., което е гаранция за по-добро покритие от услуги.

Промоция на денталното здраве и профилактика на оралните заболявания чрез:

- целево финансиране от държавата на програми, подобряващи денталното здраве при децата и учениците до 18-годишна възраст, като приетата от Министерския съвет и ресурсно обезпечената Националната програма за профилактика на оралните заболявания при деца от 0 – 18 години в Република България;
- разширяване на денталната помощ за ветераните от войните, военноинвалидите и военнопострадалите.

Нормативни промени по отношение на специализацията и продължаващото обучение за осигуряване на квалифицирани кадри.

**ОПТИМАЛНА И ПРОЗРАЧНА
ЛЕКАРСТВЕНА ПОЛИТИКА**

Оптималната лекарствена политика се основава на единни стандарти за рационална употреба и унифицирани и прозрачни критерии за включване в системата за заплащане на лекарствени продукти с обществен ресурс.

Въвеждане на фармако-икономическия анализ е предпоставка за обосновано вземане на решение за прилагане в практиката на всеки иновативен лекарствен продукт.

Изместването на фокуса от единичната цена на лекарствения продукт към оценка на терапията и очаквания резултат от неговото прилагане ще даде възможност решенията за включване на конкретен лекарствен продукт в Позитивния лекарствен списък да се основават на точни и измерими показатели, свързани със социалната значимост на терапията, очакван ефект по отношение на здравословното състояние на повече пациенти, полезността на различните алтернативни терапии, както и тяхната ефективност от гледна точка на разходи и резултати при прилагането им.

Ограничаване на „самолечението“ и негативните ефекти от него чрез засилен контрол върху отпускането на лекарствени продукти по лекарско предписание в аптеките.

Създаването на единен експертен орган за скъсяване сроковете за оценка на нови лекарствени продукти и облекчаване на административните процедури.

През 2011г. от централна доставка на медикаменти за хемодиализа и онкология, закупувани чрез търгове в МЗ, се премина към децентрализирано осигуряване от лечебните заведения. Това позволи коректно планиране на необходимите количества съобразно конкретните пациентски нужди и своевременност на доставките.

През 2012г. се разшири дадената законодателна възможност на НЗОК за договаряне на отстъпки от цените на лекарствата и медицинските изделия.

Оптимизиране на нормативната уредба, позволяваща погъвкави механизми за договаряне с цел оптимално разходване на публичния ресурс.

Създаването на национален регистър на медицинските изделия, заплащани с обществени средства, гарантира по-ефективно прилагане и контрол върху качеството.

АКЦЕНТ ВЪРХУ УПРАВЛЕНИЕТО НА КАЧЕСТВОТО НА ЗДРАВНИТЕ ДЕЙНОСТИ

Ще развиваме качеството в областта на здравеопазването на базата на:

- утвърдените медицински стандарти;
- изработването на правила за поведение;
- Ще провеждаме политика, стимулираща създаването на диагностично-терапевтични алгоритми от медицинските дружества, университети и др., които периодично да се актуализират и да бъдат в полза на лекарите, както и да служат като сравнително обективен инструмент при решаване на спорове и оценка на качеството.
- усъвършенстване на контрола от страна на специализираните държавни агенции и инспекции.

От чисто административен контрол, основаващ се на съответствие с нормативната база, дейността на контролните органи трябва да се развие към медицинската целесъобразност на базата на общоприетите правила за поведение.

- Промени в законите за съсловните организации с цел ясно дефиниране на отговорностите, които имат отношение към гарантиране на качеството.
- Приемане на закон за правата и задълженията на пациента и разработване на система за регистриране и докладване на медицински грешки и включването им в регистър.

РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМА С КАДРОВОТО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ НА СИСТЕМАТА

Утвърждаването на дългосрочна държавна политика по отношение на човешките ресурси ще помогне за преодоляване на съществуващата криза чрез:

- Мерки за планиране на необходимостта от кадри на базата на нуждите по региони съобразно демографските особености. За попълване на потребностите от дефицитните специалности ще разширим системата от облекчения и стимули при зачисляването и провеждането на специализацията.
- Преминаване от планиране на необходимия брой специалисти на базата на възможностите за обучение към планиране съобразно нуждите на страната в перспектива.
- Съвместно с Медицинските университети ще потърсим възможност за либерализация и децентрализация на процеса на специализация.
- Регламентиране на продължаващото обучение като задължителен, а не като препоръчителен елемент в системата на здравеопазването.
- Единственият начин за намаляване и спиране на напускането на медицински кадри от страната е чрез адекватно финансово обезпечаване на труда им и даване на възможност за кариерно израстване.
- Постигане на политически консенсус за дългосрочна кадрова политика в сектор здравеопазване на всички нива – от кандидатстването до пенсионирането.
- Работа със съсловни организации за промяна на обществените нагласи към здравеопазването и морално стабилизиране и реабилитиране на системата.

9. ЗЕМЕДЕЛИЕ, РИБАРСТВО И ГОРСКО СТОПАНСТВО

МОДЕРНО ЗЕМЕДЕЛИЕ

Последните четири години бяха белязани с редица реформи и приемането на закони, регулиращи по нов начин пазарните взаимоотношения в производството и безопасността на храните, лозарството и винопроизводството, рибарството, горския сектор, тютюневия сектор и биологичното производство на храни от животински и растителен произход. В следствие и на тези реформи основните икономически показатели за аграрния сектор (селско, горско и рибно стопанство) през този период бележат постоянен ръст. Брутната добавена стойност от аграрния сектор от 2,84 млрд. лв. през 2009 г. ежегодно нараства и в края на 2012 г. надминава 4,3 млрд. лв. Делът на аграрния сектор в БДС от икономиката на страната от 4,8 % (2009 г.) достига до 6,5 % (2012г.). През този период се наблюдава постоянно и чувствително увеличение на аграрния износ и положително външнотърговско салдо. Постоянно се увеличава и предприемаческият доход в селското стопанство, което е най-съществено през 2011г. – с 18 %.

Графика 1

Аграрен износ и външнотърговско салдо (в млрд. щатски долара)

Провежданата политика за развитие на балансирано и конкурентоспособно земеделие доведе до устойчив ръст на използваната земеделска площ за изминалия четиригодишен период: през 2009 г. – от 5 030 хил. ха до 5 123 хил. ха за 2012 г. Това доведе до значително намаление на пустеещите земеделски земи – от 461 хил. ха през 2009 г. ,или 8,4% от площите със селскостопанско предназначение (ПСП), до 358 хил. ха през 2012 г., или 6,5 % от ПСП, като значителна част от тях са в необлагодетелствани райони и самозалесили се площи.

Успехът на реформите и подобряването на икономическите показатели в сектора бяха в пряка зависимост от усилията за подобряване на конкурентоспособността и увеличените финансови средства за пряко подпомагане и за инвестиции чрез Програмата за развитие на селските райони.

Разпределение на изплатените средства по линия на директните плащания, национални доплащания и държавни помощи (в лв. – по кампании)

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Директни плащания – общо, в т.ч.:	534 338 184	594 279 964	754 870 736	894 442 851
СЕПП (на площ)	533 496 074	573 274 922	723 167 647	841 592 302
Помощ – енергийни култури	464 711,60			
Преходни плащания за меки плодове (ягоди и малини)	377 399	354 741	339 726	
Специфично подпомагане – животновъдство		20 650 300	31 363 362	37 850 549
Специфично подпомагане – плодове и зеленчуци				15 000 000
Национални доплащания в т.ч.	279 752 587	422 482 876	241 446 850	169 528 999
СНДП (на площ)	220 153 665	288 709 485	89 632 364	
Национални доплащания за тютюн		69 246 785	72 126 924	73 000 000
Национални доплащания животновъдство	59 598 922	64 526 605	79 687 560	96 528 999
Държавни помощи – общо краткосрочни схеми, в т.ч.:	143 723 781	31 334 007	28 180 252	44 861 898
За растениевъдство (тютюн 2009 г.)	119 364 507	5 851 622	4 474 729	18 777 064
За животновъдство	24 359 274	25 482 385	23 705 523	26 084 834
Програма за развитие на селските райони	277 380 726	721 986 650	740 517 107	926 530 447
Оперативна програма за развитие на сектор рибарство	354 381	7 193 228	17 251 219	30 617 396
Пазарни мерки	27 549 465	43 812 103	40 744 227	79 598 229
Общо:	1 263 099 124	1 821 088 828	1 823 010 391	2 145 039 448

През този период се проведеха политики на допълнителна държавна подкрепа както за животновъдството и интензивното растениевъдство, така и за малките животновъдни ферми, включително с цел развитие на селските райони и осигуряване доход на населението. Не бе допуснато затваряне на ферми, неизпълнили изискванията в срок на различни европейски регламенти, и им бе даден допълнителен срок за това, както и възможност да продават продукцията си за преработка на отделни видове продукти. За малките ферми бе осигурена допълнителна подкрепа.

КАКЪВ ПЪТ НА РАЗВИТИЕ ПРЕДЛАГАМЕ ПРЕЗ СЛЕДВА- ЩИЯ 4 – ГОДИШЕН ПЕРИОД

Земеделieto и през следващия програмен период ще се развива в направление за гарантиране на хранителната сигурност на населението, повишаване доходите на земеделските производители и справедливо подпомагане между отделните сектори в земеделието.

Развитие на селските райони чрез изграждането на базова инфраструктура и предоставяне на основни услуги за населението така, че да се привлекат младите и безработни хора в селските райони, като им се осигурят възможности за работа, прекратявайки тенденцията на обезлюдяване в селските райони.

РОЛЯТА НА ДЪРЖАВАТА ЗА УСПЕШНО РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕ- ДЕЛИЕТО

Ще продължи провежданата национална политика за балансирана държавна подкрепа и развитие на всички сектори в отрасъл земеделие с цел гарантиране на неговата устойчивост и на хранителната сигурност.

Специфичното подпомагане и грижи за трудните, планинските и необлагодетелствани райони и осигуряването на пряк достъп до пазара на производителите е основният приоритет на държавната намеса в земеделския сектор.

В национален план важна задача ще бъде осигуряването на качествени храни на достъпни цени.

Ролята на държавата за опазване на земеделската продукция ще се регламентира с приемането на изцяло нов Закон за опазване на селскостопанското имущество, отговарящ на реалните обществени нужди, при постигнат обществен консенсус между Националното сдружение на общините, Сдружението на кметовете на населените места и земеделските производители.

За устойчивото развитие на малките земеделски стопанства и младите фермери ще бъде въведено безплатно административно обслужване от страна на държавната администрация за съвети в земеделието. Ще бъде въведен механизъм за прозрачност и он-лайн проследяване на заявленията за подпомагане от земеделските производители (включително допустимостта на, при заявяване на площи за подпомагане, животни, тютюн, трайни насаждения и др.)

КОНКУРЕНТОСПОСОБНО И УСТОЙЧИВО ЗЕМЕДЕЛИЕ

ОПТИМИЗИРАНЕ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ

През последните няколко години започна процес на реструктуриране при използването на земеделските земи, особено след приемането ни в ЕС. Развитието на земеделието изисква устойчиви поземлени отношения, гарантиращи ефективността на земеползването и увеличаването на доходите. Тази необходимост ще бъде решена с приемането на изцяло нов Кодекс за земята, който да кодифицира действащото законодателство, като гарантира правата на собствениците, сигурността и устойчивостта в отношенията между тях и ползвателите с цел ефективност на земеползването и увеличаване на доходите от него. Основни моменти, които ще залегнат в Кодекса за земята, са:

1. Равнопоставеност на собствениците на земеделски земи и гарантиране на правата им;
2. Насърчаване на доброволната поземлена комасация чрез държавна помощ за административните разходи по нея и чрез държавния и общински поземлен фонд;
3. Ефективно управление на държавния и общински поземлен фонд чрез:
  - Ежегодно провеждане на търгове за отдаване под наем на целия неизползван поземлен фонд земеделска земя със срок на ползване минимум 5 и повече години, при интерес;
  - При съответното разрешение с предимство при отдаване под наем на държавни и общински пасища, мери и ливади ще се ползват собственици на животни и животновъдни обекти;
  - Нова уредба на наемните и арендни отношения;
  - Въвеждане на нови информационни и комуникационни технологии с цел информираност на собствениците и ползвателите.

Новият Кодекс за земята ще доведе до развитие на модерно, конкурентоспособно и устойчиво земеделие.

УСКОРЕНО ИНВЕСТИРАНЕ В МАЛКИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА И В ПЛАНИНСКИТЕ РАЙОНИ

Основният акцент на усилията през следващите години е насочване на средствата за инвестиции към малките фермери, които имат пазарна ориентация. Целенасочени усилия ще се положат за инвестиционна активност в дребните и средните стопанства в полупланинските и планинските райони, където конвенционалните технологии са трудно приложими.

ИНВЕСТИЦИИ В НОВИ ТЕХНОЛОГИИ И ИНОВАЦИИ

Прилагането на все по-голям брой от пазарните механизми в Общата селскостопанска политика на ЕС изисква постоянна и устойчива конкурентоспособност от земеделските производители в производството и на пазара.

Важен акцент ще бъдат инвестициите, насочени към прилагането на иновации, свързани с преодоляването на климатичните промени, засушаването и опазването на природните ресурси.

Крайната цел е повишаване на производителността на земеделските стопани, увеличаване броя на селскостопанските животни и на обработваемите площи и постигане на устойчиво земеделие в необлагодетелстваните райони.

СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА ДОСТЪПЕН ВЪТРЕШЕН ПАЗАР.

Един от основните проблемите на земеделските производители е свързан с директния достъп до пазари, борси и тържища без посредници. Усилията за решаването на този проблем ще се насочат в две основни направления: Първо – административни процедури и финансова подкрепа за създаване на организации на производители, и второ – законово регламентиране на директен достъп на земеделските производители до пазари, борси и тържища.

РАЗВИТИЕ НА ХИДРОМЕЛИОРАЦИИТЕ

Приетата от Народното събрание Стратегия за развитие на водния сектор през 2012г. създаде основа за реформа и развитие на хидромелиоративните системи. Достигането на висок производствен потенциал в растениевъдството (плодове, зеленчуци, фуражни култури) при силното въздействие на климатичните промени е в пряка зависимост от изграждането на съвременни напоителни съоръжения.

Конкретните действия включват:

- Проектиране на цялата хидромелиоративна система за напояване на основата на актуалните потребности и съществуващите поземлени отношения и собственост.
- Законодателни промени във връзка с учредяването на сервитути и трасета за хидромелиоративна инфраструктура.
- Осигуряване на финансов ресурс за инвестиции чрез Програмата за развитие на селските райони през следващия програмен период 2014-2020 г.
- Отделяне на дейността по опазване на вредното въздействие на водите на бюджетна издръжка.
- Създаване на законови условия за формирането на справедлива и достъпна цена на поливната вода.

ФИНАНСОВИ ВЪПРОСИ

Въвеждане на правила за управление на риска в земеделието – системи за застраховане, взаимоспомагателни фондове и др.

Продължаване на прилагането на инструментите за финансов инженеринг – гаранционни фондове, кредитни фондове и др.

Прилагане на нотифицирана държавна помощ за възстановяване на платения акциз за горивата, вкл. за животновъдите;

НАУЧНО ОБСЛУЖВАНЕ И ВНЕДРЯВАНЕ НА НОВОСТИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО

ВОДЕЩАТА РОЛЯ НА СЕЛКОСТОПАНСКАТА НАУКА

Предлагаме следните действия:

- Формиране на нов тип взаимоотношения между Селскостопанската академия (ССА) и земеделските производители. Участие на браншовите организации в Консултативен съвет към ССА.
- Обединяване на усилията на ССА и Висшите учебни заведения за научни и приложни разработки, насочени към създаването на конкурентоспособно и пазарно-ориентирано земеделско производство.
- Разработване на нова научна проблематика на ССА, която да бъде адекватна с предизвикателства на Общата селскостопанска политика след 2014 г.
- Финансово обезпечаване на селскостопанската наука от бюджета на държавата и постепенно увеличаване на финансирането на научните проекти от европейските фондове.

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО

Предвиждат се промени в законодателството, които да гарантират безпроблемното наемане на сезонни работници, които са временно или постоянно безработни.

ПО-ДОБЪР ДОСТЪП НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ ДО АКТУАЛНА ИНФОРМАЦИЯ.

Предлагаме нов подход в развитието на съветническата дейност в земеделието: изграждане на съветническа мрежа, която да включва и участници от неправителствения сектор. За младите фермери и малките земеделски стопанства тази услуга ще се предоставя безплатно.

БИОЗЕМЕДЕЛИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

СЪХРАНЯВАНЕТО НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ Е СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ В ОБЩАТА СЕЛСКО-СТОПАНСКА ПОЛИТИКА НА ЕС.

Резултатите от обществения дебат в Европейския съюз показваха, че развитието на земеделието в бъдеще е свързано освен с хранителната сигурност на населението, но и с опазването на природните ресурси (почва, вода, биоразнообразие). Предвиждаме поощряването на екологосъобразни земеделски практики като:

- мерки за опазване на почвите;
- мерки за борба с измененията на климата;
- мерки за доброто управление на земеделските земи с висока природна стойност, на земеделските земи в националните паркове;
- опазване на автохтонните породи животни;
- рационално управление на земеделските земи, попадащи в Натура 2000.

БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ – ИЗТОЧНИК НА ПО-ВИСОКИ ДОХОДИ.

Природните дадености и традициите в страната са предпоставки за интензивно развитие на биологичното производство на растителни и животински хранителни продукти. През последните 2 години се наблюдава засилен интерес от страна на земеделските производители, като през 2012 г. броят на регистрираните биопроизводители е близо 2000, което е почти два пъти повече в сравнение с 2011 г. Ежегодно се увеличават земеделските площи, предназначени за биологично производство – от 4 955.47 ха през 2009 г., до 12 375.55 ха през 2012г. Бързо развитие на биопроизводството се наблюдава и в животновъдния сектор особено при овцевъдството и производството на пчелни продукти. Ускореното развитие на биопроизводство през следващите години ще зависи от усилията в няколко направления, които предлагаме:

- Предприемане на действия за по-активен маркетинг на вътрешния пазар на биологични продукти. Към настоящия момент по-голямата част от биологично произведената продукция (над 90 %) се търгува на пазари извън страната.
- Разработване на административни процедури, позволяващи по-лесен достъп на биологичните производители до национално и европейско финансиране.
- Приоритетно обезпечаване на кандидатите за биологично производство със съвети и информация от страна на структурите на МЗХ.

ОПАЗВАНЕ НА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ И ГЕНОФОНДА В РАСТЕНИЕВЪДСТВОТО И ЖИВОТНОВЪДСТВОТО.

През последните 3 години законово предоставихме възможност и неправителствените организации да се включат активно в дейностите по опазване на биологичните ресурси в земеделието. Чрез схемите на държавни помощи тези усилия на неправителствените организации бяха подкрепени финансово. Започна създаването на банка за съхранение на генетичните ресурси в животновъдството, в която са обхванати най-важните видове и породи местни, автохтонни селскостопански животни.

За усиленото развитие на тези дейности предлагаме:

- Осигуряване на достатъчен финансов ресурс под формата на държавни помощи и през следващия 4-годишен период.
- Активно включване на научните институти на Селскостопанската академия в действията по опазване на генетичните ресурси и обогатяването на Генетичната банка на страната.
- Създаване на правила за финансови стимули за фермерите и разширяване обхвата на агро-екологичните плащания по ПРСР.

КАЧЕСТВО И БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

ВИСОКО КАЧЕСТВО НА ДОСТЪПНИ ЦЕНИ

Със създаването на Българската агенция по безопасност на храните се постави началото на обединяване на усилията на всички държавни институции за целенасочена политика за защита на потребителите на храни. Въведените маркетингови и качествени стандарти в млечния и месния сектор доведоха до по-стабилни доходи на земеделските производители и информиран избор на потребителите.

За първи път през 2012 г. усилията на земеделските производители на плодове и зеленчуци за по-добро качество бяха подкрепени и с европейски средства. През следващите години основната цел е да се осигури финансово подпомагане и стимули в други сектори, които въвеждат по-високи качествени стандарти, без това да бъде за сметка на потребителите.

ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА МАРКЕТИНГОВИТЕ СТАНДАРТИ И КАЧЕСТВЕНИ СТАНДАРТИ – АНГАЖИМЕНТ НА БРАНШОВИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

С цел по-бързото и повсеместно въвеждане на стандартите на земеделска продукция се предвижда засилване ролята на браншовите организации по отношение на изработването, прилагането и самоконтрола. Основните целеви групи са секторите: плодове и зеленчуци, производството на тютюн, картофопроизводството и пчеларството. Едновременно с това ще бъдат създадени условия браншовите организации да разработят и прилагат доброволно „добри земеделски практики“ при производствените процеси.

ИНТЕНЗИВЕН МАРКЕТИНГ ЗА НОВИ ПАЗАРИ НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ПРОДУКТИ И ХРАНИ

АКТИВНА РОЛЯ НА ДЪРЖАВАТА В ТЪРСЕНЕТО НА НОВИ ПАЗАРИ И ДОГОВАРЯНЕ НА НОВИ СПОРАЗУМЕНИЯ ЗА ТЪРГОВИЯ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКА ПРОДУКЦИЯ, ХРАНИ И НАПИТКИ.

ЕВРОПЕЙСКИ СРЕДСТВА ЗА РАЗШИРЯВАНЕ НА ПАЗАРИТЕ

През последните години съвместните усилия на МЗХ и МИЕТ бяха насочени към осигуряване на нови пазари в Азия и Близкия Изток. С това е свързана в голяма степен и възходящата тенденция през последните 3 години на положителното външнотърговско салдо.

Увеличаването на обемите търгувани стоки през следващите 4 години на бързоразвиващите се азиатски пазари ще бъде основната цел на Маркетинговата стратегия. Основният акцент ще бъде износът на вино, млечни и месни продукти, и стоки, произведени от българско розово масло.

Голяма част от усилията в това направление се осъществиха благодарение на промоционалните програми, финансирани от страна на ЕС. Към момента страната ни има 9 одобрени програми на стойност 32 млн. евро с основен акцент – представяне на продукти от млечния сектор, виното, консервирани храни и пресни плодове.

РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ

УСТОЙЧИВО ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА РИБНИТЕ РЕСУРСИ

Основните усилия са насочени към опазване на рибните ресурси в Черно море и вътрешните естествени водоеми, интензивно развитие на аквакултурите и инвестиционна активност при изграждането на рибарски пристанища по българското Черноморие. Изпълнението на поставените цели пряко е свързано с използването на съвременни научни методи и внедряването на иновационни подходи в производството. С оглед на новите моменти в Общата политика по рибарство на ЕС след 2014 г. активната дейност на браншовите организации и местните инициативни рибарски групи (създадени последните 3 години) е от решаващо значение за създаване на устойчив рибарски сектор и стабилни доходи на рибарите.

ГОРСКА ПОЛИТИКА

ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА ГОРСКИТЕ РЕСУРСИ

ОПАЗВАНЕ НА ГОРСКИТЕ РЕСУРСИ

УСТОЙЧИВО МНОГОФУНКЦИОНАЛНО УПРАВЛЕНИЕ НА ГОРИТЕ

Нова стратегия за развитие на горския сектор чрез:

- Подобряване възможностите на горските предприятия за ефективно управление и участие по европейските програми;
- Изграждане на горската инфраструктура;
- Създаване на нови гори и прилагане на интензивни системи на отглеждане;
- Подкрепа на малкия и среден местен бизнес в горския сектор чрез провеждане на открити публични процедури с малки обеми дейности;
- Създаване на нови дейности в горския сектор с цел запазване на биоразнообразието и ефективно използване на горските площи;
- Разкриване на нови работни места;
- Създаване на системи за ранно оповестяване на горските пожари;
- Въвеждане на мерки за адаптиране на горите към глобалните промени на климата;
- Разработване на методика за остойностяване на екосистемните услуги от горите;
- Част от изпълнението на ангажиментите на страната по програмата „Европейски гори 2020“.

10. ОКОЛНА СРЕДА И КЛИМАТ

ПАЗИМ БЪЛГАРИЯ ЧИСТА И КРАСИВА

Опазването на природните ресурси и тяхното ефективно използване са първостепенни фактори за качеството на живот на гражданите, функционирането на икономиката и запазване на природата за поколенията.

Продължаваме да концентрираме усилията си върху:

- опазване на природата и биоразнообразието;
- смекчаване измененията на климата и подобряване на околната среда чрез изпълнението на мащабни национални програми за енергийна и ресурсна ефективност и развитие на екологосъобразен устойчив градски транспорт;
- осигуряване на гражданите и бизнеса с услуги от жизненоважно значение за 20 до 50 години напред за изграждането и модернизацията на приоритетна базисна екологична инфраструктура;
- намаляване на бюрокрацията, времето и цената на услугите за гражданите и бизнеса и пълната и навременна информираност на обществото за състоянието на околната среда;
- пълна прозрачност и безпристрастност на осъществяваните екологични инспекции и контрол;

ЗА ПРИРОДАТА НА БЪЛГАРИЯ

ГРИЖАТА ЗА ПРИРОДАТА – ОТГОВОРНОСТ КЪМ БЪДЕЩЕТЕ ПОКОЛЕНИЯ

Осигуряването на екосистемните услуги – вода, чист въздух, биологични и почвени ресурси и др. е жизненоважно за здравето на хората и за икономическото развитие. Ние не забравяме нито за миг, че природата може да съществува без хората, но хората не могат без нея.

Стартирахме и пред приключване е най-мащабният природозащитен проект в България – теренни проучвания в цялата страна на защитените зони – Натура 2000. Развихме чрез най-модерни информационни технологии – Националната система за постоянен мониторинг на видовете от дивата флора и фауна, която ще продължим ускорено да обогатяваме с актуална информация за тяхното състояние.

УПРАВЛЕНСКИ РЕШЕНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДАТА И БИОРАЗНООБРАЗИЕТО, БАЗИРАНИ НА ОБЕКТИВНА И НАУЧНООБОСНОВАНА ИНФОРМАЦИЯ

Резултатите от проучванията и непрекъснатият мониторинг на биоразнообразието са фундаментът за вземане на научноаргументирани и обективни решения за:

- начините и подходите за опазване и възстановяване на природните екосистеми и биологичните видове;
- интегриране на грижата за околната среда чрез национални и местни планове и проекти за икономическо развитие и просперитет, създаване и запазване на работни места (без или със минимални рискове за природната среда);

Чрез мащабни научни изследвания и подходи, базирани на резултатите от мониторинга на видовете, ще продължим да въвеждаме ограничения и условия, и, при необходимост за опазване на ценни територии и видове – забрани за строителство и други увреждащи дейности. С такъв подход запазахме непокътнати редица черноморски и други девствени територии /десеткилометровата зона „Камчийски пясъци“, „Калиакра“, „Странджа“ и др./.

**НЕДОПУСКАНЕ НА ЗАСТРО-
ЯВАНЕ И ПРЕЗАСТРОЯВАНЕ,
УВРЕЖДАЩО ЦЕННИ ПРИРОД-
НИ МЕСТООБИТАНИЯ, ЗАСТРА-
ШЕНИ И РЕДКИ ВИДОВЕ РАС-
ТЕНИЯ И ЖИВОТНИ**

**РАЗРАБОТВАНЕ И ПРИЛАГАНЕ
НА ПЛАНОВЕТЕ ЗА УПРАВЛЕ-
НИЕ НА ТЕРИТОРИИТЕ ЗА
ЗАЩИТА И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА
МЕРКИТЕ, ЗАЛОЖЕНИ В НА-
ЦИОНАЛНАТА ПРИОРИТЕТНА
РАМКА ЗА ДЕЙСТВИЕ**

**ПОСТИГАНЕ НА КОНСЕНСУС В
ОБЩЕСТВОТО ПО СПОРНИ ОТ
ПРИРОДОЗАЩИТНА ГЛЕДНА
ТОЧКА НАЦИОНАЛНИ И МЕСТ-
НИ ПРОЕКТИ ЗА ИКОНОМИЧЕ-
СКО РАЗВИТИЕ**

**РАЗЧИТАМЕ НА ЕКСПЕРТНИТЕ
МНЕНИЯ НА ПРЕДСТАВИТЕЛИ-
ТЕ НА ПРИРОДОЗАЩИТНИТЕ
ОРГАНИЗАЦИИ И НА НАУЧНА-
ТА ОБЩНОСТ**

Определяме презастрояването, дори и с резултат – значителен икономически ръст, за неприемливо.

Ангажираме се:

- да обявяваме при необходимост нови територии за защита на ценни видове и местообитания, като ги прибавим към обявените от нас през изтеклия мандат нови 250 000 ха защитени зони и 41 защитени територии;
- да разработваме, одобряваме и прилагаме планове за управление на защитените територии, като разработим най-малко 50 плана за управление на резервати и одобрим нови или актуализираме поне 7 плана за управление на национални и природни паркове;
- да прилагаме принципите на разумно управление на наличните финансови ресурси и да ги насочим към изпълнение на мерките, набелязани в Националната приоритетна рамка за действие за защитените зони от мрежата Натура 2000 – най-важният документ за всички държави-членки от ЕС, който ще бъде основата за действия в тази област през програмния период 2014-2020 г.;
- да продължим политиката за недопускане разпространението на генномодифицирани организми в природната среда и упражняване на строг контрол чрез създадената от нас модерна акредитирана лаборатория;
- да насърчаваме ангажираността и да повишим ролята на местните и регионалните власти в управлението на околната среда;

Поддържаме политиката на прозрачност, която въведохме за първи път чрез обявяване на интернет страницата на компетентните държавни органи на решенията за екологичните оценки по Закона за опазване на околната среда и Закона за биологичното разнообразие. По този начин неправителствените екологични организации и други представители на заинтересованата общественост имат възможност за корективни действия при несъгласие с решенията или при пропуски от страна на компетентните държавни органи.

Ще продължим още по-активно да включваме в процеса на вземане на решения представителите на природозащитните организации и на научната общност чрез Националния консултативен съвет по биоразнообразие и другите експертни и консултативни органи.

ЗА ЕНЕРГИЙНАТА И РЕСУРСНА ЕФЕКТИВНОСТ

РАЗУМНО УПРАВЛЕНИЕ НА ЕНЕРГИЙНИТЕ, МИНЕРАЛНИТЕ, БИОЛОГИЧНИТЕ, ВОДНИТЕ, ПОЧВЕНИТЕ И ДРУГИТЕ ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Солидарни сме с позицията на световната общност, че светът не може да използва енергийните, минералните, биологичните, водните, почвените и другите природни ресурси по разточителния модел, прилаган десетилетия. Тяхното прекомерно и неразумно използване води до изтощаване и застрашително намаляване на ресурсите на планетата, до образуването на огромни количества отпадъци и вредни емисии, които влошават качеството на жизненоважните за хората въздух, води и почви, унищожават екосистемите, изчезват завинаги растителни и животински видове.

ЕНЕРГИЙНАТА И РЕСУРСНАТА ЕФЕКТИВНОСТ СА КЛЮЧОВИ ПОЛИТИКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА, ЗА СМЕКЧАВАНЕ НА КЛИМАТИЧНИТЕ ИЗМЕНЕНИЯ, ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И СЪЗДАВАНЕ НА ДЕСЕТКИ ХИЛЯДИ НОВИ РАБОТНИ МЕСТА

По-ефективното използване на ресурсите и енергийната ефективност са основни мерки, чрез които започнахме и ускорено ще продължим изпълнението на целите, които си поставяме относно:

- Намаляване емисиите на парникови газове, подобряване качеството на въздуха, опазване на биологичните, водните и почвените ресурси;
- Опазването на екосистемите и предоставяните от тях услуги;
- Подобряване качеството и стандарта на живот на гражданите;
- Намаляване зависимостта на страната от вноса на суровинни и енергийни ресурси, което ще направи икономиката на България по-устойчива на прогнозираните бъдещи увеличения на световните цени на енергията и суровините.

МАЩАБНАТА ПРОГРАМА ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ЕНЕРГИЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ – НАШ ОСНОВЕН ПРИОРИТЕТ

През последните три години ние реално доказахме, че осъществяваме последователна политика за енергийна ефективност. Подпомогнахме реализацията на 797 проекта за енергийна ефективност на сградния фонд, преобладаващо на обществени сгради – училища, детски градини, университети, социални, болнични и други обществени институции, с финансиране от Оперативна програма „Регионално Развитие“, от Националния доверителен екофонд и Фонд „Козлодуй“. Основните резултати от проектите са създадените работни места от доставката на стоки и услуги, спестени сметки за ток и парно на институциите, които могат да се вложат в други социални проекти, намалени емисии на парникови и други вредни газове, по-красиво и уютно място за учене и работа.

Ще продължим политиката за ускорено изпълнение на обществени, битови и бизнес проекти за енергийна ефективност. Ще създадем нови работни места в резултат чрез изпълнение на проектите, финансирани с национални и европейски средства.

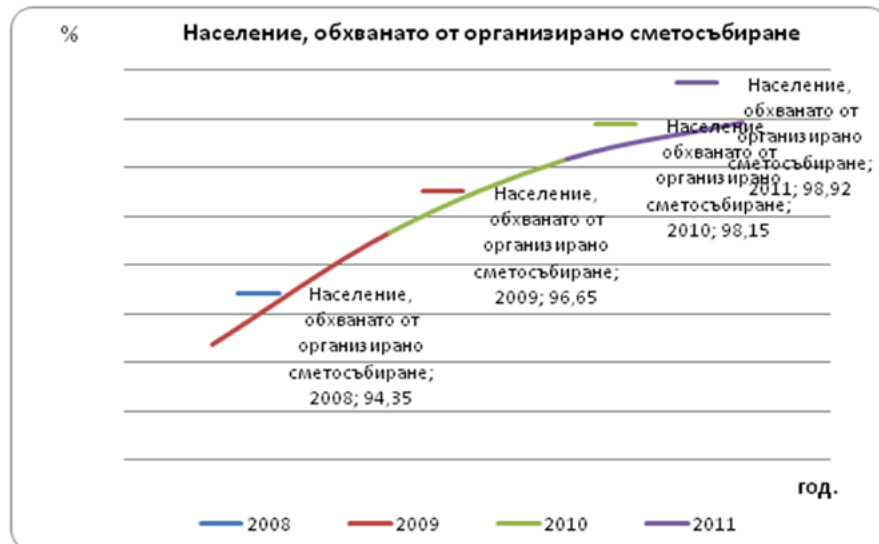
ПОДПОМАГАНЕ НА ДОМАКИН-СТВАТА ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ЕНЕРГИЙНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ ЧРЕЗ ФИНАНСИРАНЕ НА ВЪЗ-ОБНОВЯЕМИ ЕНЕРГИЙНИ ИЗ-ТОЧНИЦИ (ВЕИ) ЗА СОБСТВЕ-НО ПОТРЕБЛЕНИЕ И БИТОВА ГАЗИФИКАЦИЯ

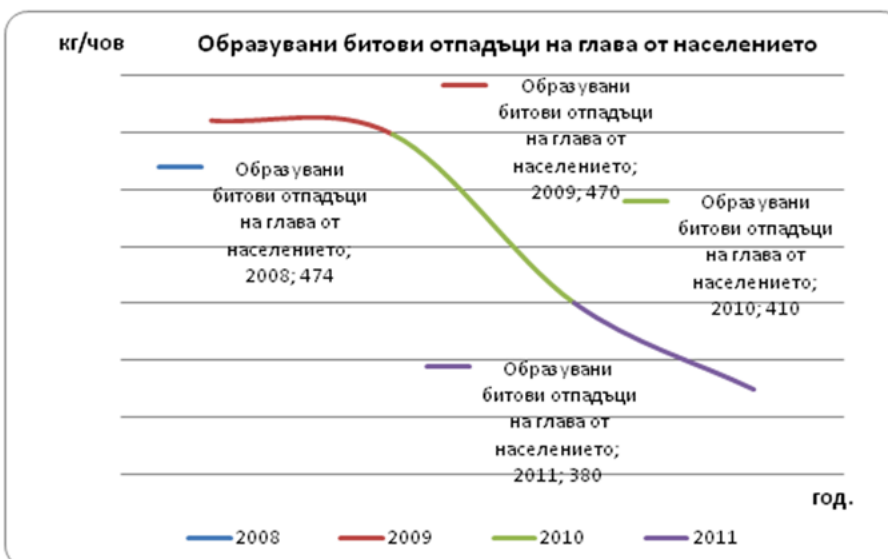
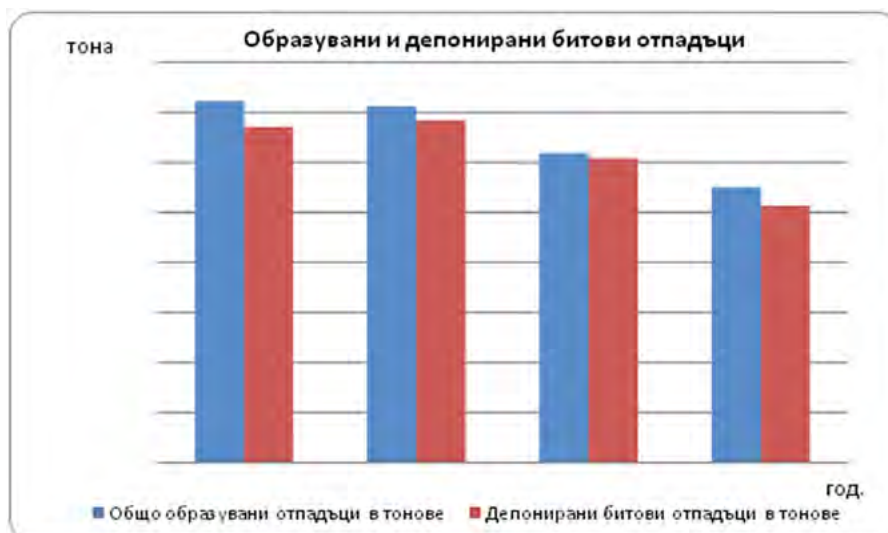
СЪЗДАВАНЕ НА ДОПЪЛНИ-ТЕЛНА ЗАЕТОСТ И РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИКАТА ЧРЕЗ РАЗ-УМНО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПА-ДЪЦИТЕ

Подготвихме и ще стартира **8-годишна Национална про-грама за подпомагане на домакинствата** за намаляване на енергийното потребление чрез финансиране на ВЕИ за соб-ствено потребление (слънчеви колектори и бойлери), смяна на горивната база и газификация.

Чрез реформата в управлението на битовите и строителни-те отпадъци, която стартирахме още в началото на мандата, увеличихме дела на рециклираните за сметка на депонира-ните в сметища отпадъци и намалихме количествата на об-разуваните отпадъци. Само за период от 3 години – до края на 2011г., количеството генерирани отпадъци беше намале-но с 862 000 тона спрямо края на 2008г., което е с 23% по-малко отпадъци. Рециклираните и оползотворени отпадъци от депата за битови отпадъци от 0 тона през 2008г. стигна до 160 000 тона в края на 2011г.

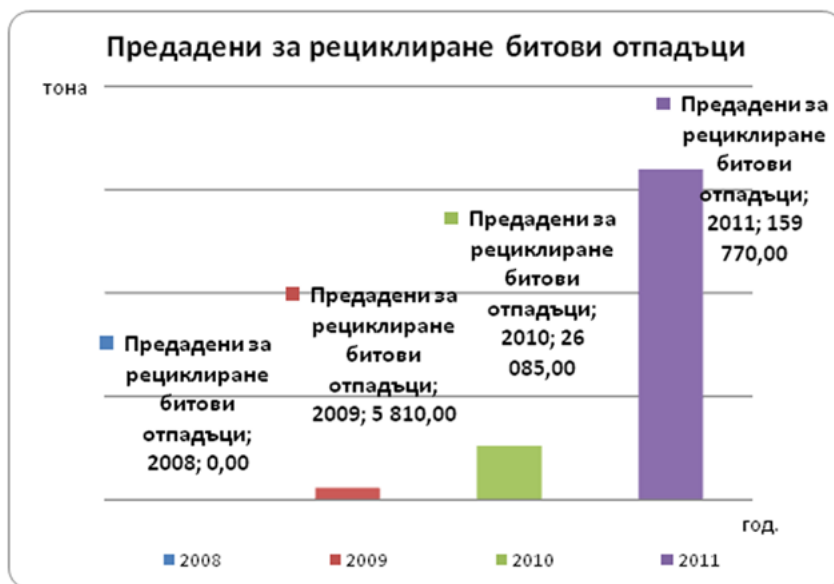
С над 55 хил. тона увеличихме рециклираните отпадъци от опаковки през 2011г. спрямо 2008г., а битовите отпадъци, предадени за оползотворяване на енергия, нарастнаха три пъти за същия период. Разработихме първия Национален план за управление на отпадъците и законодателство за оползотворяване на строителните отпадъци.

НАРАСТВАНЕ ДЕЛА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ РЕЦИКЛИРАНИ ОТПАДЪЦИ ЗА СМЕТКА НА ПОТРЕБЯВАНИТЕ ПЪРВИЧНИ ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Стабилната основа, която положихме в сектора, ще позволи през следващите 4 години да постигнем 40% рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци и 50% от строителните отпадъци. В резултат на развитието на тази ресурсно-ефективна индустрия ще създадем допълнително над 10 000 нови работни места. В допълнение към активните мерки за рециклиране на отпадъците ще продължим мащабната национална програма за закриване и рекултивация на старите общински сметища, които създават рискове за околната среда и човешкото здраве.

РАЗВИТИЕТО НА УСТОЙЧИВ ГРАДСКИ ТРАНСПОРТ – ОСНОВЕН ФАКТОР ЗА ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ, ЗА УДОБНО И БЪРЗО ПРИДВИЖВАНЕ НА ГРАЖДАНЕ

Натовареният автомобилен трафик особено в по-големите градове е сред основните причини за замърсяване на въздуха, наднормени шумови нива и емисии на парникови газове. Освен че решаваме значими проблеми със замърсяването на околната среда, с развитието на модерен екологосъобразен градски транспорт създаваме условия за по-бързо, удобно и евтино придвижване в градовете за стотици хиляди граждани. С реализацията на основни отсечки на метрото в София, на осъществяване и в изпълнение проекти за подмяна на старите автобуси, тролейбуси и трамваи в големите градове доказахме на практика изпълнението на този важен приоритет на екологичната ни политика, който ще реализираме с още по-големи мащаби в следващите години.

ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ИЗТОЩАВАНЕТО И ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ВОДИТЕ

Пресните води на територията на Република България са национален стратегически ресурс. В условията на все по-усещане се липса на прясна вода в редица региони на света и Европа и въз основа на прогнозите за водни кризи наш основен приоритет относно водните ресурси е предотвратяване на изтощаването и подобряване качеството на водите.

ИНТЕГРИРАНО УПРАВЛЕНИЕ НА ВОДИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ВОДНИЯ СЕКТОР

ЗАСИЛЕНА РОЛЯ НА ПУБЛИЧ- НИТЕ ВЛАСТИ В УПРАВЛЕНИЕ- ТО НА ВОДНАТА ИНФРАСТРУК- ТУРА

РЕГУЛИРАНЕ ЦЕНИТЕ НА ВО- ДНИТЕ УСЛУГИ И ДЕЙНОСТТА НА ОПЕРАТОРИТЕ НА ВОДНАТА ИНФРАСТРУКТУРА ПРИ ЯСНИ И ПРОЗРАЧНИ КРИТЕРИИ, ЗА- ЩИТАВАЙКИ ИНТЕРЕСИТЕ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

СЪЗДАВАНЕ НА ЕДИНЕН НАЦИОНАЛЕН РЕГИСТЪР НА ИНФРАСТРУКТУРАТА ВЪВ ВО- ДНИЯ СЕКТОР

ЕДИННА НАЦИОНАЛНА ИН- ФОРМАЦИОННА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ВОДИТЕ

С цел извършване на реформа и цялостна промяна в управлението на водния сектор и осигуряване на интегрирано управление на водите Народното събрание прие Стратегията за създаване на оптимален модел за управление на сектора по отношение на собствеността и управление на водната инфраструктура.

Водната стратегия дава визия за управление на сектора с 25-годишен хоризонт и налага основните принципи за развитие:

- Засилване ролята на публичните власти, като цялата водна инфраструктура, която осигурява услуги от обществен интерес е публична – държавна или общинска;
- Всеки елемент от тази инфраструктура да има грижлив стопанин;
- Ясно разграничение по отношение на собственост, оператори и контрол;
- Промяна в подхода за определяне на такса водоползване на базата на фактурирана вода от крайните потребители, като се въведат стимули за пестене на вода;
- Цените на всички водни услуги се регулират в съответствие с ясни и прозрачни критерии;
- При необходимост, да се задейства механизъм за социално подпомагане;
- Информираност на населението и бизнеса относно инвестициите за всяко населено място и за ценообразуването.

Разработена беше първата част от необходимите нормативни промени. Ще въведем пълния пакет от законодателни промени и стратегически документи в секторите водоснабдяване и канализация, хидромелиорации, хидроенергетика и защита от вредното въздействие на водите.

По време на мандата си осигурихме финансов ресурс и започна създаването на единен национален регистър на инфраструктурата във водния сектор; ВиК мрежи, язовири, резервоари, напоителни системи, диги и др., **което елиминира безстопанствеността и липсата на актуална обективна информация за състоянието на съоръженията.**

За да гарантираме наличието на актуална и навременна информация, започнахме процеса на проектиране и ще изградим единна информационна система за управление на водите. Направихме важни стъпки в изграждането на система за мониторинг на състоянието на водите и ще продължим да я надграждаме.

МОНИТОРИНГ И ПЛАНОВЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РЕЧНИТЕ БАСЕЙНИ ЗА ГАРАНТИРАНЕ НА КОЛИЧЕСТВОТО И ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ВОДИТЕ

Политиката във водния сектор се основава на Плановете за управление на речните басейни. При изготвянето на вторите планове за управление на речните басейни за периода 2015-2020г. ще бъдат разработени програми от мерки, насочени към гарантиране на количеството и подобряване на качеството на повърхностните и подземните води, които ще отчитат и необходимостта от адаптиране към климатичните промени.

ОПТИМИЗИРАНЕ УПРАВЛЕНИЕТО НА МИНЕРАЛНИТЕ ВОДИ И ОСИГУРЯВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ГЕНЕРИРАНЕ НА ПРИХОДИ ЗА ОБЩИНТЕ ЧРЕЗ РАЗВИТИЕ НА МЕСТНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И НАСЪРЧАВАНЕ НА БАЛНЕО – И СПА – ТУРИЗМА

През 2010г. бе създадена нормативна възможност общините да управляват част от находищата на минерални води – изключителна държавна собственост, като държавата прехвърля правата за управление на местните власти. В резултат на това 43 общини вече разполагат с 65 находища на минерални води, предоставени им безвъзмездно за срок от 25 години. Подкрепата за развитието на местни икономически дейности чрез оптимизиране управлението на минералните води ще продължи. Ще осигурим безвъзмездно финансиране и за реализирането на общински проекти за оползотворяване на геотермалните води.

ИНВЕСТИЦИИ В ЕКОЛОГИЧНА ОБЩИНСКА ИНФРАСТРУКТУРА

ИЗГРАЖДАНЕ НА НОВА И МОДЕРНИЗИРАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩАТА ЕКОЛОГИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА, ОСИГУРЯВАЩА НА ГРАЖДАНТЕ И БИЗНЕСА УСЛУГИ ОТ ПЪРВОСТЕПЕННО ЗНАЧЕНИЕ, ЗА 20-50-ГОДИШЕН ПЕРИОД

В контекста на финансова и икономическа криза ГЕРБ възприе разумния подход да насочи инвестициите в сектора към най-значимите и приоритетни обекти от базисната екологична инфраструктура.

В резултат от усилията ни през мандата на ГЕРБ са въведени в експлоатация или са в процес на изграждане нови и модернизирани пречиствателни станции за отпадъчни води в населени места за общо 4 602 000 еквивалент жители; въведени са в експлоатация или са в процес на изграждане пречиствателни станции за питейни води, обслужващи над 380 000 жители; изпълнени са и са в процес на изпълнение проекти за подмяна или изграждане на нова ВиК мрежа – общо 5050 км.

ПРИКЛЮЧВАНЕ ИЗГРАЖДАНЕТО И МОДЕРНИЗАЦИЯТА НА СЪОРЪЖЕНИЯТА ЗА ОТВЕЖДАНЕ И ПРЕЧИСТВАНЕ НА ВОДИТЕ ЗА ВСИЧКИ НАСЕЛЕНИ МЕСТА – НАД 10000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ

ДОИЗГРАЖДАНЕ НА НЕОБХОДИМАТА ИНФРАСТРУКТУРА ЗА ОПАЗВАНЕ ВОДИТЕ НА ЧЕРНО МОРЕ

ДОВЪРШВАНЕ НА ВСИЧКИ РЕГИОНАЛНИ СИСТЕМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Продължаваме с изграждането на водоснабдителна и канализационна инфраструктура в агломерации с над 2 000 еквивалент жители (е.ж.) чрез прилагането на интегриран подход и съблюдаването на регионалния принцип на планиране и въвеждане на екоиновации с цел постигане на ефективност и икономии. През следващия мандат ще приключи изграждането на всички съоръжения за събиране и пречистване на отпадни води в населените места над 10000 е.ж. Ще се подготвят и изпълнят до голяма степен проектите за населените места над 2000 е.ж. Ще довършим изграждането на започнатите през настоящия мандат съоръжения за отпадните води по българското Черноморие, което ще подобри морската околна среда и условията за туризъм.

В сектора „Отпадъци“ са изпълнени, подготвени и са в процес на изпълнение проекти за изграждане на съоръжения за оползотворяване на биоразградими и рециклируеми битови отпадъци и на модерни депа, които обслужват **над 5 млн. жители в страната.**

Ще довършим всички регионални системи за управление на отпадъците. Ще насочим усилията си върху изграждане на инсталации за биоразградими и зелени отпадъци, съоръжения за рециклиране, оползотворяване и обезвреждане на битови отпадъци и разширяване/подновяване на системите за събиране и транспортиране на битови отпадъци.

Ще продължим изпълнението на мащабната национална програма за поетапното закриване и рекултивация на общински депа за отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания.

Ще бъде предоставен финансов ресурс за рециклиране, оползотворяване и обезвреждане на утайки от изградени ПСОВ, както и за оползотворяване на отделения биогаз от утайки от ПСОВ и от депа за неопасни отпадъци.

ЕФЕКТИВНО ПРИЛАГАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

СЪЗДАВАНЕ НА СРЕДА ЗА ЛО- ЯЛНА КОНКУРЕНЦИЯ НА БИЗ- НЕСА И ЕФЕКТИВНО ПРИЛАГА- НЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО В ОКОЛНАТА СРЕДА

Всички административни актове на компетентните органи се публикуват на интернет страниците, с което се осигурява пълна прозрачност и възможност за контрол и участие на гражданското общество като коректив за подобряване ефективността на политиките в тази сфера. Беше направено много, но съществуват още възможности за подобряване достъпа на потребителите чрез разработването и поддържането на нови публични регистри, както и за по-широкото въвеждане на електронния обмен и обработка на документи.

Разчитаме на приноса на консултативните съвети към министъра на околната среда и водите – ВЕЕС, ВКСБ, ВКСВ, и ще разширяваме взаимодействието с представителите на неправителствения сектор, съсловните организации и научните среди, които подпомагат вземането на информирани и аргументирани управленски решения в сферата на опазването на околната среда. Активен диалог с природозащитните организации – ще разчитаме на тяхно участие на ротационен принцип.

КОНТРОЛ, МОНИТОРИНГ И ИНФОРМИРАНОСТ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

ПРОДЪЛЖАВАМЕ ДА ПРИЛАГАМЕ СТРИКТЕН КОНТРОЛ И ДА ПОДДЪРЖАМЕ ИНФОРМИРАНОСТТА НА ОБЩЕСТВОТО ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ МОНИТОРИНГА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Подобряването на контролната дейност на МОСВ е наш основен приоритет. Сериозно засилихме контрола чрез извършване на регулярни комплексни инспекции за изпълнението на условията в разрешителните и дадените предписания от компетентния орган. При установени нарушения бе прилаган принципен и безкомпромисен подход при налагане на административни санкции, глоби и недопускане на замърсявания, вкл. чрез крайната мярка – принудително спиране на промишлени производства (напр. прекратено замърсяване на гр. Кърджали с оловни аерозоли). Въведена беше практиката за извършване на координирани съвместни проверки с органите на МРРБ, МВР и МЗ.

Подобрен беше и мониторингът на състоянието на околната среда. След средата на 2009 г. са въведени или са процес на разработване 8 нови информационни системи към Националната система за мониторинг на околната среда, въведени са 5 нови и се поддържат 8 публични регистъра в областта на мониторинга на отпадъците, защитените територии, изпускането и преноса на замърсители и търговията с квоти на емисии на парникови газове.

Развиват се публичните бази данни и регистри с информация за околната среда (МОСВ и поделенията на министерството поддържат над 240 бази данни и публични регистри) и се актуализира Националният електронен каталог на източниците на екологична информация. Създадена е еднотипна база данни за контролната дейност и ежесечно се публикуват отчети за контролната дейност на 16-те РИОСВ. Продължи добрата практика проектите на документи и нормативни актове да се публикуват на интернет страницата на МОСВ и на неговите поделения за обществени консултации, коментари и предложения на обществеността.

АКТИВНА ПОЛИТИКА ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНОТО СЪЗНАНИЕ

Изграждането на екологично съзнание и култура в обществото беше подпомогнато от поредица национални информационно-образователни кампании и инициативи, като „Зелена България“, „Зелена идея“, „За чиста околна среда“ и „Зелени разкази“, които ще продължим и ще направим традиционни. Промотираме грижата за природата и ще положим допълнителни усилия да достигнем най-вече до децата и младите хора.

11. РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И ПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА

ЗАЕТОСТ И ИНВЕСТИЦИИ ЗА РЕГИОНИТЕ

Регионалната политика, която провеждахме, осигури договарянето на всички пари по Оперативна програма „Регионално развитие“ (ОПРР), предвидени за България в периода от 2007 до 2013 г. В резултат на положените целенасочени и последователни усилия ускорихме реализацията на проекти, свързани с европейските транспортни оси и коридори. Строим според най-съвременните световни технологии за качество автомагистралите „Тракия“, „Струма“ и „Марица“, завършихме автомагистрала „Люлин“. Изградени са над 150 км нови магистрални пътища, а над 1500 км пътна мрежа е изцяло рехабилитирана.

В синхрон с общата политика за борба с корупцията и възстановяване на върховенството на закона бяха премахнати незаконни строежи и сгради в рибарското селище край Бургас, вилното селище „Златна перла“ в община Царево, в Пампорово. Премахнати бяха над 230 незаконни строежа в районите на язовирите Ивайловград, Кърджали и Искър. Засилен бе контролът върху изпълнението на концесионните договори за плажните ивици по черноморското крайбрежие и за първи път бе осъществен мониторинг на всички морски плажове. Само за година приходите от глоби и санкции, наложени на концесионерите, достигнаха почти 1,4 млн. лева.

Целенасочената политика за пълноценно използване на всички възможни финансови източници позволи над 3 милиарда лева от ОПРР да бъдат вложени в повече от 3500 проекта за подобряване на градската среда – паркове, детски площадки, зелени площи и междублокови пространства. Инвестирането на средства в транспортната и техническа инфраструктура – уличната и общинската пътна мрежа, изграждането на над 100 км велоалеи в големите ни градове, създаването на интернет достъп, обновяването и оборудването с най-съвременна техника на болници, училища, детски ясли/градини, театри, опери, читалища, социални домове на територията на цяла България доведоха до по-висок растеж и повишаване на заетостта по места.

За модернизирание на градския транспорт в 7-те големи града бе осигурено европейско и национално финансиране за 500 млн. лв. Над 200 нови автобуса и тролейбуса ще бъдат част от ежедневието на София, Варна, и Бургас.

С осигурените средства бяха доставени над 200 пожарни автомобили в подкрепа на противопожарната безопасност на територията на България. Около 120 млн. лв. са вложени в укрепването на свлачища и срутища и са предприети мерки, свързани с превенцията от наводнения. 280 млн. лв. са осигурени в подкрепа на болници за по-модерно и ефективно лечение на онкоболните. Над 350 млн. лв. за туристическа инфраструктура допринасят за устойчивото развитие на туристическия сектор чрез подкрепа в изграждането на атрактивни туристически дестинации, възстановките и реконструкцията на редица театри, опери, архитектурни и културни паметници в страната. В 36 градски центъра стартира проектът „Енергийно обновяване на българските домове“, в рамките на който собствениците получават минимум 50% безвъзмездна финансова помощ за обновяването на всяка одобрена сграда.

Стартирахме дълго отлаганата реформа във водния сектор. Работихме за довършване на магистралния пръстен за безопасна, лесна и бърза достъпност до всички райони на страната и пренасочване и концентриране на разпиления тежкотоварен транзитен трафик от пътищата на страната по магистралите.

Частичното въвеждане на ТОЛ системата за заплащане на пътни такси ще позволи налагането на по-справедлив модел за облагане на моторните превозни средства за ползване на шосетата на България. Предвижда се в бъдеще тежкотоварният трафик да плаща за изминатото разстояние, а не както сега – за време. Това ще даде възможност да се запази социалната функция на винетката за леки МПС. Смятаме, че винетката трябва да стане електронна, защото по този начин ще се повишат средствата от таксите, постъпващи в бюджета на страната, с които ще ремонтираме повече пътища.

Изключително важно е да се продължи изграждането на пътната инфраструктура на България, защото наличието на 5 от 10-те коридора би дало голямото предимство на много от големите градове на страната да се включат в Трансевропейската транспортна мрежа. Сега качеството на наличната инфраструктура у нас не допринася за разгръщането на тези възможности. В момента

има липса на непрекъснати, последователни и постоянни транспортни мрежи, които да осигуряват бързо и безопасно придвижване на по-дълги разстояния.

Развитието на пътната инфраструктура ще намали миграцията на населението към по-големите населени места. Добрата комуникационно-транспортна свързаност ще стимулира и развитието на бизнес планове, свързани с разкриването на алтернативни работни места в селските райони и с възможност за прилагане на икономическите стимули за инвеститори.

Продължаваме тази политика, за да постигнем заетост и инвестиции за регионите в България!

УВЕЛИЧАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА И ДОХОДИТЕ НА ХОРАТА ВЪВ ВСИЧКИ РЕГИОНИ И ПРОДЪЛЖАВАНЕ МОДЕРНИЗАЦИЯТА НА ПЪТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА ЗА ПРИВЛИЧАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИ

Предизвикателствата пред регионалната политика продължават да бъдат насочени към подобряване на качеството на живот на българина и към създаване на благоприятна бизнес среда за устойчиво развитие на конкурентоспособна икономика във всички региони.

Усилията ни ще бъдат насочени към постигането на **четири основни цели**:

- Растеж и намаляване на различията между регионите чрез осигуряване на заетост и увеличаване доходите на българските граждани.
- Продължаване модернизацията на пътната инфраструктура.
- Пълна реформа на водния регулатор, съобразена и със справедливите искания на гражданите. Реализиране на мащабна програма за промени във водния сектор.
- Ограничаване на незаконното строителство и контрол върху черноморското крайбрежие.

Изпълнението на тези цели ще спазва строго принципите на балансирано развитие, децентрализация, субсидиарност, осигуряване на ресурсна ефективност и допълняемост между тях, подобрена координация и партньорство между властите на централно, регионално и местно ниво, бизнес сектора, социалните партньори, неправителствените организации и научно-техническите среди.

УМЕРЕНИЯТ ПОЛИЦЕНТРИЗЪМ – МОДЕЛ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ

Политиката на умерен полицентризъм ще реализираме чрез:

- Подпомагане на балансирано териториално развитие чрез поддържане на йерархична система от градове – центрове на национално и регионално равнище, като средства за намаляване на изразените териториални неравновесия в икономическото развитие
- Подчертаване ролята на градовете като двигатели на растежа и центрове за творчество и иновации;
- Създаване на иновативни мрежи между градовете, които да се състезават на европейско и световно равнище;
- Отреждане на съществена роля на малките и средни градове.

СТИМУЛИРАНО РАЗВИТИЕ НА ИЗОСТАНАЛИТЕ, ПЕРИФЕРНИТЕ И ПЛАНИНСКИТЕ РАЙОНИ

Стимулираното развитие на изостаналите, периферните и планинските райони е възможно чрез:

- Развитие на второстепенните транспортни оси в синхрон с главните оси за осигуряване на равен достъп дори и до най-отдалечените краища на страната;
- Разработване на Национална програма за насърчаване на инвестициите в изостаналите, периферните и планинските райони и разкриване на центрове по места, които да работят по тази програма;
- Постигане на свободен и социално справедлив достъп до информационни и комуникационни технологии във всички райони, особено в периферните селски райони, и възможност за децентрализирана работа и предоставяне на услуги от общ интерес;
- Равномерно покритие на националната територия с мрежа от обекти на високо ниво на публичните услуги в здравеопазването, образованието, социалното подпомагане и културата – и подобряване на достъпа до качествени услуги;
- Подкрепа за малките общини в изостаналите райони за повишаване на техния административен капацитет при подготовката на публични инвестиционни проекти;
- Приобщаване на българските крайдунавски общини и области в общеевропейския Дунавски регион и развитие на трансгранични партньорства и еврорегиони за интегрирано управление на басейна на реката, опазване на водите, почвите и биоразнообразието и стимулиране на икономическото развитие и културния обмен;
- Подкрепа за планински територии чрез развитие на биоземеделие в общини с поливни земи, биоживотновъдство в сертифицирани райони, екотуризм в най-щадящите му форми, данъчни преференции за конвенционални производства като хранително-вкусови, шивашки, дървообработващи и др;
- Реализация на инициативата „Европейски зелен пояс“ за устойчиво развитие и опазване на природата в планинските крайгранични територии чрез създаване и съвместно управление на трансгранични защитени територии;
- Възстановяване на нарушените територии, на екологичното равновесие и биологичното разнообразие, адаптиране към измененията на климата и намаляване на риска от природни бедствия;
- Стимулиране на социалното сближаване чрез осигуряване на достъп до он-лайн услуги за хората, живеещи в слабо населените и отдалечени райони, за да се преодолеят тенденциите за изолиране на тази част от населението от обществения и културен живот на страната.

ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ПОЛИТИКА ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ХРО- НИЧНАТА ИКОНОМИЧЕСКА ИЗОСТАНАЛОСТ НА СЕВЕРО- ЗАПАДНА БЪЛГАРИЯ

Целенасочена политика за преодоляване на хроничната икономическа изостаналост на Северозападна България, която ще реализираме чрез:

- Подкрепа за превръщането на Видин в град, който благодарение на своето географско положение може успешно да балансира столицата София в Северозападния район (СЗР), включително чрез създаването на регионален център за насърчаване на инвестициите;
- Подобряване привлекателността на средата за бизнеса чрез инвестиране в базовата инфраструктура на СЗР, привличаща инвестиционен интерес и стабилни световни и национални компании;
- Осигуряване на средства и подготовка за изграждане на „жизненоважна“ за СЗР пътна инфраструктура – обходите на Враца и на Монтана, и на скоростния път „Видин – Монтана“ като част от проекта „Видин – Ботевград“ – с дължина 126 км;
- Държавна подкрепа за подобряване на бизнесинфраструктурата в големите градове на СЗР – Видин, Враца и Монтана, включително чрез подкрепа на зони за икономическо развитие (като бизнеспаркове, бизнесинкубатори и т.н.), които да реализират конкурентния потенциал на района като относително евтината цена на земята и на труда;
- Определяне на 16-те града с микрорегионално значение в СЗР – Белене, Белоградчик, Берковица, Бяла Слатина, Кнежа, Козлодуй, Кула, Левски, Лом, Луковит, Мездра, Никопол, Оряхово, Тетевен, Троян, Червен бряг, като приоритетни за подкрепа на интегрираното градско развитие по Оперативна програма „Региони в растеж“ (ОПРР) – 2014-2020 г. Тези градове са центрове, предлагащи работни места и основни услуги със значение за повече от една община, и в бъдеще добрите комуникационно-транспортни връзки с тях ще бъдат от съществено значение.

Други политики:

- Засилване на връзките между градските и селските райони на всички равнища чрез подобряване на достъпността и възможността за работа. Планиране на специфични мерки в подкрепа на периферните и слабо населени селски райони – основната роля за развитието на периферията е на метрополните урбанизирани райони;
- Осигуряване на по-добра достъпност и свързаност на градовете и районите чрез подобряване на транспортните и комуникационните им връзки, чрез развитие на регионалните и местни транспортни мрежи и обвързването им с европейската транспортна мрежа;
- Планиране на устойчиво градско развитие чрез прилагане на интегриран подход при реконструкцията и обновяването на градовете;

- Опазване на природното и културното наследство чрез разумно управление, което допринася за запазване на регионалната идентичност и повишава конкурентоспособността на регионите и градовете на ЕС;
- Планиране на пространственото развитие на градовете и районите съобразно заплахите и предизвикателствата на глобализацията, демографските промени, климатичните промени и енергийната зависимост.

ПО-КРАСИВИ, ПО-МОДЕРНИ И ПО-ДОСТЪПНИ ГРАДОВЕ

Ще продължим целенасочената политика за подобряване цялостния облик на градовете и превръщането им в по-привлекателно място за живеене.

В рамките на инициативата „JESSICA” със средства от ОПРР и частно съфинансиране вече са създадени два фонда за инвестиции в проекти за развитието на 7-те големи града. Тяхната работа ще продължи, ще бъде разширен обхватът на техните интервенции. Затова гарантираме:

- До края на 2013 г. 36-те ни големи града да имат по-зелена и по-достъпна градска среда – вече инвестирахме над 200 млн. лв. в 41 града, до средата на годината ще бъдат добавени още 180 млн. лв.;
- Договаряне на максимално възможно увеличаване на бюджета на новата Оперативна програма „Региони в растеж” 2014 – 2020 г.;
- Договаряне на ресурс в ОП „Региони в растеж” в подкрепа на: строителство и ремонт на детски ясли, градини, училища; подобряване на културните центрове и средища; подобряване на масовия обществен транспорт; промяна облика на градовете чрез изграждане на детски площадки, рехабилитация на междублокови пространства, паркове, зелени площи и градинки; енергийна ефективност в българските домове и по улиците на градовете;
- Удвояване на ресурса по инструмента „JESSICA” и създаване на условия за бизнеса по места за по-активното му участие в развитието на устойчива среда за живот в съответното населено място;
- Подкрепа за осигуряване на социални жилища за маргинализираните групи в българските градове. Социална интеграция на хората в неравностойно социално положение от ромската общност чрез подобряване на жилищните условия;
- Предотвратяване появата и разрастването на свлачищни и срутищни процеси, на ерозията и абразията вследствие на човешка дейност и възстановяване на нанесените щети на населените места и техническата инфраструктура;
- Осигуряване на финансов ресурс по ОП „Региони в растеж” в подкрепа за развитието на регионален туризъм с цел по-висока посещаемост и развиване на потенциала за малък и среден бизнес в по-малките населени места;
- Осигуряване на условия за равен достъп и шанс в живота на децата, лишени от родителски грижи. Гарантиране на възрастните и на децата, лишени от родителски грижи, на условия за живот, близки до семейната среда.

ЕНЕРГИЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ – ПО-НИСКИ СМЕТКИ ЗА ДОМА И ОБЩЕСТВЕНИТЕ СГРАДИ

Енергийната ефективност е основен приоритет както за ЕС, така и за България. Поставената цел за следващия програмен период е тя да обхване 16% от сградния фонд. За това ще работим за :

Енергийна ефективност в жилищните сгради:

- Довършване на 60-милионната инвестиция по проект „Енергийно обновяване на българските домове“ и неговото разширяване;
- Осигуряване на ресурс за продължение на проекта за „Обновяване на българските градове“ в рамките на ОП „Региони в растеж“ 2014-2020;
- Насочване на средствата от продажба на квотите от вредните емисии за подпомагане на домакинствата с цел промяна начина на отопление. Целта на програмата е да достигне до 1 милион души за 4 години;

Енергийна ефективност в обществените сгради:

- Продължаване на започнатия процес по обновяване на обществените сгради;
- Осигуряване на финансов ресурс по ОП „Региони в растеж“ 2014-2020г. в подкрепа на мярката за енергийна ефективност за обществените сгради в големите 67 града – двигатели на растеж в страната.

ПРОДЪЛЖАВАМЕ МОДЕРНИЗАЦИЯТА НА ПЪТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

Продължаваме да изграждаме инфраструктурата на страната, за да:

- Превърнем българските градове и села в райони, атрактивни за инвестиции, работа, туризъм и с повишено качеството на живот;
- Направим всички български градове и села по-достъпни и да сложим край на изолацията на някои от тях;
- Отворим към света всичките, дори и най-отдалечените райони в България;
- Направим пътуванията по-бързи, по-евтини и по-сигурни;
- Реализираме стратегическото географско разположение на България като „врата към два континента“ чрез увеличаване на пътническия и товарен трафик през територията на страната, което ще привлече нови приходи за държавата.

РАЗШИРЕНИЕ НА МАГИСТРАЛНИЯ ПРЪСТЕН НА СТРАНАТА И МОДЕРНИЗАЦИЯ НА ПЪТИЩА ЗА МОДЕРНА И БЕЗОПАСНА ПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА

Гарантираме:

- Ускорено доизграждане на автомагистралите „Марица“, „Хемус“, „Струма“, и „Калотина – Софийски околовръстен път“, изграждане на пътя „Русе – Свиленград“, тунела под Шипка, пътя София – Ботевград – Враца – Монтана – Видин, Северна скоростна тангента, Софийския околовръстен път в неговата цялост;
- Рехабилитация на старите участъци от автомагистрала „Тракия“;
- Модернизация и ремонт на над 1500 км от първокласната, второкласната и третокласната пътна мрежа в страната за достъпност и свързаност и балансирано развитие на всички региони в България.

ПО-МАЛКО ЖЕРТВИ НА ПЪТЯ, ПОВЕЧЕ БЕЗОПАСНОСТ И КОМФОРТ ПРИ ПЪТУВАНЕТО

Основни мерки:

- Одит на пътната безопасност – поставяне на нови мантинели, пътни знаци, маркировки и т.н.;
- Програма за ремонт на мостове и други пътни съоръжения (2013-2017):
- Привеждане на технико-експлоатационните качества на транспортните съоръжения към изискванията на европейските технически стандарти;
- Развитие и актуализация на базата данни за мостовете в България;
- Създаване на BMS (Bridge Management System) – Система за управление на мостовете.

ПОВЕЧЕ СПРАВЕДЛИВОСТ НА ПЪТЯ – ТЕЖКОТОВАРНИТЕ МПС-ТА, КОИТО РУШАТ ПОВЕЧЕ ПЪТИЩАТА, ДА ПЛАЩАТ И ПОВЕЧЕ ЗА ДВИЖЕНИЕТО СИ ПО ТЯХ

Основни мерки:

- Въвеждане на интегрирана електронна система за събиране на такси за ползване на пътната инфраструктура от тежкотоварни МПС на базата на изминато разстояние и на електронни винетки за лекотоварните автомобили;
- По-справедливо разпределение на финансовата тежест на пътните такси;
- Повишаване на приходите от пътни такси, което ще позволи увеличаване на финансовия ресурс за ремонти и превантивна дейност при поддръжката на пътищата;
- Завършване на магистралния пръстен, което ще „качи“ всички тежкотоварни МПС на магистралите и ще направи много по-евтина и ефективна поддръжката на останалите пътища, а пътуването по тях – по-безопасно.

ПЪЛНА РЕФОРМА НА ВОДНИЯ РЕГУЛАТОР, СЪОБРАЗЕНА СЪС СПРАВЕДЛИВИТЕ ИСКАНИЯ НА ГРАЖДАНИТЕ

Гражданските протести през февруари 2013 г. поставиха на дневен ред въпроса за пълна реформа не само на енергийния, но и на водния регулатор. **Затова ще предприемем тотална реформа на Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (ДКЕВР) при съобразяване с изискванията на гражданите.**

ВОДА ЗА БЪЛГАРСКИТЕ РЕГИОНИ – РЕАЛИЗИРАНЕ НА МАЩАБНА ПРОГРАМА ЗА ПРОМЕНИ ВЪВ ВОДНИЯ СЕКТОР. БЕЗ РЕЖИМ НА ВОДАТА. БЕЗ ТЕЧОВЕ ПО ТРЪБИТЕ И КРАЖБИ НА ВОДА.

Целта ни е да осигурим достатъчно количество и качество на питейната вода и непрекъснатост на водоподаването за всички селища на територията на страната. Вече стартирахме процедури за строителството на 3 нови язовира – „Луда Яна“, „Пловдивци“ и „Нейковци“, и за рехабилитацията на язовир „Студена“. С тяхното изграждане и рехабилитация се очаква да се подобри водоснабдяването на около 200 хиляди души.

Продължаваме чрез:

- Насочване на инвестиции за строеж на язовири и резервоари за питейна вода и рехабилитация на довеждащи водопроводи и съоръжения;
- Програми за намаляване загубите на вода – строителство на нови язовири;
- Въвеждане на интегрирано управление на водните ресурси;
- Осигуряване на съответствие с европейските директиви по отношение на отвеждането и пречистването на отпадъчните води и прилагане на иновативни и ефективни решения в областта;
- Повишаване на ефективността при усвояване на фондовете от ЕС и подготовката на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни инвестиционни програми, основани на регионалните генерални планове за ВиК системите;
- Преструктуриране на дружествата, предоставящи ВиК услуги, и превръщането им във ВиК оператори. Промените трябва да осигурят възможности за функционирането на ВиК операторите в действителна пазарна и конкурентна среда и за предявяването на по-високи изисквания за качеството на техните услуги;
- Създаване на информационни системи за ВиК услугите на национално ниво за актуална информация за ВиК операторите и асоциациите по ВиК, както и за водостопанските системи и съоръжения и тяхното техническо и експлоатационно състояние.

ОГРАНИЧАВАНЕ НА НЕЗАКОННОТО СТРОИТЕЛСТВО И КОНТРОЛ ВЪРХУ ЧЕРНОМОРСКОТО КРАЙБРЕЖИЕ

Продължаваме политиката на нулева толерантност към незаконното строителство и нарушаването на концесионните договори за плажовете по Черно море

Гарантираме:

- Строг контрол върху изпълнението на концесионните договори за плажовете по Черноморието и пълна прозрачност при процедурите за нови концесии и наеми на морски плажове;
- Строг контрол върху строителството и максимално бързи процедури по премахването на незаконните сгради, пълна прозрачност при издаването на разрешения за строеж и разрешения за ползване и при одобрението на общи устройствени планове и подробни устройствени планове;
- Недопускане на незаконно строителство на територията на цялата страна и специално по Черноморското крайбрежие, в „чашите“ на язовирите и в планините.

КАДАСТЪРЪТ В УСЛУГА НА ГРАЖДАНЕ И БИЗНЕСА

Кадастралната карта повишава сигурността и бързината при сделките, подобрява инвестиционния климат, създава увереност в бизнеса при сделки с недвижими имоти. **Ангажираме се с ефективното развитие на кадастъра през следващите 4 години чрез:**

- Обединяване на Агенцията по геодезия, картография и кадастър, Имотния регистър в Агенцията по вписванията и Регистъра на Картите за възстановена собственост в Министерството на земеделието и храните в една институция;
- Продължаване на процеса по покритие на територията на страната с кадастрална карта, в т.ч. приоритетното създаване на специализирани карти на обектите по чл. 6, ал. 4 и 5 от Закона за устройство на Черноморското крайбрежие, включително за определяне границите на охранителни зони „А“ и „Б“; създаване на кадастрална карта за териториите на 28 броя черноморски землища, попадащи в ивицата от 2,5 км, необходими за нанасянето на охранителна зона „Б“; създаване на кадастрална карта и кадастрални регистри на осемте административни района на гр. София и за другите градове, за които понастоящем не са изработени;
- Въвеждане на нови електронни услуги в кадастралните служби;
- Съществено съкращаване на процедурата за изменение на кадастралната карта и кадастралните регистри, както и възможност нотариусите да поемат част от дейността по предоставяне на скици;
- Създаване на възможност официалните документи (скици, схеми, удостоверения или извлечения от кадастралната карта и кадастралните регистри) да бъдат издавани от всяка служба по геодезия, картография и кадастър за цялата територия на страната.

ЗАДЪЛБОЧАВАНЕ НА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯТА И ПОВИШАВАНЕ РОЛЯТА НА МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ

Споделяме виждането, че е необходимо задълбочаване процесите на децентрализация и повишаване ролята на местните власти. Това ще помогне за **преодоляване на различията в начина на живот между централните и периферните райони на страната.**

Затова предлагаме:

- Провеждането на административно-териториална реформа. Преосмисляне на броя и функциите на областните администрации;
- Прехвърляне на власт от „центъра“ към „периферията“, за да се сложи край на модела за взимане на решения „отгоре – надолу“, продължаване процеса на децентрализация, включително засилване на финансовата самостоятелност на местните власти, и възможност средствата от местни данъци и такси частично да остават в общините;
- Предоставяне на възможност за обединение на няколко общини на доброволен принцип срещу предоставяне на финансови стимули от страна на държавата;
- Повишаване капацитета на общинските администрации за още по-добро усвояване на парите от европейските фондове и за предоставянето на по-качествени публични услуги.
- Разделянето на територията на страната на по-големи административно-териториални единици от сегашните области създава реална база за оптимизиране на процесите на управление, за намаляване на административните разходи и мобилизиране на ресурсите и капацитета за решаване на специфичните проблеми на територията, при това в мащаб, който позволява да се постигне по-добра съгласуваност с политиките и дейностите на национално ниво.

БЪЛГАРИЯ – НАДЕЖДЕН ПАРТНЬОР НА БАЛКАНИТЕ

Като страна, разположена в сърцето на Балканския полуостров и врата на Европа към Азия, за България е изключително важно да продължи да използва активно инструментите на трансграничното сътрудничество (ТГС) и да се утвърждава като стабилен партньор както по вътрешните, така и по външните граници на ЕС.

Затова ще се стремим към:

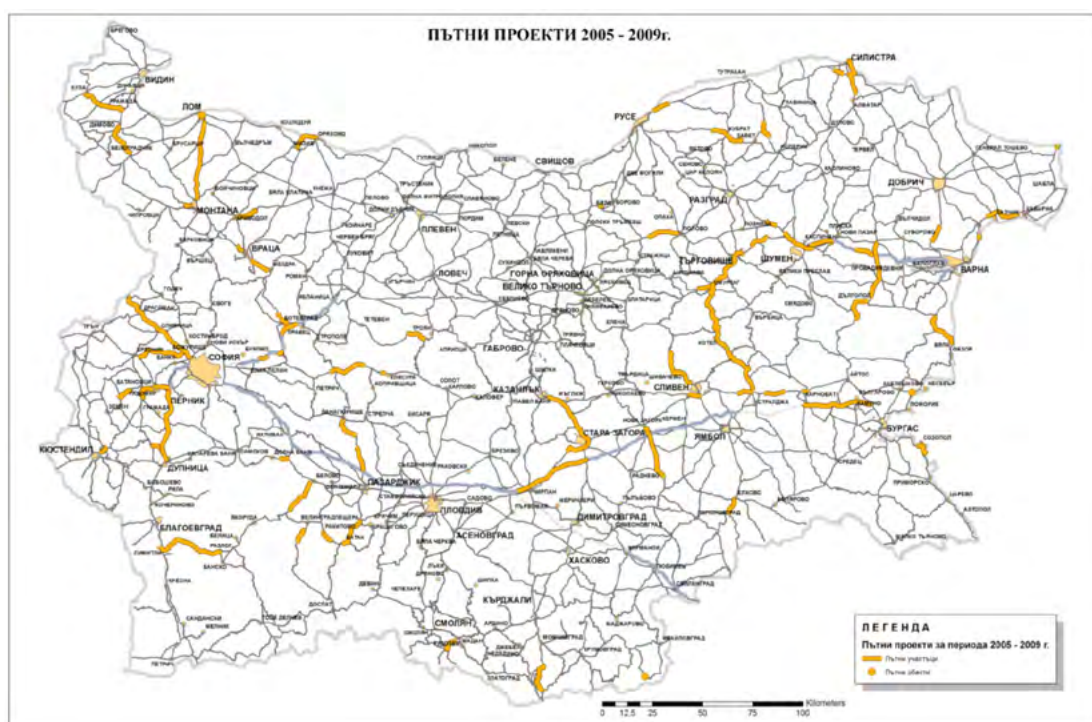
- Увеличаване размера на договорените и усвоени средства по програмите за ТГС;
- Осигуряване на национално съфинансиране на българските партньори, участващи в програмите за европейско териториално сътрудничество;
- Увеличаване общия размер на средствата за програмите за ТГС, което ще предостави възможност на общините да имат достъп до повече средства.

КАРТОВ МАТЕРИАЛ:

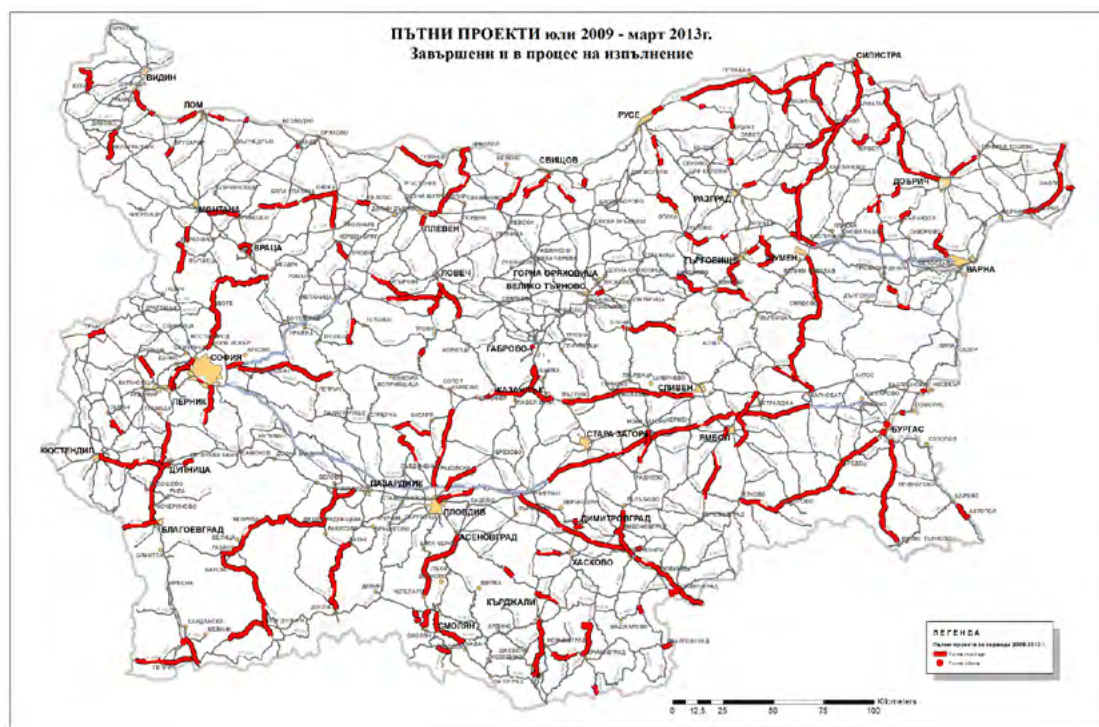
1. Магистрален пръстен на България;

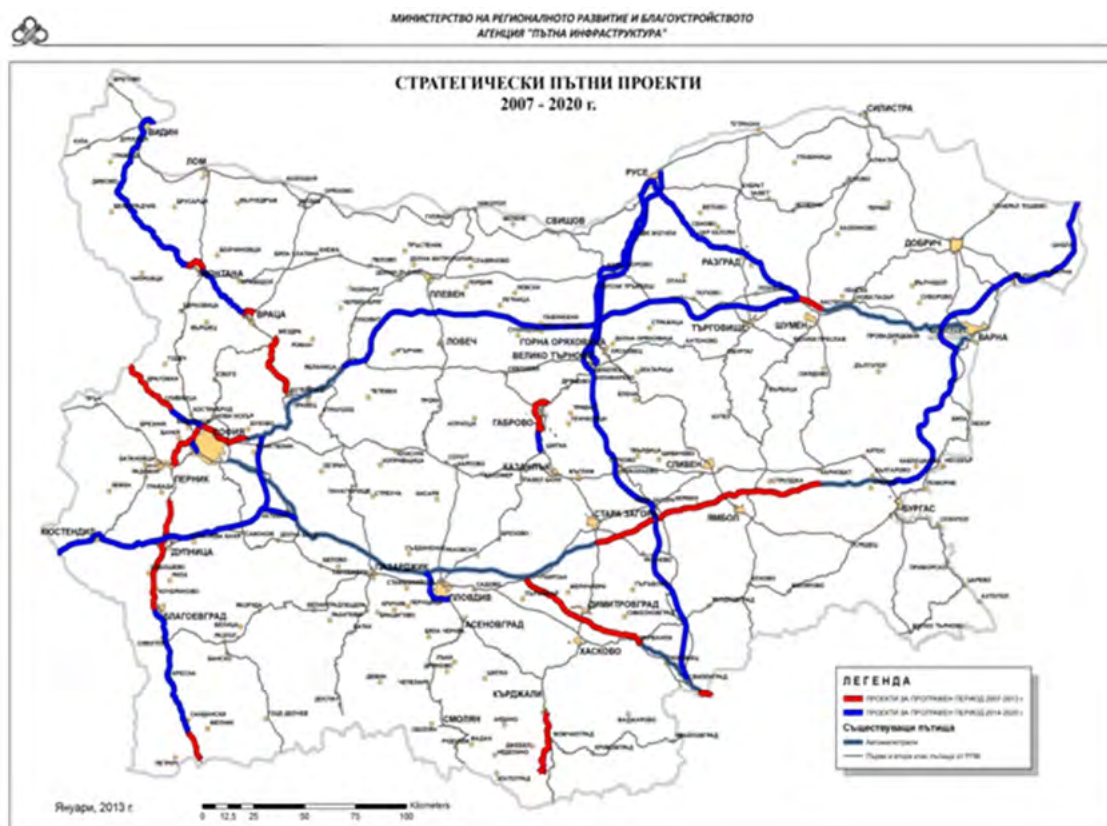
2. Пътни проекти – 2005 – 2009 г. ;

3. Пътни проекти – август 2009 – март 2013г.

4. Стратегически пътни проекти – 2007 – 2020г.

Към карти № 2 и 3:

Пътна инфраструктура					
	Завършени автомагистрални обекти	Автомагистрални обекти в процес на изграждане	Рехабилитирани/реконструирани пътища	Новоизградени участъци	Общо
2005г. – 2009г.	81.4 км	43 км	616 км	86 км	826 км
2009г. – 2013г.	156 км	158.5 км	1282 км	12.5 км	1609 км

Към карта № 4:

В периода 2007 – 2013 г. България като нова страна – членка на ЕС, стартира и с усвояването на европейските програми, включително програмите, чрез които се финансира изграждането и поддържането на пътната инфраструктура. С финансиране по **Оперативна програма „Транспорт“ (ОПТ)** България започна и до края на програмния период е планирано завършването на следните **големи инфраструктурни проекти** на стойност над 1, 800 млрд. лв.:

- Автомагистрала „Тракия“, Лотове 2, 3 и 4;
- Автомагистрала „Струма“, Лот 1 и Лот 2
- Автомагистрала „Струма“, Лот 4;
- „Връзка на АМ „Хемус“ със Софийския околновръстен път“ – пътен възел Гара Яна“;
- Път (I-5) Кърджали-Подкова
- „Западна дъга на Софийския околновръстен път (СОП)“, Участък 1;
- „Западна дъга на Софийския околновръстен път (СОП)“, участък 2;
- „Обход на гр. Враца“;
- „Обход на гр. Монтана“;
- „Обход на гр. Габрово“.

С изпълнението на тези обекти се усвоява изцяло финансовата рамка за пътни проекти по ОПТ като **възможност за изпълнение има и за още три важни за страната обекта:**

- „Северна скоростна тангента“;
- Автомагистрала „София – Калотина“;
- „Враца (Мездра) – Ботевград“;

Визията ни за периода 2014-2020 г. е България да има устойчива пътна мрежа, интегрирана в европейската система. Стратегическите цели, които си поставяме, са развитие на устойчива пътна инфраструктура, интегриране на националната в европейската мрежа, повишаване безопасността на пътната инфраструктура, ефективно управление на пътния сектор. За периода 2014-2020 г. стратегическите инфраструктурни обекти, за чието финансиране ще работим, са:

- 1. Доизграждане на Автомагистрала „Струма“ Лот 3 „Благоевград – Сандански“ – дължина** – 67 км; Магистралата е част от Трансевропейски транспортен коридор (ТЕТК) № 4 и предлага най-краткия маршрут за връзка между плавателния път на река Дунав и Егейско море;
- 2. Доизграждане на Автомагистрала „Хемус“ в участъка „Ябланица – Велико Търново“** – изграждане на АМ; в участъка „Велико Търново – Шумен“ – изграждане на скоростен път – **дължина** – 270 км; Предстоящото завършване на Дунав мост 2 при гр. Видин определя нова роля на магистралата като довеждаща пътна артерия на трафик към ТЕТК № 4 и № 9;
- 3. Тунел под връх „Шипка“** – етап 5 от проект: „Обход на гр. Габрово с тунел под връх Шипка“ – **дължина** – 11 км; Тунелът е възлова точка при движението на транспортните потоци в посока север – юг, с чието изграждане ще се осигури най-доброто трасе, пресичащо Стара планина в централната част на Република България по направление на ТЕТК № 9;
- 4. Скоростен път „Видин – Монтана“** – част от проект „Видин – Ботевград“ – **дължина** – 126 км; Включените в проекта участъци са част от ТЕТК № 4. Те ще обслужват трафика от и за Дунав мост 2 при гр. Видин, транзитният трафик ще бъде изведен извън населените места

и условията за икономическо развитие на изоставашите райони в Северна България ще бъдат подобрили;

5. Скоростен път „Русе – Велико Търново – пътен възел Дебелец” – част от проект „Русе – Маказа” – дължина – 110 км; Отсечката е част от ТЕТК № 9. Изграждането на скоростен път се предвижда за цялото трасе на коридора на територията на България, като по този начин ще се осъществи връзка на Дунав мост 1 с магистралния пръстен на Република България (АМ „Хемус”, АМ „Тракия” през АМ „Черно море”);

6. Скоростен път „Русе – Шумен”, участък „Русе – Белокопитово” – дължина – 108 км; С изграждането на пътя ще се подобрят транспортните комуникации между р. Дунав и Черно море.

7. Път II – 18 „Софийски околоръстен път – Южна дъга” от км 50+560 (ул. „Василашко езеро”) до км 58+520 (П.В. с АМ „Люлин”) – продължение на проект Софийски околоръстен път в участъка от км 59+400 до км 61+629.18 и от км 0+000 до км 6+309 (Западна дъга на СОП); – **дължина** – 8 км; Участъкът е разположен по ТЕТК № 4 и е един от най-натоварените от Републиканската пътна мрежа с доказано изчерпване на пропускателната способност.

8. „Калотина – Софийски околоръстен път” от км 32+447 до 48+329 – дължина – 16 км; Участъкът е част от ТЕТК № 10. Той се явява продължение на АМ „Тракия” и АМ „Хемус” в посока Република Сърбия и ще осигурява подобряване на свързаността с пристанищата на Адриатическо море и със страните от Централна и Западна Европа.

9. Обходен път на гр. Пловдив – дължина – 19 км; Осъществява връзка за транзитния трафик от и за АМ „Тракия” през околоръстния път на гр. Пловдив от и за направленията „Пловдив – Асеновград – Смолян – Рудозем – Ксанти” и „Пловдив – Асеновград – Кърджали – ГКПП Маказа”.

10. Скоростен път „Гюешево – Кюстендил – Дупница” – дължина – 62 км; Пътят е част от ТЕТК № 8 и осигурява достъп на страните от Западните Балкани до пристанищата на Черно море – Варна и Бургас.

11. Скоростен път „Рила”: Дупница – АМ „Тракия”/АМ „Хемус” – дължина – 107 км; Пътят ще осигури стратегическа връзка между АМ „Струма”, АМ „Тракия”, АМ „Хемус” и скоростен път „Гюешево-София”. Ще бъде намален трафикът на тежкотоварни автомобили в района на столицата. Пътят ще предостави връзка на зимните курортни зони около Самоков и Боровец със София.

12. Скоростен път „Дуранкулак – Каварна – Варна” – дължина – 115 км; Трасето е част от черноморския автомагистрален пръстен и връзка с Румъния, Молдова, Украйна и Русия. Той е естествено продължение на Трансевропейски транспортен коридор № 8, завършващ във Варна.;

13. Автомагистрала „Черно море” – дължина – 110 км; Автомагистралата е ключов елемент на националната и европейската транспортна мрежа.

Необходимият ресурс за реализацията на тези проекти е около 8,6 млрд. лв., като за част от тях ще се търси финансиране по линия на фондовете на Европейския съюз, а за останалите – от държавния бюджет, от заеми или по линия на публично-частното партньорство.

12. ТРАНСПОРТ

ЗА МОДЕРЕН И БЕЗОПАСЕН ТРАНСПОРТ

В началото на мандата ни през 2009 г. определихме като основен приоритет в нашата бъдеща работа ускореното модернизиране на транспортната инфраструктура на страната. Определихме за приоритети борбата със сивия сектор и нелоялната конкуренция, осигуряването на достъп до транспортни услуги във всички райони на страната, както и повишаването на безопасността, сигурността и екологосъобразността на транспортната система.

За определяне на транспортната политика в периода до 2020 г. разработихме два основни **стратегически документа**:

- **Стратегия за развитие на транспортната система на Република България**
- **Общ генерален план за транспорта (Master Plan)**

Основните акценти в дейността ни бяха свързани със:

- **Защита на националните интереси в процеса на осъвременяване на Трансевропейската транспортна мрежа (TEN-T)**

Взехме активно участие в продължилния близо 3 години процес на преразглеждане на **Насоките за развитие на TEN-T**. На базата на задълбочени анализи успяхме да **представим убедителна обосновка за включването на нови трасета и възли в обхвата на TEN-T** и да защитим съществуващите такива. В разширената мрежа включихме всички основни направления и възли от национален интерес, включително **магистрала „Хемус“**, в картата на основната мрежа **са обхванати изцяло пътните и железопътните направления по досегашните общоевропейски транспортни коридори през България**. Също така, в резултат на активните преговори с ЕК добавихме и още **две трасета към основната мрежа: железопътното направление София – Горна Оряховица – Русе – Букурещ, пътното направление София – Велико Търново – Русе – Букурещ**.

- **Ускорено развитие на инфраструктурните проекти**

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ТРАНСПОРТ“ 2007-2013Г.

Това е европейската програма с най-добри показатели в България. Предоставената безвъзмездна финансова помощ по нея е над **97% от бюджета на програмата**, а на бенефициентите са изплатени **1,719 млрд. лв., което е почти 44% от предвиденото финансиране**. Наблюдава се **значителен ръст на договорените средства. До месец юли 2009 г. е била предоставена безвъзмездна финансова помощ (БФП) в размер около 439,5 млн. лв., което представлява 11,2% от бюджета на програмата**. От тогава до сега тази сума е нараснала 8 пъти и днес предоставената безвъзмездна финансова помощ е в **размер над 3,807 млрд. лв., което е над 97% от бюджета на програмата**. По същия начин седи въпросът с **разплатените и верифицираните средства, както и със сключените договори**.

От 2007 г. до 31.07.2009 г. беше стартирало строителството единствено на първия проект за разширение на метрото в София. В периода от юли 2009 г. до настоящия момент са проведени тръжните процедури и са избрани изпълнители за **всички проекти в железопътния сектор**, като е стартирало и тяхното изпълнение. Проведени са тръжни процедури и са избрани изпълнители за **по-голямата част от проектите в пътния сектор**. Вече е в ход работата по **разширението на метрото по отсечката от бул. Цариградско шосе до летище София** и в кратки срокове ще започне изграждането на **отсечката от кв. Младост 1 до Бизнес парка в кв. Младост 4**. Финансирането за тези две отсечки на метрото вече е **одоброено от ЕК**.

По-конкретно **пуснахме в експлоатация следните обекти**:

- **Географската информационна система** за нуждите на Национална компания „Железопътна инфраструктура“ (юли 2011 г.)
- **Първия етап от проекта за БУЛРИС** (18.10.2011 г.)
- **АМ „Люлин“** (15.05.2011 г.)

- **Новоизградения пътен възел „Стара Загора”** – част от проекта за доизграждане на АМ „Тракия”, (15.10.2011 г.)
- **Лот 2 на АМ „Тракия” от Стара Загора до Нова Загора** (1.07.2012 г.), 32 км автомагистрален участък; **Лот 3** на магистралата от **Нова Загора до Ямбол** (12.07.2012 г.), 35 км автомагистрален участък, както и **Лот 4.1 Ямбол – Зимница, част от Лот 4 на АМ „Тракия”** с дължина 14.8 км (26.08.2012 г.)
- **Новите отсечки на метрото: от ж.к. Младост 1 до бул. „Цариградско шосе”** (25.04.2012 г.), както и отсечката от **ж.к. Обеля до бул. „Черни връх”** (31.08.2012 г.)
- **Над 16 км новоизградени жп линии** (от жп линията Свиленград – турска граница)
- **Жп линията Пловдив – Димитровград** – първата изцяло модернизирана жп линия със средства от ИСПА, която позволява скорости от 160 км/ч.
- **Разширено депо и завод за ремонт на столичното метро** (20.01.2013 г.)

КОНЦЕСИОНИРАНЕ

В периода 2009 – 2013 г. сключихме **концесионни договори за следните обекти:**

- **Пристанищен терминал „Видин-север” и пристанищен терминал „Фериботен комплекс – Видин”**
- **Пристанищен терминал „Росенец”**
- **Пристанищен терминал „Бургас изток-2”**
- **Пристанищен терминал „Лом”**
- **Пристанищен терминал „Русе-запад”**
- **Пристанищен терминал „Видин-юг”**

През 2013 г. очакваме да бъдат сключени още **5 концесионни договора** за: пристанищни терминали „Несебър”, „Русе-център”, „Никопол”, „Бургас-запад” и железопътна гара „Пловдив”.

Общият размер на получените приходи от концесионна дейност на МТИТС за периода 2009 – 2012 г. е в размер 74 334 830 лв. без ДДС.

- **Предприехме** редица мерки за подобряване на безопасността и сигурността в транспорта, намаляване на вредното влияние върху околната среда, борбата със сивата икономика и не-лоялната конкуренция в автомобилния транспорт и системата като цяло, реформирането на железопътния сектор, подобряване на организацията и управлението на въздушния, морския и вътрешноводния транспорт.

Горните мерки включват и предприемането на редица законодателни инициативи, създаващи по-благоприятни условия за населението и бизнеса:

- **Закон за автомобилните превози** – приетите изменения са свързани със: регулацията на таксиметровите превози; налагането на нови принудителни административни мерки; гарантиране правата на пътниците, използващи автобусен транспорт
- **Закон за движението по пътищата** – приетите изменения са свързани със: правила за налагане и събиране на глобите за нарушения, установени с технически средства и системи; разписани са специалните правила за установяването на нарушения чрез технически средства и системи за видеонаблюдение; определени са изискванията към електронния фиш; създадоха се разпоредби от съществено значение за намаление на жертвите по пътищата; въведоха се новите изисквания към управлението на безопасността на пътната инфраструктура, както и извършването на одити за пътна безопасност преди въвеждането на пътя в експлоатация и на периодични инспекции за безопасност и др.
- **Закон за гражданското въздухоплаване** – с измененията се въведоха такса „сигурност” и такса шум (екологична); регламентираха се т.нар. полети с нетърговска цел.
- **Кодекс на търговското корабоплаване** – с приемането на промените се даде възможност да се наемат на борда на кораба морски лица от държави – членки на ЕС, и от трети страни
- **Закон за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България** – въведоха се промени в частта за модернизацията и разширението на рибарските пристанища.

- **Закон за железопътния транспорт** – приеа се изменения, с които се гарантират правата на пътниците, както и определянето на лице, което да отговаря за поддръжката на всяко превозно средство, преди да бъде въведено в експлоатация.

ПРИЛАГАМЕ ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР (ЧРЕЗ ПОДГОТОВКАТА НА КОМПЛЕКСЕН, ФИНАНСОВО ОБВЪРЗАН СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТ, И ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ОПТИМАЛНА РЕПУБЛИКАНСКА ТРАНСПОРТНА СХЕМА)

- Оптимизиране на съществуващата републиканска транспортна схема
- повишаване ефективността и качеството на предоставяните транспортни услуги
- стриктен контрол на спазване на изискванията за организиране на транспортните схеми в страната, както и доближаване на превозните услуги до действителните потребности на населението и бизнеса

Интегрираният подход за развитие на транспортната система е съществен за нейната устойчивост. Ще се стремим към комплексно и взаимобвързано планиране развитието на различните видове транспорт, отчитайки всички аспекти на това развитие – устойчивост на инвестициите, безопасност, сигурност, въздействие върху околната среда и здравето на хората, балансирано регионално развитие, иновации и интелигентни транспортни системи, административен капацитет и т.н.

Планирали сме редица проучвания, които да осъвременят различни области на съществуващите стратегически документи. На тази база ще разработим **цялостен стратегически документ**, който отразява принципите на европейската транспортна политика, заложи в Бялата книга от 2011 г. и директивата за развитие на TEN-T, както и националните документи, планиращи развитието на страната до 2020 г. Ще разработим и **план за действие**, в който ще посочим всички стъпки и срокове за изпълнение на транспортните цели на България.

Ще приложим интермодалността, като най-универсална и перспективна транспортна система, съчетаваща предимствата на отделните видове транспорт, осигуряваща ефективност, оптимално използване на ресурсите и по-благоприятно въздействие върху околната среда.

За осигуряване на достъп до транспортни услуги във всички райони на страната, за подобряване на качеството им, както и за предотвратяване на нелоялната конкуренция в сектора предвиждаме да оптимизираме съществуващата републиканска транспортна схема.

Републиканската транспортна схема включва автобусните линии, обслужващи две или повече области. За повишаване ефективността и качеството на предоставяните транспортни услуги, възнамеряваме да проведем редица дейности, свързани с провеждане на по-строг и стриктен контрол на спазване изискванията за организиране на транспортните схеми в страната, както и доближаване на превозните услуги до действителните потребности на населението и бизнеса.

ОСНОВНИ МЕРКИ

- Разработване на цялостен стратегически документ, планиращ развитието на сектора за следващия десетгодишен период
- Разработване на план за действие за осъществяване на приоритетите и мерките в стратегическия документ
- Предприемане на законодателни инициативи с цел подобряване на условията за развитие на интермодалните превози в страната
- Актуализиране и усъвършенстване на републиканската транспортна схема в страната и предоставяне на качествени транспортни услуги
- Осъществяване на строг контрол на спазването на минималните интервали между часовете на тръгване в разписанията на автобусните линии и влаковете по съответното направление

ЩЕ ПРОДЪЛЖИМ РЕФОРМАТА В ЖЕЛЕЗОПЪТНИЯ СЕКТОР

Железопътният транспорт има важна роля за развитието на транспортната система на Република България. Той осигурява базова инфраструктура за вътрешната икономика и има значително влияние върху нашата конкурентоспособност.

За съжаление икономическата криза изправи пред сериозни затруднения финансовата стабилност на българската железница. В условия на намаляващ трафик през годините, ниска продуктивност и лошо качество на активите секторът пропуска големи възможности. Една ефективна и жизнена в търговско отношение железопътна индустрия ще допринесе за разширяването на търговията в региона, интегрирайки се в по-широката система на европейската железопътната мрежа.

Железопътният транспорт е по-конкурентен спрямо автомобилния, когато транспортните разстояния са по-дълги и затова транзитният трафик представлява важна възможност за железниците да си възвърнат пазарния дял и трафика от автомобилния транспорт.

Интересът на България е да запази реализирането на колкото се може по-голям дял от търговията между Европа и Турция и с помощта на железопътния транспорт да минимизира задръстванията и емисиите на парникови газове, свързани с осъществяването на същия трафик по автомобилни пътища. Турция и Европа също имат полза от това, тъй като те намаляват транспортните си разходи. ЕС отчита важността на транзитните железопътни коридори, които преминават през България, и осигурява значителни инвестиционни средства от фондовете си за тяхната рехабилитация и модернизация.

През последните години България реализира последователни реформи, които изравниха институционалната и правна рамка в сектора с тази на другите страни-членки на ЕС. Правителството ни подготви и стартира изпълнението на „Програма за реформа в железопътния сектор“, предназначена да отговори на трудните предизвикателства и да постави бъдещето на железниците на устойчива основа. Програмата има за цел да реструктурира сектора, за да го тласне към финансова жизнеспособност и да въведе принципите на доброто управление, като се отчете и ролята на държавата. Вече бяха изпълнени някои ключови политики и институционални действия и ние сме готови да се движим напред с останалата част от плана за реформа.

ОСНОВНИ МЕРКИ

- Успешно финализиране на приватизацията на „БДЖ-Товарни превози“ ЕООД
- Закупуване и модернизация на пътнически железопътни превозни средства със средства от европейските фондове
- Съсредоточаване на публичните ресурси върху най-важните и стойностни услуги
- Оптимизиране на железопътната мрежа до адекватен на потребностите размер
- Реорганизиране на дейностите по поддръжка. Внедряване на специализиран софтуер за планиране и управление на активите и поддръжката
- Привеждане на пътнически услуги към пазарното търсене. Преразглеждане на Договора за обществени услуги с „БДЖ-Пътнически превози“ ЕООД
- Продължаване изпълнението на програмите за реструктуриране на НК „Железопътна инфраструктура“ и „Холдинг БДЖ“ ЕАД

**ПОЕТАПНО ДА МОДЕРНИЗИРА-
МЕ ПЪТНАТА И ЖЕЛЕЗОПЪТ-
НАТА ИНФРАСТРУКТУРА НА
ПРИНЦИПА НА КОРИДОРНИЯ
ПОДХОД И ДА ИЗГРАДИМ ЧАСТ
ОТ МРЕЖАТА ЗА ИНТЕРМО-
ДАЛНИ ПРЕВОЗИ**

Развитието на транспортната инфраструктура на Република България е основен фактор за развитието на страната и отделните региони и важно условие за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика.

През последните години със средства от европейските фондове бяха изпълнени и се изпълняват редица проекти за модернизиране на основни пътища и железопътни линии. Положихме много усилия, за да ускорим усвояването на фондовете и реализирането на проектите. Този процес трябва да продължи, като се съсредоточат ресурсите върху дейности, които: допринасят за ефективната свързаност на транспортната мрежа и премахването на „тесни места“ в нея; намаляване на задръстванията, нивата на шум и замърсяването; подобряване на безопасността; насърчаване употребата на екологосъобразни видове транспорт; внедряване на интелигентни транспортни решения; създаване на повече и по-добри работни места и др.

От изключителна важност е да се осигури приемственост и логична последователност на инвестициите, което ще гарантира завършването на приоритетни направления, в които вече се инвестира. Акцент трябва да се постави върху най-належащите и неотложни нужди, като се отчитат както националните, така и европейските приоритети с оглед получаването на необходимите средства от фондовете на ЕС. Проектите, които ще изпълняваме, ще са продължение или ще допълват стартиралите към момента проекти, като ще обхващат предимно „основната“ Трансевропейска транспортна мрежа (която трябва да бъде напълно завършена до 2030 г.).

Изграждането на инфраструктурата ще се осъществява планирано и поетапно с приоритет върху т.нар. „коридорен подход“. Приоритет ще бъде даден и на успешното реализиране на проекти за изграждане на интермодални терминиали предвид ключовата роля на интермодалния транспорт за оптимизиране на транспортните вериги и за ограничаване вредното въздействие на транспорта върху околната среда. Ще мобилизираме всички възможни източници за финансиране и ще се опитаме да постигнем висока степен на съгласие между всички заинтересовани страни по отношение на приоритетността и поредността за осъществяването на предлаганите инвестиции.

ОСНОВНИ МЕРКИ

- Съсредоточаване на усилията върху изграждането на пътното и железопътно направление сръбска граница – София-Пловдив-Бургас/Свиленград – турска/гръцка граница.
- Модернизиране на жп линии Видин-Руска Бяла, София-Перник-Радомир и, възстановяване на проектни параметри на линията Русе-Варна
- Изграждане на жп възли София, Пловдив, Бургас и интермодални терминали в София, Пловдив и Русе
- Изграждане на трети метродиаметър в гр. София
- Изграждане на АМ „Струма“, АМ „Хемус“ и АМ „Черно море“ (концесия)
- Подобряване на корабоплаването по р. Дунав

**ДА МОДЕРНИЗИРАМЕ ЧАСТ
ОТ ТРАНСПОРТНАТА ИНФРА-
СТРУКТУРА НА СТРАНАТА
ЧРЕЗ ПУБЛИЧНО-ЧАСТНО
ПАРТНЬОРСТВО. ДА ПОДО-
БРИМ ВРЪЗКИТЕ КЪМ ПРИСТА-
НИЩАТА И ЛЕТИЩАТА**

Специфичният характер на процеса на изграждане и модернизация на транспортната инфраструктура включва продължителен етап на подготовка и реализация на проектите и изисква концентрация на значителен финансов ресурс при бавна възвръщаемост на инвестициите. Поради това привличането на допълнителен финансов и експертен ресурс от частния сектор е много важна предпоставка за поддържането на високи технологични и експлоатационни стандарти на инфраструктурата и на предоставяните услуги.

Публично-частното партньорство като алтернатива на публичното финансиране е приложим и много подходящ инструмент за развитието на обектите от транспортната инфраструктура. Най-разпространеният вид ПЧП в сектора е концесията. През последните години бяха концесионирани редица обекти от пристанищната и летищната мрежа на страната в тяхната цялост или на отделни обособени части (терминали).

Опитът ни до момента показва, че с привличането на частната инициатива е постигнато: подобряване на инфраструктурата, осигуряване на съвременни технологии и оборудване за обработка на товари и обслужване на пътници и повишаване ефективността и конкурентоспособността на българските пристанища и летища. Постигнати са много добри резултати, изпълнени са предварително набелязаните цели и е отчетена висока ефективност от управлението на концесионирания обекти. Това обуславя необходимостта от един продължаващ, все по-качествен и усъвършенстван процес на прилагане на публично-частно партньорство за нови транспортни обекти.

През следващите години ще продължим да модернизираме пристанищата и летищата с помощта на частния сектор. Това се обуславя както от значителната ресурсоемкост на тези обекти в условията на недостиг на разполагаеми публични капитали, така и от сравнително високата им атрактивност. Ще акцентираме и върху подобряването на сухопътните връзки към тях, като по този начин ще създадем условия за превръщането им в удобни и достъпни мултимодални възли. Механизмите за публично-частното партньорство все по-активно ще се прилагат и за развитието на възлови железопътни гари в страната.

ОСНОВНИ МЕРКИ

- Успешно приключване на стартиралите процедури за предоставяне на концесия на обекти от транспортната инфраструктура, в т.ч. пристанищните терминали Бургас-запад, Никопол, Русе-център и Несебър, както и железопътна гара Пловдив
- Концесиониране на други обекти от транспортната инфраструктура на страната, в т.ч. летище София и летище Балчик, летище Пловдив, пристанищните терминали Русе-изток и Видин-център, пристанище Варна, железопътна гара Варна
- Ефективен контрол върху изпълнението на сключените договори за концесия на обекти от транспортната инфраструктура
- Подобряване на сухопътните връзки към пристанищата и летищата. Актуализация на генералните планове на основните пристанища
- Прилагане и на други форми на публично-частно партньорство

**ПРОДЪЛЖАВАМЕ С ВЪВЕЖ-
ДАНЕТО НА ИНТЕЛИГЕНТНИТЕ
ТРАНСПОРТНИ СИСТЕМИ В
СЕКТОРА. ПРЕДЛАГАМЕ МЕРКИ
ЗА НАМАЛЯВАНЕ ВРЕДНОТО
ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ТРАНСПОР-
ТА ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА**

Интелигентните транспортни системи имат важно значение за развитието на транспортния сектор и спомагат за по-доброто управление и интеграция на транспортните потоци, предоставянето на нови услуги, подобряване на сигурността и безопасността на превозите. Те са ключов инструмент за ефективното използване на инфраструктурата и за постигането на по-ефективен, безопасен и екологично чист транспорт. По тази причина въвеждането им ще допринесе за подобряване на цялостните резултати на транспортната система.

В изпълнение на тези основни принципи се стремим да насърчаваме внедряването на интелигентни транспортни системи в България в съответствие с европейската политика в тази област. Ще продължим да развиваме проектите за интелигентни транспортни системи в областта на железопътния транспорт (ERTMS), водния транспорт (RIS и VTMS), въздушния транспорт (SESAR) и в автомобилния транспорт (изпълнение на ангажиментите, произтичащи от Директива 2010/40/ЕС за интелигентните транспортни системи от 7.07.2010 г.).

Устойчивото развитие на транспортния сектор е един от основните приоритети в националната транспортна политика, както и в европейската.

Транспортният сектор оказва негативно влияние върху околната среда чрез отделяне на вредни газове и шумови емисии. Поради тази причина ние ще продължим да търсим начини за ограничаване на тези отрицателни тенденции чрез развитието на по-екологични видове транспорт (железопътен, воден, интермодален, метро), изграждането на качествена и отговаряща на изискванията инфраструктура, модернизиране на транспортния парк, насърчаване употребата на горива и енергии от алтернативни и възобновяеми енергийни източници.

Интелигентните транспортни системи са едно добро иновативно решение в областта на по-високата екологичност на транспортния сектор и затова ще се стремим да развиваме в тясна връзка тези основни принципи на транспортната политика.

ОСНОВНИ МЕРКИ

- Ускорено внедряване на интелигентните транспортни системи в отделните видове транспорт
- Въвеждане на системи за управление, наблюдение и контрол на движението в градовете и по автомагистралите
- Внедряване на електронните системи за събиране на пътни такси за изминато разстояние (т.нар. „тол такси“)
- Разработване на програма с мерки за ограничаване замърсяването на околната среда от транспорта и намаляване на шумовите емисии, вкл. насърчаване употребата на горива и енергии от алтернативни и възобновяеми енергийни източници
- Насърчаване развитието на железопътния, водния, интермодалния транспорт и метрото като по-екологични видове транспорт
- Стриктно спазване на принципа „замърсителят плаща“ в развитието на транспорта

**ОСЪЩЕСТВЯВАМЕ ПРО-
ЗРАЧНО И ЕФЕКТИВНО УПРА-
ВЛЕНИЕ НА СРЕДСТВАТА ОТ
ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ И
ОТ НАЦИОНАЛНИЯ БЮДЖЕТ.
ВЪВЕЖДАМЕ ПРАКТИКАТА ЗА
ПОСТОЯННА КОМУНИКАЦИЯ
С МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ И ГРАЖ-
ДАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ В
ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР**

Ефективното управление на финансовите средства от европейските фондове и от националния бюджет е от съществено значение за развитието на транспортния сектор в България. Ще продължим да работим с ускорени темпове по процесите на подготовка и изпълнение на инфраструктурните проекти, включени в стратегическите документи, и същевременно ще идентифицираме и нови проекти, които да се изпълняват.

Нашата политика е насочена към прилагане на ясни правила за подготовка, възлагане, изпълнение и наблюдение на проектите. Стриктното прилагане на процедурите и усъвършенстване на системите за управление е ключова предпоставка за надеждно управление на фондовете и осъществяването на ефективен контрол върху изразходването на средствата.

Най-важно за нас е спазването и прилагането на основополагащите принципи на публичност, прозрачност, свободна конкуренция и равнопоставеност при изразходването на финансовите средства и възлагането на обществени поръчки.

От съществено значение за нас е поддържането на постоянен диалог с гражданите, областните и общинските власти, Българската академия на науките, научните среди, висшите учебни заведения, неправителствените организации, представителите на бизнеса, сдружения в областта на транспорта и всички други заинтересовани страни.

Така в процеса на вземане на стратегически решения за развитието на транспортния сектор ще дадем възможност за използване професионалния опит и експертно мнение на широк кръг специалисти и ще следваме политиката на прозрачност и взаимодействие с гражданите, браншовите организации и бизнеса.

ОСНОВНИ МЕРКИ

- Непрекъснато повишаване на административния капацитет и квалификацията на структурите, работещи по усвояването на европейските средства
- Създаване на специализирани експертни съвети към министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията. Тематично обособяване на отделни експертни съвети по видове транспорт и в областта на инфраструктурните проекти и включването им в цялостната дейност по разработване на стратегически документи, анализи, проекти на нормативни актове, подготовка и изпълнение на проекти
- Включване в състава на съветите на широк кръг от заинтересовани среди – общински и областни власти, граждански сдружения, неправителствени организации, Българската академия на науките, научните среди, синдикатите
- Организиране и провеждане на обществени дебати и семинари по важни въпроси за развитието на транспортната политика с участието на представителите на специализираните експертни съвети, гражданите и бизнеса
- Поддържане на постоянен диалог със синдикатите и активно участие в процеса на реформи

13. ПРАВОСЪДИЕ

СЪДЕБНА СИСТЕМА – ДОСТЪПНА И СПРАВЕДЛИВА ЗА ГРАЖДАНИТЕ И БИЗНЕСА

Продължаваме реформата на съдебната система чрез действия за изработването на законодателната рамка. Необходими са няколко стъпки, с които да изградим модерна и достъпна за гражданите съдебна система.

Първата и най-съществена крачка за приключване на законодателната рамка на съдебната система е въвеждането на електронното правосъдие по граждански, административни и наказателни дела. Опитът на европейските държави доказва, че доверието в съдебната система нараства в държавите, в които има електронно правосъдие, защото то рязко повишава качеството на предоставяните услуги.

Електронното правосъдие осигурява прозрачност и отчетност, като гарантира бърз и лесен достъп на гражданите до правораздаването. Съвременната съдебна система трябва да осигурява бързина и възможност за проследяване в реално време на движението на делото при равни условия за гражданите и бизнеса. Така виждаме развитието на съдебната система в България. Предлаганата от нас реформа премахва възможностите за манипулации, непрозрачно разпределяне на делата, както и кражбата на документи чрез изцяло електронно управление на делата. Електронното призоваване по всички видове дела ще осигури бързина на процеса и ще премахне възможностите за злоупотреба с процесуални права.

Чрез законодателни промени ще изпълним нашия ангажимент да осигурим възможност на гражданите да влияят и да контролират хода на наказателния процес чрез реформа и пряк избор на съдебните заседатели, както и да гарантираме качеството и безпристрастността на процеса чрез реформа на съдебните експертизи.

Продължаваме инициативата за прозрачни назначения в съдебната система и стимулиране на съдебната система да прилага разработените от нас механизми за противодействие на корупцията и конфликта на интереси. Ще работим за балансирано разпределение на натовареността на магистратите, но и ще изискваме от тях да бъдат отговорни, а Висшият съдебен съвет (ВСС) и Инспекторатът да извършват задълбочени проверки на работата им и да оценява техните качества и работа обективно.

Специален акцент в реформата за нас е стимулиране на бързината на процеса чрез насърчаване използването на алтернативни методи за решаване на спорове, както и за усъвършенстване на търговското правосъдие за осигуряване на привлекателна инвестиционна среда за бизнеса. Успешната реформа в съдебната система е само тази, която е припозната и консултирана с магистратите и представителите на гражданското общество, които имат дългогодишен опит в областта на правораздаването. Ние предлагаме именно такава реформа, реформа, която не отстъпва на европейските стандарти в тази област.

Залагаме на прозрачния процес на изработване на нормативни актове и на задължително изготвяне на предварителна експертна оценка за въздействието на законопроекта, особено на засягащите структурата и организацията на съдебната власт и съдебния процес, включително вътрешната непротиворечивост с действащото законодателство, анализ на бюджетните и административните ресурси.

Реформата на съдебната система, която правим днес, гарантира за години напред еднакво прилагане на закона, сигурност и защита на правата на гражданите и бизнеса. С мерките, които предприемаме, до три години България ще бъде държава с достойно място в европейското съдебно пространство.

ПРЕДВИДИМА И ПРОЗРАЧНА СЪДЕБНАТА СИСТЕМА

ПРОЗРАЧНА, ДОСТЪПНА И
ОТЧЕТНА СЪДЕБНА СИСТЕМА
ЧРЕЗ ВЪВЕЖДАНЕ НА ЕЛЕКТРОННО ПРАВОСЪДИЕ

Електронните услуги в съдебната система са условие, без което е невъзможен бързият и лесен достъп на гражданите и бизнеса до делата. Запазваме и надграждаме инициативите ни за електронизация чрез въвеждане на електронен достъп и управление на гражданските, търговските и административните дела. Приоритетни са сигурността и свободата на избор на гражданите за упражняване на процесуалните им права по традиционен начин (на хартия), но залагаме на възможността за дистанционен, безпрепятствен и напълно безплатен електронен достъп до делото.

След успешния старт на електронното правосъдие по административни и граждански дела предвиждаме въвеждането му и за наказателни дела.

Осигуряваме бързина и ефективност на правораздаването чрез скъсяване на сроковете за връчване и придвижване на документи и уведомления в съдебните производства, което ще гарантира на бизнеса и гражданите по-бързо, по-евтино и лесно достъпно производство: упражняването на процесуални права по електронен път ще осигури ефективност и лесен достъп. Електронното призоваване ще ограничи отлаганията на делата. Ще е налична информация в реално време за натовареността на всеки магистрат.

Обмяната на документи между органите по електронен път ще сложи край на бавните процедури. Електронният архив ще реши проблема с кражбите, манипулациите и подмяна на доказателствени материали и документи от делото. Видеоконферентната връзка за разпит на страните, свидетелите и експертите ще осигури бързо производство. Централизираният подход ще осигури финансова икономия за милиони левове, правна и информационна сигурност.

С въвеждане на електронния достъп до делото то винаги ще бъде достъпно за упълномощените лица по всяко време на денонощието. Електронното правосъдие надгражда стандартите за освобождаване от такси, предвидени при традиционното правораздаване, чрез запазване на социалните гаранции в уредбата на чл. 83 от Гражданския процесуален кодекс (ГПК).

Въвеждаме системата за **електронно призоваване за всички видове дела**. Това е очаквана и адекватна мярка за ускоряване на процеса и справяне с честите отлагания на дела и опити за злоупотреба с права. За постигане на превенция и дисциплиниране на процеса ще въведем механизми за ефективно ангажиране на отговорността на участници в процеса, които умишлено го бавят.

Залагаме на повишаване на стандартите за прозрачност в работата на магистратите чрез разработване на нова система за случайно разпределение на делата с единен стандарт за цялата система чрез отчитане не само на броя, но и на тежестта на делата, което ще изключи възможностите за манипулиране на разпределението.

ПРОЗРАЧНОСТ ПРИ ИЗБОРА НА ЛИЦА, ЗАЕМАЩИ ВИСШИ ДЛЪЖНОСТИ В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА

Продължаваме да залагаме на прозрачните процедури за избори в съдебната система чрез въвеждане на електронно гласуване за избор на членовете на ВСС. Въведеното през 2012 г. пряко номиниране от всеки магистрат се допълва от предвиденото от нас въвеждане на пряко гласуване по електронен път за избор на членове на ВСС. Електронното гласуване осигурява тайната на вота и не допуска манипулиране на резултатите. Така гарантираме възможност да бъде чуто гласът на всеки магистрат. Прекия вот ще съобразим с въведените и доказали своята ефективност процедури за публично изслушване и представяне на концепции от всеки кандидат. Ще бъде запазена и възможността гражданските организации и магистратите да задават въпроси.

СПОДЕЛЕНАТА ОТГОВОРНОСТ – УЧАСТИЕ НА ГРАЖДАНИТЕ В СЪДЕБНАТА ВЛАСТ

Гражданите имат възможност да влияят и да контролират хода на наказателния процес чрез пряко участие при разглеждане и решаване на делата в наказателното производство. Тази възможност в момента е формална и не отговаря на изискванията за прозрачност на избраните лица, състезателност и публичен контрол. Институтът на съдебните заседатели ще бъде изцяло обновен с ясни критерии за избор, защото всеки съдебен заседател има глас, равен на този на съдията при постановяване на присъдата. **Въвеждането на пряк избор на съдебни заседатели ще получи законова основа** за повече справедливост, отговорност и контрол върху работата на съда.

Първите преки избори на съдебни заседатели от гражданите могат да бъдат проведени заедно с изборите за Европейски парламент.

Гарантирането на прозрачност в работата на съдебните заседатели минава през въвеждането на случайния избор при тяхното определяне в състава на съда по отделните дела. Ще направим този избор в реално време, публично и безпристрастно.

ОГРАНИЧАВАНЕ НА КОРУПЦИЯТА В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА

Промените в Закона за предотвратяване и разкриване на конфликти на интереси след 2010 г. са добра основа за надграждане чрез изработване на работещи вътрешни механизми, институционален и граждански контрол върху отводите и промяната в имущественото състояние на магистратите: декларирането на имуществото и конфликта на интереси от всеки магистрат ще бъде осмислено чрез непрекъснати проверки и контрол по отношение на заявената информация. Електронното съхраняване на декларираната информация ще осигури възможността за проверки в реално време, контрол от граждани и граждански организации и периодичен анализ на други корупционни рискове.

РЕШАВАМЕ ПРОБЛЕМА С НАТОВАРЕНОСТТА НА МАГИСТРАТИТЕ

На базата на изработени от нас анализи и проучени добри европейски практики осигурихме основата за експертното решаване на проблема с натовареността в съдебната система. Чрез въвеждане на електронното правосъдие осигуряваме обективна възможност за ежедневен контрол както върху работата на отделните органи на съдебната власт, така и върху работата на всеки магистрат прилагане на конкретни мерки за равномерно разпределение на натоварването. Предложихме обективен начин за определяне на индивидуалната степен на натовареност на всеки магистрат като съотношение между разумната норма за натовареност, определена от ВСС, и индивидуална статистическа справка за натовареността на магистрата, изготвена от съответния административен ръководител съгласувано с магистрата.

ОЦЕНКА НА РАБОТАТА НА ВСЕКИ МАГИСТРАТ НА БАЗАТА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ МУ ПОСТИЖЕНИЯ

С приемането на одобрения от Министерския съвет проект на Закон за съдебната власт (ЗСВ) предвидихме законовата рамка за усъвършенстване на процедурите за подбор, оценка на работата и кариерно развитие на магистратите. Приемането на закона от следващото НС е основа да направим следващата крачка – въвеждане на цялостна концепция за постоянно и централизирано атестиране, основана на единни, ясни и конкретни критерии. Атестирането трябва да оценява обективно индивидуалната работа на всеки магистрат и да бъде основа за кариерното израстване на базата на оценката за качество и срочност на работата, спазване на етичните правила и индивидуалната натовареност. Диференциацията на база атестация ще позволи на системата да се освободи от онези магистрати, които не отговарят на високите професионални и етични стандарти за работа, независимо от придобития статут на несменяемост.

УСКОРЯВАНЕ И ДИСЦИПЛИНИРАНЕ НА ПРОЦЕСА

БЕЗПРИСТРАСТНА И ОБЕКТИВНА СЪДЕБНА СИСТЕМА ЧРЕЗ НОВА КОНЦЕПЦИЯ ЗА СЪДЕБНА ЕКСПЕРТИЗА

Една от ясно откроените причини за забавяне на делата и за съмненията в безпристрастността на постановените решения се дължи на неясните критерии за назначаване и подбор на съдебните заседатели. Предвиждаме цялостно преосмисляне на концепцията за съдебните заседатели – прозрачни и ясни критерии за подбор и назначаване, както и за включване в списъците за експерти. Залагаме на централизирания подход чрез създаване на централизирани органи по видове експертизи, унифицирани стандарти за формата и съдържанието на предоставената на съда оценка, гаранции за почтеност, безпристрастност и професионализъм на експертите, деклариране на конфликт на интереси и имущество в публичен електронен регистър. Задължително е и въвеждането на **принципа на случаен подбор на съдебните експерти и преводачи** в реално време, в присъствието на страните и по време на съдебното заседание.

НАСЪРЧАВАНЕ НА ИЗВЪН- СЪДЕБНОТО РЕШАВАНЕ НА СПОРОВЕ

Разтоварването на съдебната система може да бъде постигнато и чрез използването на алтернативни способи за решаване на споровете чрез разширяване на приложното поле на процедурите по медиация и арбитраж.

Предлагаме законодателно разширяване на медиацията особено към дела, които се отнасят до права на деца, разводи и имуществени отношения след прекратяване на брака, въвеждането на медиацията по наказателни дела и административни спорове, както и постигнатото медиационно споразумение да е изпълнително основание, така то ще подлежи на принудително изпълнение.

СИГУРНА ПРАВНА СРЕДА ЗА ГРАЖДАНИТЕ И БИЗНЕСА

Въвеждане на информационните технологии във всички отношения между гражданите и бизнеса с администрацията и съдебната власт

ЕЛЕКТРОНИЗАЦИЯ НА ИМОТ- НИЯ РЕГИСТЪР

Въпросът за електронизацията на имотния регистър стои нерешен от години. Ще поставим началото на модернизация на имотния регистър чрез промяна на сега съществуващия модел. Едно от възможните дългосрочни решения е преминаването от имотен регистър по персонална партида към регистър по имот. Такава стъпка ще доведе до ред, прозрачност и лесен достъп, а не на последно място, и до повече сигурност за гражданите и юридическите лица. Първата крачка за началото на реформата е създаване на държавен електронен регистър на нотариално заверените пълномощни, в това число пълномощните за разпоредителни действия с недвижим имот.

ЕВТИНО И БЪРЗО ОБСЛУЖВА- НЕ ОТ СЪДЕБНАТА АДМИНИ- СТРАЦИЯ

Предоставяне на възможност за заплащане на такси на „едно гише“ чрез въвеждане на картови разплащания с POS терминали за органите на съдебната власт.

НАМАЛЯВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНАТА ТЕЖЕСТ ЗА БИЗНЕСА

Въведохме услугите SMS-известяване за предотвратяване на кражбите и измамите на фирми и кражбите на недвижими имоти с цел повишаване на сигурността, в която работи бизнесът и живеят гражданите. Ще продължим да работим по надграждане на още услуги за SMS-известяването за указания на търговците по регистрация и указания за нередовни документи и/или невнесени държавни такси.

Създадохме фактическа единна входна точка за годишните финансови отчети между НАП и Агенция по вписванията (АВп). За по-дългосрочни резултати и цялостно решение на проблема изработихме законопроект за изменение и допълнение на Закона за счетоводството и изработването на софтуер, който да направи възможно в еднакви срокове търговците да подават ГФО за НАП, НСИ и АВп само на едно място – в НСИ. Този закон трябва да бъде внесен отново за разглеждане от следващото НС.

Създадохме възможност считано от 15.02.2013г. гражданите да заявяват и получават свидетелства за съдимост по електронен път. Следващата стъпка е заявяването и получаването на свидетелства за съдимост от граждани в чужбина да се улесни чрез дипломатическите и консулските представителства на Република България по света.

РАЗВИТИЕ НА ТЪРГОВСКОТО ПРАВОСЪДИЕ ЗА ПРИВЛЕКАТЕЛНА ИНВЕСТИЦИОННА СРЕДА ЗА БИЗНЕСА

Дългосрочната политика за осигуряване на привлекателна инвестиционна среда е пряко свързано с необходимостта от бързо и компетентно решаване на търговските спорове чрез доразвиване на специализацията в търговското правораздаване, профилирането на съдиите, повишаване на компетентността, организация на процеса с цел бързина, защита на търговската тайна и прилагане на антикорупционни мерки. Електронно правосъдие за търговските дела и концепция за търговска несъстоятелност, отворена към нуждите на бизнеса.

НАКАЗАТЕЛНА ПОЛИТИКА, СЪОБРАЗЕНА С ОЧАКВАНИЯТА НА ГРАЖДАНИТЕ И ВОДЕЩИТЕ ЕВРОПЕЙСКИ СТАНДАРТИ

БЪРЗИНА И ЕФЕКТИВНОСТ НА НАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

Доверието в съдебната система е в пряка зависимост от качеството на наказателния процес. Ще осигурим приемането на пакет от закони за по-ефективна и модерна наказателна политика – нов Наказателен кодекс и Кодекс за административните нарушения и наказания. Ще осигурим укрепване на административното правосъдие като гаранция за добро управление.

Ще намалим формализма в наказателния процес, като ще развием въведените вече средства за ускоряване на процеса по искане на обвиняемия и/или пострадалия и чрез законодателни промени. Безпорна мярка за ускоряване на процеса и дисциплиниране на разследващите органи, аналогична на жалбата за бавност в гражданския процес, е възстановяване на законната възможност по НПК делото да се разгледа в съда по искане на обвиняемия, ако са изтекли повече от две години – при обвинение за тежко престъпление, и повече от една година – в останалите случаи.

ПРАВА НА ЧОВЕКА И СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ НА ПРАВОРАЗДАВАНЕТО

ЕФЕКТИВНИ ВЪТРЕШНИ МЕ- ХАНИЗМИ ПРИ НАРУШЕНИЕ НА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Въведохме национален компенсаторен механизъм за бавно правосъдие, по който вече са изплатени първите споразумения с български граждани. Пренасяме успешната практика и по отношение на други нарушения на Европейската конвенция за правата на човека (закони за собствеността, реституционни закони, закони за отговорността на държавата и общините). Ще създадем специален механизъм за предварителна оценка за съответствието на законопроектите и проектите на подзаконовите актове по прилагането им както с правото на ЕС, така и с правата и задълженията на България по Европейската конвенция за правата на човека.

ПРАВОСЪДИЕ – БЛИЗКО ДО ДЕТЕТО И ОТГОВАРЯЩО НА НЕГОВИТЕ ИНТЕРЕСИ

За първи път беше изработена Концепция за държавна политика в областта на правосъдието за детето и Пътна карта за изпълнение на нейните цели с конкретни мерки, отговорни институции и индикатори за изпълнение: система, настроена към правата и интересите на детето, специализацията в прокуратурата и съдебните състави, съвременни международни правни стандарти (включително стаи за изслушване, участие на водещи експерти, координиране със секторите образование и закрила на детето).

Ще продължим реформата в семейното право, като предложим цялостна реформа в частта за издръжката на дете, ще подобрим уредбата на осиновяването.

ЗАЩИТЕНИ ПРАВА НА УЯЗВИ- МИТЕ ГРУПИ

Продължаваме активната политика за защита на правата на уязвимите групи. Промените в Закона за Бюрото за правна помощ от март 2013 г. са само основа за визиране на правата на уязвими групи: пострадали от домашно насилие и трафик, деца и социално слаби граждани. Провеждаме законодателна реформа, която да осигури засилена защита от домашно насилие, включително за обезщетяване на жертвите.

ПРОЗРАЧЕН И ПРЕДСКАЗУЕМ ЗАКОНОДАТЕЛЕН ПРОЦЕС

НОВ ЗАКОН ЗА НОРМАТИВНИ- ТЕ АКТОВЕ

Задължително изготвяне на предварителна експертна оценка за въздействието на законопроекта, особено на засягащите структурата и организацията на съдебната власт и съдебния процес, включително и вътрешната непротиворечивост с действащото законодателство, анализ на бюджетните и административните ресурси. Гаранции за провеждането на широко обществено обсъждане на проектите на нормативни актове и задължително провеждане на последваща оценка на прилагането на акта, както и устойчива практика по изготвяне на професионална експертиза за съответствие на законопроекта с правото на ЕС.

14. АНТИКОРУПЦИЯ, СИГУРНОСТ, УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА И ЗАЩИТА ОТ БЕДСТВИЯ И АВАРИИ

ПОСТОЯННА И ЕФЕКТИВНА БОРБА С КОРУПЦИЯТА

Обикновено корупцията се коментира от гледна точка на икономическите вреди, които носи, както и от гледна точка на пълната ѝ морална укоримост. Най-големите щети от корупцията са отвъд тези аргументи – корупцията създава непредвидима бизнес среда, тя прави държавата несигурна за инвестиции и живот, изкривява честната конкуренция, уронва международната ѝ репутация, а най-лошото е, че корупцията ерозира самите устои на държавността, тя предполага възможността да се купуват правилата в нечия полза, превръща правилата и реда във фасадни. Ефективната борба с корупцията не може да бъде сведена до еднократен акт или мярка. Натискът срещу корупцията трябва да е постоянен на всички административни и политически нива. Факт е, че не съществува държава, която се е преборила изцяло и завинаги с корупцията, но наред с това е факт, че всяка модерна държава полага непрекъснати мерки за ограничаването ѝ. Два са жалоните, по които трябва да се движи системната борбата с корупцията, и системният подход изисква двете линии на противодействие да се прилагат паралелно като единствената гаранция за реален ефект.

На първо място, борбата с корупцията е невъзможна **без ясна политическа воля** за това. Каквито и административни, нормативни и технически средства да бъдат използвани без политическа воля държавата няма да притежава необходимите имунни сили. Само политическата воля може да гарантира адекватното прилагане на всички технически мерки, само политическата воля може да гарантира, че конкретните мерки няма да бъдат прилагани фасадно и фиктивно.

За да има всеобхватен и траен ефект от мерките за борба с корупцията, е необходимо да бъде прилаган **пакет от мерки на всички нива**, като инструмент на политическата воля – законотворчество и нормативна уредба, ефективно работещи административни структури, силни механизми за контрол и самоконтрол.

В допълнение към задълженията на държавата най-големият гарант за ниски нива на корупцията е силното и критично гражданско общество – информирано, нетолерантно към всичките ѝ форми, способно да оказва системен контрол и натиск на всички нива.

СПРАВЕДЛИВО РАЗПРЕДЕ- ЛЕНИЕ НА ОБЩЕСТВЕНИЯ РЕСУРС ЧРЕЗ ПРОЦЕДУРИТЕ ПО ЗАКОН ЗА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ

Според редица изследвания голяма част от корупционните рискове са концентрирани в разпределението на обществен ресурс чрез процедурите по реда на Закона за обществените поръчки. В този смисъл основен фокус на усилията ще бъде гарантирането на честна конкуренция, прозрачност и най-добро качество на най-добра цена.

Законовата рамка, свързана с обществените поръчки, е изцяло приведена в съответствие с европейските стандарти в тази област. Основните проблеми са свързани с опитите и реалните възможности за заобикаляне на законите, което създава предпоставки за корупция.

Залагаме на подхода за пълна прозрачност и реална възможност за обществен контрол върху процеса, свързан с обществените поръчки, като контролът обхваща изработването на документацията, възлагането и фазата на изпълнението. Изследванията показват, че най-много корупционни практики се срещат именно в първата и третата фаза на обществените поръчки.

Безспорно, най силната мярка за повече прозрачност при обществените поръчки е **пълната електронизация на процеса – т.н. e-procurement**. Това ще гарантира не само бързина, минимален бюрократичен товар, достъпност, но и прозрачност и проследимост. Ще се изключи субективизмът при следването на процедурите. Като интегрална част от процеса на въвеждане на електронното управление, електронното възлагане ще бъде факт в рамките на първите 2 години от мандата.

Прилагането на **централизиран подход** осигурява еднакви стандарти и равни възможности към всички участници в процедурите. Част от тези усилия е и въвеждането на **стандартизирани документи** за всички видове възлагане, което ще улесни и възложителите и кандидатите и ще намали нарушенията.

ПРОЗРАЧНОСТТА Е ГАРАНЦИЯ ЗА ЕФЕКТИВЕН ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ

За намаляване нивата на корупцията отговорност носят всички контролни органи на държавата. Наред с държавния контрол не по-малко важен е и контролът от страна на гражданите, медиите и НПО. Ефективният граждански контрол е невъзможен без гарантиране високи нива на прозрачност във всички сфери на държавното управление.

На първо място регламентираната прозрачност трябва да бъде сведена до процедура, която не зависи от ничие политическо благоволение. В това отношение предвиждаме разширяване на практиката въведена преди 2 години за публикуване в интернет на всички данни, свързани с проектите с европейско финансиране, автоматично обновяване на информацията. Успоредно с въвеждането на електронното управление във всички държавни институции, включително институциите на местната власт, ще бъде въведен подобен модел като публично достъпни решения, наредби, правилници, бюджетни плащания, договори и изпълнители.

Достъпната по този начин информация ще даде възможност за много по-информирано и конкретно в своите искания и критика гражданско общество. Фактът, че огромна част от информацията е публично достъпна, ще ограничи опитите за нерегламентирани действия.

ОТКРИТ ЗАКОНОДАТЕЛЕН ПРОЦЕС

Сериозен корупционен риск е съсредоточен не само в текущите действия на администрацията и прилагането на правилата, но и в самия процес на нормотворчество. Въпреки политическото противопоставяне на Народното събрание винаги съществува опасност от „тематични коалиции“, които да прокарат интереси, различни от тези на обществото.

Освен всички допълнителни мерки за прозрачност и гражданско участие в законодателния процес ще бъдат прилагани и:

- Задължително изготвяне и обсъждане на оценката на въздействие на всеки проектозакон;
- Осветяване на законодателния процес чрез приемане на правила/закон за лобизма, доколкото основен проблем при приемането на законите е липсата на прозрачност за мотивацията на всеки народен представител, който внася предложение;

АКТИВНОДЕЙСТВАЩИ ИНСТИТУЦИИ И ОБЩЕСТВЕНА НЕТЪРПИМОСТ КЪМ КОРУПЦИЯТА

- За намаляване на корупционните практики е задължително спазването на законодателството за превенция на конфликта на интереси и стриктно съблюдаване на правилата за отводи;
- Проверката на декларираната информация и контролът от страна на институциите са от ключово значение за прозрачния подход.
- Въвеждането на карта за електронна идентичност като основна мярка за гарантиране на прозрачност в системата за здравеопазването;
- Антикорупционни обучителни програми в училищата и университетите;
- Кампании и обучения за представителите на държавните институции, социално-икономическите партньори и бизнеса;
- Подпомагане на външно независимо наблюдение върху работата на институциите;
- Мотивиране на бизнеса да изисква спазването на ясни правила;
- Сътрудничество с международните институции в сферата на прозрачността и гражданския контрол;

БЕЗ КОРУПЦИЯ В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА

Обществото очаква ефективна политика за превенция и преследване на корупцията в съдебната власт

Корупцията продължава да руши доверието на гражданите в съдебната система. Приемането на промените в Закона за разкриване и предотвратяване на конфликта на интереси през 2010 г. създава добра основа за надграждане чрез изработване на работещи вътрешни механизми за контрол на конфликта на интереси и несъвместимостта в съдебната система, институционален и граждански контрол върху отводите и промяната в имущественото състояние на магистратите.

Необходимо е декларирането на имуществото и на конфликта на интереси от всеки магистрат да бъде осмислено чрез непрекъснати проверки и контрол по отношение на заявената информация от всеки магистрат.

Важно е изграждането на независим капацитет и на вътрешноинституционални механизми за задълбочена комплексна проверка на място на имущественото състояние на магистратите и на кандидатите за магистратски позиции.

Условие за прозрачност и бързина на проверките е електронното съхраняване на декларациите за конфликт на интереси и възможността за проверки в реално време на декларираните обстоятелства чрез електронен достъп до база данни на други държавни органи.

Ключово значение има възможността за контрол върху декларираното от страна на граждани и граждански организации, както и възможностите за периодичен анализ на други корупционни рискове.

Създаване на система за граждански контрол върху проверките на жалби и сигнали за корупция в съдебната власт.

ДЪРЖАВА – ПО-СИЛНА ОТ ПРЕСТЪПНИЯ СВЯТ

Доброто качество на живот е немислимо в условията на ескалираща престъпност и неадекватни реакции на институциите при бедствия и аварии. Тази осъзната потребност бе наш приоритет през последните четири години. Даваме си сметка, че престъпността не може да бъде изкоренена, а рискът от бедствия и аварии е неотстраним. Но показахме, че политическата воля за битка с престъпността възвръща мощта на институциите, както и доверието на гражданите към полицията. Тази тенденция ще продължи без отстъпки: противодействие на организираната и битовата престъпност, адекватни реакции при справянето с кризи.

ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА БИТОВАТА ПРЕСТЪПНОСТ

ПОВЕЧЕ УНИФОРМЕНИ ПОЛИЦАИ В МАЛКИТЕ НАСЕЛЕНИ МЕСТА

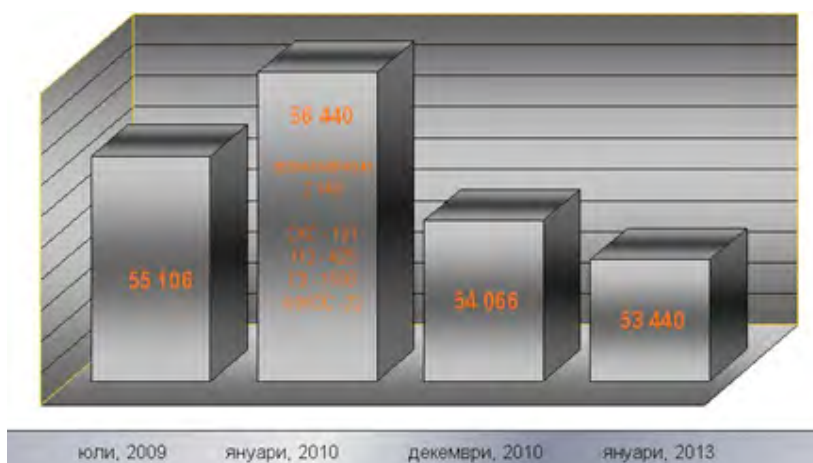
Едно от безспорните постижения на правителството на ГЕРБ от началото на неговото управление (2009-2010 г.) е „разсекретяването“ на щатната численост на Министерството на вътрешните работи. Тази решителна стъпка към повече прозрачност в една затворена до този момент система позволява предприемането на управленски решения, адаптирани към актуалните предизвикателства, а в същото време гарантира своевременни корекции заради „страничния“ поглед на гражданското общество. За първи път в институционалната история на МВР щатната численост бе вписана в нормативен акт (Правилник за прилагането на Закона за МВР) през януари 2010 г. и бе фиксирана на 61 170 щатни бройки. Впоследствие на два етапа този щат бе редуциран с 6000 бройки и достигна 55 170 към настоящия момент. Едновременно с това реално заетите места в МВР са около 54 000, като за период от три години работещите в системата на вътрешното министерство са намалели с 3000 души.

Тенденцията, която бе прокарана с поредица от управленски решения, очертава намаляване на административния апарат и „насочване“ на човешкия ресурс към изпълнителски нива, реално провеждащи полицейска, наказателнопроцесуална и спасителна дейност. „Насищането“ на населените места с повече униформен състав от полицията се превръща в категоричен императив, който откликва в най-пълна степен на желанията и на местните власти. Тази тенденция решително ще бъде следвана и занапред: чрез реструктуриране на щатове и обявяване на конкурси за държавни служители от охранителния състав на полицията, както и чрез завършване на политиките за реструктуриране на помощник-оперативните работници от районните полицейски управления в служители от униформения състав. По този начин в по-голяма степен ще се отговори на предизвикателствата на битовата престъпност, особено в по-малките населени места: чрез назначаването на повече полицаи от охранителния (униформен) състав и ангажирането им в противодействие на престъпления и други правонарушения с най-голяма интензивност.

* Наборни военнослужещи в НСГВ, НСВВ и ПО- СДВР.

Реално зает щат към 01. 01. 2013 г. – 53 440 служители

Реално заети щатни бройки в МВР

За периода 01.01.2010 – 01.01. 2013 г. броят на работещите служители е намалял с 3000.

ВИДЕОНАБЛЮДЕНИЕТО – РАЗШИРЯВАНЕ НА ПРИЛОЖНОТО ПОЛЕ ОТ ГОЛЕМИТЕ КЪМ МАЛКИТЕ НАСЕЛЕНИ МЕСТА

Наложилата се през последните години тенденция за изграждане на системи за видеонаблюдение на ключовите обществени пространства в по-големите градове на страната играе своята безспорна роля за ограничаване на престъпните посягателства (най-вече кражби и грабежи), както и в сферата на превенцията. Освен това видеонаблюдението се явява несъмнен пример за сътрудничество и единодействие между местната власт и Министерството на вътрешните работи по посока ограничаване проявите на масовата престъпност. Тази тенденция решително трябва да продължи, при това – да бъде насочена към по-малките общини и населени места.

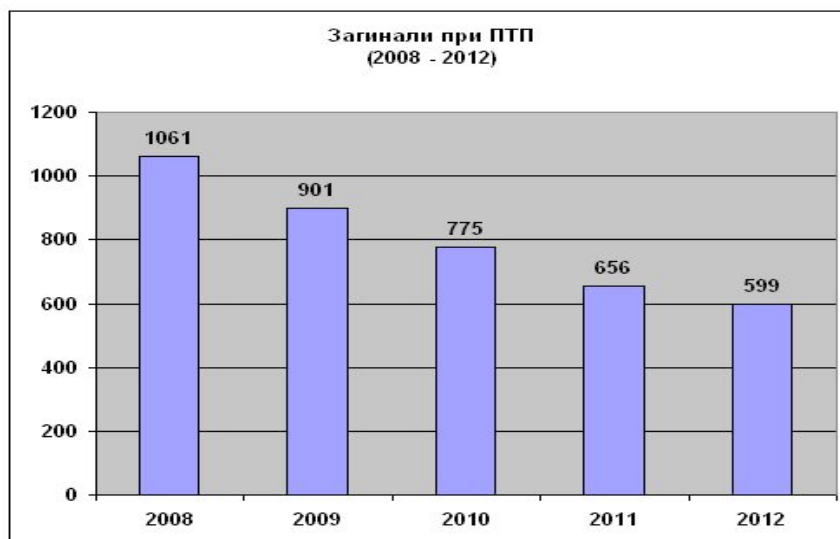
ЗВЕНА „ОБЩИНСКА ПОЛИЦИЯ“ – СЪТРУДНИЧЕСТВО С МЕСТНАТА ВЛАСТ И ИЗГРАЖДАНЕ В ПО-МАЛКИТЕ ОБЩИНИ

Създаването на възможност за изграждане на звена „Общинска полиция“ към общините на Република България бе основно предизборно обещание, което намери реализация още в края на 2009 г. чрез промени в законодателството. Непосредствено след това в няколко от големите общини бяха структурирани звена „Общинска полиция“ с предназначение за охрана на обществения ред, охраната на обекти, безопасността на движението, осъществяването на контролна и административнонаказателна дейност на органите на местното самоуправление. Тази тенденция следва да продължи и да бъде координирана и стимулирана в сътрудничество между регионалните звена на вътрешното министерство и звената за местното самоуправление (особено към по-малките общински центрове).

ЗА ПО-МАЛКО ЖЕРТВИ И ТРАВМИ ПО ПЪТИЩАТА

ТОВА, КОЕТО ПОСТИГНАХМЕ: 2009-2013 Г.

Статистиката относно жертвите и травматизма по българските пътища през последните четири години е категорична: тенденцията е благоприятна! Загиналите при пътно-транспортни произшествия през 2008 г. са 1 061, а през 2012 г. – 599. Причините за подобна положителна тенденция, разбира се, са комплексни: а) подобрена пътна инфраструктура; б) повишена сигурност на автомобилния парк; в) завишено качество на предварителната подготовка на водачите на МПС; г) подобрена административно-контролна дейност от страна на органите на пътна полиция; д) по-ефективни санкции, вкл. наказателни (по смисъла на Наказателния кодекс), и опростени процедури (по смисъла на Наказателно-процесуалния кодекс) за извършени престъпления в това отношение; е) активни превантивни мерки, включително качествена информационна кампания, проведена съвместно с представителите на неправителствения сектор, медии и др. Постигнатите резултати през последните четири години заслужават много добра оценка, защото статистиката по това направление е напълно обективна, не позволява своеволно манипулиране от субективния фактор и показва равнище на травматизъм през 2012 г., съпоставимо със състоянието от средата на 60-те години на миналия век.

ПОВЕЧЕ ТЕХНИЧЕСКИ СРЕДСТВА ЗА КОНТРОЛ НА ПЪТНОТО ДВИЖЕНИЕ

През 2011 г. чрез законодателна инициатива бяха променени Законът за движение по пътищата и Законът за административните нарушения и наказания. За първи път българското право възприе технически средства да установяват административни нарушения (при движение по пътищата), а съответните санкции да се налагат без субективната намеса на човека. Това е и мощен антикорупционен елемент. Този способ на контрол следва тенденцията на развитие на технологиите и е напълно приложим от десетилетия в редица европейски държави.

През 2011 г. се създаде и Фонд за безопасност на движението, който се попълва единствено от установени (и заснети) нарушения и се разходва единствено за дейности по безопасност на движението по пътищата. През 2012 г. в този фонд са постъпили суми на стойност около 14 млн. лв. Към началото на 2013 г. на територията на страната са разположени 24 стационарни радара и се използват 134 мобилни радара, а всяко установено с уредите нарушение се документира чрез снимка.

Описаната тенденция ще продължи през следващите години. Ще бъде изградена цялостна национална система за управление на техническите средства, единен център за управление и др. Ще бъдат разположени още 150 стационарни камери, като установените чрез тях нарушения ще постъпват директно в националния център.

Този подход за разширяване полето на техническите средства за контрол на пътното движение не е самоцел! Той преследва задача за намаляване на травматизма и смъртността по българските пътища и ограничаване на корупционните влияния при контролната дейност. През 2010 г. с резолюция на Общото събрание на ООН е обявено Десетилетие за действия по пътна безопасност (2011 – 2020 г.), а Европейската комисия поставя амбициозната задача за намаляване смъртните случаи на територията на ЕС с 50 % за периода 2011 – 2020 г. Поставените наднационални цели са напълно постижими на територията на Република България!

ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА ОРГАНИЗИРАНАТА ПРЕСТЪПНОСТ

ЩЕ ПРОДЪЛЖИМ АКТИВНАТА БОРБА СРЕЩУ ОРГАНИЗИРАНИ ПРЕСТЪПНИ ГРУПИ И СРЕЩУ СРАСТВАНЕТО ИМ С ВЛАСТТА

Наследството от предишни управления на държавата (до средата на 2009 г.) в противодействието на организираната престъпност бе изключително тежко. „Пречупването“ на тази негативна тенденция – увеличаване на драстичните прояви на тежки криминални престъпления: отвлечения с цел откуп, поръчкови убийства, грабежи по пътищата и др. изискваше мобилизиране на всички управленски нива на Министерството на вътрешните работи (вкл. политическо и професионално ръководство), както и на изпълнителските звена на полицията. Бе възстановена основната структура в МВР за противодействие на организираната престъпност – ГДБОП. Бе елиминирано дублирането на функции между МВР и ДАНС. Бе подобрена материално-техническата база (нови сгради на ГДБОП, Националната полиция и др.). Провеждането на про-активна политика спрямо организираните престъпни групи доведе до реализиране на възможността знакови фигури от престъпния свят да бъдат изправени пред съда. Резултатите несъмнено водят до извод за решително ограничаване на случаите на отвлечения на хора с цел откуп, грабежи по пътищата, поръчкови убийства и др. Това доведе до създаването на по-благоприятна среда за привличане на инвестиции и успокояване на бизнеса.

Тази политика – на проактивен подход срещу представителите на организираната престъпност, ще продължи.

ПОЛИЦИЯТА И НАКАЗАТЕЛНИЯТ ПРОЦЕС: РЕЗУЛТАТИ 2012 Г.

Полицейски служители, включени в разследване по НПК

Полицията и реформата в наказателния процес:
Резултати 2012 г.

Приключили досъдебни производства в извънзаконен срок	
2010	4 200
2011	1 068
2012	210

Полицията и реформата в наказателния процес:
Резултати 2012 г.

Общ брой върнати досъдебни производства	
2010	20 239
2011	13 112
2012	4 393

Полицията и реформата в наказателния процес:
Резултати 2012 г.

Незабавни производства	
2010	887
2011	1 048
2012	1 218

КАДРОВО И ТЕХНИЧЕСКО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ НА ЗВЕНАТА ОТ МВР, КОИТО РАБОТЯТ СЪВ- МЕСТНО СЪС СПЕЦИАЛИЗИРА- НАТА ПРОКУРАТУРА

Резултатното противодействие на проявите на тежката организирана престъпност изисква непрестанно усъвършенстване знанията и уменията на служителите на МВР за разследване срещу подобни структури. В началото на 2012 г. започна функционирането на Специализиран наказателен съд (първоинстанционен и второинстанционен) и съответстващата Специализирана прокуратура. Едновременно с това в МВР бяха предприети организационни и кадрови мерки за обезпечаване процесуалната дейност на новата Специализирана прокуратура. Този процес – на подобряване на материално-техническата база и на организационната култура на полицейските звена в сферата на противодействие на сложна организирана престъпна дейност, ще продължи с непрекъснати и неотслабващи темпове, съвместно с представители на Специализираната прокуратура!

ЗА ПО-КАЧЕСТВЕНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА ПРЕД СЪДА

ПОЕТАПНО ВКЛЮЧВАНЕ НА
ПОВЕЧЕ ПОЛИЦЕЙСКИ СЛУ-
ЖИТЕЛИ В ИЗВЪРШВАНЕ НА
ДЕЙСТВИЯ ПО РАЗСЛЕДВАНЕ

През май 2010 г. бяха предприети законодателни стъпки за извеждане като приоритет пред полицейските органи на тяхната наказателно-процесуална дейност (чрез изменения в Наказателния кодекс и на Наказателно-процесуалния кодекс). Бе предвидена възможност всички полицейски служители (извън кръга на разследващите полицаи) да извършват някои от следствените действия по НПК. Това бе съпроводено с мащабна кампания (предприета съвместно с Прокуратурата) за повишаване практическите умения на служителите, както и с някои структурно-организационни мерки (след промяна в Закона за МВР). С категоричност може да се обобща, че тази реформа постига поставените в началото цели: все повече полицейски служители събират качествени доказателства по реда на НПК; решително е намалял броят на досъдебните производства, приключени извън законовите срокове; сериозно намаление е налице и в броя на разследванията, върнати от прокуратурата или съда за допълнително разследване.

Тази тенденция – за повишаване знанията и практическите умения на полицейските служители при събиране на доказателства за наказателния процес – ще продължи с неотслабващи темпове! При това – още при първоначалното обучение основен акцент ще се постави на знанията и практическите умения в наказателно-процесуалната област. За целта ще продължи оборудването на залите за обучение по криминалистика и по наказателен процес, ще се довърши изграждането на учебна съдебна зала в Академията на МВР, ще се изгради съвременен учебен полицейски полигон. Изпълнението на наказателно-процесуални задачи ще бъде основен критерий при оценката на дейността на полицейските служители и на ръководния състав, а това ще бъде съпроводено със съответни форми на контрол и методическа дейност. А т. нар. оперативно-издирвателна дейност ще бъде адаптирана в много по-голяма степен към нуждите на наказателното производство, като възприемането на европейските модели за полицейска разузнавателна дейност и работа с информатори се явяват категоричен императив на реформата.

ИНТЕГРИРАНОСТ С ДЕЙНОСТТА НА ПРОКУРАТУРАТА, КОМИСИЯТА ЗА ГРАЖДАНСКА КОНФИСКАЦИЯ, МИТНИЧЕСКИТЕ И ДАНЪЧНИТЕ ОРГАНИ

По-добрите резултати на досъдебното наказателно производство са немислими без координация и взаимодействие с други държавни органи, които имат компетентност по провеждане на наказателни дела, както и с други контролни функции. Последните четири години от управленския мандат дават добри примери за това особено в сферата на взаимен достъп до информационни масиви или работата на съвместни екипи. Тази практика ще продължи. Основните акценти в това отношение ще са два: първо, стартиране и задълбочаване на сътрудничеството с новата Комисия за гражданска конфискация; второ, стартиране на функционирането на ЕИСПП (Единната информационна система за противодействие на престъпността). Този комплексен подход по подобряване на координацията и екипността при провеждане на наказателни производства ще има общозначим резултат: повече обвинителни актове пред съдебните органи и повече осъдителни присъди за извършени престъпни деяния.

ЗА ПОВЕЧЕ ЕЛЕКТРОННИ УСЛУГИ, ПРЕДОСТАВЯНИ НА ГРАЖДАНИТЕ ОТ МВР

ЩЕ ОСИГУРИМ ПО-ЛЕСЕН И ПО-ЕВТИН ЕЛЕКТРОНЕН ДОСТЪП ЗА ВЪНШНИ ПОТРЕБИТЕЛИ ДО БАЗИТЕ-ДАНИИ НА МВР

Информационните бази-данни, поддържани от МВР, имат за цел преди всичко обслужване на вътрешно-ведомствените професионални интереси. В същото време през последните години някои от тях бяха „отворени“ към външни потребители. Най-добрият пример за единодействие с други професионални гилдии и неправителствения сектор е предоставянето на достъп на нотариусите до базата-данни „Български документи за самоличност“. Това бе направено с предприемането на последователни стъпки: промяна на нормативната база, изграждане на точки за достъп, обучение на нотариуси и помощник-нотариуси, тестване на системата и влизане в действие. Независими експерти са категорични: в голяма степен проблемът „имотни измами“ е решен именно след предоставянето на този достъп. В началото на 2013 г. (по данни на Нотариалната камара) за периода след 2010 г. са предотвратени близо 4 000 опита за имотни измами.

Гражданите имат възможност да правят електронни справки за издадени и неполучени лични документи, за задължения по фиш (съобразно Закона за движение по пътищата), за гр. София – възможности за електронни заявки за подмяна на СУМПС, за получаване на СУМПС и др.

Постижима цел за следващите години (до 2015 г.) е предоставянето на електронен достъп на асоциациите на вносителите на автомобили до регистъра на КАТ; предоставянето на електронни услуги за търговците и потребителите на специализирано оборудване и въоръжение; изграждането и поддържането на Регистър на електронната идентичност с цел предоставяне на приоритетни административни услуги на гражданите с участие на МВР.

АКТИВНА ПРЕВЕНЦИЯ НА ЯВЛЕНИЕТО „ТРАФИК НА ХОРА“

Постигнатите резултати през последните години относно противодействието на трафика на хора следва да бъдат надградени. Рисковите групи – добре очертани през последните четири години – се нуждаят от засилени превантивни дейности. Разгръщането на широка доброволческа мрежа към Националната комисия за борба с трафика на хора е императивно задължение. В следващите четири години трябва да се изградят местни структури към Националната комисия във всички областни центрове на страната, както и в други чувствителни зони (например Сандански, Свиленград и др.) с висок процент проституиращи жени. Особено внимание ще бъде отделено на обхващането на всички рискови групи от разнообразни форми на превенция, особено спрямо хората от отдалечени населени райони, както и в ромските общности.

ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА ТРАФИКА НА ХОРА

ЗАКРИЛА НА ЖЕРТВИТЕ И ПРЕСЛЕДВАНЕ НА ТРАФИКАНТИТЕ

Задължително е изграждането на по-широка мрежа от приюти за временно настаняване на жертвите (особено в гр. София), както и на кризисни центрове. Провеждане на засилена политика за реинтеграция на жертвите. Наказателно-правната реакция срещу явлението изисква профилиране на представители на прокуратурата в специализирано звено по случаи на трафик на хора със съответните мултидисциплинарни обучения.

Някои законодателни дисхармонии (особено в Закона за здравето и в Закона за социалното подпомагане) следва да бъдат елиминирани в кратки срокове, особено в частта за социалното подпомагане и безплатната медицинска помощ на жертвите. Належаща е и дискусиата относно необходимостта от създаването на Фонд за подкрепа на жертвите на трафик, както и на Независим докладчик на национално ниво за противодействие на трафика на хора.

ЗА РЕФОРМАТА НА РАЗУЗНАВАТЕЛНИТЕ СЛУЖБИ

ЩЕ ДОВЕДЕМ ДО КРАЙ ИНИЦИАТИВАТА ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ЗАКОНИ ЗА РАЗУЗНАВАТЕЛНИТЕ СЛУЖБИ

Наследството по отношение на правната основа на разузнавателните служби бе тежко: службите функционират без „собствена“ законова база. Този приоритетен предизборен ангажимент бе пред изпълнение в началото на 2013г., когато се приеха на първо четене от НС проектозаконите за разузнавателните служби. Едно от първите неща, които следва да обсъди (без забавяне) новият български парламент, са тези четири проекта, както и гласуването им на второ четене. Съответстващите на новите нормативни правила организационни реформи следва да бъдат завършени в 6-месечен срок, вкл. приемането на подзаконовите нормативни актове. По този начин до началото на 2014 г. България ще има съвременни разузнавателни служби, които в пълна степен са интегрирани към задачите, поставяни от държавното ръководство, и които в пълна степен ще подпомагат вземането на управленски решения, изискващи качествена разузнавателна информация.

БЕЗУСЛОВНО СЪТРУДНИЧЕСТВО С КОМИСИЯТА ПО ДОСИЕТАТА

Реформата на разузнавателната общност няма да бъде противопоставяна на дейността на Комисията по досиетата с оглед неотклонно и безусловно спазване на промените в Закона за досиетата от началото на 2013 г. Това се отнася не само за разузнавателните служби, но и за всички останали институции, държавни органи и лица, които имат съответните задължения по силата на Закона за досиетата.

УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА И ЗАЩИТА ОТ БЕДСТВИЯ И АВАРИИ

УТВЪРЖДАВАНЕ НА ДОБРОВОЛЧЕСКИЯ ПРИНЦИП; ИЗГРАЖДАНЕ НА ДОБРОВОЛНИ ФОРМИРОВАНИЯ ВЪВ ВСИЧКИ ОБЩИНСКИ ЦЕНТРОВЕ.

Управленският мандат на правителството има за резултат провеждането на дълбока реформа в сферата на пожарната безопасност и извънредните ситуации. През лятото на 2009 г. бе закрито Министерството за извънредни ситуации, а две от основните му функционални звена (Гражданска защита и Телефон 112) бяха инкорпорирани в МВР. На следващ етап звената за противопожарна дейност и за гражданска защита бяха интегрирани в обща Главна дирекция за пожарна безопасност и защита на населението в структурата на МВР. Тази интегрираност несъмнено има положителни резултати както по отношение на времето за реакции при подаване на сигнали за бедствия, така и по отношение на практическите механизми за справяне с бедствени ситуации. Положителна роля изигра и усъвършенстването на дейността на центровете за Единния европейски телефонен номер „112“.

Но спасителната дейност се нуждае от нов импулс за реформи, при това – по посока възприемането на доброволческия принцип като фундамент на тази дейност. Такива са и добрите европейски примери. Началото е поставено – чрез разработване на съответната законова база (Стратегия за развитие на доброволните формирования, промени в Закона за защита при бедствия, разработване и обнародване на Наредба за дейността на доброволните формирования и др.). Изграждането на доброволни формирования във всички общини на територията на страната е напълно постижим резултат при следващ управленски мандат, доколкото към края на 2012 г. подобни формирования са изградени в 65 общини от 264, като процесът следва да обхване и останалите 199 общини.

Това означава изпълнение на ангажмента в началото на 2015 година всички общини в Република България да имат изградени доброволни формирования, които да са обучени по програми на МВР, да са осигурени с подходящо облекло и предпазни средства, и да са в режим на готовност за реагиране при извънредни ситуации.

ТЕХНИЧЕСКО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ НА СПАСИТЕЛНАТА ДЕЙНОСТ

През последните три години започна изпълнение на **машабни проекти с европейско финансиране** по обновяване на остарелия технически фонд, обезпечаваш дейността по спасяване. Тази дейност ще продължи чрез разработване на проекти и реализиране на дейности по осигуряване на пожарни и спасителни автомобили, мобилни лаборатории, техника, оборудване и предпазни средства, както и равномерното им разпределение на територията на цялата страна. Източници на финансиране ще бъдат оперативните програми „Регионално развитие“, „Околна среда“, „Административен капацитет“, „Развитие на селските райони“, програми за трансгранично сътрудничество с Румъния, Сърбия, Гърция, Македония и Турция.

Наред с това ще бъде изграден **учебен противопожарен полигон** към Академията на МВР.

ЗАСИЛВАНЕ РОЛЯТА НА ДЪРЖАВАТА В ПРЕВЕНЦИЯТА И КОНТРОЛА НА РИСКА

Промените на климата поставят пред нас сериозни предизвикателства. Според прогнозите на учените се очаква в България все по-често да сме свидетели на периоди на засушаване, редуващи се с периоди на обилни валежи, които създават риск от наводнения с възможни негативни последици върху живота и здравето на населението, критичната инфраструктура, икономиката и околната среда. Зачестяват и горските пожари, които унищожават растителност, почви и ценни природни обекти. През изминалата година сериозни щети бяха нанесени и от земетресения.

Държавата има водеща роля и отговорност за предотвратяването, овладяването и преодоляването на възможните неблагоприятни последици от бедствия и аварии.

ВЪВЕЖДАНЕ НА УСЛУГАТА Е-CALL (АВТОМАТИЧНО АКТИВИРАНЕ НА ПОВИКВАНЕТО) КЪМ ТЕЛ. 112

Услугата е-Call дава възможност за автоматично или ръчно активиране на повикване към телефон 112 в случай на пътнотранспортно произшествие, като услугата е съпроводена с автоматично изпращане координатите на превозното средство, данни за катастрофиралия автомобил и други данни. Това несъмнено намалява времетраенето на реакциите при повикване и играе положителна роля за своевременната спасителна дейност. За целта към началото на 2015 г. центровете на тел. 112 ще добият функционалността да приемат и обработват е-Call повиквания.

Във връзка с подобряване формирането на държавната политика в областта на защита при бедствия към Консултативния съвет към МС ще се създаде научно-експертна група. В нея ще се ангажира научният потенциал на БАН основно в четири направления: природни рискове, техногенни рискове, информационни рискове и социални рискове.

ЯСНО ОПРЕДЕЛЯНЕ И РАЗГРАНИЧАВАНЕ НА ОТГОВОРНОСТИТЕ НА ИНСТИТУЦИИТЕ И НА СОБСТВЕНИЦИТЕ

Ние считаме, че фокусът на усилията трябва да бъде насочен към превантивна дейност за отстраняване и ограничаване въздействието на рисковите фактори, които биха могли да предизвикат възникването на бедствия.

Ето защо ще доразвием нормативната база и ще осигурим ясно определяне и разграничаване на отговорностите на институциите, както и на собствениците на критичната инфраструктура, на стопанските обекти и жилищните постройки.

ПЪЛНА ИНФОРМИРАНост ЗА РИСКОВЕТЕ И ВЪЗМОЖНИТЕ МЕРКИ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕТО ИМ

Още през 2010 г. приехме законодателство и стартирахме мащабен проект за превенция и управление на риска от наводнения. Въз основа на направените предварителни оценки идентифицирахме районите със значителен потенциален риск от наводнения. Започнахме работата и ще продължим със заснемането на тези райони, създаване на цифров модел на релефа им, оценяване на риска, разработване на национален каталог от мерки и национални приоритети за управление на риска от наводнения.

ТЕХНИЧЕСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ ЯЗОВИРИТЕ ЧРЕЗ ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ

До края на 2015г. ще разработим планове за управление на риска от наводнения с разписани конкретни програми от мерки.

За да се засили контролът и да се елиминират случаите на възникване на бедствия, породени от неизправни хидротехнически съоръжения, разработихме законодателство, което ще приемем приоритетно и ще се определи институцията, която ще извършва регулярен технически контрол на язовирите.

РАЗШИРЯВАНЕ НА ПИЛОТНАТА СИСТЕМА ЗА ВИДЕО НАБЛЮДЕНИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА НАЦИОНАЛНИТЕ ПАРКОВЕ

Осигурихме сериозно ресурсно обезпечаване за закупуване на допълнителна техника както за справяне с последиците от наводненията, така и за гасенето на горски пожари. Изградихме пилотна система за ранно предупреждение на територията на Национален парк „Пирин“ за навременна реакция при възникване на горски пожари, която ще бъде разширена и ще обхване териториите и на другите национални и природни паркове.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ВОДНИТЕ РЕСУРСИ И ЗАЩИТА ОТ НАВОДНЕНИЯ

В действие са системи за ранно предупреждение по поречието на големите трансгранични реки Тунджа и Марица и стартирахме системата за река Арда. Чрез националната система за управление на водните ресурси, чието изграждане започнахме, ще бъде осигурявана информация и ранна прогноза за водните нива в големите и значими водни обекти в реално време, с което се осигурява навременна реакция и предотвратяване и ограничаване на вредното въздействие на водите.

ДОИЗГРАЖДАНЕ НА СИСТЕМАТА ЗА РАННО ОПОВЕСТЯВАНЕ И ОБХВАТ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ЦЯЛАТА СТРАНА

Положителна роля изигра и усъвършенстването на дейността на центровете за Единния европейски телефонен номер „112”. Ще доизградим системата за ранно оповестяване, като тя ще обхване цялата територия на страната.

ЗАЩИТАТА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПРИ БЕДСТВИЯ И АВАРИИ ПРОДЪЛЖАВА ДА БЪДЕ ОСНОВНА МИСИЯ НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ

Защита на населението при бедствия и аварии остава една от трите основни мисии на въоръжените сили. Продължава политиката ни за поддържане в готовност на модулите от военните формирования, способни незабавно да реагират при бедствия и аварии, както и планова модернизация на необходимото им оборудване.

СЪЗДАВАНЕ НА ЦЕНТЪР НА НАТО ПО УПРАВЛЕНИЕ НА КРИЗИ

Важна задача с международно значение и престиж е сертифицирането на центъра на НАТО с експертиза по управлението на кризи и оказване на помощ при бедствия.

АНГАЖИРАНЕ НА НАУЧНИЯ ПОТЕНЦИАЛ ЧРЕЗ НАУЧНО-ЕКСПЕРТНИ ГРУПИ В ОБЛАСТТА НА ЗАЩИТАТА ПРИ БЕДСТВИЯ

Във връзка с подобряване формирането на държавната политика в областта на защита при бедствия към Консултативния съвет към МС ще се създаде научно-експертна група. В нея ще се ангажира научният потенциал на БАН и други университети и научни организации, основно в четири направления: природни рискове, техногенни рискове, информационни рискове и социални рискове.

15. ОТБРАНА

БЪЛГАРСКАТА АРМИЯ ПОМАГА ТАМ, КЪДЕТО ДРУГИТЕ НЕ МОГАТ

Правителството на ПП ГЕРБ изпълни комплексна програма в областта на отбраната с конкретни мерки, насочени към еволюционното развитие на модерни, способни и мобилни въоръжени сили. За да отговори адекватно на съвременните предизвикателства и променената среда за сигурност, през 2010 г. бе проведен преглед на структурата на въоръжените сили и са определени целите до края на 2014 г., както и конкретни мерки за тяхното постигане. Отговорено бе на въпросите от каква отбрана имаме нужда и каква отбрана можем да си позволим. Тази реалистична картина е заложена в приетата от Парламента Бяла книга за отбраната и в одобрения от правителството План за развитие на въоръжените сили до 2014 г. Продължава неотклонно изпълнението на този план с крайна цел – съхраняване на необходимите военни способности, изграждане на нови такива и последващото им еволюционно развитие и модернизация.

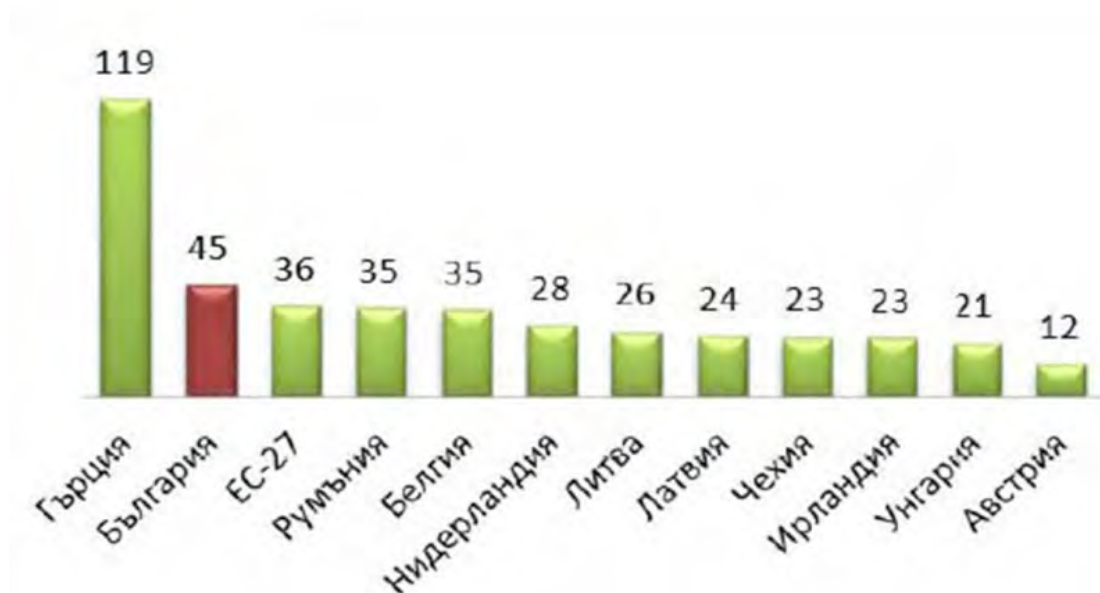
ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ И ЕФЕКТИВНАТА ОТБРАНА

РАЗВИТИЕ И МОДЕРНИЗАЦИЯ НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ

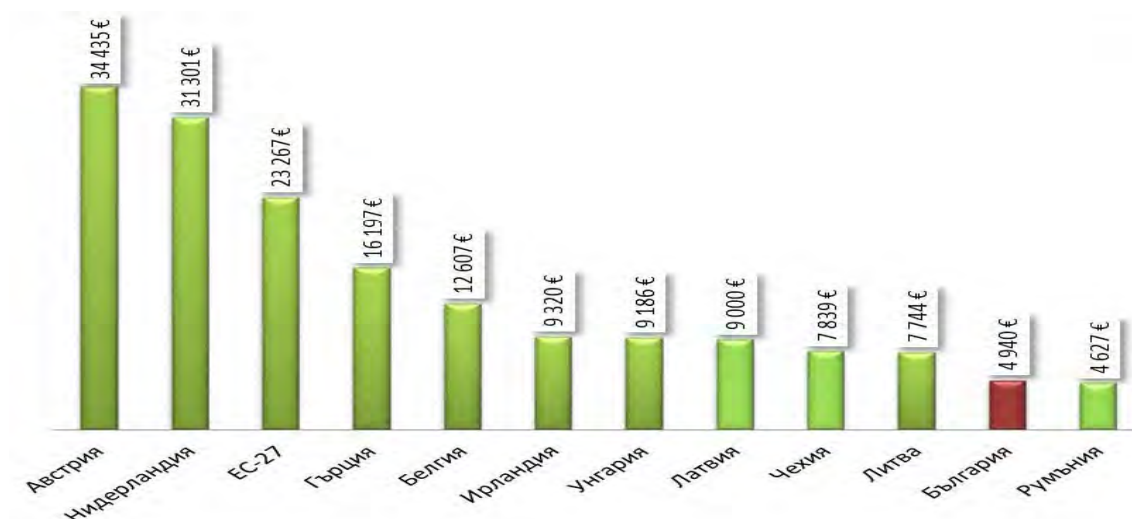
Съчетана е политическата воля и военната експертиза и е сложен край на реформите „на парче“, като са заложили качествени критерии за оценка на отбранителните способности.

КРАЙ НА НАМАЛЯВАНЕТО ЧИСЛЕННОСТТА НА АРМИЯТА

Завършването на преструктурирането на войските и силите към 2014 г. позволява да се сложи край на намаляването на числеността на заетите във въоръжените сили, като постепенно да се увеличават средствата за бойна подготовка, модернизация и превъоръжаване, като капиталовите разходи нараснат от 1% през 2010 г. до 15% в края на 2014 г. за сметка на разходите за издръжка на личния състав.

Фиг. 1. Брой на военнослужещи на 10 000 души население

От данните на графиките от фиг. 1 и фиг. 2 се вижда защо бе направено оптимизиране на личния състав на въоръжените сили. Планът за развитието им до 2014 г. залага не на числеността, а на необходимите ресурси за модернизация на армията и развитие на способностите.

ИНТЕГРИРАНО МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

Продължава развитието на създадения през настоящия мандат функционален и структурен модел на Министерството на отбраната, като интегрирана отбранителна институция.

Като продължение на изпълненото предизборно обещание за промени в ЗОВСРБ, създаване на нов Закон за военната полиция, Закон за резерва и Закон за военното разузнаване (представен в Парламента) предстои внасяне на съответните поправки във вътрешноведомствената нормативна уредба с цел военната и политическата експертиза да работят по-ефективно и съгласувано под единно ръководство и командване, единна визия и обща ценностна система в политиките.

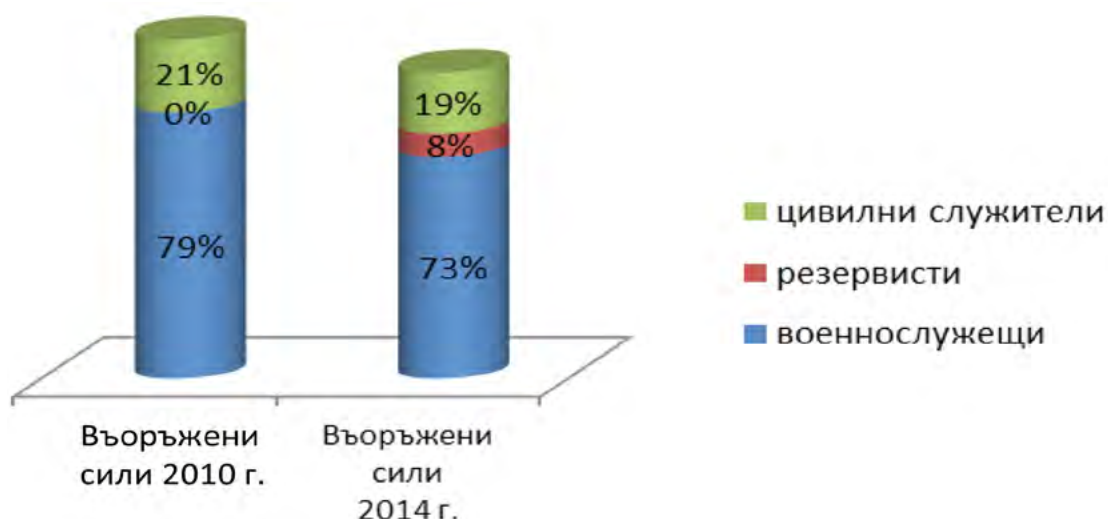
Изпълнявайки дейностите от тази активност, следва разработването на основните, базовите и поддържащите доктрини, както и на стандартни оперативни процедури, наставления и ръководства за тактическите формирования.

РЕАЛИСТИЧНА ОТБРАНИТЕЛНА ПОЛИТИКА, СЪОТВЕТСТВАЩА НА ЗАПЛАХИТЕ, СЪЮЗНИТЕ НИ АНГАЖИМЕНТИ И НАЛИЧНИТЕ ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ

Бялата книга за отбраната и въоръжените сили на Република България, приета през 2010 г. с решение на Народното събрание, определя програмната рамка за реализация на отбранителната политика до края на 2014 г. Настъпилите изменения в геостратегическата среда по време на текущия мандат на правителството ни, както и извършващите се промени в отбранителното планиране на НАТО и ЕС налагат извършване на преглед и актуализация на Бялата книга за отбраната с хоризонт за определяне насоките на отбранителната политика до 2020 г.

В съответствие със заложеното в Бялата книга за отбраната утвърдихме практиката за отказ от използването само на количествени критерии за обосноваване на военните способности и заложихме като основен критерий тяхното качество.

Сравнение между сегашното разпределение на личния състав на въоръжените сили по категории и предвижданото разпределение след реструктурирането е показано на фиг. 3.

Фиг. 3. Промяна в количеството личен състав на въоръжените сили по категории – от 41 000 души през 2010 г. до 37 000 души през 2014 г.

РАЗВИТИЕ НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ ДО 2020 Г. – ПРИЕМСТВЕНОСТ, СТАБИЛНОСТ И ПОСЛЕДОВАТЕЛНО НАДГРАЖДАНЕ

Важен акцент е поддържането на политика за отбранително планиране на основата на изграждане на способности, съответстващи на новите рискове и заплахи, както и отделянето на 1,5% от БВП за отбрана, което ни доближава до препоръчителните разходи на страните от НАТО.

В Плана за развитие на Въоръжените сили до 2020 г. не се предвиждат по нататъшни кардинални структурни промени и намаляване числеността на въоръжените сили. Залага се на еволюционното развитие, надграждане над постигнатото и модернизация на създадения през настоящия мандат единен комплект въоръжени сили³. В този процес на трансформация на въоръжените сили се разчита и на участието на националната отбранителна индустрия за изграждането на новите способности, като се започне с изпълнение на приоритетните проекти от Инвестиционния план-програма за модернизация на въоръжените сили до 2020 г.; снемане от въоръжение на старите и неефективни системи оръжие, самолети и кораби и замяната им с нови по-ефективни, съвместими със стандартите на НАТО, и по-икономични за поддръжка (пример – замяна на МиГ-29 с нов тип боен самолет); окончателно освобождаване от излишните количества въоръжение, техника, боеприпаси и имущества, както и в районите с отпаднала необходимост; поддържане на професионална армия с високо подготвен личен състав, с доброволен резерв на въоръжените сили като нов, по-икономичен начин за създаване на военновременни способности; активно участие в инициативите на НАТО за „Интелигентна отбрана“ и инициативата на ЕС „Обединяване и споделяне на способности“.

Предвижда се преглед на изпълнението на Инвестиционния план-програма до 2020 г. във връзка с тежките финансова и икономическа криза, засегнали в най-голяма степен средствата за капиталови разходи, основно в частта за финансовото осигуряване на плана.

ФОКУСИРАНЕ ВЪРХУ БОЙНАТА ПОДГОТОВКА

На основата на приетата нормативна база, както и на стратегическите и доктриналните документи продължава интензификацията на бойната подготовка, както и сертифицирането на декларираните формирания за мисии и операции. Основен приоритет остават съвместните многонационални учения, насочени към повишаване на оперативната съвместимост.

Предстои завършване изграждането на батальонните бойни групи в Сухопътните войски – мобилни и подготвени за действия по отбрана, помощ на населението и действия при кризи. Важни акценти за подобряване на бойната подготовка са активизиране при използването на съвместните съоръжения, изградени заедно със САЩ на територията на страната, както и осъществяване на политическата амбиция за постоянно разполагане на щаба на бригадата „Югоизточна Европа“ на територията на Република България.

ПРОЗРАЧНОСТ И БОРБА С КОРУПЦИЯТА

УСТОЙЧИВОСТ НА АНТИКО-
РУПЦИОННАТА ПОЛИТИКА

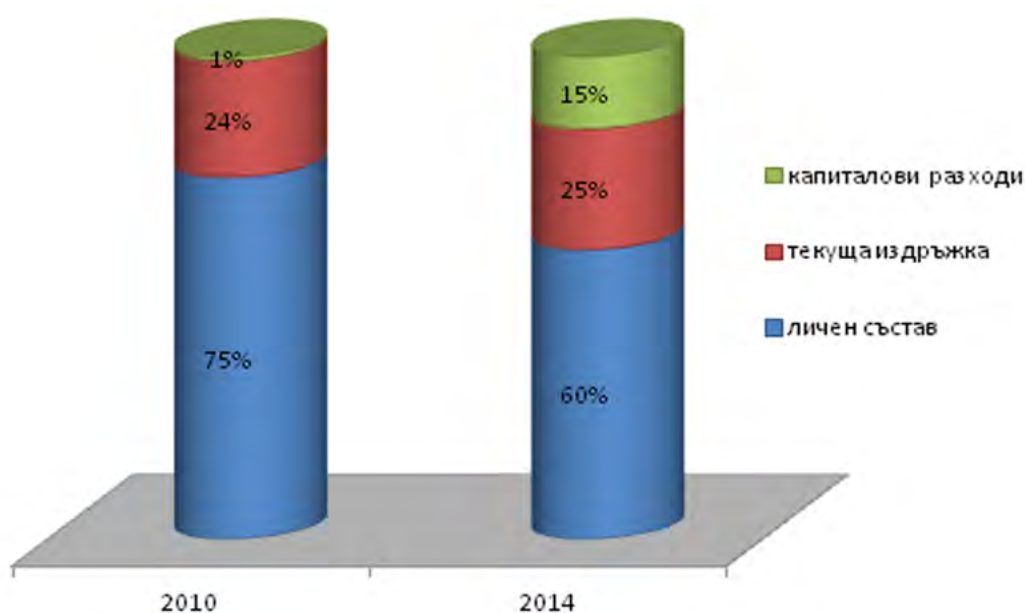
В борбата с корупцията е установена и се поддържа трайна тенденция на общо ниско ниво на риска. Провежданата политика на прозрачност и отчетност е мощно и недвусмислено послание, че корупцията няма да бъде толерирана под никаква форма и по време на бъдещо управление.

Според последните изследвания на неправителствената организация „Прозрачност без граници“ България е сред първите 15 държави в света с най-нисък корупционен риск в сферата на отбраната.

Цялостната дейност на МО се отразява на интернет страницата на министерството, като по този начин се поддържа ефективен гражданският контрол над въоръжените сили чрез прозрачност и достъпност. По време на нашето управление в края на 2012 г. завърши окончателното разплащане по наследените международни договори на стойност над 576 млн. лева. Възстановено е през настоящия мандат и продължава усъвършенстването на програмното управление на бюджета и на механизмите за неговото прилагане. Въведени са критерии за приоритизиране на финансовите разходи по програми и проекти.

ПРЕДСКАЗУЕМОСТ И ПРОЗРАЧ-
НОСТ НА РАЗХОДИТЕ

Поддържахме баланс в разходването на бюджета и не е допуснато натрупване на дългове. Всичко това позволява да се поддържа стабилност, предсказуемост и прозрачност на извършените разходи за отбрана. Предвиждаме увеличаване на капиталовите разходи, както и повече средства за ремонт на наличната инфраструктура. Стремежът е към края на периода разходите за издръжка на личен състав, за текуща издръжка и капиталови разходи да са в съотношение 60:25:15 – фиг. 4.

Фиг. 4. Промяна в съотношението на типовете разходи

Това съотношение е максимално близко до добрите практики в мениджмънта на отбраната при много от нашите съюзници и ще позволи оптимална издръжка на личния състав, водене на ефективна подготовка и заедно с това ще осигури модернизацията на въоръжените сили.

В резултат на реформата и при бюджет на Министерството на отбраната от 1,5% от БВП е възможно значително да се повиши поддръжката на един военнослужещ, което означава по-модерно оборудване и въоръжение, подобрена бойна подготовка при по-висока ефективност на разходите.

СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА И РАЗВИТИЕ НА КАДРИТЕ

ЗАПАЗВАНЕ НА СОЦИАЛНИТЕ КОМПЕНСАЦИИ

В условия на продължаваща тежка финансова и икономическа криза са запазени социалните компенсации на военнослужещите и цивилните служители, като е доразвита системата за материално стимулиране.

УТВЪРЖДАВАНЕ СИСТЕМАТА НА ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ, ОСНОВАНА НА ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ

Ще съсредоточим усилията за развиване на социалната политика в отбраната и за удовлетворяване на стремежа за увеличаване на възнагражденията и компенсациите в зависимост от възможностите на бюджета и въз основа на постигнатите резултати.

УВЕЛИЧАВАНЕ ЗАПЛАТИТЕ НА ВОЕННОСЛУЖЕЩИТЕ И НА ЦИВИЛНИТЕ СЛУЖИТЕЛИ

Ще работим за подобряване условията на служба във формированията заедно с грижи за всестранно осигуряване, включително последователно и постепенно увеличаване на заплатите на военнослужещите и на цивилните служители. Добър пример в тази посока е увеличаването на заплатите на военнослужещите и цивилните служители в началото на 2013 г. – между 7 и 10%, като следствие от реално извършените структурните реформи на администрацията, щабовете и видовете въоръжени сили и направените от това икономии.

Гарантиране запазването на компенсацията от 20 заплати при пенсиониране на военнослужещите. Подобряване на условията за труд и отдых, както и на грижите за здравето на военнослужещите и цивилните служители, включително на тези от резерва и запаса, остават приоритет на нашата политиката.

**ПОВИШАВАНЕ СОЦИАЛНИЯ
СТАТУС НА ВОЕННОСЛУЖЕЩИ-
ТЕ**

Постигнатата устойчивост и предвидимост във въоръжените сили и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната осигурява стабилност и възможности за служба на военнослужещите до пределната възраст за званието, което притежават. Продължава усъвършенстването на модела за кадрово развитие на военнослужещите, като се повишават прозрачността и справедливостта при назначение, преназначение и повишаване в звание.

Като основен способ за размястване на военнослужещите се утвърждава кандидатстването по регистър за вакантните длъжности, което в значителна степен обективизира процеса на кадрово развитие.

За обективна оценка на индивидуалните качества на военнослужещите се предвижда усъвършенстване процеса на атестиране на военнослужещите.

Водещ приоритет остава използването на конкурсното начало при провеждане на процедури за назначаване на длъжности в администрацията, военните формирования и структурите на пряко подчинение. Предвижда се разширяване на системата от курсове за повишаване на квалификацията и увеличаване на административния капацитет на военнослужещите и цивилните служители, което в значителна степен ги улеснява при напускане на въоръжените сили и им помага за адаптация в цивилния живот.

Добър пример в тази посока е и поставянето на професията „офицер“ в списъка на регулираните професии. Този акт на правителството ни дава възможности за намиране на съответстваща на квалификацията и ранга позиция в държавната и общинска администрация на освободените от военна служба военнослужещи.

ПРЕВРЪЩАНЕ НА ВОЕННОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ОСНОВА НА КАРИЕРНОТО РАЗВИТИЕ

СИСТЕМА ЗА ВОЕННО ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Крайната цел при усъвършенстването на системата за военно образование е повишаване качеството на обучение и превръщането му в основа на кариерното развитие

С цел по-ефективно използване на ресурсите, отделяни за военно образование, и възможностите на преподавателския състав, от една страна, и нуждите на въоръжените сили, от друга страна, предстои оптимизиране на структурата на военните висши училища. Следва да се оптимизират сроковете на обучение във Военната академия „Г. С. Раковски“, в Националния военен университет „Васил Левски“ и във Вишето военноморско училище „Никола Й. Вапцаров“, като в последните, освен досегашния модел за обучение на курсанти и студенти се създават и нови възможности за приемане и обучение на войници, сержанти и граждански лица с висше образование за придобиване на военна квалификация.

Съвремените изисквания към учебния процес налагат по-широкото използване на информационните технологии, базирани на WEB-обучението, симулатори и тренажори и въвеждане на съвременни технологии на преподаване и обучение.

Важна насока за развитие на военното ни образование е поставянето му в конкурентна среда както по отношение на гражданското образование у нас, така и в международен план, чрез участие в националния и международния научен обмен, разкриване на нови перспективни и атрактивни специалности.

Необходимо е предлагане на образователни услуги на английски и френски език (езици, официални в НАТО), като едновременно се увеличи броят на изучаваните дисциплини за образователните степени „бакалавър“, „магистър“ и „доктор“. Повишаване ефективността от научно-приложните изследвания за нуждите на отбраната, както и прякото участие в процесите по изпълнение на Инвестиционния план-програма са очакван принос на военнонаучните организации и военните висши училища за ускоряване на модернизацията и повишаване на боеготовността на въоръжените сили.

ПОДДЪРЖАНЕ НА РЕЗЕРВА И ВОЕННО-ПАТРИОТИЧНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

УВЕЛИЧАВАНЕ ПОДКРЕПАТА ЗА ВОЕННО-ПАТРИОТИЧНИ- ТЕ И НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ В СЕКТОР „СИГУРНОСТ”

Във фокуса на нашата дейност винаги са стояли военно-патриотичните съюзи и неправителствените организации в сектор „Сигурност”. Съгласно чл. 226, точка „м” от ЗОВ-СРБ ръководството на министерството активно подпомага организационната дейност на съюзите и участва в техните мероприятия. През последните две години от бюджета на Министерството на отбраната за дейността на военно-патриотичните съюзи са заделени по 60 000 лв.

Решаването на проблемите на военноинвалидите, военно-пострадалите, ветераните от войните и пенсионираните военнослужещи са и остават наша постоянна грижа. През 2012 г. за подпомагане членовете на тези организации от бюджета на Министерството на отбраната са изразходвани 350 000 лв., а през 2013г. за тях са заделени 700 000 лв.

Устойчив във времето начин на взаимодействие и подпомагане на военно-патриотичните и неправителствените организации в сектор „Сигурност” е предвиденото широко участие на резервисти в процеса на военното обучение в училищата. Друга такава възможност е набирането на резервисти за попълване на длъжностите във военните формирования на основание на Закона за резерва и правилника за неговото прилагане, приемането на който предстои.

ПОДКРЕПА НА МЕЖДУНАРОДНИЯ МИР И СИГУРНОСТ

ПОСРЕЩАНЕ НА ЗАПЛАХИТЕ ЗА СИГУРНОСТТА НА СТРАНА- ТА НИ ТАМ, КЪДЕТО СЕ ЗА- РАЖДАТ

Съвременната среда за сигурност изисква предизвикателствата и заплахите за сигурността на страната ни да бъдат посрещани далеч от нашата територия – там, където те се зараждат.

БЪЛГАРИЯ ПРОДЪЛЖАВА ДА Е НАДЕЖДЕН ПАРТНЬОР И АКТИВЕН ЧЛЕН НА НАТО И ЕС

Ангажираното участие на Република България в мисии и операции на НАТО, ЕС и ООН е грижа за нашата собствена сигурност и допринася за укрепване на международния мир и стабилност. Заедно с това българските военнослужещи в контингенти зад граница придобиват ценни умения за работа в коалиционна среда, боен опит и ежедневно с професионализма си издигат международния престиж на страната.

Продължаваме стриктното изпълнение на приетата „Стратегия за трансформиране на участието на Въоръжените сили на Република България в ръководените от НАТО „Международни сили за поддържане на сигурността в Афганистан”, съгласно която изтегляме бойните си формирования от Афганистан до края на 2014 г.

ПРОДЪЛЖАВАЩО УЧАСТИЕ В ОПЕРАЦИИ ПО УКРЕПВАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНИЯ МИР И СИГУРНОСТ

Продължава участието ни в операцията на Стабилизиращите сили за сигурност в Косово (KFOR – Kosovo Force), както и във военната операция на ЕС в Босна и Херцеговина (EUFOR ALTHEA), което е пряк принос за нормализиране на обстановката в Западните Балкани. В тези и в други международни операции участието ни се съобразява с оперативните нужди и ресурсните възможности на страната.

16. ВЪНШНА ПОЛИТИКА

ВЛИЯТЕЛНА БЪЛГАРИЯ В ЗАЩИТА НА ИНТЕРЕСИТЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ И БИЗНЕС

Успехът на българското общество е немислим без отварянето на страната ни към света и активното ѝ ангажиране с региони, от чието развитие зависи собствения ни просперитет и сигурност. На практика това означава три неща:

- Връщане на страната ни в центъра на европейската и трансатлантическа политическа общност;
- Разширяване влиянието на България на Балканите, в Черноморието и в региона на Близкия Изток и Северна Африка;
- По-добра защита и всестранна поддръжка на българските граждани в чужбина.

Това бяха и приоритетите във външната политика на ГЕРБ през последните четири години. За този период успяхме да превърнем България от пасивен наблюдател в активен участник в изработването на европейската външна политика:

- Превърнахме основни моменти от нашите позиции на Балканите в общоевропейски послания спрямо Македония;
- Балансирахме отношенията си със Сърбия и Косово;
- Убедихме страните-членки на НАТО, да дадат перспектива за членство в НАТО на Босна и Херцеговина;
- Бяхме една от първите страни, които ратифицираха присъединяването на Хърватия към ЕС;
- За първи път в историята си България инициира съвместни междуправителствени заседания със съседни страни, като Гърция, Турция и Румъния, и ще разширява тази практика и с други партньори;
- Страната ни беше в основата на изработването на основни елементи на политиката на ЕС към държавите от Южен Кавказ и Близкия Изток;
- Успяхме значително да облекчим визовия режим и направихме механизма за издаване на български визи по-достъпен и по-ефективен – в резултат на тези мерки всяка година руските, украинските, беларуските туристи и туристи от други страни в българските курорти се увеличи многократно;
- Взехме мерки българските граждани да бъдат информирани по-добре от всякога за правата и задълженията си, когато пътуват в чужбина;
- Започнахме и отдавна забавения процес на отваряне на МВнР, налагайки правилото, че страната ни няма да бъде представлявана от посланници, свързани с Държавна сигурност. Наложихме конкурсното начало и привлякохме първите двадесет млади дипломати.

ЗАЩИТА НА ПРАВАТА И СИГУРНОСТТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ В ЧУЖБИНА

Безспорно един от основните приоритети на всяка съвременна външна политика трябва да бъде защитата и сигурността на гражданите ѝ. Светът е все по-интегриран, българите все повече пътуват в чужбина, а страната ни е домакин на все повече гости и туристи. В тази среда безспорен успех на правителството на ГЕРБ е въвеждането на системата “Пътувам за..”, в която всеки може да се регистрира и в случай на нужда или извънредна ситуация да получи помощ от българското посолство или консулство. В съвременния свят непредвидимите ситуации са много. През последните четири години организирахме най-масовите евакуации на български граждани, попаднали в кризисни ситуации в Либия, Тунис, Египет и Сирия.

В кратки срокове помогнахме на хиляди съграждани, които бяха подлъгани от недобронамерени предприемачи за работа в Швеция, да се завърнат в България. Най-трудните моменти бяха ситуациите с отвлечените български моряци в Сомалия, пилотите в Судан и арестуването от режима на Кадафи български доктор. Успешното справяне с тези случаи се дължи на доброто сътрудничество между институциите и на добрите контакти, които установихме по време на управлението ни.

ПРИЕМАНЕ НА ЗАКОН ЗА КОНСУЛСКИТЕ УСЛУГИ И КОНСУЛСКОТО ОБСЛУЖВАНЕ

Още много усилия са необходими, за да познаваме по-добре правата и задълженията си, когато пътуваме в чужбина, да знаем на каква помощ можем да разчитаме от българската държава, но и да знаем за какво сами носим отговорност. Затова инициирахме разработването на Закон за консулските услуги и консулското обслужване, който за съжаление не успяхме да приемем в рамките на мандата. Работата по него ще продължи, както и по развитието на широка кампания, която да гарантира информираността на обществото.

ВЪВЕЖДАНЕ НА ЕЛЕКТРОННИ КОНСУЛСКИ УСЛУГИ И МОБИЛНИ КОНСУЛСКИ СТАНЦИИ

Хиляди са българските граждани, които ежедневно се обръщат към нашите консулства по света и очакват бързо и коректно обслужване. Въпреки голямата съпротива правителството на ГЕРБ успя да започне процеса на въвеждане на електронни консулски услуги в българските посолства. Първият етап, който приключихме през 2012 г., позволи електронна обработка на документите и това в крайна сметка ускори обслужването на гише. Приоритет от тук нататък ще бъде пълната електронизация на консулското обслужване в българските представителства в чужбина. Наред с това планираме да въведем харта с правата на гражданите, за да знаят на какво обслужване могат да разчитат в консулствата, както и въвеждането на най-високи стандарти в обслужването. През последните две години въпреки бюджетните ограничения въведохме първите мобилни консулски станции в САЩ. Приоритетно ще бъде бъдещото оборудване на всички посолства. Това ще позволи на българските консули да пътуват до там, където има наши общности и да обработват документи на място, а не да се налага гражданите да прекосяват стотици километри за една легализация.

ОБЛЕКЧАВАНЕ НА ДОСЪПА ДО БЪЛГАРИЯ ЗА ТУРИСТИ И ИНВЕСТИТОРИ ЧРЕЗ ВИЗОВА ЛИБЕРАЛИЗАЦИЯ И АУТСОРСИНГ

Колкото повече български граждани пътуват в чужбина, толкова повече чужденци трябва да идват в България. Това е важно не само за туризма и икономиката, но за развитието на страната ни и утвърждаването ѝ като гостоприемна страна, отворена за всички свои приятели. Приоритетите в това направление ще бъдат в няколко посоки. На първо място България ще работи активно за постигане на споразумение за безвизово пътуване между ЕС, Русия и Украйна. За решаването на този въпрос се изисква консенсус в ЕС. Важно е не само да участваме в дебата, а да позиционираме страната така, че нашият глас да се чуе по тази тема, която е ключова за българския туризъм. Ще продължим и с разширяването на системата на аутсорсинг на българските визи, защото тя ги прави по-достъпни за граждани на трети страни. Страните в Арабския залив, Южна Африка, Китай и други страни, които не можем да покрием изцяло с консулства, ще бъдат покрити от системата на аутсорсинг, която се ползва от почти всички страни в ЕС. За последните четири години правителството на ГЕРБ призна шенгенските визи за валидни за България, облекчи визовите изисквания за някои категории турски и други паспорти, с което уеднаквихме практиката си с европейската и направихме България по-привлекателна дестинация.

АКТИВНО ТЪРСЕНЕ НА НОВИ БИЗНЕС ВЪЗМОЖНОСТИ И ПАЗАРИ ЗА БЪЛГАРСКИТЕ КОМПАНИИ

Няма дипломатическа служба в света, която да не е пряко ангажирана да промоцира националните си производства и марки, да помага на своя бизнес и да разширява пазарите за своята страна, освен българската, в която системно в продължение на 20 години е налагано точно обратното правило – това не е наша работа. Правителството на ГЕРБ категорично се противопостави на това разбиране. През последните години ние започнахме да полагаме основите на партньорство както с икономическото ведомство, така и с българския бизнес. Този процес бе извънредно труден, защото в МВНР системно е премахван ресурсът да се работи по икономически теми. Затова основен приоритет ще бъде създаването на капацитет съвместно с Министерството на икономиката за развитието на външноикономическа политика.

ОСЪВРЕМЕНЯВАНЕ НА ДОГОВОРНАТА РАМКА С ОСНОВНИТЕ СТРАНИ ПАРТНЬОРИ, РАЗШИРЯВАНЕ НА БЕЗВИЗОВИЯ ДОСТЪП ЗА БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ ДО ТРЕТИ СТРАНИ

На практика това означава няколко съществени приоритета, по които вече се работи. На първо място това е пълен преглед на договорната рамка на отношенията ни със страни партньори, които могат да бъдат както източник на инвестиции, така и пазар за българските стоки. Пълният преглед означава актуализация на споразумения и постигане на нови договори, които да облекчат движението и правенето на бизнес. Тук е мястото да се отбележи, че правителството на ГЕРБ постави въпроса за визите за САЩ като една от пречките пред икономическите контакти между двете страни. Въпреки че по време на нашето управление САЩ за първи път възприеха практиката да дават изцяло 10-годишни визи за български граждани, ние ще настояваме въпросът да се реши и в рамките на дискусиите по създаването на зона за свободна търговия между ЕС и САЩ.

ОТВАРЯНЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ИКОНОМИКА КЪМ СВЕТА

Вторият приоритет в тази област е подкрепата за разширяване на договореностите между ЕС и нашите стратегически партньори и пазари (Бразилия, Русия, Индия, Китай, Япония, ЮАР, Канада и др.). България заедно с другите страни членки ще продължи да бъде движеща сила в отварянето на европейската икономика към света.

СЪЗДАВАНЕ НА ВЪНШНОИКОНОМИЧЕСКИ КАПАЦИТЕТ В МВНР В СЪТРУДНИЧЕСТВО С МИНИСТЕРСТВОТО НА ИКОНОМИКАТА

Създаването на външноикономически капацитет в МВНР означава, че съвместно с Министерството на икономиката активно ще бъдат включвани външноикономически теми не само в двустранния ни диалог с други страни, но и в позициите, които ЕС заема спрямо трети страни. Правителството на ГЕРБ бе първото управление в България, което декларира проблемите на българския бизнес в страни като Украйна до Европейската комисия, за да намерят те подкрепа и решение.

Четвъртият и петият приоритет са популяризирането на страната ни като инвестиционна и туристическа дестинация, както и промотиране постиженията на българската култура.

ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ПОЛИТИКА ЗА ПОДДЪРЖАНЕ НА БЪЛГАРСКАТА ИДЕНТИЧНОСТ, ЕЗИК И КУЛТУРА В ТРАДИЦИОННИТЕ И НОВИТЕ БЪЛГАРСКИ ОБЩНОСТИ В ЧУЖБИНА

Подпомагането на развитието и интеграцията на българските общности зад граница е един от основните приоритети на ГЕРБ. Опазването и възраждането на националната идентичност и културно-историческото наследство на българите и на българските общности зад граница означава две неща. На първо място – активна работа с традиционните общности, и на второ – подкрепа за българската диаспора, формираща се в резултат на икономическата емиграция. И в двата случая основен приоритет е образованието на децата като основен фактор за запазване на българската идентичност. Затова въпреки тежките бюджетни ограничения през последните четири години правителството на ГЕРБ запази финансирането на програмата “Родна реч” и въведе регламент за отношенията между Министерството на външните работи и Министерството на образованието по отношение на българските училища в чужбина. Активно ще бъдат развити и други инструменти, които да поддържат връзката между България и нашите общности зад граница, включително чрез разширяване на държавните стипендии за висше образование в България, подкрепа за повече български културни средища в страни като Сърбия, Румъния, Молдова и Украйна.

АКТИВНО УЧАСТИЕ В ИЗРАБОТВАНЕТО И РЕАЛИЗИРАНЕТО НА ЕВРОПЕЙСКА ПОЛИТИКА

България е жизнено заинтересована от силен Европейски съюз. България е жизнено заинтересована гласът на ЕС да се чува в света. България е жизнено заинтересована нашият глас да се чува ясно в ЕС. Чрез това триединство ние трябва да успеем да направим европейската ни политика да има ново качество и динамика. За последните четири години правителството на ГЕРБ реализира европейската политика на страната ни с разбирането, че

- не можем да си позволим да бъдем „мълчаливо присъствие“, да не говорим за „троянски кон“;
- не можем да си позволим да пропускаме важни за нас процеси и да гоним влака, когато вече ни е подминал.
- не можем да проспиваме важни сигнали, които после се стоварват на главата не толкова на дипломатията, колкото на целия български народ;
- не можем да си позволяваме да не вземаме това, което ни се полага, поради слаба организация и безотговорност.

Промяната на всичко, което правим в европейски формат, е едно от най-важните постижения през време на управлението на ГЕРБ. Ние успяхме да спрем една ужасна тенденция – България да бъде повече донор, отколкото бенифициент, и защитихме увеличението на европейската подкрепа за България в трудните пеговори за следващата европейска бюджетната рамка. Успяхме да създадем основа за истинска европейска политика и ще продължим да работим за нейното развитие и за превръщането ѝ в традиция.

АКТИВНО И ИНФОРМИРАНО УЧАСТИЕ В ДЕБАТА ЗА БЪДЕЩЕТО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Ще постигнем информирано участие в дебата за бъдещето на Европейския съюз чрез адекватна подготовка на хората, нова организация на хоризонталното взаимодействие в МВнР и нови правила на междуведомственото съгласуване. Специално внимание ще отделим на работата с неправителствени и академични организации, за да стимулираме изучаването на ЕС и генерирането на идеи за политиката на България.

Ще се стремим по-голямата част от действията ни да имат изпреварващ характер, така че да участваме във формулирането на решенията, които ни засягат, а не само да ги одобряваме и изпълняваме. За целта очакваме от новия постоянен представител пълен преглед на организацията и на дейността на Постоянното представителство (ПП) и нов стил на работа.

ПО-ДОБРА КООРДИНАЦИЯ И ПОДОБРЕНА РАБОТА НА СЪВЕТА ПО ЕВРОПЕЙСКИ ВЪПРОСИ

Ще предложим мерки за решително подобряване на вътрешната координация за по-добро използване на европейските ресурси и възможности. Приоритетно ще подобрим работата на Съвета по европейски въпроси, ще изградим оперативен механизъм за контрол на процесите и решенията и ще усилим политическата работа с отделните министерства. Специално ще подобрим координацията с техните представители в Брюксел и в другите институции на Съюза.

АНГАЖИРАНЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПОСОЛСТВА В СТРАНИТЕ-ЧЛЕНКИ НА ЕС, В НОВ ПОДХОД И РЕАЛНО УЧАСТИЕ В ИЗРАБОТВАНЕТО НА ЕВРОПЕЙСКАТА НИ ПОЛИТИКА

Ще наложим качествено различна работа с държавите членки. Ще изискваме от всички посланици да бъдат реална част от машината на нашата европейска политика, а не само да реагират „при поискване“. Представителството в европейските столици ще бъде тежка, ежедневна работа както, за да не се допусне възникване на изненадващи и конфликтни отношения, така и за да се използват всички възможности за постигане на общи позиции и действия.

АКТИВНА РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА В ПОДКРЕПА НА ЕВРОПЕЙСКАТА ПЕРСПЕКТИВА НА СТРАНИТЕ ОТ ЗАПАДНИТЕ БАЛКАНИ ПРИ СТРИКТНО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КРИТЕРИИТЕ ЗА ЧЛЕНСТВО И ЗАКЛЮЧЕНИЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪВЕТ

Балканите са нашето жизнено пространство и всичко, което се случва тук, ни засяга пряко. Отношенията с нашите съседи не могат да бъдат поставяни никъде другаде, освен като първи и постоянен приоритет. Те се решават във всеки контекст – двустранен, регионален, европейски, натовски, глобален, културен, икономически, социален и на сигурност, в съответствие с националните интереси, с европейските правила на политическо поведение и с нормите на международното право.

ПОДКРЕПА ЗА РАЗШИРЯВАНЕТО НА ЕС НА БАЛКАНИТЕ, НО ПРИ ЗАЩИТА НА БЪЛГАРСКИТЕ НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕСИ

Правителството на ГЕРБ ясно заяви нашата подкрепа за европейската перспектива на всички съседни страни, но тази подкрепа не би била оправдана, ако не постигнем защита на националните интереси преди началото на преговорния процес, както и по време на неговия ход. Конструктивното ни отношение към решаването на двустранни проблеми в региона е доказано, политиката която водихме дава своите резултати.

Спорът за това дали безусловно или под условие подкрепяме дадена държава за членство в ЕС и НАТО не е наш спор. Ние събираме и анализираме факти, говорим с всички местни фактори, обменяме оперативна информация с нашите партньори на място, използваме възможностите на всички правителствени, бизнес и граждански фактори и правим систематична и целенасочена политика както на двустранна основа, така и в ЕС, където имаме инициативата да поставяме въпросите от балканския дневен ред. Тук няма място за общи приказки без факти, за изолирани действия без контекст и продължение и най-опасното – за пропускане на важни натрупвания, които могат да доведат до негативни за нас развития.

ЗАСИЛВАНЕ НА СЪТРУДНИЧЕСТОТО СЪС СЪСЕДИТЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО И ЧРЕЗ ЕЖЕГОДНИ СЪВМЕСТНИ ПРАВИТЕЛСТВЕНИ ЗАСЕДАНИЯ

Ще променим принципно начина, по който работим със съседите от региона, за да бъдем реален носител и фактор за постигане на националните цели и интереси. В този момент България е в исторически уникална ситуация и трябва с конструктивност и с добронамереност, но и с упоритост, настойчивост и прецизност да превърне тази възможност в траен и положителен за всички резултат.

СЪЗДАВАНЕ НА НАЦИОНАЛЕН ОРГАН, ОТГОВАРЯЩ ЗА БЪЛГАРСКОТО НАСЛЕДСТВО В ЧУЖБИНА

В подкрепа на регионалната ни политика ще създадем национален орган, който да се занимава с българското наследство в чужбина по адекватен на важността на този въпрос начин.

ЗАДЪЛБОЧАВАНЕ НА ТРАНСАТЛАНТИЧЕСКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО В РАМКИТЕ НА НАТО КАТО ГАРАНТ ЗА СИГУРНОСТТА И РАЗВИТИЕТО НА БЪЛГАРИЯ

За България силните и ефективни трансатлантически отношения са въпрос на жизненоважен интерес. Ние заставаме зад по-нататъшното развитие на НАТО едновременно като единствен формат на колективната отбрана и като модерен инструмент за гарантиране на сигурността ни в един динамичен и непредсказуем свят. В същото време ние сме за решително подобряване на взаимодействието между НАТО и ЕС и за премахване на излишното дублиране на функции и структури. Ние ще продължим да работим за разширението на НАТО със страни от Западните Балкани, за успешното изпълнение на стратегията за излизане от Афганистан и за модернизиране на Партньорството за мир като резултатна форма за разширяване на зоната на стабилност около Европа.

ДОСТОЙНО ПРИСЪСТВИЕ НА БЪЛГАРИЯ В МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Членството на България в ЕС налага максимално успешното вписване в механизмите за многостранна координация и вземане на решения, както и ясното очертаване на позициите на страната ни по обсъжданите проблеми.

За ГЕРБ приоритет ще продължи да бъде многостранното сътрудничество, насочено към укрепването на международния правен ред и световната сигурност като основни фактори, допринасящи за изграждане на един мирен свят, в който са гарантирани свободата, демокрацията, равенството и достойнството на човека. Дейността на българската дипломация в тази област ще се ръководи от принципа за взаимна свързаност на сигурността, развитието и правата на човека.

УСПЕШНА КАНДИДАТУРА НА БЪЛГАРИЯ ЗА ЧЛЕН НА СЪВЕТА ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА НА ООН

Издигнахме кандидатурата на България за член на Съвета за правата на човека на ООН. Нашата страна никога не се е кандидатира за този орган на Организацията на обединените нации. След успешното представяне на България в Универсалния преглед за правата на човека ние ще продължим да работим за реализирането на кандидатурата ни.

**УСПЕШНА ПОДГОТОВКА ЗА
ПРЕДСЕДАТЕЛСТВОТО НА
СЪВЕТА НА ЕС ПРЕЗ ВТОРАТА
ПОЛОВИНА НА 2018 Г.**

Същевременно трябва да започне изключително интензивната подготовка за поемане на Председателството на Съвета на ЕС през втората половина на 2018. Тогава България за първи път в историята си ще поеме ротационното председателство на ЕС. През 2012 г. започнахме заедно с Естония първоначалната си подготовка за този период. Правителството на ГЕРБ изпрати млади дипломати в Унгария, Полша и Ирландия да се подготвят за отговорната задача, която предстои. Основните усилия обаче ще бъдат съсредоточени през следващите четири години.

**ПРИЕМАНЕ НА БЪЛГАРИЯ ЗА
ЧЛЕН НА ОРГАНИЗАЦИЯТА ЗА
ИКОНОМИЧЕСКО СЪТРУДНИ-
ЧЕСТВО И РАЗВИТИЕ**

България потвърди и кандидатурата си за член на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), която трябва да бъде подготвена и защитена. Премането на страната ни в тази организация ще означава най-висока степен на защита на инвестициите в страната ни и гаранция за прозрачно управление.

17. ЕЛЕКТРОННО УПРАВЛЕНИЕ, АДМИНИСТРАТИВНА РЕФОРМА, НПО

ПРОДЪЛЖАВАМЕ ДА ГРАДИМ ЦИФРОВА БЪЛГАРИЯ

Информационните технологии и съобщенията (ИТС) формират и определят информационното общество, в което живеем, работим, учим, творим, общуваме, информираме се, развиваме се и се усъвършенстваме. Осъзнавайки, че вече сме общество и икономика без граници и ограничения, глобализирано и всеобхватно, че всеки един от нас е творец и организатор, изисква приоритетното ни отношение към ИТС не само, защото е модерно и популярно, но защото ИТС са катализатор и решаващ фактор за развитие на България.

Европейският съюз припозна ИТС като средството, с което Европа може да се справи с кризата и проблемите си и да успее да запази конкурентните си предимства спрямо САЩ и Азия. Това е причината ИТС да бъдат заложени в новата Стратегия на ЕС „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Единият от трите основни приоритета в тази стратегия е **изграждане на икономика, базирана на знания**, а една от 7-те предложени инициативи за постигане на целите е програмата в областта на цифровите технологии за Европа, известна като „Цифровата програма 2020“.

Секторът на ИТС в България създава около 5 % от brutния вътрешен продукт на страната. Този резултат е под средните показатели за Европейския съюз. Той има висок потенциал за развитие на иновации и износно ориентиран икономически растеж. Най-големият брой регистрирани патенти в страната са в сектор „Информационни и комуникационни технологии“ (90 % от българските патенти за периода от 2001-2010 г.).

Електронното управление е процес, който през последните 10 години се развиваше с бавни темпове и ние рестартирахме. В нашия мандат анализирахме критично наследените системи и проблеми. Всичко полезно и перспективно запазахме, продължихме да развиваме и да надграждаме.

ЦЕЛИ:

В унисон с целите, поставени от Европейския съюз, и отчитайки възможностите и спецификата за развитие в България, ние си поставяме следните цели в областта на ИТС:

1. Приоритетно развитие на информационното общество чрез създаването на нарочна административна единица – Министерство на електронното управление или на информационното общество.
2. Продължаващо ускорено развитие на електронното управление за покриване на индикаторите, заложени в Цифровата програма 2020, до минимум 80%.
3. Всички общински центрове в България да имат достъп до интернет от следващо поколение (Next Generation Access).
4. Всички държавни и публични институции (училища, читалища, болници и т.н.), намиращи се в общинските центрове в България, да бъдат свързани в облачни комуникационни инфраструктури.
5. Повсеместно въвеждане на новия интернет протокол IPv6 в цялата държавна и местна администрация.
6. Освобождаване на радиочестотния спектър за развитие на безжични широколентови интернет приложения.
7. Сертификация на поне 30% от държавните служители с международно признат сертификат за компютърни умения.

ПРИОРИТЕТНО РАЗВИТИЕ НА ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕ- СТВО

Централизацията на отговорностите, свързани с развитието на информационното общество, е предпоставка за ускорено и ефективно използване на неговите възможности.

За целта ще създадем нова административна единица – Министерство на електронното управление или на информационното общество. Неговите функции ще включват:

- Провеждане на държавната политика в областта на информационните технологии и електронните съобщения с цел развитие на информационното общество;
- Провеждане на държавната политика в областта на електронното управление;
- Провеждане на държавната политика, свързана с Единния системен интегратор и с неговия контрол;
- Провеждане на държавната политика в областта на почтенските услуги;
- Централна координация и контрол на средствата, предвидени за развитие на информационното общество, на национално ниво (тук се включват централната и общинска администрация).

ПРОДЪЛЖАВАЩО РАЗВИТИЕ НА ЕЛЕКТРОННОТО УПРАВЛЕНИЕ

То води не само до значителни икономии, изразени предимно във време, транспорт, пари и нерви. Електронното управление налага така необходимата дисциплина при администриране и използване на държавните и публичните ресурси, прави администрацията прозрачна за гражданите, намалява значително риска от корупционни практики. То обхваща и интегрира автоматизирането на всички управленски и административни процеси, позволява да се отключи един огромен потенциал за развитие, изразен в управленска енергия.

1. Ние поставихме потребителя във фокуса на електронното управление, защото днес услугите, предоставяни от институциите в България, са организирани така, че акцентът пада върху самите тях, а не върху човека и бизнеса. Това, което започнахме и ще продължим, е свързването на най-важните електронни регистри в България по такъв начин, че да обменят данни помежду си автоматично и при ясно определени правила – ЕСГРАОН, Търговския регистър, Имотния регистър, Регистър на моторните превозни средства.

2. Реализирахме пилотния проект за електронна идентификация на гражданите, който ще надградим в посока въвеждане на електронна лична карта. Тя е универсалното средство за идентификация на българските граждани и улеснява взаимодействието им с администрацията.

Допълнително чрез електронната карта ще можем да:

- да подписваме електронни документи с електронен подпис (заявления за електронни административни услуги, подписване на данъчни декларации подадени през интернет);
- да въвеждаме медицински данни за притежателя ѝ (алергии, кръвна група и съгласие за донорство) и други приложения на електронното управление;
- да гласуваме удобно и по електронен път.

3. Ние ще продължим да „учим“ информационните системи да „си говорят помежду си и да се разбират“, защото в резултат на изпълнение на различни проекти през годините са разработвани отделни решения, които трудно „общуват“ помежду си.

Решавайки своите задачи индивидуално, на национално ниво, възниква проблемът със съвместимостта на системите на администрациите и информацията, която те трябва да обменят помежду си. Оперативната съвместимост в този смисъл се явява ключов момент за успешната реализация на електронното управление особено в частта централизация на процесите и въвеждането на „облачните“ технологии. Подобна е ситуацията и с информационната сигурност. Системите за електронно управление са част от критичната инфраструктура на държавата и подлежат на внимателен анализ и защита.

4. Ние ще продължим изграждането на „облачната” инфраструктура на електронното управление, защото тя е предпоставка и условие за координирано развитие и предоставяне на електронни услуги.

Започнахме да изграждаме Центъра за данни на електронното управление, който е свързан към единната комуникационна среда на държавната администрация. Той трябва да интегрира всички информационни ресурси и системи на електронното управление, постепенно разширявайки и интегрирайки услугите, предоставяни от общините. През 2014 г. ще завършим тази „облачна” среда. Тя ще бъде надеждно защитена и резервирана и ще гарантира сигурното съхранение на данните в нея.

РАЗВИТИЕ НА ДОСТЪПЕН ИНТЕРНЕТ ОТ НОВО ПОКОЛЕНИЕ

Главната ни цел през следващите години е не толкова изграждането на нови оптични линии, а по-скоро използването на наличната оптична инфраструктура. Ще използваме свободния капацитет на държавните мрежи – на НКЖИ, на Българския Енергиен Холдинг и на ИА „Електронни съобщителни мрежи и информационни системи“, за да увеличим ефективността на вече направените инвестиции в тях.

Ще продължим изграждането на свръхбърз достъп до интернет до всяко населено място в страната. Хората от отдалечените населени места на България ще имат равни възможности с тези, които живеят в големите градове:

- ще имат достъп до информация;
- ще получават всички административни услуги, които са им необходими по електронен път;
- ще могат да общуват със своите близки по света, без да напускат дома си.

Това ще преобрази страната ни така, както електричеството и жп инфраструктурата са променили обществата преди 150 години.

1. Ще продължим изграждането на обединяващия (агрегиращия) слой на националната инфраструктура за ширококолов достъп до интернет от следващо поколение, защото достъпът до интернет от ново поколение стимулира търсенето, регионалното развитие, електронната търговия и социалното включване на хората.

Вече имаме своя първи проект за развитие на ширококолов достъп от следващо поколение. До края на 2014 г. ще свържем 29-те слабо населени общински центъра към опорната мрежа в областните градове и всички държавни и публични институции в тях – към мрежата на държавната администрация. Предстои да свържем всички общини в България (264) към оптичната мрежа на държавната администрация. Свободният капацитет на тази мрежа ще бъде предоставен на бизнеса (местните интернет доставчици) за подобряване на тяхната свързаност към националните оптични мрежи в услуга на крайните потребители.

2. Ще продължим да осигуряваме свързаност на всички централни и местни институции към Националната електроннообщителна мрежа на държавната администрация и национална сигурност (НЕСМДАНС), защото това е предпоставка за преминаване към „облачна“ инфраструктура и организация на информационните системи на различните институции.

Всички училища в България ще имат достъп до центрове за образователни данни, модули и електронно съдържание. Децата ни ще забравят хартиените учебници и ще се обучават по един модерен, достъпен и приятен за тях начин посредством електронни учебници. Голяма част от днешните ученици прекарват времето си в интернет. Ние ще продължим да използваме тази тяхна привързаност към новите технологии, за да им представим учебното съдържание по един нов,

интерактивен и интригуващ начин (*Например преподавателят по немски може да бъде немец, който се намира някъде в Германия и преподава на децата в някое училище примерно в с. Старцево в Родопите.*). Младите хора сърфират много успешно в интернет от най-различни устройства, но все по-малко четат. Те много бързо намират информацията, която търсят в готов, синтезиран вид, без да се опитват да стигнат сами до нея, разсъждавайки логично и последователно.

През следващите години българските университети и научни институти ще бъдат свързани с международната академична общност и помежду си чрез мрежа, осигуряваща скорост на обмен минимум 10 Gbps. Свързани по този начин университетите у нас ще работят по международни програми със сродни учебни заведения от чужбина.

Ще продължим да свързваме болниците към оптичната мрежа, за да обменят медицински данни и видео информация. Тъй като тези данни са особено чувствителни, те ще бъдат надеждно защитени. Това ще даде възможност на болниците да инвестират в оборудване и системи за дистанционна диагностика и лечение. Лекарите ще имат достъп до всички медицински данни, изследвания, рентгенови снимки в електронен вид денонощно. По този начин в случай на необходимост, примерно лекари от болница в София ще имат достъп до медицинското досие на пациент от Девин и ще могат да консултират своите колеги в Девин, без да напускат болницата в София.

3. Ние ще продължим изграждането на фиксиран ширококолов достъп до Интернет в слабо населените и в отдалечени райони, защото, въпреки че около 97 % от територията на страната ни е покрита с мобилен достъп до интернет, то по брой фиксирани линии на глава от населението в слабо населените райони сме на последно място в Европа.

В сътрудничество с Програмата за развитие на селските райони ще продължим проучването и анализа на селските райони и ще създадем предпоставки за инвестиране в ширококоловата инфраструктура от ново поколение.

4. Ще продължим създаването на условия за изграждането на оптични мрежи за достъп от следващо поколение, защото в градовете, различни от София, Пловдив и Варна, възвръщаемостта на инвестициите в такива мрежи е трудно постижима в разумни времеви граници. Предвид високата прогнозна стойност на инвестициите в подобни мрежи ние ще продължим да подкрепяме засилено партньорство с банковия сектор, с други европейски инвестиционни програми и публично-частното партньорство.

5. Ще въведем повсеместно новия интернет протокол – IPv6, защото адресите на интернет устройствата в световен мащаб са изчерпани, а поради късното включване на България в световната мрежа, ние сме една от най-потърпевшите страни.

Достъпът до Интернет от ново поколение създава собствена технологична среда, в рамките на която ще развиваме стратегически проекти със сериозен принос. В европейската практика вече говорим за „интелигентна“ градска среда, зони за свободен безжичен достъп до интернет, публични видеокамери, „интелигентни“ транспортни системи и др.

РАЗВИТИЕ НА ЕЛЕКТРОННИТЕ СЪОБЩЕНИЯ

Нашата политика в сферата на електронните съобщения има за **цел да осигури лесен достъп на населението и бизнеса до съвременни, ефективни, качествени и сигурни електронни съобщителни услуги**. Това е необходимо условие за израстването на България в техническо и технологично отношение и за създаването на дългосрочни условия за растеж.

1. Ние сме последователни и работим в съзвучие с европейските приоритети, защото секторът на електронните съобщения е ключов за развитието на единния цифров пазар и е предпоставка за навлизането на ЕС в цифровата ера. Това е един от най-големите пазари в България с годишен оборот от над 3 млрд. лв. с голямо въздействие върху бизнеса в страната.

Ще продължим политиката на приважване на електронните съобщения в съответствие с европейското законодателство и норми в сектора, гарантираща:

- Поддържане на условия за свободна и ефективна конкуренция както на пазара на електронните съобщения, така и на пазара на пощенските услуги. Ние ще превърнем всички станции на „Български пощи“ ЕАД на територията на цялата страна във входна точка към информационното общество и електронното управление;
- Насърчаване на инвестициите в развитие на модерна електронна съобщителна инфраструктура чрез създаване на условия за ефективна конкуренция;
- Неутралност по отношение на използваните технологии и свързаните с тях услуги;
- Повишена защита на интересите на потребителите на телекомуникационни услуги.

На 1.09.2013 г. ще приключим въвеждането на наземно цифрово телевизионно радиоразпръскване (DVB-T) в България и цялата територия на страната ще бъде покрита с цифров телевизионен сигнал. Ние осигурихме декодиращи устройства на българските граждани с най-ниски доходи (със специални социални нужди) така, за да не останат изолирани след прекратяване на аналоговото излъчване на телевизионен сигнал.

2. Ние ще продължим освобождаването на радиочестотен спектър за телекомуникационни услуги, защото той е необходим за развитие на безжични широколентови приложения.

Това ще доведе до значителен ръст на инвестициите в тези приложения. Безжичните широколентови приложения са подходящи за осигуряването на широколентов достъп до интернет в слабо населени и отдалечени региони, където изграждането на оптична инфраструктура не е рентабилно.

РАЗВИТИЕ НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ

Информационните технологии (ИТ) са стратегически за България. Те представляват уникална възможност за страната да достигне развитите икономически страни и да избегне в бъдеще попадане в групата на постоянно догонващите и изоставащи страни.

- **Ние ще засилим доверието на гражданите и бизнеса в ползването на електронни услуги, защото** в интернет пространството се появяват все повече и повече услуги и продукти, предоставяни чрез средствата на електронната търговия.

Потребителите в България са активни в използването на интернет като източник на информация, но според индикаторите сме на последно място в ЕС по използване на услуги в интернет. Ще продължим да работим активно за обезпечаване на високо ниво на киберсигурност и реакция при компютърни инциденти и престъпления в съответствие с мерките, определени от Европейския съюз.

- **Ние ще продължим да работим за повишаване на ИК уменията на всички, защото** липсата на компютърни умения е проблем за цяла Европа, а България е на предпоследно място преди Румъния по компютърни умения на средно и по-високо ниво.

Само 27.7 % от населението се справя ефективно с основните компютърни приложения при 52.5 % средно за ЕС. В същото време производителността на един служител може да нарастне до 30% само с повишаване на уменията за работа с ИТ.

Ще продължим да изграждаме компютърни умения, отговарящи на нуждите както на работодателите, така и на работещите, чрез точно определените дефиниции на различните нива за компютърни умения – от начинаещи до експерти в дадена област. В тази връзка ще започнем да налагаме стандарти и сертификати, признати и препоръчвани в ЕС, като ECDL (European Computer Driving License).

- **Ние ще продължим да представяме България като иновативна страна, подходяща за инвестиции в областта на ИКТ, защото** националният ни ИТ рейтинг е висок благодарение на качествените продукти, които българската ИТ индустрия създава.

Нашият подход ще е различен в зависимост от пазарите, на които българската ИТ индустрия има шансове за представяне. Що се отнася до водещите страни в Азия, България ще продължи да играе ролята на мост за техните продукти и технологии в Европа, като добавяме допълнителна стойност към тях.

България все още разполага със сериозен потенциал в областта на ИТ. Доказателство за това е близката ни история, когато страната ни беше водеща в електрониката и изчислителната техника. Българските компютри бяха конкурентни на световния пазар и управляваха сложни процеси, включително бяха използвани в световни космически и военни програми. Само преди по-малко от едно поколение българските учени и разработчици мереха успешно сили с напредналите страни, като Япония и САЩ, и демонстрираха резултати, които и днес са впечатляващи

АДМИНИСТРАТИВНА СИСТЕМА – ЕФЕКТИВНА ЗА ГРАЖДАНЕТЕ И БИЗНЕСА

Публичните администрации са основният инструмент за провеждане на политики. От качеството на тяхната работа зависи не само колко ефективни са публичните услуги, но и качеството на живот на гражданите, бизнес средата, сигурността, както и международния имидж на страната. Нещо повече, ние смятаме, че качеството на работа на институциите, интелигентният контрол и регулация /само в сферите, където това е необходимо/ са факторите, които могат да осигурят по-висок растеж на икономиката и повече инвестиции.

РЕФОРМИТЕ НЕ СА ИЗВЪН-РЕДНО СЪБИТИЕ, А ЧАСТ ОТ ЖИВОТА

Ние започнахме дълго отлаганите реформи в сферата на публичните администрации, но нямахме възможност да ги завършим. Въпреки това:

- За по-малко от 4 години намалихме числеността на централната администрация с почти 14% без от това да се промени качеството на работата им;
- Над 85% от администрациите вече предоставят услуги на принципа „едно гише“;
- Огромната част от администрациите използват възможностите на интернет, за да информират своите потребители;
- 152 от общо 515 администрации предоставят административни услуги по електронен път;
- Почти половината от администрациите имат внедрени системи за управление на качеството /231, от които 217 използват стандарта ISO от общо 282 администрации/;
- Внедрена система за електронен обмен на документи между централните администрации;

ПРИОРИТЕТ Е СЪЗДАВАНЕТО НА КОМПЕТЕНТНА, НЕКОРУМПИРАТА, ЕФЕКТИВНА И ЕФИКАСНА АДМИНИСТРАЦИЯ

В страната има обществен и политически консенсус, че сферата на публичните услуги, и специално административните, се нуждаят от сериозна реформа. Сходни са заключенията от докладите и анализите, изготвени от авторитетни експерти и международни институции.

Довършването на административната реформа през следващите 4 години трябва да се фокусира върху следните цели:

- **По-качествени, бързи и достъпни услуги за бизнеса и гражданите;**
- **По-висок ефект спрямо извършените разходи от публичните администрации;**
- **Намеса в живота и работата на гражданите и бизнеса, само когато безспорният обществен интерес го налага;**
- **Прозрачност на всички действия на институциите;**
- **Възможност за гражданско участие във вземането на решения и при осъществяването им;**
- **Въвеждане на повече саморегулация особено в сферата на бизнеса.**

За реализацията на тези цели в следващите 4 години трябва да бъдат предприети поредица от действия:

ПО-МАЛКО РАЗХОДИ И ПОВЕЧЕ ПОЛЗИ ОТ ЕЛЕКТРОННО ПРАВИТЕЛСТВО КЪМ ЕЛЕКТРОННО УПРАВЛЕНИЕ

1. Реформа в броя, вида на администрациите и техните функции

- Продължаване процеса на децентрализация на управлението;
- Обединяване и концентрация на административните структури за по-добро прилагане на ключови политики;
- Подкрепа на новосъздаващи се структури и при осъществяване на преместване на административни структури и/или звена;
- Реорганизация на териториалните звена на централната администрация;
- Подкрепа за реформа на областното ниво на управление.

2. Всеобхватно въвеждане на електронното управление като универсален инструмент за достъпност, бързина и прозрачност

АДМИНИСТРАТИВНИТЕ УСЛУГИ ТРЯБВА ДА СЛЕДВАТ ИНТЕРЕСА НА ПОТРЕБИТЕЛЯ

3. Промяна на съдържанието и броя на административните услуги, следвайки интереса на потребителя.

- Интегриране на услугите, предоставяни от различни администрации, в това число предоставяне на комплексни административни услуги;
- Въвеждане на нова организация за предоставяне на услуги чрез създаване на единни териториални центрове за предоставяне на информация и услуги на гражданите от общините и от териториалните звена на централната власт;
- Изграждане на терминали и центрове, в които да се предоставят услуги на различни административни структури;
- Ориентиране към потребителите, извършване на преглед и реинженеринг на съществуващите процедури за предоставяне на услуги с цел съкращаване на срокове и намаляване на бюрокрация;
- Създаване на единни практики и процедури за предоставяне на услуги от общините – разработване на референтни модели и унифициране на най-важните услуги за гражданите и бизнеса, които да съдържат едни и същи изисквания като процедури и документи.
- Кодифициране на законодателството.

ДЪРЖАВАТА ТРЯБВА ДА СЕ ДВИЖИ ПОНЕ СЪС СКОРОСТТА НА БИЗНЕСА

4. Редуциране броя на регулаторните режими с 50%.
5. Съкращаване на всички административни срокове с 50% чрез използване на изцяло електронен документооборот и по-добра организация на работа.
6. Законодателна промяна регламентираща, че администрацията трябва да върне обратно заплатената такса, ако услугата не е предоставена в срок;
7. Задържане и привличане на качествени експерти в публичните администрации чрез конкурентни условия на труд и непрекъснати инвестиции в професионална квалификация
  - Усъвършенстване на съществуващите форми за кариерно развитие на служителите, ангажирани с всички процеси на всички нива в администрацията, и въвеждане на нови форми.
  - Създаване на стимули за мотивация, задържане и кариерно развитие на служителите, включително чрез по-добро заплащане;
  - Внедряване на програми за постоянно повишаване на квалификацията и уменията на служителите
8. Въвеждане на система за външна оценка на работата на административните структури, отчитаща качеството на работа, бързината, прозрачността и адекватността на всички действия. Обвързване на бюджетните субсидии за съответната административна структура с резултатите от оценката; Въвеждане на системи за измерване удовлетвореността на потребителите;

OPEN DATA

9. **Повишаване информираността на гражданите за дейността и отговорностите на държавните институции**
Подобряване качеството на информацията в централизираните регистри на централната и общинските администрации и преминаване изцяло към електронни регистри и регистърно производство;
Предоставяне на публичен достъп до регистри, бази данни и информация, за събирането и генерирането на която са използвани публични средства (open data), като информацията се използва за административни цели, за повишаване прозрачността на бюджетното прогнозиране и планиране.

18. СПОРТ

СПОРТ ЗА ВСИЧКИ

Спортът е социален феномен и основополагащ фактор за подобряване на физическото и психическо здраве на населението. Като обществено явление той е важна част от изграждането на личността, стабилността и престижа на нацията. Подобрява здравето и производителността на хората, гарантира по-високо качество на живот. Допринася за социалното сближаване и повишава шансовете за заетост на населението. Европейският парламент очертава значимостта на спорта в областта на здравеопазването, социалната интеграция и образованието. Той насърчава ценностите – справедливост, откритост и честната игра.

МАСОВИЯТ СПОРТ – ДОСТЪПЕН ЗА ВСЕКИ

ПОДОБРЯВАМЕ ЗДРАВΟΣЛОВНАТА И ДВИГАТЕЛНА АКТИВНОСТ НА ХОРАТА, СЪЗДАВАМЕ УСЛОВИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА САМОСТОЯТЕЛНО ИЛИ ОРГАНИЗИРАНО ПРАКТИКУВАНЕ НА СПОРТ И СОЦИАЛЕН ТУРИЗЪМ

Изградихме и модернизирахме спортната база, но знаем, че все още се чувства липсата на подходяща и достъпна среда, което се отразява демотивиращо върху практикуването и развитието на спорта за всички.

Проведохме масови прояви, като месец на спорта, дни на активното ходене, щафетни обиколки, кросови бягания и др., които са полезни като пропагандни акции, но не решават трайно проблема за здравния статус и физическата годност на населението.

По данни на Eurobarometer като ниво на физическата активност на гражданите България се нарежда на последно място сред страните от ЕС с от 3 до 5% редовно практикуващи спорт и с 58% – никога не участвали в спортни дейности.

Четиридесет и шест на сто заявяват, че по местоживее не им се предоставят достатъчно възможности за спорт и физическа активност. По този показател България се нарежда също на последно място сред страните – членки на ЕС.

Наблюдава се тенденция за увеличаване броя на хората с наднормено тегло. Почти половината от българите са с наднормено тегло (49,5 %).

РАЗРАБОТВАМЕ, ФИНАНСИРАМЕ И РЕАЛИЗИРАМЕ ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ В ОБЛАСТТА НА СПОРТА В СВОБОДНОТО ВРЕМЕ И СОЦИАЛНИЯ ТУРИЗЪМ

УТВЪРЖДАВАМЕ И ФИНАНСИРАМЕ ПРОГРАМИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА СПОРТНАТА ДЕЙНОСТ НА РЕГИОНАЛНО НИВО

Неблагоприятна е тенденцията за все по-нарастващото обездвижване на подрастващото поколение – 51% са силно обездвижени.

Това ще променим чрез:

- Реализиране на програми и проекти в областта на спорта в свободното време и обхващане на по-голямата част от населението от различните социални групи чрез създаване на национален стандарт и критерии за провеждане на масов спорт в България.
- Необходимо е на оперативно взаимодействие за обвързване на политиката в развитието на физическото възпитание, спорта и социалния туризъм с политиките в областта на образованието, здравеопазването, услугите и отидна на регионално и национално ниво чрез утвърждаване на подход за интегриране на политиките, целите и дейностите, създаване на условия и възможности за хората за практикуване на спорт в свободното време, изява и реализиране на лични спортни резултати, пълноценно използване на наличните ресурси – материална база, кадри и др. за практикуване на спорт и за здравословната активност на хората.

ОСИГУРЯВАМЕ НОВИ 6 500 000 ОТ ПРИХОДИТЕ НА БСТ ЗА МАСОВ СПОРТ

СЪЗДАВАМЕ НАЦИОНАЛЕН СТАНДАРТ И КРИТЕРИИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА МАСОВ СПОРТ

СЪЗДАВАМЕ КРИТЕРИИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА СПОРТНИТЕ СЪОРЪЖЕНИЯ И ТЯХНОТО УПРАВЛЕНИЕ

Ще го постигнем чрез:

- отделяне на средства от приходите от БСТ за масов спорт
- изграждане на национален регистър за спортна инфраструктура
- активно взаимодействие с общините и малките населени места
- изграждане на обществени спортни съвети, създадени на доброволен принцип към общините.
- координация с всички министерства и административни структури, които имат пряко отношение към здравето, образованието, услугите и отдиха на нацията.
- предоставяне на критерии за изграждане на спортни съоръжения за масов спорт и „ноу хау“ за управлението им.
- увеличаване на спортните услуги, което ще създаде възможности за разкриване на нови работни места и принос за устойчив икономически растеж
- активна презентация и популяризиране изпълнението на програмите и проектите, свързани с развитие на физическото възпитание, спорта и социалния туризъм,| разширяване и улесняване на достъпа до информация за възможностите за физическа активност и спорт.
- усъвършенстване на регламента, правилата и процедурите за кандидатстване по проекти при спазване на принципите за максимална прозрачност, устойчивост и целесъобразност при разходване на средствата.
- взаимодействие и мобилизиране на спортните клубове по места.
- подкрепа на алтернативни и нови форми на спортна активност
- разширяване и пълноценно използване потенциала на спортните организации, в това число и на частния сектор
- поощряване на доброволчеството като начин и средство за подпомагане на масовия спорт при провеждане на спортни дейности и прояви
- регламентиране ползването на спортни съоръжения – общинска собственост
- създаване на условия за развитие и насърчаване на публично-частното партньорство в областта на спорта.

Хората с увреждания и рисковите социални групи – социално приобщени и с равни възможности за занимания с физически упражнения и спорт

СЪЗДАВАМЕ УСЛОВИЯ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА СПЕЦИАЛИЗИРАНО ОБУЧЕНИЕ И ЗАНИМАНИЯ С ФИЗИЧЕСКИ УПРАЖНЕНИЯ И СПОРТ НА ХОРАТА С УВРЕЖДАНЯ В УЧИЛИЩАТА ОТ СПЕЦИАЛИСТИ ПО АДАПТИРАНА ФИЗИЧЕСКА АКТИВНОСТ И АДАПТИРАН СПОРТ

В страните от Европейския съюз активността на хората с увреждания и рисковите социални групи се характеризира с широк диапазон от специализирани средства, способности и форми за осигуряване на една ефективна коригираща и поддържаща рехабилитация, активен отдих, осмисляне на свободното време и пълноценна реализация в обществения живот.

Хора с увреждания се срещат в целия възрастов и социален диапазон. Грижата за техния двигателен режим и физическа активност изисква много добра координация между МФВС, МЗ, МОМН, МТСП, МОСВ, МЗХ, общините и спортните организации и не на последно място – профилираните спортни федерации.

ИЗГРАЖДАМЕ АДАПТИРАНИ СПОРТНИ ОБЕКТИ И СЪОРЪЖЕНИЯ В ДЪРЖАВНИТЕ И ОБЩИНСКИТЕ ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИ УЧИЛИЩА, В КОИТО УЧАТ ИНТЕГРИРАНИ ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И ДЕЦА С УВРЕЖДАНЯ

За да постигнем това ние ще:

- създадем подходящ социален климат чрез достъпни и адаптирани условия на спортните съоръжения за приобщаване на тези групи хора към активен и диференциран двигателен режим;
- разработим и разширим съществуващите специализирани програми за реализация в живота чрез спорт и методически указания за прилагането им в домашни условия, в училищата, почивните станции, лагери и лечебни заведения;
- стимулираме производството на подходяща екипировка, уреди и съоръжения за провеждане на спортни занимания за хора с увреждания;
- осигурим участие на хора в неравностойно положение в доброволчески спортни активности
- създадем необходимите условия за пълноценно участие на учащите се с увреждания в класните и извънкласните форми на занимания със спорт като форма на интеграция и социално адаптиране на деца в неравностойно положение
- въведем прием за изявени спортисти с увреждания в спортните училища и спортни паралелки.

СЪГЛАСНО ЕВРОПЕЙСКАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДАНЯ ИЗРАБОТВАМЕ СТАНДАРТИ ЗА ДОСТЪПНОСТ ЗА СПОРТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ, ЗА СПОРТНИТЕ ДЕЙНОСТИ И ПРОЯВИ И ЗА МЕСТАТА НА ТЯХНОТО ПРОВЕЖДАНЕ

СПОРТЪТ ЗА УЧАЩИТЕ – ВАЖЕН СОЦИАЛЕН ФАКТОР В ИЗГРАЖДАНЕТО НА МЛАДИТЕ ХОРА

Разширяването обхвата на заниманията с физически упражнения и спорт в училище и във висшите училища ще възпита ново поколение родители и специалисти, насърчаващи двигателната активност още в предучилищна възраст. Ранното включване в занимания с физически упражнения и спорт ще спомогне за своевременно изграждане на основите на физическата култура и утвърждаване на потребностите от системни занимания в най-ранна възраст. Европейската и световна практика определят водещата роля на спорта за учащи – най-благоприятната възраст за формиращото въздействие на физическите упражнения и спорта, и комплексните условия за провеждането на ефективен учебно-възпитателен и тренировъчен процес.

НАСЪРЧАВАМЕ ДВИГАТЕЛНИЯ РЕЖИМ В ПРЕДУЧИЛИЩНИТЕ ДЕТСКИ ЗАВЕДЕНИЯ КАТО НЕРАЗДЕЛНА ЧАСТ ОТ ЛИЧНОСТНОТО РАЗВИТИЕ И ВЪЗПИТАНИЕ НА ДЕЦАТА СЪС СРЕДСТВАТА И ФОРМИТЕ НА ФИЗИЧЕСКИТЕ УПРАЖНЕНИЯ И ИГРИ.

ПЛАНИРАМЕ И ИЗГРАЖДАМЕ ФИЗКУЛТУРНИ САЛОНИ ВЪВ ВСИЧКИ ДЪРЖАВНИ И ОБЩИНСКИ УЧИЛИЩА, В КОИТО НЯМА ТАКИВА, РЕМОНТ И МОДЕРНИЗАЦИЯ НА СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ.

СЪЗДАВАМЕ ПО-ДОБРИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРАКТИКУВАНЕ НА СПОРТ ОТ СТУДЕНТИТЕ ЧРЕЗ АКТИВИЗИРАНЕ НА КОНТАКТИТЕ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ СТУДЕНТСКИТЕ СПОРТНИ КЛУБОВЕ, СТУДЕНТСКИТЕ СЪВЕТИ, КАТЕДРИТЕ ИЛИ ДЕПАРТАМЕНТИТЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ И ОРГАНИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ВИШИТЕ УЧЕБНИ ЗАВЕДЕНИЯ.

УВЕЛИЧАВАМЕ БРОЯ НА СПОРТНИТЕ ПРОЯВИ И НА ВКЛЮЧЕНИТЕ В ТЯХ СПОРТОВЕ ЗА УЧЕНИЦИ И СТУДЕНТИ В ДЪРЖАВНИЯ И МЕЖДУНАРОДНИЯ СПОРТЕН КАЛЕНДАР НА СПОРТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ С ПРЕДМЕТ НА ДЕЙНОСТ В ОБЛАСТТА НА СПОРТА ЗА УЧАЩИ.

Ще го постигнем чрез:

- увеличаване на средствата за спорт за учащи чрез трансформиране на средства от бюджета на Министерството на физическото възпитание и спорта
- създаване на програми за реновиране на физкултурни салони в училищата чрез използване възможностите на БСТ и европейски програми
- в съответствие с приоритетите на ЕС ще се изработят насоки за съчетаването на спортната подготовка и общото образование
- оптимизиране на двигателния режим в предучилищните детски заведения като неразделна част от интелектуалното и емоционално развитие и възпитание на децата.
- актуализиране на учебните програми, като се отчита здравният статус на учениците, тяхната физическа годност, интереси и предпочитания към даден спорт
- изграждане на ученически спортни центрове на общински принцип съобразно спецификата на региона, традициите и потребностите на учащите за подготовка и селекция на талантиливи деца и насочването им към централите за високо спортно майсторство
- повишаване на сътрудничеството между образователните институции, общините и спортните организации.
- разработване на нормативи за оценка на резултатите от учебно–тренировъчния процес – критерии за качество и ефективност
- актуализиране на учебните планове по предмета „Физическо възпитание и спорт“ и осъществяване на контрол при провеждане на учебните занимания
- въвеждане на изискване часовете по физическо възпитание и спорт от 1 до 4 клас да бъдат провеждани от специалист
- насърчаване и подпомагане организирането на студентски първенства и игри
- създаване на „кампуси“ и ползване на университетска обединена спортна база
- предложение за предоставяне на стипендии за студенти с престижни класирания на национално и международно ниво;
- заниманията със спорт при учащите като превенция за негативните зависимости (допинг, наркотици, електронни игри и др.) при децата и подрастващите. Популяризиране в обществото и най-вече сред подрастващите на лошите последици от допинга и вредните медикаменти.

СПОРТЪТ ЗА ВИСОКИ ПОСТИЖЕНИЯ – СРЕДСТВО ЗА ПОВИШАВАНЕ ПРЕСТИЖА НА НАЦИЯТА

Ще издигнем елитния спорт като мощен фактор срещу идеологическата, политическата, религиозната и расова дискриминация. Спортното постижение – своеобразен критерий за човешките възможности, способ за социална оценка на вложените усилия, национална гордост.

РАЗВИВАМЕ И УТВЪРЖДАВАМЕ ПОЛИТИКАТА ЗА БОРБА СРЕЩУ ДОПИНГА В СПОРТА.

ИЗВЕЖДАМЕ НА ПРЕДЕН ПЛАН СПОРТНАТА НАУКА КАТО ОСНОВНА ПРЕДПОСТАВКА ЗА ВИСОКИ СПОРТНИ РЕЗУЛТАТИ.

СЪЗДАВАМЕ ИНФОРМАЦИОНЕН ЦЕНТЪР

Това ще направим чрез:

- умело съчетаване на централизирана и децентрализирана подготовка;
- извеждане на детско-юношеския спорт като основен резерв на високото спортно майсторство;
- усъвършенстване на системата от критерии и показатели за финансово подпомагане на спортове, доказали своите престижни функции;
- засилване на контрола върху разходите на целевите средства от спортните федерации за олимпийска подготовка;
- оптимизиране съставите на националните отбори;
- изграждане на ново устойчиво поколение български спортисти от елитен тип по нови критерии с внедряване на научните постижения;
- усъвършенстване на правната уредба за трансферите на спортистите;
- ускоряване акредитирането на изградената допинг лаборатория;
- превенция върху използването на забранени вещества от младите спортисти чрез различни програми за информираност;
- изграждане и развитие на центрове за високо спортно майсторство в национален мащаб;
- реконструкция и оборудване на специализирана съвременна болница за адекватно лечение по ортопедия, травматология и спортна медицина с необходимите уреди и пособия за диагностика и профилактика;
- борба срещу залаганията и манипулирането на резултатите в съответствие с изискванията на ЕС;
- създаване и оборудване на модерен информационен център за ускорено получаване на информация от водещата световна практика.

МОДЕРНИЗАЦИЯ НА СПОРТНИТЕ ОБЕКТИ И СЪОРЪЖЕНИЯ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ПО-ВИСОКА ФИЗИЧЕСКАТА ГОДНОСТ НА ХОРАТА

МОДЕРНИЗАЦИЯ НА СПОРТНИТЕ ОБЕКТИ И СЪОРЪЖЕНИЯ, КОЯТО ДА ЗАДОВОЛИ ПОТРЕБНОСТИТЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ОТ СИСТЕМНИ СПОРТНИ ЗАНИМАНИЯ С ФИЗИЧЕСКИ УПРАЖНЕНИЯ И СПОРТ

СЪЗДАВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА ЗА УСВОЯВАНЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ЕВРОПЕЙСКИ СРЕДСТВА ЗА СПОРТ

Формиране на нова политика за изграждане на спортни обекти и съоръжения с цел задоволяване потребностите на населението от системни занимания с физически упражнения и спорт.

Ще го постигнем чрез:

- усвояване на средства по европейски програми за модернизация на площадки и съоръжения за масов спорт;
- включване на спортните обекти в интегралните планове за регионално развитие;
- национална концепция за развитие и управление на спортната инфраструктура;
- Насърчаване на сътрудничеството между общините, спортните организации и частния сектор за развитие и управление на спортните обекти;
- повишаване на ефективността при експлоатация на спортните съоръжения.

